

**E-OKUL SİSTEMİNİN HESAP VEREBİLİRLİK AÇISINDAN
YÖNETİCİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Sezai Arıcan

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

EKİM, 2021

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren (....) yıl sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Sezai
Soyadı : ARICAN
Bölüm : Eğitim Yönetimi
İmza :
Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : E-Okul Sisteminin Hesap Verebilirlik Açısından Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

İngilizce Adı : Evaluation of The E-School System According to The Opinions of Administrators and Teachers In Terms of Accountability

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Sezai ARICAN

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Sezai ARICAN tarafından hazırlanan “E-Okul Sisteminin Hesap Verebilirlik Açısından Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Öğr. Üyesi Türker KURT

(Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dalı Gazi Üniversitesi)

.....

Başkan: (Prof. Dr. Ali TAŞ)

(Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi)

.....

Üye: (Doç. Dr. Fatih ŞAHİN)

(Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

.....

Tez Savunma Tarihi:/...../.....

Bu tezin Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam süresince sabrını, desteğini, rehberliğini ve bilgi birikimini esirgemeyen, değerli hocam Doç. Dr. Türker KURT başta olmak üzere, sevgili anne ve babama, hem manevi desteği hem de çalışmanın yazım ve dil bilgisi yönünden incelenmesine verdiği katkılardan ötürü Türkçe öğretmeni eşim Merve ARICAN'a; daha az zaman ayırmak zorunda kaldığım çocuklarım Ediz ve Enis'e, çalışmaya destek veren herkese, yardımlarını esirgemediği yanımda oldukları için tüm kalbimle teşekkür ederim.

Sezai ARICAN

E-OKUL SİSTEMİNİN HESAP VEREBİLİRLİK AÇISINDAN YÖNETİCİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Sezai Arıcan

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EKİM 2021**

ÖZ

Bu araştırmanın amacı hesap verebilirlik açısından e-okul uygulamalarının yönetici ve öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesidir. Bu kapsamda araştırma nitel araştırma yönteminde fenomenolojik araştırma deseninde gerçekleştirilmiştir. 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Ankara ili Polatlı ilçe merkezinde bulunan resmi ilkököl, ortaokul ve liselerde görev yapan yönetici ve öğretmenler oluşan evren içerisinde ölçüt örnekleme ve maksimum çeşitlilik örnekleme yoluyla belirlenen 15 yönetici (Katılımcıların 5'i ilkököl, 5'i ortaokul, 5'i lise yöneticisidir.). 15 öğretmene (Katılımcıların 5'i ilkököl, 5'i ortaokul, 5'i lise öğretmenidir.) araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Araştırma kapsamında toplanan veriler içerik analizi tekniğine uygun olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda çalışmaya katılan okul yöneticilerinin e-okul kavramını; okul işlemleri, öğrenci işlemleri, sistem, zaman yönetimi, veliler, şeffaflık, nakil işlemleri, eğitime yansımaları, hesap verebilirlik, sınıf bilgileri, otomasyon, entegrasyon, e-okulun işlevselliği, derslerin girilmesi, kayıt işlemleri ve mali konular ile ilişkilendirdikleri gözlemlenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenler e-okul kavramını; Öğretmenlerin okul faaliyetleri, öğrencilerle ilgili konular, bilgi sistemleri, öğretmenlerle ilgili konular, şeffaflık, sistem, hesap verebilirlik, zaman yönetimi, işlevsellik, sorumluluk ve okul yönetimi (idare) konularıyla ilişkilendirdikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler : Hesap Verebilirlik, E-Okul Uygulamaları, E-Yönetim, Eğitimde Hesap Verebilirlik

Sayfa Adedi : xiv+197

Danışman : Doç. Dr. Türker KURT

EVALUATION OF THE E-SCHOOL SYSTEM IN TERMS OF ACCOUNTABILITY ACCORDING TO THE OPINIONS OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND TEACHERS

(M.A Thesis)

Sezai Arıcan

GAZI UNIVERSITY

INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES

OCTOBER, 2021

ABSTRACT

The aim of this research is to evaluate e-school applications based on the opinions of administrators and teachers in terms of accountability. In this context, the research was carried out in the phenomenological research design in the qualitative research method. In the 2020-2021 academic year, 15 administrators (5 of the participants are primary school, 5 of them are middle school, 5 i is a high school administrator). A semi-structured interview form developed by the researcher was applied to 15 teachers (5 of the participants are primary school, 5 are secondary school teachers and 5 are high school teachers). The data collected within the scope of the research were analyzed in accordance with the content analysis technique. As a result of the research, the school administrators who participated in the study; It has been observed that they relate to school operations, student transactions, system, time management, parents, transparency, transfer operations, reflection on education, accountability, classroom information, automation, integration, functionality of e-school, entering courses, registration processes and financial issues. The teachers participating in the research; It has been observed that teachers associate them with school activities, student-related issues, information systems, teacher-related issues, transparency, system, accountability, time management, functionality, responsibility and school management (administration).

Key Words : Accountability, E-School Applications, E-Management,
Accountability in Education

Page Number : xiv+197

Supervisor : Ph.D. Assistant Professor Turker KURT

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ	i
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Problem Cümlesi.....	8
1.3. Araştırmanın Alt Problemleri	8
1.4. Araştırmanın Amacı	9
1.5. Araştırmanın Önemi.....	9
1.6. Sayıtlar.....	10
1.7. Sınırlılıklar.....	10
1.8. Tanımlar	10
BÖLÜM II.....	11
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	11
2.1.Hesap Verebilirlik.....	11

2.1.1.Hesap Verebilirlik ile İlişkili Kavramlar	14
2.1.1.1.Sorumluluk Kavramı.....	15
2.1.1.2. Denetim.....	18
2.1.1.3. Şeffaflık.....	18
2.1.1.4. Cevap Verebilirlik.....	19
2.1.1.5. Etik.....	19
2.1.1.6. Kontrol	20
2.1.1.7.Açıklık	21
2.1.2.Hesap Verebilirlik İlkeleri.....	21
2.1.3.Hesap Verebilirlik Türleri.....	25
2.1.3.1.Örgütsel Hesap Verebilirlik	26
2.1.3.2.Hiyerarşik (Bürokratik) Hesap Verebilirlik	26
2.1.3.3.Bireysel Hesap Verebilirlik	26
2.1.3.3.1. Siyasi Hesap Verebilirlik.....	27
2.1.3.3.2. Yönetisel Hesap Verebilirlik.....	28
2.1.3.3.3. Yargıya Karşı Hesap Verebilirlik.....	29
2.1.3.3.4. Profesyonel Hesap Verebilirlik	31
2.1.3.4. Toplumsal Hesap Verebilirlik	32
2.1.3.4.1.Mali Hesap Verebilirlik.....	33
2.1.3.4.2. Performans Hesap Verebilirliği	33
2.1.3.4.3.Etik Hesap Verebilirliği.....	34
2.1.3.5. Demokratik Hesap Verebilirlik	34
2.1.3.6.Politik Hesap Verebilirlik.....	36
2.1.4.Eğitimde Hesap Verebilirlik	37
2.1.4.1. Eğitimde Hesap Verebilirlik Türleri.....	45
2.1.4.2.Standartlar ve Sonuçlara Göre Hesap Verebilirlik.....	49

2.1.4.3. Eğitimde Hesap Verebilirlik Modelleri.....	56
2.1.4.3.1.NASDSE Modeli	56
2.1.4.3.2.NCEO Modeli	57
2.2.4.3.3.Durum Modeli	60
2.2.4.3.4.Gelişim Modeli	61
2.2.4.3.5.Büyüme Modeli	62
2.2.4.3.6.Katma Değer Modeli	62
2.2.4.3.7.Dengeli Ölçüm Kartları Hesap Verme Modeli.....	66
2.1.5.Okulların Hesap Verebilirliği	67
2.1.6. E-Devlet Uygulamaları ve Hesap Verebilirlik	71
2.2. E-Okul Sistemi	74
2.2.1.E-Okul Modülleri	76
2.2.1.1.Kurum İşlemleri Modülü	76
2.2.1.2.Öğrenci İşlemleri Modülü.....	77
2.2.1.3.Sınav İşlemleri Modülü.....	78
2.2.1.4.Yönetici Modülü	79
2.2.1.5.E-Okul Veli Bilgilendirme Sistemi	79
2.3.E-Okul Sistemi ve Hesap Verebilirlik	80
BÖLÜM III	84
YÖNTEM.....	84
3.1. Araştırmanın Modeli	84
3.2. Çalışma Grubu	85
3.3.Verilerin Toplanması.....	87
3.4. Veri Toplama Aracı	87
3.5. Verilerin Analizi.....	88
3.5.1 Veri Toplama Aracının Geçerliği Analizi.....	89

3.5.2. Veri Toplama Aracına İlişkin Güvenirlik Analizi	91
BÖLÜM IV	94
BULGULAR VE YORUMLAR.....	94
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: Çalışmanın Tematik Yapısı. E-okul sistemi hakkında okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri.....	94
4.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: E-okulun Teknik Özellikleri. E-okul sisteminin teknik özellikleri hakkında okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri ..	96
4.3.Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular: E-okul sisteminin işlevselliği konusunda okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri.....	100
4.3.1. E-okulun Bilgi Yönetim Sistemi.....	100
4.3.2. E-okulun Öğretim ve Yönetim Sistemleri Üzerindeki Etkisi.....	107
4.3.3. Yönetici ve Öğretmenlerin Birbirlerinden Beklentileri	112
4.3.4. Öğrenci Velilerinin Yönetici ve Öğretmenlerden Beklentileri.....	115
4.3.5. E-okulun Okul Gelişimine Katkısı	118
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular: Okul müdürleri ve öğretmenlerin e-okul sistemini daha çok hangi amaçlarla kullandıklarına ilişkin görüşleri	121
4.4.1. E-okulda Bilgi Edinme Talepleri	122
4.4.2. E-okulda Bilgi Paylaşımı	124
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: Bir hesap verebilirlik mekanizması olarak e-okul sistemi hakkında okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri.....	127
4.5.1. E-okulun Hesap Verebilirliğe Katkısı	127
4.5.2. E-okulda Şeffaflık, Sorumluluk, Yükümlülük ve Cevapverebilirlik	131
4.5.3. E-okulun Hesap Verebilirliğinin Geliştirilmesi.....	137
BÖLÜM V	144
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	144
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	144

5.2. Öneriler.....	150
5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	150
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	151
KAYNAKLAR.....	152
EKLER	166
Ek 1. Görüşme Formu	167
Ek 2. Valilik İzni	170
Ek 3. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Yazısı.....	171
Ek 4. Etik Kurul İzni	172
Ek-5. Görüşme Özetleri.....	173
Tema 1. E-okulun İşlevselliği	174
Tema 2. Paydaşlarla İletişim	184
Tema 3. Hesapverebilirlik	188

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Hesap Verebilirlik Soruları ve Kapsamı	46
Tablo 2. Eğitimde Hesap Verebilirliğin Temel Özellikleri	48
Tablo 3. Geleneksel Devlet İle E-Devlet Karşılaştırması	72
Tablo 4. E-devletin Boyutları.....	73
Tablo 5. Çalışma Grubundaki Katılımcılara Ait Kişisel Bilgiler	86
Tablo 6. Katılımcı Öğretmen ve Yöneticilere Verilen Kodlar	92
Tablo 7. E-okulun Teknik Özellikleri Temasında Yönetici Ve Öğretmenlerin Oluşturdukları Kodların Kategorilere Dağılımı.....	97
Tablo 8. E-okulun Bilgi Yönetim Sistemi Alt Temasında Yönetici Ve Öğretmenlerin Oluşturdukları Kodların Kategorilere Dağılımı.....	101
Tablo 9. E-okulun Öğretim ve Yönetim Süreçleri Üzerindeki Etkileri Alt Temasında Yönetici ve Öğretmenlerin Oluşturdukları Kodların Kategorilere Dağılımı	108
Tablo 10. E-okul Konusunda Yönetici ve Öğretmenlerin Birbirlerinden Beklentileri Alt Temasında Yönetici ve Öğretmenlerin Oluşturdukları Kodların Kategorilere Dağılımı ..	113
Tablo 11. E-okul Konusunda Öğrenci Velilerinin Yönetici ve Öğretmenlerden Beklentileri Alt Temasında Yönetici ve Öğretmenlerin Oluşturdukları Kodların Kategorilere Dağılımı	116
Tablo 12. E-okulun Okul Gelişimine Katkısı Alt Temasında Yönetici ve Öğretmenlerin Oluşturdukları Kodların Kategorilere Dağılımı.....	118
Tablo 13. E-okulda Bilgi Edinme Talepleri Alt Temasında Yönetici ve Öğretmenlerin Oluşturdukları Kodların Kategorilere Dağılımı.....	122
Tablo 14. E-Okulda Bilgi Paylaşımı Alt Temasında Yönetici ve Öğretmenlerin Oluşturdukları Kodların Kategorilere Dağılımı.....	125

Tablo 15. E-okulun Hesapverebilirliğe Katkısı Alt Temasında Yönetici ve Öğretmenlerin Oluşturdukları Kodların Kategorilere Dağılımı.....	128
Tablo 16. E-okulda Şeffaflık Sorumluluk, Yükümlülük ve Cevap Verebilirlik Alt Temasında Yönetici ve Öğretmenlerin Oluşturdukları Kodların Kategorilere Dağılımı..	132
Tablo 17. E-okulun Hesapverebilirliğinin Geliştirilmesi Alt Temasında Yönetici ve Öğretmenlerin Oluşturdukları Kodların Kategorilere Dağılımı	138

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Hesap Verebilirlikte Yetkiyi Kullanan İle Yetkiyi Devreden İlişkisi.....	13
Şekil 2.Kamu Yönetiminde Hesap Verebilirlik	35
Şekil 3.Hesap Verebilirlik Döngüsü.....	36
Şekil 4. NASDES'in Hesap Verebilirlik Sistemini Kapsayan Dengeli Bir Model	57
Şekil 5.NCEO'nun etki alanı ve göstergeler ile Eğitimde Hesap Verebilirlik Çerçevesinde Bilgi Kaynakları.....	59
Şekil 6. Veli Bilgilendirme Sistemi Ana Ekranı	80

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BEP	Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı
CİMER	Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi
E-Okul	Elektronik Okul Yönetim Bilgi Sistemi
E-Okul VBS	E-Okul Veli Bilgilendirme Sistemi
IDEA-	Disabilities Education Act (Engelliler Eğitim Yasası)
ISBA	The Implementing Standards-Based Accountability (Uygulama Standartları Tabanlı Hesap Verebilirlik)
KMYKK	Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEBBİS	Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri
NAEP	National Assessment of Educational Progress (Ulusal Eğitim Süreci Değerlendirilmesi)
NASDSE	National Association of State Directors of Special Education (Devlet Özel Eğitim Yönetimi Ulusal Birliği)
NCEO	National Center on Education Outcomes Eğitim Sonuçları Ulusal Merkezi
NCLB	No Child Left Behind (Hiç Bir Çocuk Geride Kalmasın Reformu)
NPM	New Public Management (Yeni Kamu İşletmeciliği)
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TIMSS	Trends in International Mathematics and Science Study (Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması)
TEFBİS	Türkiye’de Eğitimin Finansmanı ve Eğitim Harcamaları Bilgi Yönetim Sistemi
UNDP	The United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)
SMS	Short Message Service (Kısa Mesaj Servisi)

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu araştırma, e-okul sisteminin hesap verebilirlik açısından yönetici ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Bu bölümde araştırmanın problem durumu, problem cümlesi ve alt problemleri, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımları, sınırlılıkları, tanımlarına ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Günümüz modern dünyasında bilgi toplumu olmanın zorunlu gerçeği ve küreselleşme gibi etkilerin ortaya çıkardığı rekabet ortamı ve tartışmalarda, vatandaşlara hizmet sunan kamu kurumları ve özel kuruluşlar zaman zaman etkisizlik, verimsizlik ve hantallık eleştirileri ile karşı karşıya kalmaktadırlar (Sobacı ve Köseoğlu, 2015, s. 234'dan aktaran Göçoğlu ve Gündüz, 2020, s. 4). Bu eleştirilerle beraber kurum ve kuruluşların vatandaşlara ve diğer resmi ve özel kurumlara karşı hesap verebilir olmaları gündeme gelmiştir. Çünkü genel olarak, kamu kurumlarında ortaya çıkan bazı sorunlar ve görevi kötüye kullanma durumları vatandaşların sisteme güveninin azalmasına veya kaybolmasına neden olabilmektedir (Şen, 2014, s. 2). Hesap verebilirlik en genel tanımıyla herhangi bir örgüt ya da kurumda yetkilendirilen kişilerin görevlerini yaparken yapmış oldukları iş ve eylemlerden ötürü ilgili kişilere cevap verebilmelerini, eleştirileri ve önerileri dikkate almalarını ve herhangi bir olumsuz durumda sorumluluğu üzerine almaları anlamına gelmektedir (United Nations Development Programme [UNDP], 2008, s. 4).

Özellikle kamu yönetimi alanında giderek önem kazanan bir kavram olarak hesap verme; kamu çalışanlarının, devletin kendilerine verdiği yetki ile yapmış oldukları her türlü eylemden sorumlu olduklarını ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Yukarıda da açıklanan tanımlamalardan hareketle belirlenmiş hedefler çerçevesinde gerçekleştirilen

performansın ve bu performans sonucunda elde edilen çıktıların hedefle uyumu ve uyumsuzluğuna yönelik olarak sorumluluğun üstlenilmesi ve gerekçelendirme yükümlülüğünü hesap verebilirlik olarak ifade etmek mümkündür (Aktan, Ağcakaya ve Dileyici, 2004, s. 72).

Hesap verme kavramıyla ilk defa karşılaşanlar farklı görüşler, tablolar, mekanizmalar ve çok sayıda farklı tanımlama girişimleri arasında kafa karışıklığı yaşamaktadır (Alkin ve Klein'den aktaran Erdağ, 2013, s. 11). Politik arenada hesap verebilirlik kavramı birçok politik idealleri ortaya koyan ve tam olarak tanımlanamayan iyi yönetim, şeffaflık, eşitlik, demokrasi, etkililik, cevap verebilirlik, sorumluluk ve bütünlük gibi kavramlarla ya bir şekilde ilişkili ya da eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Akademik arenada ise kavram, farklı çalışmalarda kendine has özellikleri ile tanımlanma çabası içerisinde ve kavramlaştırmalar arasında bir bütünlük yoktur (Dubnick ve Mulgan'dan aktaran Erdağ, 2013, s. 11).

Türkiye'de hesap verebilirlik kavramının önem kazanması ve gerçek anlamda uygulanmaya başlamasında 5018 sayılı Kanun'un kritik bir dönüm noktası olduğu söylenebilir. Hesap verebilirlik kavramı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK) madde 8'de şöyle yer almıştır:

“Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2003).

Cevap verebilirlik, açıklık, şeffaflık, katılımcılık ve kurallara uyma kavramları ile bütünleşen, hatta tüm bu kavramları içerecek şekilde kullanılan hesap verme (Jones, Democratic School Accountability, 2006, s.xii), devlete ve bu doğrultuda devlet yetkililerine vatandaşlar üzerinde yetkilerini kullanırken sınır çizmekte ve yapılan tüm iş ve işlemlerin her iki taraf için anlaşılır, açıklanabilir, gerekçelendirilebilir olmasını sağlamaktadır.

Hesap verme ise yapılan iş ve işlemlerde eleştiri ve taleplerin dikkate alınmasını, başarısızlık, yetersizlik ve usulsüzlük durumunda sorumluluğun üstlenilmesini sağlamaktadır (Arcagök ve Erüz, 2006, s. 39). Bu yönüyle hesap verme düzeltme, iyileştirme ve geliştirme süreçlerine de kaynaklık etmiş olmaktadır. Hesap verme dışsaldır, yani başka bir dış otoriteye yönelik olarak gerçekleşir. Hesap verme kavram olarak sosyal

bir etkileşim ve karşılıklılık içermektedir. Bu etkileşimde taraflardan biri cevap ve düzeltme isterken diğeri buna karşılık verir ve yaptırımları kabul eder. Hesap verme otoritenin haklarının kabulü anlamına da gelir ve üst makamların astları üzerindeki haklarını kapsar (Balcı, 2003, s. 116).

Hesap verebilirlik anlamında akla ilk gelen örgütler kamu örgütleridir. Kamu örgütleri, kamusal faaliyetlerin yerine getirilmesine yönelik olarak çalışanların bireysel güçlerini aşan amaçları gerçekleştirmek için kurulmuş toplumsal yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yapılarda, çalışanların ortak amaç ve değerler etrafında iş yapabilmesi için iş akışları ve yönergeler belirlenmektedir. Kurumsal faaliyetler bu yönergelere bağlı olarak gerçekleştirilerek hatalar en aza indirilmektedir. İşlerin düzgün yürütülmesi tek başına yönergelere uyum ile gerçekleştirilememektedir. Günümüzde faaliyet gösteren tüm örgütlerin faaliyet yürüttükleri döneme ayak uydurmaları ve değişimi yönetmeleri beklenmektedir (Balcı , 2011, s. 196). Hesap verebilirlik kavramı kurumların yasal ve yapısal düzenlemelerini gerçekleştirilmesini sağlarken toplumun ihtiyaç ve beklentilerine cevap verebilmesini de beraberinde getirmektedir.

1980’li yıllardan itibaren özellikle 1990’lı yıllar tüm dünyada kamu yönetimlerinde önemli değişimlerin olduğu yıllardır. Kamu kurumları; bu süreçten itibaren klasik kamu yönetimi anlayışının hiyerarşik ve bürokratik yapısından uzaklaşmaya başlayarak daha esnek, müşteri (kamuda hizmet alan) odaklı ve çevresine uyumlu (benzer görevleri üstlenen kurumlarla benzer) örgütlere dönüşmeyi amaç edinmişlerdir.

Kamu yönetimindeki 1980’li yıllar sonrası yaşanan yapısal dönüşümlere ilave olarak demokratikleşme eğiliminin tüm dünyada artış göstermesiyle birlikte hesap verebilirlik olgusu sıkça anılmaya başlanmıştır. Okullar da birer kamu kurumudur ve hesap verebilirlik elbette okullar için de geçerlidir. Eğitim sisteminde süregelen yapısal ve işlevsel sorunlar, vatandaşların taleplerine beklenen düzeyde yanıt verilememesi ve yapılan reformların istenilen başarıya ulaşamaması gibi etkenler nedeniyle hesap verebilirlik, özellikle son yıllarda, Türk Milli Eğitim Sistemi bağlamında da tartışılan bir kavram haline gelmiştir (Erdoğan, 2014; Özdemir, Acar ve Bülbül, 2010, s. 271).

Hesap verebilirliğin eğitim alanında tartışmaya açılması yeni olmamakla birlikte her dönem farklı bakış açısıyla yeniden ele alınmıştır. Örneğin 1970’lerde sınıfların yüz ölçümünün uygunluğu, ders kitaplarının ve öğretmen sayısının yeterliliği hesap verebilirlik kavramıyla ilişkili olarak tartışılırken 1980’li yıllarda fiziki şartlarla birlikte öğretmen yeterlikleri tartışılmaya başlanmış ve öğretmen yetiştirme programları yeniden ele

alınmıştır. Zamanla öğretmen yeterlik testleri geliştirilmiş ve yasal düzenlemelerle öğretmenlere bu testler uygulanmaya başlanmıştır. Bugün ise tartışmaların boyutu öğrencilerin öğrenme durumlarına odaklanmış olup öğrencilere öğretilen bilgilerin değerlendirilmesi yapılarak hesap verebilirlik değerlendirilmektedir. Öğrenci akademik başarısı yüksek olan okulların daha hesap verebilir olduğu söylenmektedir (Watts, Gaines ve Creech, 1998, s. 6).

Eğitim örgütlerinde, hesap verebilirliğin ne anlama geldiği ve nasıl yerine getirileceği konusunda farklı tartışmalar yapılmakla birlikte daha çok kamusal eğitimde hesap verebilirlik önemli bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim örgütlerinde hesap verebilirliğin yerine getirilmesi aşağıda sıralanan uygulamaların bir bütünü olarak değerlendirilmektedir (Darling-Hammond ve Ascher, 1991, s. 2);

- Destekleyici öğrenme ortamı ile öğrencilerin öğretime katılımı arttırabilir.
- İstenmeyen davranışların gerçekleşme olasılığı düşer.
- Eğitim sistemi içerisinde beklenmedik durumların önceden tahmin edilebilirliği artar, düzenleyici ve denetleyici rolü ile sistemin iyileştirmesini sağlar.

Hesap verebilirliğin tek başına kapsamlı bir yönetim modeli olarak görülmemesi gerekir.

Günümüzde okullar üzerinden eğitim sistemine getirilen eleştiriler, sistemin etkililiği ve finansal etkinliği üzerine odaklanmakta, eğitim sistemine o kadar çok yatırım sağlanmasına karşın kamuya sunduğu faydaların az olduğunu ve eğitim sisteminin daha çok sorumlu ve hesap verebilir olması gerektiğini savunmaktadır (Naggy, 1995, s. 93).

Okullar ve eğitim sistemlerine yapılan eleştirilere bakıldığında, okul ve eğitim sistemlerinin kendilerinden bekleneni karşılayamadığı konusunda fikir birliği olduğu görülmektedir (Kuchapski, 2001, s. 202). Küreselleşme ve bilgi teknolojilerindeki gelişmelerin etkisi ile hem mikro hem de makro düzeyde tüm alanlarda bilgi artışı yaşanmıştır. Geçmişte yaşanan tüm süreçler yeniden tasarlanmıştır. Bu durum tüm alanlarda önemli bir bilgi patlamasını sağlamıştır. Eğitim örgütlerinde de bu değişime ayak uyduramama durumu başarısızlığın sebeplerinden biridir (Balcı, 2011, s. 162). Bu kapsamda eğitim kurumlarının yeniliklere ayak uydurmakta zorlanmasının nedenleri arasında sayılan hesap verebilirlik kavramı, eğitim örgütleri etrafında şekillenen demografik yapı, eğitim alanındaki iş gücünün hem niteliksel hem de niceliksel yetersizliği, yönetim süreçlerindeki değişim ve teknoloji ve enformasyon alanında yaşanan hızlı artış gösterilmektedir. (Fidan, 2013, s. 193).

Bunların yanı sıra vizyon mesajının açık ve anlaşılabilir olmaması, öğrenme iklimi kusurları, öğrenci, öğretmen ve yönetici açısından oluşturulan yüksek beklentiler, öğrencilerin eğitim fırsatlarını genişletememe ve öğrenci merkezli bir eğitim ortamının sağlanamaması yine başarısızlık sebeplerindendir. Bu sebepleri ortadan kaldıracak ve hesap verebilir ve şeffaf yönetim anlayışı eğitim örgütlerinden beklenmektedir (Güçlü ve Kılınç, 2011, s. 2110).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı değişim ile birlikte toplumun istek, ihtiyaç ve beklentileri de bu yeni duruma göre değişim göstermiştir. Bilgi toplumu olarak adlandırılan günümüz toplumu neredeyse tüm işlerini sanal ortamlar üzerinden gerçekleştirmekte ve işlemlere ilişkin sonuçları da yine aynı ortamdan sağlamaktadır. Bu sürece kamu örgütlerinin uyum sağlaması zor olurken özel sektör daha esnek bir organizasyon ve iş süreçlerine sahip olduğundan daha kolay uyum sağlamıştır.

Son yıllarda okuldan beklentilerin artması, ailelerin çocuklarının eğitime verdiği önemin artması ve bilgi toplumunda eğitimin tekrar önem kazanmaya başlaması ile birlikte okulların hesap verebilir ve uygulamada şeffaf olması gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu sebepten vatandaş okulda her olan bitenden haberdar olmak istemekte, çocuğunun eğitim ve gelişim sürecini gerek okula giderek gerekse bilişim teknolojisi araçları vasıtasıyla takip etmek istemektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı öğrencilerin eğitim ve gelişim süreçlerini yönetici, öğretmen ve velilerin daha yakından takip etmeleri amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri (MEBBİS) projesi kapsamında 2007 yılının Ocak ayında okul yönetim bilgi sistemi web yazılımını (e-okul) kullanıma açmıştır. Bu sistem aracılığı ile öğrencinin okula kaydından mezuniyetine kadar olan tüm süreci veliler görüntüleyebilmektedir. Bunun yanı sıra haftalık ders programı, sınav tarihleri, sınav sonuçları, devam- devamsızlık bilgileri, kişisel bilgiler, anne baba bilgileri, nakil işlemleri, başvuru ve tercih işlemleri, belge işlemleri (takdir, teşekkür, onur), duyurular ve daha birçok bilgi sistemde bulunmaktadır. Velilerin süreci takip etmesi için e-okul veli bilgilendirme sistemi (e-okul VBS) kullanıma sunulmuştur. Bu uygulama hesap verebilirliği, bilişim teknolojisi araçları kullanımının çok yaygın olduğu modern toplumda daha kolay ve daha ulaşılabilir hale getirmiştir.

Sonuç olarak hesap verebilirlik mekanizmasının daha verimli çalışması için e- okul uygulamalarının geliştirilmesi sistem adına olumlu yönde değişimin gerçekleşmesi bakımından oldukça önemlidir. Ülkemizde hesap verebilirlik araştırmalarının çoğunlukla öğretmen ve yönetici görüşleri dikkate alınarak yapılan betimsel çalışmalar olduğu

görülmektedir. Hesap verebilirlik araştırmalarının konularına bakıldığında, hesap verebilirliğin okul geliştirme (Kantos, 2010; Koçak, 2011), öğrenci başarısı (Erdağ, 2013; Günal, 2014; Kantos, 2010; Özen, 2011; Salduz, 2013), öğretmenlere yetki devri ve otonomisi (Koçak, 2011), akademik özgürlük (Doğan, 2015), konularıyla ilişkili olarak araştırıldığı görülmektedir. Fakat hesap verebilirlik ile e-okul uygulamalarının ilişkilendirildiği bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Demokratik bir yönetim açısından vazgeçilmez bir kavram olan hesap verebilirlik; kamu yönetiminde iyi yönetişimin temel ilkelerinden olan sorumluluk, denetim ve şeffaflık gibi pek çok unsurla yakından ilişkilidir. Alanyazında hesap verebilirlikle sorumluluk, denetim ve şeffaflık kavramlarının çoğu zaman birbirini tamamlayan anlamlar içerdiği görülmektedir (Erdağ ve Karadağ, 2017, s. 307-308).

Eğitim alanında son yıllarda hesap verebilirlik konusunda yapılan çalışmalar incelendiğinde Kantos (2010) tarafından yapılan çalışmada ilköğretim okulları için hesap verebilirlik modeli geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada hesap verebilirliğin öğrenci başarısı, okul iklimi, okul geliştirme, sosyal adalet, sosyal sorumluluk ve okul aile iş birliği boyutlarını içeren bir model önerisi sunulmuştur. Öğrencilerin akademik başarısı, eğitim içeriği ve fiziksel standartlara uygunluğun birincil derecede etkili olduğu ve bilgi, eylem ve cevap şeklinde bir akışla hesap verebilirliğin gerçekleştirileceği üzerinde durulmuştur. Okul yöneticilerinin önce kendi okul çevresine sonra devlete ve en son topluma hesap verme yükümlülüğünde olduğunu dile getirmiştir (s. 141). Bülbül (2011) tarafından yapılan çalışmada Türk Milli Eğitim Sistemi'nde hesap verebilirlik konusu üzerinde durulmuş ve hesap verebilirlik sisteminin Türk Milli Eğitim Sistemi'nde oturmamış bir kavram olduğu ve uygulamaların yetersiz olduğunu belirtilmiştir.

Özen (2011) tarafından yapılan çalışma hesap verebilirliğin “öğrencilerin akademik başarısı”, “eğitim hakkı ve fırsat eşitliği”, “okul paydaşlarına ilişkin sorumluluklar”, “okul örgütünün gelişme kapasitesi” ve “kaynak kullanımı” gibi boyutlarının olduğu belirlenmiştir. Araştırma katılımcıları hesap verebilirliği genel olarak akademik başarı ile sorgulanabileceği konusunda hemfikirdir. Ancak araştırma katılımcıları ilköğretim okullarında hesap verebilirliğin uygulanabilir olmadığını düşünmektedirler (s. 114). Benzer çalışma Pamukçu (2014) tarafından farklı örneklem düzeyinde uygulanmış ve benzer sonuçlara ulaşılmıştır (s. 81). Koçak (2011) tarafından yapılan çalışmada ise okulların performans gelişiminde sürdürülebilirlik, öğrencilere adil davranma ve adalet konusunda önlem alma konusunda hesap verebilirliğin işlerlik kazandığı ve performans ölçümünün

hesap verebilirlik için gerekli olduğu ifade edilmiştir (s. 59). Erdağ (2013) tarafından yapılan çalışmada akademik başarının artırılmasına yönelik okullar üzerinde oluşan baskının okullarda öğretim sorumluluğu ve dış beklentilere karşı cevap verme zorunluluğunu artırdığı ve böylece eğitim-öğretim alanında hesap verebilirliğin geliştiği, okulların faaliyetlerine ilişkin olarak açıklama yapma ve gerekçelendirme çabası içerisine girmelerine neden olduğu görülmüştür. Etkili okullardaki öğrenci başarısı ve okul hesap verebilirliğinin incelendiği çalışmada okul paydaşlarına ilişkin sorumluluk ön planda olduğu ortaya konulmuştur (Günel, 2014, s. 124). Doğan (2015) tarafından yapılan “Türkiye’deki Yükseköğretim Kurumlarında Hesap Verebilirlik ve Akademik Özgürlük” adlı çalışmada üniversitelerdeki hesap verebilirlik düzeyinin yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (s. 139). Salduz (2013) tarafından yapılan “Öğretmenlerin Hesap Verebilirliklerini Öğrencilerin Akademik Başarısı Açısından Değerlendirmeleri” adlı çalışmada hesap verebilirliğin öğretmenlerin motivasyonunda önemli bir faktör olduğu ve mesleki gelişimlerini gerçekleştirmelerinde önemli olduğu ifade edilmiştir. Öğrencilerin de aynı sorumluluğu üstlenmesi halinde akademik başarının gelişeceğini, akademik başarının hesap verebilirlik açısından değerlendirilmesinde merkezi sınavların önemli olduğunu çalışma sonucunda ortaya koymuştur.

Demokratik bir yönetim açısından vazgeçilmez bir kavram olan hesap verebilirlik, kamu yönetiminde iyi yönetişimin temel ilkelerinden olan sorumluluk, denetim ve şeffaflık gibi pek çok unsurla yakından ilişkilidir. Hesap verebilirlik alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde hesap verebilirliğin sorumluluk, denetim ve şeffaflık kavramlarıyla iç içe geçtiği ya da birbirini tamamlayıcı kavramlar olarak belirtildiği görülmektedir. Hesap verebilirliğin öğrenci başarısını arttırmada öğretmenleri motive ettiği (Kantos, 2011; Özen, 2011; Salduz, 2013), okul iklimi oluşumunda ve okul geliştirme çabalarının gerekçesi olduğu (Koçak, 2011; Özen, 2011; Pamukçu 2014), sosyal adalet (Kantos, 2011; Koçak, 2011), sosyal sorumluluk ve okul aile işbirliğini (Özen, 2011, geliştirerek eğitim hakkı ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasında (Özen, 2011; Pamukçu, 2014) okul paydaşlarına sorumluluklar (Özen, 2011; Pamukçu, 2014), yüklediği ve okul yöneticilerine kaynak kullanımı konusunda devlete ve topluma karşı sorumluluğunun belirleyicisi olduğu (Özen, 2011; Pamukçu, 2014) ifade edilmektedir. Kamu kurumlarında hesap verebilirliğin geliştirmesi amacıyla getirilen hukuki yükümlülüklerin genel olarak kurumların fiziki kapasitelerinin arttırılması ve bütçe denkliliğinin sağlanarak etkin bir kamu finansmanı üzerinde durulurken özellikle eğitim örgütlerinde akademik başarının sağlanarak öncelikle

okul çevresine daha sonra ise tüm topluma karşı sorumluluğun yerine getirilmesini ifade eden bir kavram olarak kullanılmıştır.

Bu çalışmadan, e-okul sisteminin hesap verebilirlik açısından yönetici ve öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi, hesap verebilirlik konusunun öneminin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacak bulgular üretmesi beklenmektedir.

1.2. Araştırmanın Problem Cümlesi

Hesap verebilirlik açısından e-okul sistemi okul yönetici ve öğretmenler tarafından nasıl algılanmaktadır?

1.3. Araştırmanın Alt Problemleri

Araştırma hesap verebilirlik açısından e okul sisteminin okul yöneticileri ve öğretmenler tarafından nasıl algılandığı sorusundan hareketle aşağıdaki sorulara cevap aramak üzere gerçekleştirilmiştir.

- E-okul sistemi hakkında okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri nasıldır?
- E-okul sisteminin teknik özellikleri hakkında okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri nasıldır?
- E-okul sisteminin işlevselliği konusunda okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri nasıldır?
 - E-okulun bilgi yönetim sistemi işlevi hakkında okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri nasıldır?
 - E-okulun öğretim ve yönetim sistemleri üzerindeki etkisi hakkında okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri nasıldır?
 - Yönetici ve öğretmenlerin birbirlerinden beklentileri nelerdir?
 - Öğrenci velilerinin yönetici ve öğretmenlerden beklentileri nelerdir?
 - E-okulun okul gelişimine katkısı hakkında okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri nasıldır?
- Okul yöneticileri ve öğretmenler e-okul sistemini daha çok hangi amaçlarla kullanmaktadır?
- Bir hesap verebilirlik mekanizması olarak e-okul sistemi hakkında okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri nasıldır?
- Okul yöneticileri ve öğretmenlerin e-okulun hesap verebilirliğe katkısına ilişkin görüşleri nelerdir?

- Okul yöneticileri ve öğretmenlerin e-okulda şeffaflık, sorumluluk, yükümlülük ve cevapverebilirlik konusundaki görüşleri nelerdir?
- Okul yöneticileri ve öğretmenlerin e-okulun hesap verebilirliğinin geliştirilmesi hakkındaki görüşleri nelerdir?

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı hesap verebilirlik açısından e-okul sisteminin okul yöneticileri ve öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesidir.

1.5. Araştırmanın Önemi

Eğitim anlamında önemli değişim ve gelişmelerin yaşandığı günümüz modern toplumunda okullara ve öğretmenlere büyük sorumluluklar yüklenmiş ve toplum öğretmenlerden büyük beklentiler içine girmiştir buna karşın vatandaşlara hizmet sunan kamu kurumları ve özel kuruluşlar zaman zaman etkisizlik, verimsizlik ve hantallık eleştirileri ile karşı karşıya kalmışlardır. Bu eleştirilerle beraber kurum ve kuruluşların vatandaşlara ve devlete karşı hesap verebilir olmaları gündeme gelmiştir çünkü genel olarak, kamu kurumlarında ortaya çıkan yolsuzluk, rüşvet, performans düşüklüğü gibi vatandaşa açıklanamayan gerçekler vatandaşların sisteme güvenememesine sebep olmuş, insanlarda bu durumun hesabını sorma psikolojisi belirmeye başlamıştır. Bu durum devlet okullarını daha hesap verebilir ve uygulamada daha şeffaf olmaya zorlamıştır. Bu sebepten ötürü devlet daha şeffaf ve daha hesap verebilir olmak için 2007 yılında okul yönetim bilgi sistemi web yazılımını (e-okul) kullanıma sunmuştur. Okul yönetim bilgi sistemi web yazılımının yönetici ve öğretmen görüşlerine göre hesap verebilirlik açısından değerlendirilmesi hem sistemin zayıf veya eksik yanlarının tespit edilmesini sağlayacak hem veliler için kolay hesap sorulabilen yer haline gelecek, hem de yönetici ve öğretmenlerin hesap vermelerini daha kolay ve hızlı hale getirecektir. Yurt içi ve yurt dışındaki alan yazın araştırıldığında hesap verebilirlik ile ilgili pek çok araştırmanın mevcut olduğu fakat hesap verebilirliği e-okul açısından değerlendiren herhangi bir çalışmanın mevcut olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda, bu araştırmada e-okul sistemi hesap verebilirlik açısından yönetici ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmektedir. Araştırmanın hesap verebilirlik politikalarına katkı sağlayarak eğitim alanında hem kuramsal hem de uygulamaya yönelik katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir.

1.6. Sayıtlar

- 1) Araştırmada kullanılan veri toplama araçları hesap verebilirlik açısından e-okul uygulamalarını değerlendirmek için yeterlidir.
- 2) Yönetici ve öğretmenlerin görüşme sorularını içtenlikle ve doğru olarak cevapladıkları varsayılmıştır.

1.7. Sınırlılıklar

- 1) Araştırma 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Ankara ili Polatlı ilçesindeki ortaokullarda görev yapan yönetici ve öğretmenlerin görüşleri ile sınırlıdır.
- 2) Araştırma, kullanılan görüşme soruları ve toplanan veriler ile sınırlandırılmıştır.

1.8. Tanımlar

Hesap verebilirlik: *“bir kurumdaki görevlilerin, yetki ve sorumluluklarının kullanılmasına ilişkin olarak ilgili kişilere karşı cevap verebilir olmaları, kendilerine yönelik eleştiri ve talepleri dikkate alarak bu yönde hareket etme zorunlulukları ve bir başarısızlık, yetersizlik ya da yolsuzluk durumunda sorumluluğu üzerlerine almalarıdır”* (UNDP, 2008, s. 4).

E-okul: Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğrencilerin eğitim ve gelişim süreçlerini öğretmenlerin, velilerin, öğrencilerin ve ilgili bakanlık birimlerinin daha yakından takip etmeleri amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri (MEBBİS) projesi kapsamında 2007 yılının Ocak ayında kullanıma sunulan okul yönetim bilgi sistemi web yazılımıdır.

Okul müdürü; ders okutmanın yanında kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, program ve emirlere uygun olarak görevlerini yürütmeye, okulu düzene koymaya ve denetlemeye yetkilidir. Müdür, okulun amaçlarına uygun olarak yönetilmesinden, değerlendirilmesinden ve geliştirmesinden sorumludur.” (MEB, 2003, s, 248). Bu araştırmada okul müdürü okul yönetiminden sorumlu kişiyi anlatmaktadır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde hesap verebilirlik kavramı ele alınarak hesap verebilirlikle ilişkili kavramlar ve eğitimde hesap verebilirlik uygulamalarından biri olarak e-okul sistemi ele alınmıştır.

2.1.Hesap Verebilirlik

Hesap verebilirlik kavramının yönetim alanında ilk ortaya çıkışı Feodal dönemin sonlarına doğru ticari imtiyaz sahiplerinin krala karşı aşırı harcamalar sonrası tepkilerini dile getirmesiyle olmuştur. Bu açıdan ele alındığında hesap verebilirlik ilk kez finansal (mali) bir kavram olarak ortaya çıkmıştır. Krala yapılan baskılar sonucu kral tebaasına hesap vermek zorunda kalmış ve harcamalar kısıtlanmıştır (Moncrieffe, 2007'den aktaran, Biricikoğlu ve Gülenler, 2010, s. 3). Günümüz yönetim anlayışında ise iktidara gelenler yaptıkları bütün iş ve eylemlerden sorumlu olarak halka hesap verirler. Halkın oyları ile iktidara gelen yetkililer ve halkın vergileriyle tahsis edilen kaynakların nerede, ne kadar ve ne için kullandıklarını belli dönemler itibarıyla raporlama ve sergileme sorumluluğuna sahiptir. Hesap verebilirlik iktidarın kendini hesap verme yükümlülüğünde hissetmesini sağlamaktadır (Kesim, 2005, s. 270).

Klasik yönetim anlayışında hesap verebilirlik, ortak bir amaç için bir araya gelen insan toplulukları olarak örgütlerde örgüt çalışanlarının yalnızca ast-üst ilişkisi içerisinde değerlendirildiği bir kavram iken günümüzde iç kontrol sistemlerinin de denetimine açık olan çalışanların hem örgüte hem de topluma karşı sorumlu olması gerektiğini ifade eden bir kavramdır. Klasik yönetim anlayışından modern yönetim anlayışına geçildiğinde örgütler açık bir sistem olarak değerlendirilmiştir. Açık sistem kuralların azaldığı, çalışanların yetkilendirildiği, hiyerarşik yapının da hedeflere bağlı olduğu, sorumluluğun topluma kaydığı, yönetim kültürünün etik içinde yürüdüğü bir sistemdir. Bu yeni örgüt

yapılarında yönetim işinin yerini yönetişimin almasıyla hesap verebilirlik sisteminin işlem odaklı olmaktan sonuç odaklılığa doğru kaymasına, sonuçlar karşısında da sorumluluk ve profesyonellik fikrinin gelişmesine zemin hazırlamıştır (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011).

Yeni kamu yönetimi anlayışı eski kamu yönetimini anlayışını, süreç, yöntem ve kurallara uygun işleri idare etmek anlamından, hedef ve önceliklerin belirlendiği ve bunların başarılmasına yönelik insan kaynaklarını geliştirme ve performansın değerlendirilmesi ve yapılan işlerden sorumluluk alma gibi bir dinamik yapıya kavuşmuştur (Batal, 2010).

Hesap verebilirlik kavramı özetlenecek olursa günümüz örgüt yapılarında hesap verebilirlik, hesap verenle hesap soran arasındaki ilişkinin de boyutunu ortaya koymaktadır. Sorumluluğun ve yetkinin dağılımı, işin gereği gibi yapılıp yapılmadığının sorgulanması, görevin yerine getirilmediğinde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlar karşısında o göreve dair gücün ortaya konması, ortaya konan faaliyet sonuçlarının nedenleri ile birlikte ele alınması faaliyet sonuçlarının üstlenilmesi gerektiğini ortaya koyan bir sistemdir. Hesap verebilirlik mekanizması hiyerarşik bir sistemde hesap veren ve hesap soran şeklinde çalışır ve bu ilişkide yapılan açıklamalarda şeffaflık, ilişkilerde etik çerçeve, hesap verenin her zaman cevap verebilen olması, hesap soranın gerektiğinde ödül ve cezalara gidebilmesi bu şekilde de mekanizmanın doğru işletilmesini sağlaması gerekmektedir.

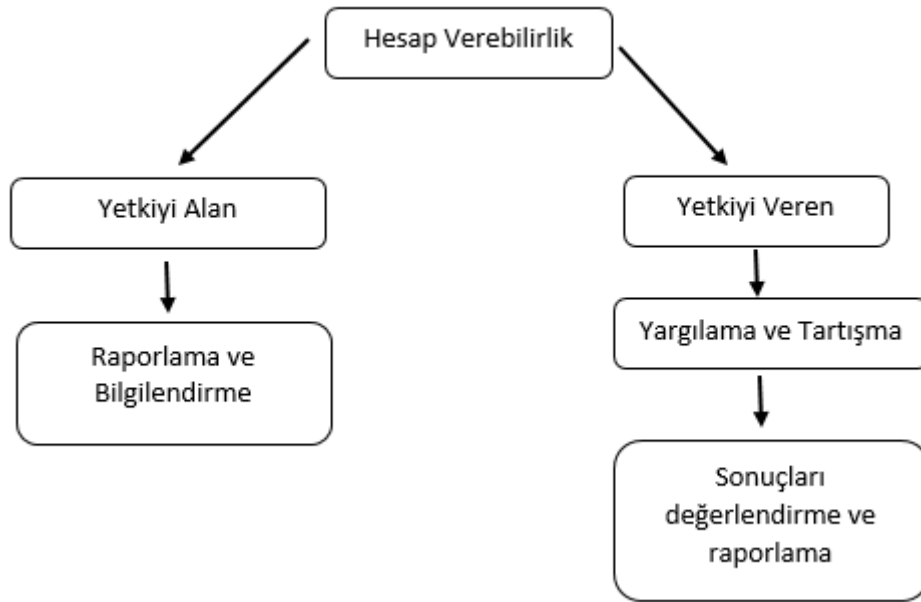
Hesap verebilirlik alınan yetki karşılığında sorumlulukların yerine getirilmesi zorunluluğunu ifade eden bir kavramdır. Yetkisi bulunan kişiler yetki kullanımı yaptığı iş ve eylemlerden dolayı faaliyetlerini raporlamaktadırlar. Yetkili kişiler ile yetkiyi devreden kişiler arasındaki ilişkinin boyutları aşağıdaki şekilde sıralanmıştır (Bilgin, 2011, s. 2):

- Yetki alanının belirlenmesi ve yetki kullanımı sırasındaki sorumlulukların belirlenerek ölçülebilir amaçların belirlenmesi,
- Amaçlara ulaşmak için gerekli olanların listelenmesi,
- Listelenen ihtiyaçların karşılanması için planlama ve koordinasyonun sağlanması,
- İş akışlarının belirlenmesi,
- İş ve işlemlerin izlenmesi,
- Sonuçların raporlanması,
- Sonuçların değerlendirmeye tabi tutularak geri bildirim sağlanmasıdır.

Hesap verebilirlik böylece tüm iş süreçlerinin plan ve program dâhilinde sürdürülerek örgüt hedeflerine ulaşması için tüm iş akış süreçlerinin belirlenmesi, izlenmesi ve sonuçların raporlanarak izlenmesini içeren yönetim sürecinin bir parçasıdır.

Hesap verebilirlik kavramı, birisinin eylemlerini açıklamasının ötesinde bir dizi farklı anlamları da karşılamaktadır. Kamu yöneticilerinin ve çalışanlarının resmi davranışları, mesleksi ve etik tutumları olarak değerlendirildiğinde içsel (Yıldırım, 2006, s. 13), başka kişi, kurum ya da denetim organları gibi organlara yapılacak resmi eylemler ve açıklamalar olarak dışsal hesap verebilirlik olarak ifade edilir. Hesap verebilirlik halkın resmi sorumluluklarda kendisine açıklama yapılması isteği, siyasi sistemin yönetsel örgütlenmelerde demokratik bir yapı içinde işlemesi ve vatandaşlarla hesap verme diyaloglarını gerçekleştirme garantisi vermesi gibi boyutları barındırır (Mulgan, 2000, s. 555).

Hesap verebilirlik kavramı Boven (2005) tarafından tek taraflı açıklamalar yerine, hesap veren ve hesap soran arasındaki ilişki ve etkileşimin sonucunda kişilerin davranışları yerine bu davranışların sorgulanacağı sistemler yaratmak olarak tanımlamıştır. Boven'in yetkiyi alan ve veren arasındaki ilişki Şekil 1'de gösterilmektedir.

Şekil 1. Hesap verebilirlikte yetkiyi kullanan ile yetkiyi devreden ilişkisi, Boven, M. (2005). Public Accountability [Elektronik versiyon].Oxford University, 182-208.

Bir ilişkinin içinde yetkilendirme ve yetkiyi kullanma durumu oluşuyor ise hesap verebilirlik kavramından söz edilmektedir. Bu ilişkide yükümlülük üstlenen (yetkiyi kullanan) belirlenmelidir. Yetki kullanımı sonrasında iş ve eylemler faaliyet raporu adı

verilen bir raporla sunulmalıdır. Bu rapora ilişkin makul ve meşru bir açıklamanın varlığı önemlidir. Yetkiyi verenlerin faaliyet raporlarını tartıştığı ve bir sonuca vardığı ve bu sonuçları yargıladığı sürecin hesap verebilirliğe ilişkin olduğunu belirtilmiştir (Boven, 2007). Görüldüğü üzere, hesap verebilirlik birçok farklı yaptırım türleri ile ilişkilendirilmektedir.

Şekil 1’de de görüldüğü üzere; hesap verebilirlik sistemi içinde, yetkiyi alan ceza aldığı ve verdiği, üst otorite (forum) ile arasındaki ilişkide üç unsur ön plana çıkar. İlk aktörün performans, sonuçlar ve diğer unsurlarla ilgili çeşitli bilgileri sağlaması ve üst otoriteyi bilgilendirme zorunluluğunu hissetmesidir. Böylece davranışların doğruluğu ön plana çıkar. İkinci olarak üst otorite aktörün davranışlarının doğruluğunu ve bilgisinin yeterliliğini sorgular. Aktör burada cevap vermek zorunda kalan kişidir. Üçüncü olarak üst otorite aktörün davranışıyla ilgili aktör üzerinde yaptırımlara gider. Bu yaptırımlar para cezası, disiplin cezası, hapis cezası gibi resmi içerikli yaptırımlar olabileceği gibi, kamuoyu önünde hesap sorma, kişinin kariyerini yıpratma gibi gayriresmi yaptırımlar da olabilir (Boven, 2005, s.6-7). Hesap verebilirlik sistemi yetkiyi verenin denetimi üstlendiği, yetkiyi alanın da sorumluluk görevi ve bu sorumluluğu yerine getirmede takdirde de cezai müeyyide ile karşılaşma durumunu kabullendiği bir süreçtir.

Hesap verebilirliğin işlerlik kazanması birtakım kamusal örgütler ile gerçekleşmektedir. Adli yargılama, düzenleyici ve denetleyici kurumların talep ettikleri belgeler ve raporlar, özel kurul ve komisyonların yaptıkları denetim ve inceleme ya da parlamento tarafından kurulan araştırma komisyonları çeşitli kurumların hesap verebilir ve şeffaf yönetime sahip olup olmadıkları ve gerçekleştirdikleri faaliyetlerin açıklanması ve gerekçelendirilmesi sağlanmaktadır. Hesap verebilirlik yönetsel açıdan değerlendirildiğinde gerçekleştirilen faaliyetlerle ilgili olarak idarenin yürütmeye ve yargı organlarına karşı sorumlu olmasını ifade etmektedir. Hesap verebilirliğin işlerliğinin sektöre uğramaması adına tüm örgütlerin hesap verebilirlik sorumluluğundan muaf tutulmaması gerekmektedir.

2.1.1.Hesap Verebilirlik ile İlişkili Kavramlar

Hesap verebilirliğin tam olarak açıklanabilmesi, anlaşılabilmesi, sınırlarının ve kapsamının belirlenebilmesi için hesap verebilirlikle ilişkili kavramların açıklanmasında yarar vardır. Hesap verebilirlik kavramıyla ilişkili ve zaman zaman bu kavramın yerine kullanılan

kavramlar sorumluluk, açıklık, denetim, şeffaflık, cevap verebilirlik, etik ve kontrol kavramıdır.

Hesap verebilirlik, üstlenilen sorumluluklar konusunda gerekli açıklamayı yapmak, görev alanı ile ilgili sorulara yanıt bulma yükümlülüğünü ve kamusal değerlendirmeler karşısında hazır bulunuşluğu da ifade eden bir kavramdır. Kamu yöneticileri üstlendikleri sorumluluklara ilişkin kamusal bir değerlendirme yapmalıdırlar. Hesap verebilirlik kamuyu ilgilendiren ve etkileyen sorumlulukların yerine getirilmesine dair kamusal alanda bilgilendirme ve açıklama getirme, gerekçe gösterme ve cevap verme yükümlülüğü ve istekliliğidir. Hesap verebilirlik; ellerine kamu kaynağı tahsis edilen yetkililerin bu kaynağı nerede, ne zaman ve nasıl kullandığını ve hangi sonuçlara ulaştığını ve hedeflere ulaşma durumlarını topluma açıklama ve bilgi verme sürecidir (Acar, 2002, s. 208-209).

Bu bağlamda hesap verebilirliğin etkin bir şekilde sürdürülmesi aşağıdaki sorulara verilen yanıtlar üzerinden gerçekleştirilen diğer unsurlarla ilgilidir. Bunlar (Koppell, 2005, s. 96);

- Organizasyon performansına dair gerçekleri açıkça ortaya koyuyor mu? (şeffaflık)
- Organizasyon performansına dair sonuçların karşısında mı? (yükümlülük)
- Örgüt asıl istenen şeyi yaptı mı? (denetlenebilirlik)
- Organizasyon kuralları takip ediyor mu? (Sorumluluk)
- Organizasyon asli beklentiyi (talep/ihtiyaç) yerine getiriyor mu? (duyarlılık)

Bu sorulara verilen yanıtlarla birlikte şeffaflık ve katılımcılık olgusu da hesap verebilirliği tamamlayıcı ve teşvik edici nitelikte unsurlar arasındadır, yine hukukun üstünlüğüne ilişkin olan algı ile de doğrudan ilintilidir (Levitt, Janta ve Wegrich, 2008). Hukukun üstünlüğünün tüm alanlara sirayet ettiği ülkelerde hesap verebilirlik hukukun sağlanmasına yardımcı nitelikte bir olgudur. Tek başına bir anlam ifade etmemekle birlikte hesap verebilirlik tamamlayıcı unsurlarla birlikte ele alındığında ve sorumluluk üstlenenlerin adil yargılama çerçevesinde yaptırıma tabi tutulduğunda daha anlamlı hale gelmektedir (Samsun, 2003, s. 31).

2.1.1.1.Sorumluluk Kavramı

Hesap verebilirlik “kamuyu önemli şekilde etkileyen sorumlulukların yerine getirilmesi ile ilgili olarak, kamusal alandaki cevap verme yükümlülüğü” (Mc Candled ve Wright,

1993'den aktaran Akyüz, 2006, s. 17) şeklinde açıklanmaktadır. Bununla birlikte lider hesap verebilirliği yükümlülük ve sorumluluk kavramlarından ayrı tutulması gerekmektedir. Yükümlülüklere sahip olan ya da sorumluluklara sahip olan bir birey hesap verebilir olmayabilir (Wood ve Winston, 2007'den aktaran. Celep, 2009). Hesap verebilirlik ve sorumluluk kavramı profesyonel kontrol mekanizmaları, etik kuralları, şeffaflık ve cevap verebilirlik gibi kavramlarla karıştırılabilmekte, bazı durumlarda bu kavramlar birbirlerinin yerine kullanılabilmekte olduğundan bu durum hesap verebilirliğin anlam bakımından özünün yitirilmesine neden olabilmektedir (Mulgan, 2000'den, aktaran. Balcı, 2003).

Neff (1969), hesap verebilirlik ve sorumluluk kelimeleri arasındaki ayrımı şöyle aktarır: Sorumluluk, "yükümlülükteki isteğe bağlı olma durumudur". Hesap verebilirlik ise, "yasal sorumluluklarla belli görev ve davranışlardaki performansla dair atanmış sorumluluktur." Yasal ve resmi yükümlülük ve gönüllü yükümlülük arasındaki fark çok önemlidir. Toplumsal sistemlerin çoğu hesap verebilirliğin standartlarını uygulayabilir fakat sorumluluk bireysel tercihlerle ilgili olup bazen uygulanmayabilir. Kurumlar toplu ya da başka bir şekilde vatandaşların üzerindeki yükümlülükte bireysel olarak özgürlüğü olduğunu kabul ederek hangi davranışlarından hesap verebilir olduğuna karar vermek zorundadır (Hostrop, Mecklenburger, Wilson, 1973, s. 47). Uhr'a (1999) göre, sorumluluk bir takım faaliyetleri yerine getirmek için bir otoriteye sahip olmak, gücü kontrol edebilmek, karar vermede özgürlüğe sahip olmak, doğru yanlış arasında bir ayrım yapabilmek anlamına gelmektedir. Hesap verebilmek ise, kişinin sorumluluk alanı içerisindeki davranışlarından dolayı bir açıklama yapabilmesi, cevap verebilir olması, rapor vermesi ile ilgilidir. Sorumluluk kavramı ile faaliyetlere yön verilirken yetki kullanabilmeyi içerirken, hesap verebilirlik, yerine getirilen faaliyetleri kontrol edebilme gücüdür. Bir kişi sorumluluk alanı içerisinde birtakım faaliyetlerde karar alınması ve yürütülmesi söz konusuysa yerine getirdiği faaliyetlerden ötürü de hesap vermelidir (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011, s. 23).

Hesap verebilirlik kavramında kurumun bütün personeli üstüne karşı hesap vermek durumunda iken sorumlulukta genellikle hiyerarşiden aksi bir işleyiş söz konusu olup her kademedeki personel kendine göre daha alt seviyelerde yer alan personelden sorumludur (Akyüz, 2006). Mulgan (2000) sorumluluğun daha çok profesyonel etiğin, moralitenin ve bireysel suçluluğun içsel fonksiyonlarını kapsayan bir kavram olduğunu belirtmekte; Caiden (1989) ise bir bireyin bir konudan sorumlu olabilmesi için o konuyla ilgili yetkinin,

kontrol gücünün ve seçme şansının bireyde olması bununla birlikte rasyonel ve güven içinde davranma gibi bazı koşulların gerektiğini belirtmektedir (aktaran. Balcı, 2003). Bireyin sorumluluğunun yetki ve gücün üzerine alınmasıyla başladığı söylenebilir.

Hesap verebilirlik sorumluluk kavramına göre daha nesnelleştirilmiştir. Hesap verebilirlik geriye dönük ve “Bunu neden yaptın?” sorunu içerir, bununla birlikte gelecekte “Yapılması gereken nedir?” soruları ile ilgilidir (Vosselman, 2012, s. 2).

- Güç olarak sorumluluk (responsibility as capacity): Yönetimdeki kişinin yetkisini gösterir. Bu anlamda sorumluluk kamu görevlilerinin görevlerini yerine getirmesindeki yetkisini tanımlar. Faaliyet, kurallar ve eylemleri hem düzenlemek hem de sınırlamak için zorunluluklar kümesidir. Daha spesifik bir tanımla bir kamu görevlisinin “görev” veya “yetki bağlamında” bu tanım kullanılabilir.
- Hesap verebilirlik olarak sorumluluk (responsibility as accountability): Kamu görevlisinin görevlerini yürütme, performansı ile ilgili açıklamaları gerekçeleri ile üst makama iç veya dış sunma yükümlülüğünü ifade eder. Bu anlamda, biri kamu yönetimi sorumsuz bir faaliyettedir diyebilir fakat her zaman sorumlu olan biri vardır ve hesap verebilirlik tüm kamu görevlileri için bir üst otoriteye karar ve değerlendirmede tabi olunur. Bu hesap verebilirlik tarzı işlem, kriter, önce ve sonrasının sonuçları gibi farklılıklara dayanmaktadır.
- Yükümlülük anlamında sorumluluk (Responsibility as liability); Kişinin kendi eylemlerinin sonuçlarından sorumlu olduğu varsayımını ifade eder.

Cendon’a göre; yetkili birey açısından, her üç terimin birlikte olması istenir. Kamu görevlileri kamu adına her tür sorumluluğu üstlenir. Güç olarak sorumluluk, yetkililerin yapılan her işten kamu adına sorumlu olduğunu, hesap verebilirlik olarak sorumluluk görev sırasında yaptıkları ve yapmadıklarından başarısız olunan işlere, diğer organlara karşı hesap verebilirlikten, yükümlülük olarak sorumluluk ise, yasal ve ahlaki olarak usulsüzlük düzeltilmesi veya telafi edilmesi anlamını taşır (Cendon, 2000, s. 27).

Hesap verebilirlik ve sorumluluk kavramı çoğu zaman birbirleriyle karşılaştırılan kavramlardır. Yakın anlamda olmasına karşın keskin farklılıklar bulunmaktadır. Hesap verebilirlik daha resmî iken sorumluluk bireysel ve isteklilikle ilişkili olarak yükümlülüğü üstlenmek demektir. Hesap verebilirlik daha somut ve nesnel bir ölçütü bulunurken sorumluluk daha subjektif unsurlara sahiptir. Sorumluluk kavramı ile faaliyetlerin yönetilmesi ve yetki kullanımını içerirken hesap verebilirlik, yerine getirilen faaliyetleri kontrol edebilme gücünün göstergesidir.

2.1.1.2. Denetim

Denetim kavramı da birçok kavramda olduğu gibi tek bir anlama sahip değildir. Polat (2003 s.74)'a göre belirlenen amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilen sonuçların değerlendirilmesini içeren bir analiz ve bu analiz üzerinden gelecekte verimliliğin ve etkinliğin arttırılmasını sağlayan bir süreçtir.

Eryılmaz ve Biricikoğlu (2011) tarafından yapılan tanımlamaya göre ise denetim; “Bir faaliyetin planlanan şekilde sonuçlandırılması için standartlar konulması, elde edilen sonuçların bu standartlarla karşılaştırılması ve elde edilen karşılaştırma verilerinden hareketle gerekli konularda düzeltici önlemlerin alınmasıdır”.

2.1.1.3. Şeffaflık

En temel anlamıyla şeffaflık bilgiye erişimin açık hale getirilmesidir. Herkesin ihtiyaç duyduğu anda ya da talep edildiğinde bilgiye erişimin mümkün kılındığı örgütlerde yönetimi elinde bulunduranların kendi çıkarlarına uygun bir biçimde yönetimin sürdürülmesinin önüne geçilmektedir. Daha çok kamusal kaynaklı örgütlerde halka açıklanmasında herhangi bir mahsur bulunmayan bilgilerin kamuya açık hale getirilmesi için belli kriterler ve standartlar çerçevesinde ulaşılabilirliğin sağlanması anlamında kullanılan şeffaflık hesap verebilirlik kavramıyla yakın ilişkili bir kavramdır. Amaç kişileri, hükümetleri ya da piyasaları faaliyetleri ve politikaları nedeniyle sorumlu tutabilme yaklaşımıdır (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011, s. 24).

Şeffaflığın olmadığı yerde hesap verme sorumluluğu da zedelenmekte olup kamuoyunun etkili bir izleme yapabilmesi ve hesap sorabilmesi için idarenin iş ve işlemlerinin sonuçlarını açıklıkla kamuoyu ile paylaşması gerekir (Sezer, 2012). Hesap verme sorumluluğunun yerine getirilmesinde önemli bir araç olan şeffaflık; devletin, hedeflerini, bu hedeflere ulaşmak için uyguladığı politikaları ve bu politikaların yarattığı sonuçları izlemek için gerekli olan bilgiyi düzenli, anlaşılabilir, tutarlı ve güvenilir bir biçimde sunmasıdır” (Atiyas ve Sayın, 2000, s. 28; Saraç, 2005, s. 142).

Şeffaflık kamusal kaynakların kullanımında amaç ve etkinlik değerlendirilmesi ve kaynak kullanımı sonuçlarının değerlendirilmesini sağlayan önemli araçlardan biridir. Şeffaflık sayesinde kamu yönetimine olan güven artmaktadır. (Kalkan, 2003, s. 2). Yine şeffaflık herhangi bir konuda alınan karar ve düzenlemelerin vatandaşlara duyurulmasını da içermektedir. Şeffaflığın yüksek olduğu kurumlarda hesap verebilirlik sorumluluğunun da

aynı ölçüde yerine getirildiğini söylemek mümkündür. Kamusal örgütler almış oldukları kararları, karardan etkilenecek olan paydaşlara şeffaflık ilkesi gereği duyurmalıdır. Bu bildirim aynı zamanda hesap verilirliğinde ön şarttır. Herhangi bir eylemden dolayı hesap verme sorumluluğunun ortaya konulması için öncelikle karardan etkilenecek kişilerin bu karardan haberdar edilmesi gereklidir.

Hesap verebilirlik; görev, yetki ve sorumluluklar kullanırken ilgililere karşı cevap verebilir, eleştiri ve talepleri karşılayabilir olmaktır (Arıtkan, 2012). Hesap verebilir olmanın yolu açık ve şeffaf olmaktan geçmektedir. Hesap verebilirliği mümkün kılan şeffaflık, yönetimin elindeki bilgi ve belgelere ulaşmaktan çok daha öte, idarenin neyi, nasıl ve neden yaptığının kamu tarafından bilinir ve görünür kılınması anlamına gelmektedir (Sözen ve Algan, 2009).

2.1.1.4. Cevap Verebilirlik

Vatandaşların, kamu yönetiminde yer alan kişiler tarafından dinlenmesi ve cevap alacaklarını bilmesi anlamına gelmektedir. Kamu yönetimindeki bu kişiler halkın ihtiyaç ve isteklerini bilen ve öngören yapıdadırlar (Acar, 2013, s. 54).

Kamu, bürokrasinin vatandaşlar, yürütme organı veya politikacılardan gelen talepleri karşılaması, cevap verebilirlik (responsiveness) kavramının temelini oluşturmaktadır (Peters, 2007'den aktaran, Taner, 2012). Kamu kurumları, hükümete veya siyasetçilere ve sundukları kamusal hizmetten faydalanan kişilere yani topluma karşı da sorumlu olup, onlardan gelen talep ve beklentilere cevap verme yükümlüğü içindedirler (Mulgan, 2000'den aktaran. Taner, 2012). Hesap verebilirlik ile cevap verebilirlik eş anlamlı kavramlar olarak kullanılamaz çünkü hesap verme güdüsü kamu görevlisinin cevap verme için kullanabileceği amaçlardan yalnızca birisidir (Mulgan, 2000'den aktaran. Balcı, 2003).

2.1.1.5. Etik

Etik; insan tutum ve davranışlarının iyi-kötü, doğru-yanlış açısından değerlendirilmesidir (Aydın, 2003). Etik aynı zamanda “geçmiş ve bugüne ilişkin doğru ve yanlış ölçülerin anlatımıdır” (Pehlivan, 2001). Etiğin hesap verebilirlikle ilişkisi de buradan gelmektedir. Etik değerler aslında örgütlerin eylemlerindeki yapılması gerekenlerin bir ölçüsüdür. Etik ve hesap verebilirlik kişi ve örgütlerin sorumluluğunu geliştirmede en etkili araçlardandır.

Etik içsel hesap verebilirlik ise dışsal sorumluluğun ortaya konulmasında kullanılmaktadır. Etik daha çok bireysel iken hesap verebilirlik kurumsal sorumluluğun bir yansımasıdır. Etik yukarıda da açıklandığı üzere uyulacak veya kaçınılacak davranışların belirlenmesi şeklinde ifade edilmektedir. Amaç ve etkinliklerin nasıl yapılacağına belirlenmesidir. Yapılan etkinliklerde nelerden kaçınılması gerektiği nelerin beklendiği ve nasıl yapılacağını içeren kurallar bütünüdür (Aydın, 2003, s. 18). Etik kurallar mesleki örgütler ve kurumlar tarafından mesleğin yerine getirilmesinde yapılması beklenen ve yapılması gereken davranışların yanısıra kaçınılacak davranışları da içermektedir. Öğretmenlik mesleği ele alındığında öğrencilere menfaat karşılığı yüksek not vermek mesleki etik davranışla bağdaşmamaktadır. Bu bağlamda etik ifadeler aynı zamanda resmî kurallar bütününe de referans oluşturmaktadır. Mesleğe ilişkin ideal rollerin mesleği yerine getirenlerce paylaşılması ve rehberlik yapması beklenir. Bu anlamda etik ifadeler mesleğe ilişkin standartların oluşturulması ve geliştirilmesini de desteklemektedir (Aydın, 2003, s. 27).

Etik, kişilerin diğer kişi ve kurumlarla süren ilişkilerindeki değer yargıları ve prensiplerle de ilgilidir. Kamu yöneticileri kamusal yönetim davranışlarını sergilerken uyacakları “tarafsızlık, dürüstlük, nezaket, adalet, saydamlık, hesap verebilirlik, kamu yararını gözetme, göreve bağlılık, liyakat, verimlilik, etkinlik, kalite” gibi birtakım ahlaki ilke ve değerler kamusal etik davranışlarının belirleyicileridir (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011).

Akyüz (2006) geriye dönük bakıldığında hesap verebilirlik kavramının, hesap tutma ile ilişkili olduğunu ve muhasebe (accounting) biliminden geldiğini belirtmektedir. Zaman içinde anlamı değişim göstermiştir. Maile (2002) hesap verebilirliğin güç kullanımı, kaynak kullanımı ve politika uygulamasını takip ettiğini belirtmektedir. Hesap verebilirlik demokratik yönetimle ve katılım, yönetimin yerelleştirilmesi, yetkilendirme ve şeffaflık gibi diğer demokrasiye ilişkin kavramlara ayrılmaz bir şekilde ilişkilidir. Günümüzde NPM (Yeni Kamu İşletmeciliği) anlayışının sonucu olarak artık sadece vatandaşlar devlete değil, devlet ve onun görevlileri de vatandaşlara karşı hesap verme konumuna gelmiş olup karşılıklı bir hesap verme söz konusudur (Balcı, 2003).

2.1.1.6. Kontrol

Hesap verebilirlik kamu örgütlerinde kullanılan yönetsel, yasal ve hukuksal kontrol mekanizmalarının önemli bir parçasıdır fakat hesap verebilirlik tek tanımlayıcısının

olmadığının kabul edilmesi gereken bir kavramdır (Mulgan, 2000'den aktaran Balcı, 2003). Daha çok denetim kavramı ile karıştırılan bu kavram kamu yönetiminde iç kontrol mekanizmasının güçlü gerekçelerinden birisidir. Kamu idaresinin gerçekleştirmiş olduğu iş ve eylemlerin önceden belirlenmiş standartlara, yasal usullere göre yerine getirilip getirilmediğinin tespit edilmesi ve aksaklıkların düzeltilmesi gerekmektedir.

2.1.1.7.Açıklık

Yönetimin yürüttüğü ya da yürütmekte olduğu işlem ve eylemlerinin dış denetime tabi olmasıdır (Balcı, 2005). Açıklık kavramı, kamu yönetiminde görev, yetki ve sorumluluklar ile karar ve hizmet süreçlerinin önceden bilinebilir ve açık olması, belge ve bilgilere ulaşılmasına fırsat verilmesi, faaliyet ve denetim raporlarının yayımlanmasıdır (Gündüz ve Balyer, 2013). Açıklık ve şeffaflığın; bireylerin yönetimin çalışmalarından haberdar olması, yönetim süreçlerine katılabilmesi ve yönetimde söz sahibi olabilmesi, gerekli bilgi ve belgelere ulaşabilmesi, çalışmaları denetleyebilmesi, gerektiğinde hesap sorabilmesi, gibi demokratik, temiz ve dürüst yönetim anlayışını ifade ettiğini belirtmektedir (Ceritli, 2012).

Büyük önder Atatürk Nutuk adlı eserinde açıklık konusunda “Benim istediğim sadece memleket işlerinin Büyük Millet Meclisinde açıkça münakaşa edilmesidir. Büyük Millet Meclisinde Türk milletinin gözü önünde açıkça konuşulamayacak hiçbir iş yoktur.” (Atatürk, 1961, s. 659) şeklinde ifade etmiştir.

Sonuç olarak hesap verebilirlik kavramı; sorumluk, kontrol, açıklık, denetim, şeffaflık, etik, cevap verebilirlik vb. bazı kavramlarla farklı kavramlardır fakat bu kavramlarla yakın ilişki içindedir. Bu kavramlar birbirlerinin yerlerine kullanılamazlar ancak birlikte kullanımları birbirlerini destelemelerini sağlayacaktır.

2.1.2.Hesap Verebilirlik İlkeleri

Hesap soran ve hesap veren arasındaki ilişkinin etkililiği ve yönetim anlayışlarında hesap verebilirliğin uygulanabilmesi için hesap verebilirliğin ilkeleri bu mekanizma içinde iyi belirlenmiş ve uygulanabilir olmalıdır. McCandless (2002) bu ilkeleri şöyle sıralamıştır:

- Kamuya hesap verme: Kamu yöneticileri veya görevlileri kendilerine verilen yetkinin kullanılması sonrasında sorumlu olduklarının farkında olarak görevlerini yerine getirmelidirler.

- Sorumlu olma: Kamuyu etkileyecek olan icraatların, tüm insanların istekleri doğrultusunda olmasa da gerçekten ihtiyaçları doğrultusunda olması gerekliliğine dair bir sorumluluk içermelidir.
- Yetki, görev ve sorumlulukların belirlenmesinde tutarlı olma: Tutarlı olma davranışı verilen yetkinin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını ifade etmektedir. Yetki, görev ve sorumluluk bir denge içinde olmalı yetkisiz kişilerden sorumluluk beklemek ya da yetkililerin sorumluluktan kaçması düşünülemez.
- Yöneticilerin belirlenmesi: Hesap soranların, hesap verebilirlik mekanizmasının daha etkin kılması için bir kurumun ya da tüzel kişiliğe ait kendilerine cevap verecek olan yöneticileri iyi belirlemesi gerekmektedir.
- Yeterli bilgiye sahip olma: Yetkililerin görevleri konusunda yeterli bilgiye sahip olması, buna göre işlerini yapması ve kamuyu ilgilendiren durumlarda kamuyu etkileyecek insanlar bu işleri belli standartlara göre yapması gerekmektedir.
- Alınan önlemlerde cevap verme: Uygulamada alınan önlemler, güvenli ve adaletli olup olmadığı konusunda ilgililere uygulanmadan önce cevap verilmelidir.
- Niyetlerin açıklanması: Yetkililer, yapacaklarında dolayı, sonuçların kim için ve ne için olduğunu ve neden doğru olduğunu halka açıklaması gerekmektedir.
- Performansın açıklanması; Yetkililerin, başarı ve başarısızlıklarını, hedefleri ve performans standartları doğrultusunda açıklaması ve gerçek performansları konusunda cevap verebilir olması gerekmektedir.
- Sorumlu olanların hesap vermesi: Hesap verilecek konu ile ilgili olan yöneticilerin direkt kendilerinin hesap vermesi, bunu ikincil durumdaki kişilere bırakmaması gerekir.
- Cevapların geçerliliği: Niyetler ve sonuçlar ilgili kurumlar ve mesleki uygulayıcılar tarafından onaylanmış olmalıdır. Vatandaşlar kendilerine yapılan raporlamanın doğruluğuna ve düzgünlüğüne dikkat ettiğinden raporlamalar tam ve doğru olmalıdır.
- Çekimser kalmanın bedeli: Vatandaşlar hesap verebilir bir kamu yönetimi konusunda çekimser kalırlarsa sivil haklarından vazgeçmiş olurlar. Kendi sorumluluklarını üzerinde atmamalı, kamu yönetiminden her zaman hesap vermesini beklemelidirler.

Hesap verebilirlikte, vatandaşlar her zaman kamu yönetiminden hesap sorabilmektedir.

Yetkililer tarafından yetkinin ve görevlerin iyi anlaşılır olması gerekir ki kamuya her zaman yeterli ve doğru bilgi verilebilsin. Bu süreçte performansın net bir şekilde tanımlanıp hesap verebilirlik mekanizmasında performans sonuçlarının kullanılabilirliği ortaya çıkmaktadır. Performans sonuçlarının kullanılabilirliğini ortaya çıkarmak için hesap verebilirlik aşağıdaki unsurları içermelidir (Samsun, 2003, s. 26):

- Hem süreç hem de sonuç odaklı olmalıdır.
- Tüm taraflar hesap verebilir olmalıdır.
- Hesap verebilirlikte kontrol ve etkinlik sağlanmalıdır.
- Hesap verebilirliği ortaya koyan düzenlemeler ve performans sonuçları şeffaf olmalıdır.
- Hesap verebilirlik için etik değerler tüm paydaşlarca paylaşılmalıdır.
- Denetim ve kontroller hesap verebilirliği ortaya koymalıdır.

Kanada Albert Eyalet Sayıştay'ının Hükümetin hesap verme sorumluluğu ilkeleri ise şöyledir (Yörüker, 2001):

1. Sorumluluğun tevdi edilmesi ve yetkinin devredilmesi söz konusu olduğu zaman, hesap verme sorumluluğu gereklidir.
2. Hesap verme sorumluluk bilgisinin temel karakteristikleri, anlaşılabilirlik, uygunluk, güvenilirlik ve karşılaştırılabilirliktir. Ayrıca, hesap verme sorumluluk bilgisi sağlamanın maliyeti beklenen yararı aşmamalıdır. Anlaşılabilirlik; bilgi kullanıcıları tarafından anlaşılır şekilde sunulur. Bilgi, örgüt performansı hakkında gerekli kanaati verecek yeterlikte olmalıdır. Uygunluk; yapılacak değerlendirmelerin zamanlı ve bu değerlendirmeler sonucunda alınacak kararlar bakımından anlamlıdır. Güvenilirlik; bilgi, tarafsız ve denetlenebilir olmalıdır. Aynı zamanda bilgi güvenilirlikte temsil ettiği örgütün hakkaniyetini gösterir. Karşılaştırılabilirlik; bilgiyi kullanan örgütler veya bireyler, yıllara göre ve benzer örgütler arasında karşılaştırmaya yapabilmelidir. Ekonomiklik, hesap verebilirlik bilgisinin bir maliyeti vardır. Bu maliyet bilginin yararlarından fazla olmamalıdır.
3. Hesap verebilirlik raporları, çıktılar hakkında yeterli bilgiyi sunmalıdır. Bunlar; faaliyet planları, finansal bilgiler, bütçe ve yıllık raporları kapsar. Yukarıdaki bilgilerin bilinmesi çıktıların gösterdikleri performansa değer biçmede önemlidir.
4. Beklenen sonuçlar açık ve ölçülebilir olmalı; sonuçların bekleneni karşılayıp

karşılamağını bilmek maksadıyla beklenen performansın ölçüleri başlangıçta belirlenmelidir.

5. Hesap verebilirlik raporları; çıktıların maliyet bilgilerini, çıktıların sonuçları ve etkileri ile ilgili bilgilerle ilişkilendirmelidir. Bir örgütün performansının değerlendirilmesinde temel soru çıktının performansının ekonomik olup olmadığıdır.
6. Örgütün hesap verebilirlik raporları, örgütün bütün birimlerini kapsamalıdır.
7. Bir bakana hesap veren her kuruluş ve fon, planlar (bütçeler dâhil) ve performans raporları hazırlamalıdır.
8. Planlar kendilerine sorumluluk yüklenen kişiler tarafından hazırlanmalıdır.
Planlar; ulaşılacak sonuçları, atılacak adımları, bunların kimler tarafından atılacağını, tahmini maliyetleri ve performans hedeflerini belirtmelidir.
Sorumluluk yükleyen kişiler planları onaylamalıdır.
9. Performans raporları (örneğin, finansal tablolar ve yıllık raporlar) fiili sonuçlarla planlanan sonuçları karşılaştırmalıdır.
10. Planlar, bütçeler, finansal tablolar ve yıllık raporlar dâhil olmak üzere temel hesap verme sorumluluk raporları kamuoyuna açık olmalıdır.
11. Hesap verebilirlik raporları kamuoyuna açık olmalıdır.
12. Yayımlanan performans bilgileri denetlenmelidir.
13. Eyalet kuruluşları bünyelerindeki hesap verme sorumluluk süreçleri bakana ve yasama meclisine yönelik hesap verme sorumluluğuyla tutarlı olmalı ve onu desteklemelidir.
14. Etkin bir hesap verme sorumluluk çerçevesinin temel öğeleri yasalaştırılmalıdır.

Özetle hesap verebilirliğin etkin olması için roller ve sorumluluklar açık olmalı ve belirlenmelidir. Performans beklentileri, amaçlar, kısıtlamalar beklenen başarılar üzerinde mütabakata varılmış olunmalıdır. Ancak beklentiler ile yetkiler, sağlanan kaynaklar ile beceriler arasında dengeli bir ilişki bulunmalıdır. Hesap verebilirlikte performansın sergilenmesinde raporlama önemlidir ve güvenilir bir şekilde hazırlanmalı ve açıkça sunulmalıdır. Raporlarda nelerin başarıлып nelerin başarılmadığı açıkça belirtildikten sonra düzeltici önlemlerin alınması gerekebilir. Hesap verebilirlikte bu önemler de belirlenmelidir (Özbaran, 2001, s. 4).

2.1.3.Hesap Verebilirlik Türleri

Hesap verebilirlik kavramı araştırmacılar tarafından çeşitli türlerde sınıflandırılarak aktarılmaktadır. Dubnick ve Romzek tarafından bürokratik, yasal, politik ve profesyonel hesap verebilirlik olarak üzere dört çeşit; Cendon (2000) tarafından siyasi, idari, profesyonel ve demokratik hesap verebilirlik olarak dört çeşit; Jabba ve Dwivedi (1989) tarafından idari, yasal, siyasi, profesyonel ve etik hesap verebilirlik olmak üzere beş çeşit (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011); Finn (2002), Darling-Hammod (1991), Adams ve Krist'e (1998) göre bürokratik, yasal, profesyonel, siyasi, ahlaki, piyasa ya da seçime dayalı hesap verebilirlik olmak üzere altı çeşit (Stecher ve Kirby, 2004) hesap verebilir olarak alan yazında yer almaktadır.

Hesap verebilirlik belli standartlara göre işleyen bir sistem değildir ve birçok kavramı içinde barındırır. Bu bağlamda hesap verebilirlik türlerini belirlerken cevaplanması gereken belli başlı dört soru ön plana çıkar (Boven, 2007, s. 455):

- Kim hesap verecek? Forum (hesap verilecek taraf) huzurunda hesap verecek aktör (hesap veren taraf) kimdir sorusuna cevap arar. Sıradan vatandaşlar arasındaki sosyal ilişkiler genellikle hesap verecek aktörün kim olduğunu açıklar. Ancak bu kamu kuruluşlarına geldiğinde yanıtlanması çok zor bir sorudur.
- Kime hesap verecek? Bu soru forumun türüne göre aktörün hesap verebilirliğinin sınıflandırmasını verecektir.
- Hangi konuda hesap verecek? Bu soruyu ilgilendiren konular sağlanan bilginin hangi davranışın görüşünü olduğuylla ilgilidir.
- Dördüncü soru, “Neden hesap verecek?” tir. Aktörün kendini neden hesap verebilir hissediyor olduğudur. Bu aktör ile forumun arasındaki ilişkinin niteliği ile ilgilidir. Bu soru özellikle aktörün hesap verme zorunluluğuna dikkat çeker.

Bu sorulara ilaveten “Hedeflere ulaşılmadığında yaptırımlar ne olur?” sorusu sorulmuştur (Stecher ve Kirby, 2004, s. 4).

Boven'nin (2007) sınıflandırmasına göre “Kim hesap verecek?” sorusuna ait hesap verebilirlik türleri örgütsel, hiyerarşik ve bireysel olarak incelenebilir (Boven, 2007, s. 457-459).

2.1.3.1.Örgütsel Hesap Verebilirlik

Örgütsel hesap verebilirlik örgütün tüzel kişiliği ile bir bütün olarak yerine getirdiği eylem ve işlemlere dair hesap vermesidir. Örneğin, örgütün gerçekleştirmiş olduğu iş ve eylemler sonucunda hukuki bir süreçle karşı karşıya kalarak mahkemede hesap vermesi durumudur. (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011, s. 25).

2.1.3.2.Hiyerarşik (Bürokratik) Hesap Verebilirlik

Hiyerarşik (bürokratik) hesap verebilirlik, kamunun beklentilerini yönetmek için kullanılan yaygın bir hesap verebilirlik sistemidir. Bu sisteme göre, kamu yöneticilerinin beklentileri hiyerarşinin tepesindeki önceliklere dikkatle odaklanmaktır. Aynı zamanda denetim ve kontrol yoğun bir şekilde uygulanır (Romzek ve Dubnick, 1987, s. 228). Bu sistemde hem hesap veren hem de hesap soran olmak üzere iki boyut bulunmaktadır. Sistemde hesap verecek olanlardan kasıt her bir astın, kendisinden yukarıda yer alanlara hesap vermesidir (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011, s. 25). İşleyen bir hiyerarşik hesap verebilirlik sistemi, iki basit unsuru içerir: Üst ve onun emirlerini takip etmek zorunda olan ast için organize ve yasal bir ilişki ve yakın gözetim veya standart işletim prosedürler veya açıkça belirtilen kurallar ve yönetmeliğin sistem göstergesi (Romzek ve Dubnick, 1987, s. 228). Bürokratik hesap verebilirliğin düzenleyici değerleri adil kaynak tahsisi, eşit erişim, planlı yönetim, tek tip standart işlemler olsa da müşteri ihtiyaçlarına bireysel cevap vermemek, düşük mesleki özerlik ve personelin yaratıcı olamaması gibi eksiklikleri vardır (Heim, 1996, s. 9).

2.1.3.3.Bireysel Hesap Verebilirlik

Bireysel hesap verebilirlikten, örgüt içinde yer alan her bir aktörün, kendi yerine getirdiği faaliyetlerden dolayı bireysel olarak hesap vermesi kastedilmektedir (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011, s. 25). Bireysel hesap verebilirlik kişinin duygularını, inançlarını ve eylemlerini haklı çıkarma yönündeki eğilimleridir (Lerner ve Tetlock, 1999). Diğer bir deyişle bireysel hesap verebilirlik hem ast hem de üst ile kurulan sosyal bir ilişki olmanın yanı sıra ödül ve ceza beklentisiyle astın üst tarafından değerlendirileceği süreçtir. Boven'a göre bireysel hesap verebilirlik "Kime hesap verilecek?" sorusuna ait olarak siyasi hesap verebilirlik, yönetsel hesap verebilirlik, yargıya karşı hesap verebilirlik, profesyonel hesap

verebilirlik ve toplumsal hesap verebilirlik şeklinde incelenebilir (Boven, 2007, s. 456-457).

2.1.3.3.1. Siyasi Hesap Verebilirlik

Siyasi hesap verebilirlik örgütün siyasi meşruiyetini sağlayan kurumlara hesap vermesidir (Heeks, 1998). Siyasi hesap verebilirlik kamu yönetimi açısından, hükümetlerin yasama organına, kamu bürokrasisinin hükûmete hesap vermesidir. Siyasi hesap verebilirlik sistemini belirleyen en temel unsur, hükûmet sistemleridir. Seçilmiş kamu görevlilerinin seçmenlere, anayasa ve hukukun üstünlüğüne, seçtikleri kuruma, seçim komisyonu veya benzer birime ve temsil ettikleri kuruluşa karşı hesap verebilir olmaları zorunluluğudur. Göstergeleri şöyle sıralanmıştır (Samsun, 2003, s. 21):

- Seçimler ve seçimler ile ilgili formlar,
- Resmi bilgilere erişim ve bilgi özgürlüğü,
- Adem-i merkeziyetçilik yerel düzeyde kişilerin katılımı,
- Güçlü ve enerjik sivil toplum,
- Sürdürülebilir siyasi idare.

Siyasi hesap verebilirlik yatay ve dikey boyut olarak alan yazında yer almaktadır (Cendon, 2000, s. 28). Yatay boyutta yasama organlarının denetimi, dikey boyutta ise halkın denetimi vardır. Diğer bir ifade ile yatay hesap verebilirlik hükümet içinde birey bakımından üyelerle veya kişilerle, dikey hesap verebilirlik idari yapıdaki yüksek makamlarla ilişkilidir (Cendon, 2000, s. 28). Yatay hesap verebilirlik de hükümetin ve tek tek bakanlarının meclise karşı sorumluluğudur. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda hesap verebilirlik mekanizması soru, meclis araştırması, genel görüşme, meclis soruşturması, gensoru gibi araçlarla düzenlenmekte ve böylece Bakanlar Kurulu kendi sorumluluk alanlarındaki kamu yönetimi örgütlerinden ya da çalışanlardan ve bununla ilgili işlerden hesap verirler. Dikey hesap verebilirlikte halkın denetimi dolayısıyla halkın oyları yani seçimlerle gerçekleşmektedir. Yöneticiler, halkın oyları ile yönetime gelmekte ve yaptıkları işler ve davranışları ile seçimler sırasında halkla karşılaşmakta ve halka hesap vermektedir (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011, s. 26).

2.1.3.3.2. Yönetmel Hesap Verebilirlik

Yönetmel hesap verebilirlik; yönetimin kendi içindeki kişilere, organlara veya kurumlara hesap vermesi olarak ifade edilebilir ve hiyerarşik hesap verebilirliğin ilk boyutunu oluşturur. Kamu kurumunun kendi içindeki ve dışındaki idari otoritelere de hesap verebilirliği yönetmel hesap verebilirlik içindedir (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011, s. 26). Ayrıca yönetmel hesap verebilirlik yetki sahibi kişilerin toplum içerisindeki ilgili hesap verebilirlik mekanizmaları ile tam olarak iş birliğinde bulunmak ve bunun yanı sıra bilgiye serbestçe ulaşabilmesini ve kamuoyunun politika ve uygulamalardan haberdar edilmesini sağlamak için belirli bir konuda özellikle çıkarı olan kişileri, bir kararın neden alındığına dair bilgilendirme zorunluluğudur. Bu bilgilendirmenin göstergeleri ise aşağıdaki gibidir (Samsun, 2003, s. 21):

- Kurumsal gelişme ve reform çalışmalarını yürütmek,
- Şikayet prosedürleri, yürütme kanunu, performans göstergeleri gibi idari rehberler oluşturmak,
- En iyi uygulamaları paylaşmak yoluyla idaresi ve yönetimi için bir ortam yaratmaktır.

Alan yazında yönetmel hesap verebilirliğin hiyerarşik, bürokratik ve yasal hesap verebilirlikten ayrıldığı görülür ancak böyle bir ayrım doğru değildir. Yani yönetmel hesap verebilirlik için hiyerarşik boyut ve yasal bir çerçeve olmadan içerik ve sonuçlara ulaşmak mümkün değildir (Cendon, 2000, s. 28). Görevlilerin hesap verebilir olmaları için gerekli mekanizmalar; kurumlar arası (örn. Hükümet birimleri arasında), kurum içi (örn. üst düzey görevli ile onun emrindeki kişiler arasında), ve kurum dışı (örn. kuruluş ile görevlilerin doğrudan müşteri ya da paydaşlara karşı sorumlu olmaları) olarak sıralanabilir (Samsun, 2003, s. 21).

Yönetmel hesap verebilirlik de yatay ve dikey olarak çift boyutta incelenebilir. Dikey boyutta idari sorumluluk alt idari görevliler ile üstü bağlayan bir ilişkidir, yatay boyutta ise bireysel hesap verebilirlik ile kamu yönetimi hesap verebilirliğini somut bir konu veya kullanıcı bir vatandaş olarak ayrıca dış bir organ olan denetçiler vb. gözetim organları ile ilişkilidir (Cendon, 2000, s. 32).

Bilgi, eylem ve yanıt olmak üzere üç aşamalı bir döngüden oluşan yönetmel hesap verebilirlik; sistem içerisinde var olan hiyerarşik yapıda, sistemin herhangi bir basamağında yer alan personelin ona görev ve yetki verenlere hesap vermesi olarak

açıklanmaktadır (Akyüz, 2006). Yönetmel hesap verebilirlik yönetimdeki kamu görevlilerinin ve bürokratların üst yönetime hesap verme yükümlülüğüdür (Aktan, Ağcakaya ve Dileyici, 2004). Yönetmel hesap verebilirlik bürokratik veya hiyerarşik hesap verebilirlik olarak da adlandırılmakta olup hiyerarşik düzenlemelerden kaynaklanan, yönetmel denetime ve örgütsel direktiflere ilişkin bir hesap verebilirlik çeşidi olarak da tanımlanmaktadır (Roberts, 2002'den aktaran Yıldırım, 2006).

İdari hesap verebilirlik, yetki ve sorumluluk sahibi kişilerin, hesap verebilirlik mekanizmaları ile iş birliği içinde bulunmak, bilgiye ulaşılabilmesini ve kamuoyunun politika ve uygulamalardan haberdar edilmesini sağlamak için kişilerin, kendilerini ilgilendiren bir karar hakkında bilgilendirmesi zorunluluğu olarak ifade edilmektedir (Samsun, 2003). Yönetmel hesap verebilirlik dikey ve yatay boyutlarda ele alınabilir. Yönetmel hesap verebilirlik dikey boyutta, alt yönetim birimleriyle politik veya yönetmel üst birimlere bağlayan bir ilişkiyken; yatay boyutta yöneticiyi ve tüm kamu yönetimini (1) kamu hizmetlerinden yararlanan vatandaşlarla (2) dışsal denetim ve inceleme birimleriyle bağlayan bir ilişkidir (Cendon, 1999'den aktaran. Bülbul, 2011).

2.1.3.3.3. Yargıya Karşı Hesap Verebilirlik

Bireysel olarak kamu görevlilerinin ve örgütsel olarak da kamu kurumlarının yargıya karşı hesap verebilirliğidir. Bu hesap verebilirlik türü, kurumların ve bireylerin üzerindeki dış kaynaklı bir denetim türüdür (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011, s. 26). Yargıya karşı hesap verebilirliğin düzenleyici değerleri yasal hakların kullanılması ve örgütün işleyişi ve devamı için resmi bir yol çizilmiş olmasıdır (Heim, 1996, s. 9). Yargıya karşı hesap verebilirlik bazı çalışmalarda yasal hesap verebilirlik olarak da ifade edilmektedir.

Yasal hesap verebilirlik kamu görevlilerinin yasal düzenlemelere göre iş ve işlemleri gerçekleştirmesi sorumluluğudur. Ayrıca yasal hesap verebilirlik toplumsal ilişkilerdeki büyüyen formalizasyonun bir sonucu olarak parlamentolarda daha büyük ve güvenilir mahkemelerin olması bakımından kamu kurumları için önemlidir. Yasal hesap verebilirlik belli bazı sorumluluklar, resmî ya da yasal olarak yetkililerin üzerinde işlem görür. Yasal hesap verebilirlik hesap verebilirlik türleri içinden, hukuki incelemesi ayrıntılı hukuki cezai ve idari tüzüğe göre hazırlanmış yasal standartlara dayalı olduğu için en kesin olanıdır (Boven, 2005, s. 15). Bu hesap verebilirlik türünde örgüt içinden bir hesap verebilirlik mekanizması olmaz. Örgütte yüksek bir kontrol ve sürekli bir gözetim ve takip

süreci söz konusudur. Gerçekleştirilen bu gözetim ve takip örgütten bağımsız taraflarca denetmen, yasal bir takipçi, yönetim çıktılarını gözden geçiren bir kurul ya da mahkemelerce gerçekleştirilir (Radin ve Romzenk, 2000'den aktaran Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011, s. 26).

Kamu örgütleri yürüttükleri faaliyetlerde, performansa ulaşım ve hukuksal uygunluk konularında dış bir makama hesap vermektedir. Bu tür bir hesap verebilirlik ile teknik açıdan yapılan işin yasallığının belirlenmesi ve kullanılan yetkilerin adilliği ve rasyonelliğinin ortaya konulması söz konusudur (Oliver, 1991'den aktaran Balcı, 2003). Hukuki hesap verebilirlik, yargı organlarının da dahil olduğu, devletin tüm birimlerin karar ve eylemleri için yargı yoluna başvurulabileceğini ifade etmektedir (Samsun, 2003). Doğruluk, rasyonellik ve yasallık gibi hukuksal değerler ışığında mahkemelere karşı yapılmakta olan yasal hesap verebilirlik (Scott; aktaran Yıldırım, 2006), yapılacak incelemenin ayrıntılı yasal standartlara dayanmasından dolayı en belirgin hesap verebilirlik türüdür (Bovens, 2003'den aktaran Yıldırım, 2006). Yasal hesap verebilirlik, kişilerin hak ve menfaatlerini savunması ve yönetimleri yasalara uygun hareket etmeye zorlaması açısından bakıldığında hukukun üstünlüğünü ve demokratik yönetimin korunmasını sağlamaktadır (Süllü, 2010).

Türkiye Cumhuriyetinin demokratik bir devlet anlayışına sahip olması birçok yasal dayanağa sahiptir. Son yıllarda kamu yönetimi anlayışında yaşanan gelişmelerle birlikte kamu yönetimini düzenleyen 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda, 3. Bölümde yer alan 8. Maddede: *“Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır.”* şeklinde ifade bulunurken aynı kanunun değişik fıkralarında: *“Bakanlar, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılması ile hukuki ve mali konularda Başbakana ve Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı sorumludurlar.”* şeklinde ifade bulmuştur. Burada özellikle hukuka uygunluk ve mali hesap verebilirlik belirtilmektedir.

2.1.3.3.4. Profesyonel Hesap Verebilirlik

Profesyonel hesap verebilirlik, kamu hizmetlerinin giderek uzmanlaşması ve teknik olarak profesyonelleşmesi dolayısıyla ortaya çıkan bir hesap verebilirliktir (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011, s. 26). Yönetmelikler ve hesap verebilirliğin genel çerçevesinde özel bir sorunun ortaya çıktığında profesyonel hesap verebilirlik akla gelir. Romzek ve Dubnik tarafından ortaya atılan bu kavram, meslek hayatındaki hesap verebilirlik ilişkisini tanımlar. Ancak profesyonel hesap verebilirlik de hesap verebilirliğin genel çerçevesinde ve yönetmelikler içinde yer alır. Bu nedenle kamu yönetimindeki büyüme ve bu işlerdeki güçleşmiş teknik uzmanlaşmayı arttırmak, profesyonel ve yüksek kalitede yönetmelik yapıya giriş anlamına gelir. Bundan dolayı gelişme birçok profesyonel karakter içinde yönetmelik aktivite ile sağlanmış olur (Cendon, 2000, s. 39).

Meslek kuruluşlarının kabul edilebilir uygulamaları ve standartları içeren kuralları tüm üyeleri için bağlayıcıdır. Bu standartlar, meslektaş incelemesi temelinde profesyonel gözetim organları tarafından izlenir ve uygulanır. Bu tür bir hesap verebilirlik birçok kamu çalışanı tarafından uygulanmaktadır (Abbot, 1988; Bovens, 2015, s. 188; Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011, s. 26; Freidson 2001).

Profesyonel hesap verebilirlik profesyonel standartlar ve normlara dayanmaktadır. Çalışanların performansları belli teknik kural ve prensiplere göre ölçülür. Ayrıca bu teknik uzmanlık çalışanlarda örgüt içinde özerklik seviyesini de belirlemiş olur (Cendon, 2000, s. 39). Profesyonel hesap verebilirliğin düzenleyici değerleri en iyi hizmeti vermek için müşteri ihtiyaçlarını karşılamada mesleki özerklik ve ihtiyaçlardaki değişime cevap verebilirliktir. Ancak profesyonel kültür bileşenleri oluşturmak zor ve masraflıdır (Heim, 1996, s. 9).

Profesyonel hesap verebilirlik kamu örgütlerinde çalışan profesyonellerin bireysel standartlar yönüyle ve karar vermeleri yönüyle uzmanlık, takdir ve özel çalışma alanlarının değerlendirilmesini kapsamaktadır (Morgan ve Murgatroyd, 1994; Romzek, 2000; Sinclair, 1995'den aktaran Balcı, 2003). Profesyonel hesap verebilirlikte örgütteki profesyoneller, meslektaşlarından oluşan profesyonel bir grup tarafından değerlendirilmeye tabi tutulmaktadır (Mulgan, 2000'den aktaran Yıldırım, 2006). Profesyonel hesap verebilirlikte ağırlıklı olarak ilgili meslek grubu tarafından belirlenen standartlar kapsamında yürütülür. Ayrıca profesyonellerin bağlı olduğu yönetmelik veya siyasi otoriteye hesap verme zorunluluğu da bulunmaktadır (Mulgan, 2000'den aktaran Bülbül, 2011).

Romzek ve Dubnick (1987) hesap verebilirliği ‘yönetim beklentilerinin’ kamu görevlileri tarafından karşılanması olarak tanımlarlar ve bu beklentilerin hem içsel hem de dışsal olabileceğinin altını çizerler. Hesap verebilirlik beklentilerinin kaynağı içsel olduğunda bile, bu beklentiler kuruluşa karşı içseldir bireylere karşı değildir. Belirli yetkililerin bakış açısından, bütün hesap verebilirlik kontrolünü başkasından alır ve bu bağlamda dışsaldırlar (Akt. Mulgan, 2000). Ancak, bağımsız isteğe bağlı davranışlar için profesyonel hesap verebilirlik, herhangi bir dışsal denetim veya uygulama olmaksızın, içselleştirilmiş standartların tamamen kişisel bir şekilde yargılanması anlamında da kullanılmaktadır (Mulgan, 2000). Bu bağlamda, hesap verebilirlik işlerin düzgün bir şekilde yerine getirilmesini içeren ve hatta bazen ‘rol-sorumluluğu’ olarak adlandırılan kişisel sorumluluk algısıyla tanımlanabilir (Hart 1968; Lucas 1993; Harmon ve Mayer 1986’dan aktaran Mulgan, 2000). Bu noktada zorunluluğun tek kaynağı içseldir, profesyonel olarak kabul edilen değerlerdedir ve eğer varsa, yaptırımları içseldir, kişinin kendi profesyonel suçluluk kavramı içindedir (Mulgan, 2000). Bu bağlamda, içselleştirilmiş profesyonel hesap verebilirlik ‘kişisel’ (Sinclair 1995’den aktaran Mulgan, 2000) veya ‘içe doğru’ (Corbett 1996’dan aktaran Mulgan, 2000) hesap verilebilirliğe doğru kaymaktadır (Mulgan, 2000). Bu tür hesap verilebilirlikte davranışların temeli kişinin profesyonelliğinden değil kendi ahlak anlayışından, dürüstlük ve adalet gibi değerlerinden ileri gelmektedir (Mulgan, 2000). Aslında, her ikisi de dürüstlük gibi genel değerlere dayandığından kişisel ve profesyonel değerleri birbirinden ayırmak zordur (Corbett 1996’dan aktaran Mulgan, 2000). ‘Profesyonel’ hesap verebilirlik daha çok doğruluk ve iş ile ilgiliyken, ‘kişisel’ hesap verebilirlik daha çok dürüstlük ve kamunun faydası ile ilgilidir (Mulgan, 2000).

2.1.3.4. Toplumsal Hesap Verebilirlik

Toplumsal hesap verebilirlik kamu kurumunun örgüt olarak veya kamu çalışanlarının bireysel olarak kamuya açıklama yapmak zorunda hissetmeleri toplumsal hesap verebilirlik anlamına gelir (Boven, 2008, s. 457).

Boven’nin (2007) sınıflandırmasına göre “Ne için hesap verilecek?” sorusuna ait hesap verebilirlik yasal hesap verebilirlik, mali hesap verebilirlik, performans hesap verebilirlik, etik hesap verebilirlik olarak incelenebilir (Boven, 2007, s. 456-457). Yasal hesap verebilirlik bireysel hesap verebilirliğin altında incelenmiştir.

2.1.3.4.1. Mali Hesap Verebilirlik

Mali hesap verebilirlik, finansmanı sağlayan kurumlara hesap verebilirlik (Heeks, 1998) veya bir örgütteki görev yapanların sorumluluk alanının içindeki kaynakları rasyonel kullanıp kullanmadıklarına dair hesap verebilirliğidir (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011, s. 26).

Mali hesap verebilirlik, kamu kurumları ve görevlilerinin tasarrufunda bulunan mali kaynakları amaçlar doğrultusunda uygun ve verimli bir şekilde kullanılıp kullanılmadıklarının kontrolüdür. Buna göre, hükümetlerin kendilerine emanet edilen kaynakları nasıl harcadıklarını, nasıl kaynak tahsisi yaptıklarını, proje ve programları da kapsayacak şekilde tam, doğru ve zamanında rapor etmeleri gerekmektedir (<http://www.gov.ns.ca/fina/budget98>, t.y.; aktaran Ateş, 2008).

Mali hesap verme sorumluluğu, mali yönetim ve kontrolle ilgili kanunlara, kurallara ve düzenlemelere uygunluğu dikkate alır. Mali hesap verme sorumluluğu basta anayasa hükümleri olmak üzere, mali kanunlar, bütçenin icrası ve izlenmesine ilişkin kurumsal yapıyla ilgili kanunlar, bütçe kanunları, idari usul kanunları ve muhasebe sistemleriyle ilgili düzenlemeler gibi çok geniş bir kanuni çerçeveye ilgilidir (Brinkerhoff, <http://www.usaid.gov>, 2001; aktaran Bakkal ve Kasımoğlu, t.y., <http://yalova.edu.tr/>, 20 Temmuz 2014'te erişildi). Malî konularda, yukarıdan aşağıya denetimin artmasının yanında bağımsız hükümetlerin faaliyetlerinin, uluslararası ve ulusal denetim kurumları tarafından dış denetime tabi tutulması da artış gösteren bir durum olmuştur. Bununla birlikte ülkeleri rüşvet, rekabet, hatta bazen de ideolojik açıdan derecelendirmeye tâbi tutan uluslararası kurumların sayısı da her geçen gün artmaktadır (Heald, 2003; aktaran Ateş, 2008).

Romzek'e (2000 aktaran. Balcı, 2003) göre bir örgütte hangi hesap verebilirlik türünün uygun olduğu sorusu hesap verebilirliğin uygulanacağı örgütün kurumsal çevresi, yönetsel stratejisi ve görevleriyle ilgilidir. Birbirini destekler nitelikte birkaç hesap verebilirlik türü aynı anda uygulanabilir ya da o kuruma en yakın hesap verebilirlik türü seçilir (Balcı, 2003).

2.1.3.4.2. Performans Hesap Verebilirliği

Performans hesap verebilirliği; örgüt veya bireysel olarak yerine getirilen faaliyetlerde belirlenen amaçlara ne kadar uyulduğunun, ne derecede yerine getirildiğinin hesap

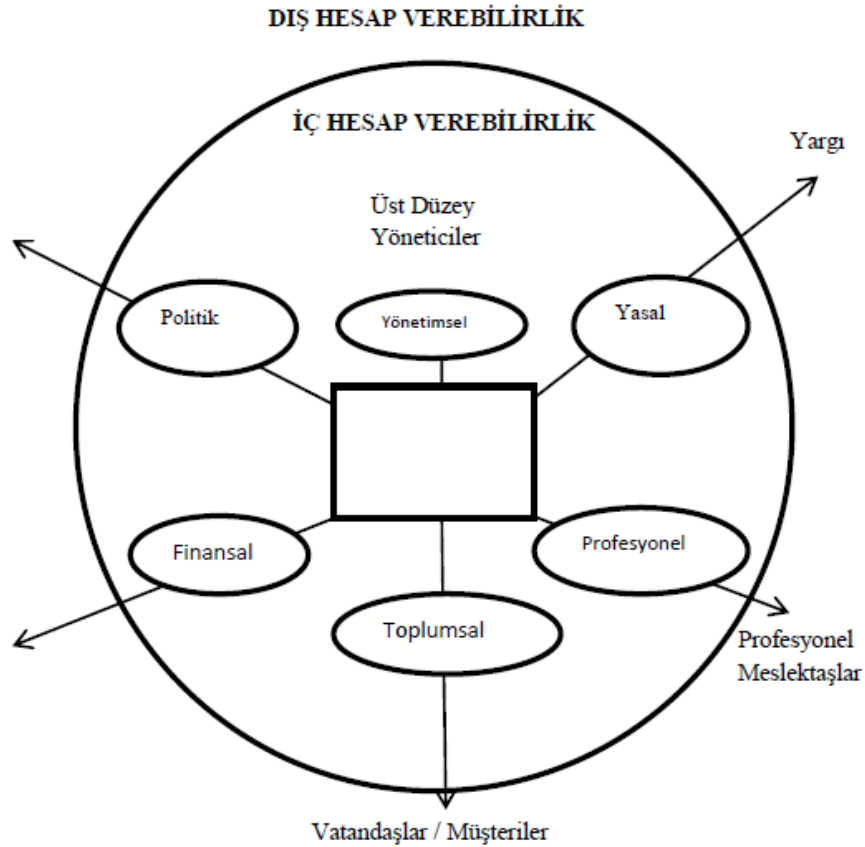
verebilirliğidir (Boven, 2005, s. 15). Bu boyutun, hesap verebilirlikte yalnızca sonuç değil eylem sürecinde önemli olduğu vurgulanmaktadır. Önceden belirlenmiş hedeflerin bir plan dahilinde yerine getirilmesi ve sonuçların hedeflerle karşılaştırılması esasına dayalı olan bu tür hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığının da bir göstergesidir. Performans raporlamaları yoluyla eğitim öğretim programlarının ve eğitim kurumlarının iyileştirileceğine dair beklentilerin son yıllarda eğitim reformlarının bir parçası olarak görölmeye başlanmıştır. Performans raporları özellikle ulusal ve uluslararası sınavlara ilişkin yayımlanan raporlar eğitim politikalarının belirlenmesinde önemli bir gösterge olmuştur (Bölböl, Acar ve Özdemir, 2018, s. 70).

2.1.3.4.3. Etik Hesap Verebilirliği

Etik, insan tutum ve davranışlarının iyi-kötü, doğru-yanlış açıısından değerlendirilmesidir. Kamu yönetiminde de bütün etkinlik ve amaçların yerli yerine konulması, neyin yapılacağı ya da yapılamayacağının, neyin isteneceği ya da istenemeyeceğinin, neye sahip olunacağı ya da olunamayacağının bilinmesidir (Aydın, 2003). Etik ile kişisel özgürlüğün ve takdir yetkisinin daha fazla kullanılması, resmî bir iş ile ilgili daha fazla kişideki içsel yönlerin kullanılması doğrultusunda oluşan sorumluluk etik hesap verebilirlik olarak tanımlanabilir (Mulgan, 2000, s. 558). Kamu yönetiminde sorumlu olanların aldığı kararlar ve yürüttüğu işler bakımından sadece diğer paydaşlara karşı mali, siyasi, idari, yasal hesap vermesi değil, yapılan işin doğru yanlış olarak değerlendirilmesi ve bu işi üstlenme sorumluluğudur.

2.1.3.5. Demokratik Hesap Verebilirlik

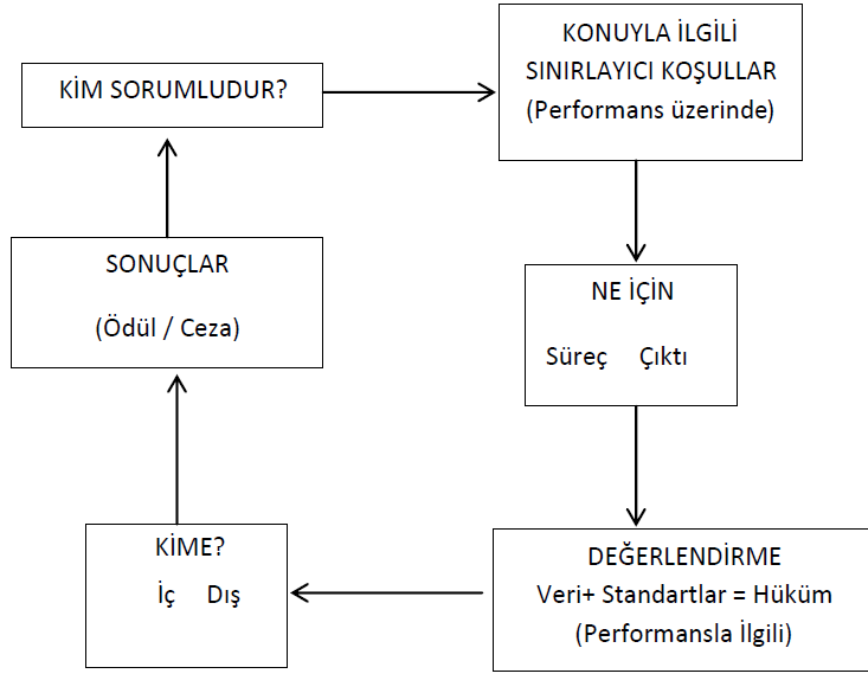
Alan yazında az tanınmış bir hesap verebilirlik çeşitli olan demokratik hesap verebilirlik, doğrudan vatandaşlarla veya toplumla bir bütün olarak ilgilidir. Böylece kamu yönetimi ve toplum arasındaki ilişkinin varlığını gerektirir. Bu ilişkide, yönetsel eylemlerde pasif olmayan bir toplum ve aktif bir rol alan toplum vardır (Cendon, 2000, s. 39).

Şekil 2.Kamu Yönetiminde Hesap Verebilirlik. Heeks, R. (1998). Information systems for public sector management. *Government Data: Understanding the Barriers to Citizen Access and Use*.

Kamu kurumlarında genellikle bireylerin karar almalarında hesap verebilirlik vardır. Hesap verebilirlik örgüt dışında diğer alıcılarda çalıştığında, hesap verebilirlik genelde bütün kurum düzeyinde toplanır. Diğer bir deyişle bütün örgüt personelinin eylemlerinden sorumludur. Bu durumda bireysel üst düzey personel dış alıcılara karşı hesap verebilir tutulabilir. Bu üst düzey personel sırayla, ast olan personelin dışarıya karşı kararlar alması ve örgüt ile ilgili sorumluluk alması sağlayabilir (Heeks ve Heim, 1996).

Şekilde 2’de anlatıldığı üzere kim, kime karşı, ne için sorumludur sorularının cevabından yola çıkılarak hesap verebilirliği iç (aynı örgüt içi) ve dış (örgüt dışı) hesap verebilirlik olarak ayırmıştır. Performans değerleri üzerinden süreç sonucunda ulaşılan çıktı değerlendirmeye tabi tutulmaktadır.

Şekil 3.Hesap Verebilirlik Döngüsü. Heim, M. (1996). Accountability in Education: A Primer for School Leaders. HSLA Monograph. s. 17

2.1.3.6.Politik Hesap Verebilirlik

Politik anlamda hesap vermenin önemini Atatürk “Millet tarafından, millet adına, devleti idareye yetkili kılınanlar için, gerektiği zaman, millete hesap vermek, mecburiyeti, laubalilik ve keyfi hareketle uzlaşamaz.” olarak ifade etmiştir (İnan, 1930, s. 415).

Politik hesap verebilirlik anlayışının iki yönü vardır. Bunlardan ilki: Politik kesim ile vatandaşlar arasındaki hesap verebilirliğin geleneksel demokratik mekanizmasıdır. Toplum politikacıların karar alırken hangi bilgiyi temel aldıkları konusunda açık olmalarını ister, bununla birlikte yapmayı planladıkları kararlara nasıl vardıklarını da bilmek ister. Diğer politik hesap verebilirlik anlayışında ise, bir politik kişi kendisinden daha üstün bir politik kesimin kendi davranışları için hesap vermesini bekler. Bu durum ‘yönetimsel’ güçler ayrılığı ve daha bilinçli birleşmelerin olduğu kurumsal durumlarda görülebilir (Quirk, 1997).

Geleneksel anlamda politik hesap verebilirlik bakanların görevli oldukları bakanlıkta yapılan işlerden dolayı parlamentolara hesap vermesi anlamında kullanılmakta iken, bakanlıkların örgütsel yapılarının giderek büyümeleri ve yürüttükleri işlerinin daha kapsamlı ve karmaşık hale gelmesi ile bir bakanın kendi bakanlığında yapılan her bir işten sorumlu olması da gerçekçi bir yaklaşım olarak görülmemektedir (Ferlie, Evvan,

Ashburner, Fitzgerald ve Pettigrevv, 1996'dan aktaran Balcı, 2003). Ateş (2008) yaptığı *“Yeni Kamu İşletmeciliği Bağlamında Hesapverebilirlik”* başlıklı çalışmada politik hesap verebilirliği, siyasi hesap verebilirlik olarak kullanmıştır. Siyasi hesap verebilirlik, demokratik yönetimin en önemli göstergesi olduğundan, zaman zaman demokratik hesap verebilirlik olarak da ifade edilmektedir (Ateş, 2008).

Politik hesap verebilirlik tüm kamu kurumlarını ilgilendiren bir düzenleme ile 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim Kontrol Kanunu'nun (KMYKK) hükümleri doğrultusunda (Değişik ikinci fıkra: 24/7/2008-5793/31 md.) Bakanlar, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılması ile hukuki ve mali konularda Cumhurbaşkanına karşı sorumludurlar.

2.1.4.Eğitimde Hesap Verebilirlik

Öğrencilerin yüksek standartlara erişmesi ancak fırsat eşitliği ile sağlanır ve hesap verebilirlik sistemi de bunu sağlamanın temel bileşenidir. Okullar ve öğretmenlerin aldığı önlemler ile eşit fırsatlar bütün öğrencilere öğrenmeleri için yol sağlamalıdır, bu doğrultuda da eğitim de sosyal adalet ile eğitimde hesap verebilirlik arasında bir ilişki ortaya çıkmaktadır (Jones, 2004, s. 586).

Eğitimin amaçları dikkate alındığında sosyo-ekonomik kalkınma ile eğitim arasında doğrudan bir etkileşim olduğu ortadadır. İnsan haklarının gelişmesine paralel olarak devletlerin eğitimi sağlaması demek, halkın bu hizmeti elde edebilmesi için gerekli imkanlara sahip kılınması ve maddi imkanların devlet eliyle kaldırılması demektir. Eğitimde fırsat eşitliğinin birinci ölçütü devletin kurduğu eğitim sisteminin tüm yerleşim yerlerine kadar yayılması ve yasalarda zorunlu tutulan yaş grubuna göre tüm yurttaşlara ulaştırılması; ikinci ölçütü yurttaşların eğitim etkinliklerine alınırken dil, ırk, cinsiyet din ayrımı yapılmaması ve özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için tedbirler alması, eğitime alınan yurttaşlara verilen eğitimin niteliğinde eşitliğin sağlanmasıdır. Üçüncü ölçüt çerçevesinde eğitimde olanak eşitliği yurttaşların ekonomik ve kültürel engellerini ortadan kaldırarak onların eğitim hakkını kullanmaları yollarını açmakla ilgilidir (Hesapçıoğlu ve Dündar, 2011, ss. 173-187).

Demokrasinin en temel bileşenlerinden biri sosyal adalettir. Adalet, toplumdaki sosyal statülerin ve malların dağılımını ifade eder yani işlerin tanımı, dağıtımı ve kültür konularında karar verme sürecinde güce sahip olmayı kapsar. Eğitim de sosyal adalet üç boyutta yani kaynakların dağıtımı, kimlik ve kültürel yönden adalet tanımlama,

örgütlenmeye ilişkin adalet olarak sıralanabilir. Eğitimde sosyal adalet, öncelikle kaynakların dağılımı (okul binaları, donanım, öğretmen) ile ilgilidir. Daha da önemlisi eğitimle ilgili fırsatlara sahip olma konusunda yapılan eşitsizlikler, okul içindeki farklı etnik ve kültürel kimliklere sahip öğrenciler hakkında farklı beklentileri de kapsar (Şişman, 2006, s. 301-302).

Toplumsal ve siyasal koşulların eşitsizliği, eşitsiz becerilere neden olmaktadır. Maddi ve kültürel koşullar insanların ne yapabileceğini etkiler böylece fırsat eşitliği ile sonuç eşitliği arasında bir çelişki ortaya çıkar (Nussbaum, 2000). Yani liberal eğitim sisteminde fırsat eşitliği adaletle bağdaşmayan bir çelişkiye işaret eder. Farklı toplumsal ve ekonomik koşullardan gelen bireyler yarışa diğerleri ile aynı noktadan başlayamadıkları için sonuçta elde edilen çıktılar eşit olmamakta, böylece fırsat eşitliği ilkesi toplumsal eşitsizliklerin aynı şekilde sürdürülmesine katkıda bulunmaktadır (Polat, 2007, s. 69).

Sosyo-ekonomik farklılıkların öğrencilerin akademik başarıları üzerine etkilerinin bilinmesi, ülkelerdeki nüfus ve dolayısıyla okullardaki yoğunluk ve hareketliliğin artması, eğitimde sosyal adalet uygulamaları üzerinde yoğunlaşılmasına neden olmuştur (Tombul, 2009, s. 129).

Eğitimde sosyal adaletin daha çok, sonuçta eşitliği sağlamaya yönelik eylem ve süreçleri kapsamaktadır. Sosyal adalet eylem ve süreçlerle ilgilidir ve yoksunlaşma olgusunun hafifletilmesi geciktirilmesi ve giderilmesine karşı bir hizmettir. Eğitimde sosyal adalet bir yönüyle de dezavantajlı grupları güçlendirme hareketidir. Sosyal adalet sosyal, ekonomik ve politik sistemin ayrımcılığına maruz kalmış ve dezavantajlı olarak tanımlanan gruplar için eşit sonuçlar sağlamayı amaçlar. Eğitim ortamının daha çok sosyalleşmesini sağlayarak, öğrencileri birlikte yaşamaya hazırlayarak farklılıkları azaltır (Enslı 2006). Mithaug'a (1996) göre, sosyal adaletin sağlanmasında fırsat eşitliğinin eşit ele geçirme ve eşit başlangıç ilkeleri önemlidir. Eşit ele geçirme eşit yetenekleri eşit hale getirmektir ve kabul edilen ölçüm başarıdır. Eşit başlangıç ise bireysel potansiyelleri eşit olarak nasıl gerçekleştirilebileceği ile ilgilenmektedir. Bu anlamda önce eşit başlama koşulları sağlanmalı ve bunu eşit ele geçirme izlemelidir (Tombul, 2009, ss. 130-132).

Eğitimde sosyal adaletin temeli, her öğrenciyi kendi yeteneği, ihtiyacı, bireysel farklılıkları nezdinde yaratıcı gücünü özgürce geliştirebilmesi yani öğrenciyi özgürleştirici eğitimin verilmesidir. Herkese eşit eğitimin verilmesi gerçekçi ve anlamlı bir yaklaşım değildir. Herkese eşit eğitim vermek diğerinin eğitim hakkını görmezden gelmek demektir çünkü

bireyin ilgi, yeteneği ne kadar farklı ise, eğitime ihtiyacı da o kadar farklılaşmaktadır (Polat, 2007, s. 65).

Eğitimde hesap verebilme kavramı aslında işletme ve kamu yönetimi alanında kullanılan hesap verebilirlik kavramının bu alana uyarlanması biçimindedir. Bu bağlamda eğitim örgütleri paydaşlarına karşı yerine getirmiş olduğu işlevinden dolayı sorumludurlar (Şişman, 2010, s. 341).

İyi bir eğitim sistemi aşağıdaki unsurları barındırmalıdır:

- Yöneticiler ve öğretmenler öğrencilerin başarısızlıkları için hesap verebilir olmalıdır.
- Her öğrenci için öğrenme deneyimlerinde çeşitlilik içeren bireysel eğitim planı ve reçete geliştirilmelidir.
- Eğitim kurumları öğrencilerin engellerini dikkate almalıdır.
- Öğrencilerin hepsinin uzmanlaştığı bir öğretim olmalıdır.
- Öğretim programları öğrencilerin bireysel olarak öğrenme hızlarındaki farklılıkları, hazır bulunuşluluklarını, yeteneklerini karşılamalıdır.
- Öğrencilerin başarısızlıklarını ölçmek değil, derinlerdeki başarılarını değerlendirmek önemli olmalıdır.
- Bireyselleşme gerektiren eğitimde seçmeli olarak öğrenimin sağlanması, öğretme ve öğrenme için öğretmenler, medya uzmanları, gönüllüler, danışmanlar gibi takımlarından yararlanmalıdır.
- Eğitim öğretmen ve öğretilenlere değil, öğrenenler ve öğrenme kriterlerine odaklanmalıdır.
- Öğretmenler öğrenme süreçlerinde yönetici olmalı, bilgiyi taşıyan değil, değişim ajanı, rehber, mentor, sorgulayıcı kimse olmalıdır (Harlacher ve Roberts, 1973, s. 30).

Eğitimde hesap verebilirlik sisteminin tasarımında adım adım şu şekilde bir mantıksal yaklaşıma gidilebilir (Gong, 2002, s. 8):

1. Hesap verebilirlik sisteminin amaçları nelerdir?
2. Siyasi ve diğer boyutlardaki ana bağlam nedir?
3. Temel yasa ve siyasi kısıtlamalar veya tanımlamalar nelerdir?
4. Hesap verebilirlik, performans ve raporlama birimleri nelerdir?

5. Okul, öğrenci veya diğer paydaşlar nelerden sorumlu tutulacaklar?
6. Hesap verebilirlik kararları hangi sonuçlarla ne olarak uygulanacak?
7. Sonuçlar nasıl raporlanacak?
8. Hesap verebilirlik mekanizmasında hangi veriler geçerli olacak?
9. Yargılamanın yapılması için veriler nasıl birleştirilecek?
10. Hesap verebilirlik mekanizması nasıl değerlendirilecek ve izlenecek?

Eğitimde hesap verebilirlik ile gösterilen başarı ve performans sonucu, performansa dair öğretmen ve okulu sorumlu tutmayı içerir. Hesap verebilirliğin eğitim örgütlerinde uygulanması ile öğretmenlerin performansların gelişeceği ve dolaylı olarak öğrencinin akademik başarısının artacağına inanılmaktadır (Güçlü ve Kılınç, 2011, s. 2114).

Üçayaklı bir yapıya sahip olan eğitimde hesap verebilirlik kavramı standartlar, değerlendirmeler ve sonuçların birlikte işe koşulduğu bir süreçtir. (Sirotnik 2004'den aktaran Kantos, 2010, s. 47). Standartlar oluşturulur, değerlendirmeler yapılır, sonuçlar açıklanır (Anderson, 2005).

Hesap verebilirlik sistemleri, eğitimin kalitesine dair potansiyele katkıda bulunur ve potansiyeli geliştirir. Bunu yapmak için geçmiş kanıtlara ve deneyimlere göre tutarlı bir yol ile bunun dizayn edilmesi gerekir. İyi bir hesap verebilirlik sisteminin özelliklerinin eğitimde etki yapabildiği bilinmektedir. Hesap verebilirlik sistemi, ne kadar başarının kanıtı olduğunu geniş bir şekilde tanımlamalıdır ancak iddialı hedefler istenilmesine rağmen, geçmiş deneyimler göz önüne alınarak gerçekçi olunmalıdır (Linn, 2003, s. 20).

Anderson'a (2005) göre; hesap verebilirlik sistemlerinde, öğretmen kalitesi, kaynak tahsisi, müfredat titizliği sorunları çözmek ve stratejileri oluşturmada son derece önemlidir. Okulun kalitesi sadece değerlendirme sonuçlarına göre değil, aynı zamanda verilen programların çeşitliliği ve hazırlanmasına, eğitimcilerin performansına, öğrenci davranış ve tutumlarına ve okul toplum arasındaki ilişkiye de bağlıdır. Bu durum okulların girdilerin, süreçlerin ve çıktılarının seviyesi ile ilgili bilgiler de verir.

Hem öğrenci hem öğretmenin davranışı, öğretmenlerin profesyonel gelişimi ya da yetersizliği, velilerin ve öğrencilerin okul ile ilgili algıları da bu bilgiler arasında sayılabilir. Sonuç odaklı hesap verebilirlik sistemlerinde de eğitimciler ve kamu tarafından bu verilerin anlaşılması, hangi bakımdan etkili olduğunun bilinmesi ve iyileştirilmesi gerekmektedir (Anderson, 2005, s. 15).

Hesap verebilirliğin yeterince kavramsallaşmasıyla ilgili karışıklıklar, onun değişken ve yaygın doğasından gelmektedir. Hesap verebilirlik süreçlere (bir şey nasıl yapıldı) ya da

sonuçlara (sonuç ne olarak gerçekleşti) yönlendirilmiştir. Buna örnek olarak, bazı etkinliklerde yetki verilmiş kişi sorumludur ve o etkinliğin doğru olarak gerçekleşmesinden ve sonucunda da sorumlu olacaktır (Heim, 1996, s. 6).

Hesap verebilirlik sistemleri çağın gereklerine uygun bir biçimde geliştirilmelidir. Bu sistemin işlevini yerine getirmesinde üç ilke bulunmaktadır. Bunlar (Hoy ve Miskel, 2010, s. 285):

- Okullar daha yüksek performans standartlarıyla sorumlu tutulmalıdır.
- Nitelikli bir eğitim verebilmeleri için okullara kapasitelerini güçlendirmelerinde yardım sağlanmalıdır.
- Okullar özellikle öğrenci başarısı olmak üzere performans sonuçlarının nitelik ve niceliğini artırmalıdır.

Özen, eğitim sisteminde hesap verebilirliğe ilişkin sistemin kurgusunu şu şekilde ifade etmiştir: Merkez yönetimler, okulların eğitime ilişkin standartlarını belirlerler. Okullar ise iç denetim sistemini (temelde okul içinde yapılan öz değerlendirme verilerine dayanan, merkezi yönetimin sağladığı denetim) kullanarak bu standartlara ulaşma durumunu raporlarlar. Bu raporlara göre de okulu dıştan denetleyen ve değerlendiren birimlere hesap vermiş olurlar. Bu raporlarla merkezi yönetimin standartlarına ulaşım belirtilmekte ve kamuoyu bilgilendirilmektedir (Özen, 2011, s. 13).

Eğitimde hesap verebilirlik denildiğinde okulda neyin öğretildiği ve ne kadar öğretildiğinden ziyade neye mal olduğu konusuna odaklanıldığından eğitimsel sonuçlar yalnızca test sonuçları üzerinden değerlendirilmiş ve okulun finansmanı ile başarı standartları arasında sıkışan dar bir alana hapsedilmiştir (Schlechty'den aktaran, Kantos, 2010, s. 7).

Bu doğrultuda da eğitimde hesap verebilirlik sisteminin amaçları şu şekilde gelişmiştir. (Gong, 2002):

- Okula odaklanır,
- Öğrenci performansına odaklanır,
- Devletçe koyulmuş standartlarla ilgili olarak performansı bildirirler,
- Güvenilir bir değerlendirme sistemi sağlar,
- Okul performansına ilişkin sonuçları ödüllendirme ya da yaptırımları kamuya açar.

Okullarda hesap verebilirlik belirli aralıklarla uygulanan testlerde yapılmaktadır. Bu testler yüksek katılımlı (High Stakes) testler adını almaktadır ve iki varsayıma dayanır. İlki

yönetici ve öğretmenleri öğrencilerin performansından dolayı sorumlu tutmak, test sonuçlarını yayımlayarak diğer okullarla karşılaştırılma yapılmasına teşvik etmektedir ve öğrencilerin başarısı için çalışmaya zorlamaktır. İkincisi ise testlerin öğrencileri çalışma konusunda güdüleyici olduğudur (Duke, 2003'den aktaran, Kantos, 2010, s. 9).

Eğitimde hesap verebilirlik, Amerika'da 1970'lerden beri benimsenmiş bir politikadır. 1980'lerle beraber hesap verebilirliğin standartlar ve çıktılara kaymasıyla standart temelli, test temelli, performans temelli gibi isimlerle çalışmalarına devam etmiştir. Hesap verebilirlik ile ilgili en önemli siyasal atak olarak Amerika'daki 2001'de Hiçbir Çocuk Geride Kalmasın Yasası (No Child Left Behind) görülmektedir. Yasa Amerika'daki eyaletlerin hesap verebilirlik sistemlerini gerçekleştirmeleri için bir çerçeve sunar (Şişman, 2010, s. 341).

Hiçbir Çocuk Geride Kalmasın Reformu (No Child Left Behind): 2001 yılında kabul edilen, (No Child Left Behind [NCLB]) yasası standartlara dayalı hesap verebilirliği benimsemeyi gerektirmiştir. Uygulama Standartları Tabanlı Hesap Verebilirlik Sistemi (The Implementing Standards-Based Accountability [ISBA]) ile, eyalet yöneticileri, okul müdürleri ve öğretmenlerin NCLB hükümleri altında standartlara dayalı hesap verebilirlik sistemine karşı sorumludurlar ve bu sorumluluk sonraki öğrenci başarı kazanımlarını açıklamayı da içerir (Hamilton ve diğerleri, 2005, s. 2). 3. ve 8. sınıflar arasında yıllık olarak ve lisede en az bir kez öğrencileri test edilmesini zorunlu kılan sistem, belirlenen standartlara dayalıdır ve test sonuçlarına göre okulların idarecilerin ve öğretmenlerin hesap verebilirlik sistemini benimser.

NCLB yasanın maddeleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Temel konularda düzenli test yapmak: Öğrencilere her yıl okuma, matematik ve dil alanında yıllık sınavlar yapılır. 2008 yılında bu sınavlara bilim sınavı da eklenmiştir. NAEP -Ulusal Eğitim Süreci Değerlendirilmesi-tarafından testler geliştirilmektedir.
- Testlerin kullanımı: Testler her eyaletin gereklilik ve kurallarına göre yapılır ve yıl yıl karşılaştırılabilir olmalıdır.
- Test sonuçlarını açıklamak: Test sonuçları öğrencilerin farklılıklarına göre açıklanır, tüm sonuçlar bütünleştirilmez.
- Başarıya ulaşmak: Test sonuçlarına göre geri bildirimde bulunmak ve öğrencinin başarısını yükseltmek için hedefler konur.

- Başarısız okullar: Okullar iki yıl performans hedeflerini karşılayamazsa teknik yardım alır veya veli öğrenciyi başka okula gönderebilir, üç yıl başarısızsa teknik yardım ve veliye başka okul hakkı verilir ve ekstra fon kullanılabilir, dört yıl başarısız olursa bu yardımların dışında mutlaka personel değişikliği ve başka değişikliklere gidilecektir, beş yıl başarısız olursa okul özel bir şirkete verilebilir.
- Rapor kartları: Aile ve kamuya bölgedeki okulların başarıları hakkında bilgilendirme kartları gönderilir.
- Öğretmenin kalitesi: Öğretmenler bakalorya derecesine, lisans veya sertifikaya sahip olmalıdır.
- Fonların esnekliği: Okulun yapısına göre fonlar esnek kullanılmalıdır. Fakir bölgelere daha fazla fon verilir.
- Programlar: Öğretmen ve yöneticinin gelişimi ve okumanın gelişimi için ekstra programlar yapılır.
- Yaptırımlar: Fonun başka kamu okullarına transferi ve öğretmenin işten çıkarılması (Jennings, 2003'den aktaran, Kantos, 2010, s. 77).

Amerika Birleşik Devletleri içinde, iki olay üzerine kararlı ve kapsamlı hesap verebilirlik sistemi oluşturma gereği duyulmuştur. 1995 yılında düzenlenen Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması (TIMMS) ve bunun üzerine yazılan medyadaki birçok yayın ve 1996 Ulusal Yönetim Derneği Eğitim Zirvesi. TIMSS sonuçları Amerikan üçüncü sınıf öğrencilerinin diğer gelişmiş ülkelere ve yaşlılarına göre okula devam sürelerinin fazla olmasına rağmen biraz da olsa geride olduklarını göstermiş ve politik bakış açısında farklılık yaratmıştır. Hemen hemen her eyaletin başındaki valiler, yeterli seviyede ekonomik üstünlükte okulun performansını sağlamak için okullarda güçlü hesap verebilir ölçütleri ve önlemleri almada karar kılmışlardır. İki yıl içinde Amerika Birleşik Devletlerinde eğitimciler hesap verebilirlik sistemi ile normlara uymaya ve gelen sonuçlara dayalı olarak değişen sistemi uygulamaya başlamışlardır (Anderson, 2005, s. 3-4).

NCLB reformu bütün öğretmenlerin nitelikli olmasını, özel eğitim öğretmenlerinin bakalorya derecesinde ve eyalette öğretim yapabilmek için de sertifika sahibi olmasını zorunlu kılar (Iroff 2008'den aktaran Kantos, 2010). NCLB yasası, okulda öğretmenin hesap verebilir olmasını gerekli kılar (By The People, 2005).

NCLB yasasına göre bütün eyaletlerin hesap verebilirlik sistemi içerisinde tanıtılması, yıllık testlerde bütün öğrencilerin başarı oranlarının belli bir değerde olması zorunludur.

Bu yasa eyalet performans hedeflerini, eğer okullar bu hedeflere erişimde başarısızlarsa yaptırımları dikkate alınarak uygulanmaktadır. NCLB her eyaletin kendi sistemlerini kurmaları için etkindir. Hesap verebilirliğin sonuçları Amerika’da öğrenciler için çok önemlidir. Bu yasanın mevcut kusurları olmasına rağmen başarıda büyük etki yaptığı görülmektedir. Örneğin, ülkede İspanyolların düşük başarılarında bir hayli ilerleme olmuştur. Hesap verebilirlikte eyaletler arası çeşitlilikten ortaya çıkan farklılıkları olma ihtimali yüksektir (Hanushek ve Raymond, 2004, s. 21). Bütün öğrencilerin başarısı üzerine vurgulanır ve düşük başarı gösteren öğrenci gruplarına özel dikkat çekilir. NCLB’nin amaçları öğrenci başarısını ulaşabilecekleri daha ileri götürmek için ayarlanmıştır ancak bazen çok gerçekçi olmamaktadır, ayrıca eğitimcilere ilham vermek yerine onları daha da demoralize ettiği için eleştirilmektedir (Linn, 2003, s. 20).

Hesap verebilirlik programları yorumları, hesap verebilirliğin dünyada uluslararası bir sorun olduğunu kanıtlar niteliktedir. İngiltere değerlendirme ve ölçmede önlemler içeren bir ulusal müfredat geliştirmiştir. Fransa, Hong Kong, Çin, Japonya ve diğer ülkeler, ulusal öğrencileri ölçmek ve okul işlemleri ve her biri için alınacak kararda ulusal değerlendirme sistemlerini kullanmaktadır. Birçok Avrupa ülkesi, öğrencinin eğitiminde bir sonraki seviyeye erişmesi için sınav sistemini kullanır. Tüm bu sistemler öğrencilerden ne öğrenmeleri beklendiği ve ne seviyede performans beklendiği gibi açık tanımlara dayalıdır. Ayrıca sınavlar sistem içindeki temel değişikliklerin verilerini sağlayarak öğrencilerin öğrenmeleri izlemektedir (Anderson, 2005, s. 3-4).

Yeterli Yıllık İlerleme (Adequate Yearly Progress- AYP): NCBL yasası, bütün öğrenciler için etnik kökeni, cinsiyeti, dezavantajlılık durumu sosyoekonomik farklılıkları ne olursa olsun dilleri, sanat ve matematik yeterliliklerini sağlamak üzere çıkarılan bir yasadır. Nihai hedeflerin gerçekleşmesini sağlamak için, NCBL de eğitim kurumları Yeterli Yıllık İlerleme (Adequate Yearly Progress) (AYP) raporu yayımlarlar (Yu ve diğerleri, 2010, s. 4.) AYP, her eyaletin akademik hedefler çerçevesinde belirlediği “yıllık ilerleme”dir. Her eyalet, tüm öğrenciler için 2014 yılında dil, sanat ve matematik yeterlilikleri için devletin standartlarını karşılaması gereken nihai sonuç ile “sürekli ve önemli bir gelişme” doğrultusunda hedefler belirlemekten sorumludur. AYP, dayanakları şöyle ifade edilebilir:

- 1- Eyalet içeriğinin ve başarı standardının geliştirilmesi,
- 2- 3-8. Sınıflardaki her yıl ve bir kere lisede okuma, dil, sanat ve matematik

değerlendirmelerini saptamak,

- 3- Yıllık bazda verileri değerlendirmek, velilerden diğer topluma kadar geniş bir kitleye ilerleme hakkında bilgi vermek,
- 4- Okulları AYP'in hedeflerine ulaşma konusunda hesap verebilir kılmak ve bu doğrultuda ödül vermek ve yaptırım uygulamak (Public Education Network, 2012).

2.1.4.1. Eğitimde Hesap Verebilirlik Türleri

Anderson (2005), eğitimde hesap verebilirlik sistemi üç alt sistem altında incelenmektedir:

- Kanunlara ve yönetmeliklere uygunluk: Okullarda sabit süreçlerin düzenlenmesi, sonuçların çeşitliliği genel olarak öğrencinin değişen özelliklerine atfedilir. Basitçe eğitimciler kurallara ve bürokrasiye karşı sorumludur.
- Profesyonel normlara uygunluk: Zorunlu ve gerekli olmamasına rağmen, belirli ilkeler üzerinde yaygın olan anlaşmanın ve uygulamaların etkisi, eğitimi bir meslek olarak yükseltmiştir. Amerika Birleşik Devletlerinde, matematik için müfredat ve değerlendirme sistemleri (National Council of Teachers of Mathematics, 1989), eğitim ve psikolojik testler için standartlar (American Educational Research Association, 2000) ve program değerlendirme standartları (Joint Committee on Standards for Educational Evaluation, 1994) hesap verebilirlikte profesyonel norm anlayışını yansıtmaktadır. Bu sistemin içinde, eğitimciler standartlara uyum açısından ve akranlarına karşı sorumlu olduklarından hesap vermektedirler.
- Sonuçlar: Öğrencilerin öğrenmeleri açısından tanımlanan sonuçlara dayanmaktadır. Bu sistem eğitimde artan politik ilişkiyi de ortaya çıkarmaktadır. “Hiçbir Çocuk Geride Kalmasın” Amerika Birleşik Devletleri ve Avustralya Milli Eğitim Performans İzleme görevlerinin sonuç tabanlı sistemlerin çıktılarına ihtiyaç duyar. Bunun gibi sistemlerde eğitimciler öğrencinin öğrenmesinden sorumludur ve halka karşı hesap verirler (Anderson, 2005, s. 1-2).

Hesap verebilirlik sistemleri “Kim? Kime? Niçin? Hangi Konuda?” sorularına cevap ararken çeşitli modellerde alanyazında yer almaktadır. Eğitim hesap verebilirlik sistemi için de aynı sorulara cevap aranarak eğitim yönetimi içinde bu modeller sistemin birer parçası olmaktadır.

Örneğin, bürokratik beklentide kurulan kural ve düzenlemelere uygun şekilde hareket etmekten, yasal beklentide de yürürlükteki kanunlara göre hareket etmekten bahsedilebilir. Heim’ya (1996) göre basit bir soru olsa da güçlü bir örgütlenme için asıl sorulması gereken “ Kim kime karşı ne kadar sorumludur?” sorusudur ve şekil ile şöyle aktarmıştır.

Tablo 1

Hesap Verebilirlik Soruları ve Kapsamı

Kim sorumludur?	Ne için Sorumludur?	Kime karşı sorumludur?
Eğitim Yetkilileri	Program fonunu kullanma	Yasama, kamu, hükümet
Okul Müdürü, Yönetmelikler, Kamau	Sarf malzeme	Öğretmen, veli, öğrenci, okul müdürü
Öğretmenler	Öğrenciyi koruma, öğrenci başarısı, okula devam	Veli, öğrenci, okul müdürü

Eğitimde hesap verebilirliğin arkasındaki teoriyi anlamak kolaydır ancak uygulanması teknik, yasal ve politik olmaktadır. Bu sebeple eğitimde hesap verebilirliğin birçok türü ortaya çıkmıştır (Hoy ve Miskel, 2010).

- Performansa Dayalı Hesap Verebilirlik: Okullar, performanslarına göre diğer paydaşlara karşı sorumludur. Burada ilk sorumlu olarak eyalet eğitim müdürlükleri okulların performansını izler ve okulların performansı yeterli değilse harekete geçer. Okullar öğrencilerin standart temelli test puanlarının artan hedeflerine ulaşmak zorundadır. Eğer okullar hedeflerine ulaşamazlar ise ciddi yaptırımlarla karşı karşıya kalırlar. Örneğin; NCBL’ de iki yıl sonra eyalet, okuldan ayrılmak isteyen öğrenciler için ayrılımlarına imkân tanır. Üç yıl sonra dışarıdan tamamlayıcı eğitim hizmetleri sağlaması gerekir. Sonuç olarak bu durum okul personeli ve okulun yeniden yapılandığı anlamına gelir (Stecher ve Kirby, 2004, s. 5).
- Bürokratik hesap verebilirlik: Eyaletler, okullar ve öğrencilerin nasıl davranacağına dair kurallar ve düzenlemeler yakın geçmişe ait normlar belirtilir. Bürokratik hesap verebilirlik, politik ve uygulamaları standardize edecek dolaylı varsayımlar yapar. Politika yapıcılar bütün okulu etkileyecek genel kurallar ve geniş bir program oluşturmayı planlayabilir ve öğretmenler tüm öğrenciler için anlamlı olan genel eğitim prensiplerini kabul ederler. Bu varsayımlar altında uyumsuzlukları minimize etmek için düzenleyici ve denetleyici sistemler kurmak mantıklıdır. Eyalet ve okullar düzenlemeleri takip etmiyorsa örneğin, akreditasyon kaybına ya da

yöneticilerin çıkarılmasına uymuyorsa yaptırıma maruz kalırlar (Stecher ve Kirby, 2004, s. 6). Okullar eğitim sistemi içerisinde daha üst makamlara hesap verirken girdi ve çıktılarını gözlemlenmesine odaklanırlar (Şişman, 2010, s. 341).

- Profesyonel hesap verebilirlik: Öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını karşılamada en iyi yol, öğretmenleri belirlemek için yeterli uzmanlığa sahip profesyonel oldukları varsayımı üzerine inşa edilmiştir. Böylece mesleki yeterlilik ve mesleki uygulamalar için standartlar önemli hale gelir. Profesyonel öğretmen örgütleri, bu standartların oluşturulmasında önemli rol oynamaktadır (Stecher ve Kirby, 2004, s. 6). Bütçe, personel, program gibi konularda okul yönetiminde öğretmenlerin bilgilerinden yararlanılır. Öğretmenler, profesyonel standartları belirlemeye yardımcı olur (Leithwood, 2004, s.24). Öğretmen, mesleki standartlara göre meslektaşlarına hesap verirken öğrencisinin başarısı için gerekli bilgi ve beceriye sahip olması gerekmektedir (Şişman, 2010, s. 341).

Profesyonel standartlar, eğitimcilerin kendi uygulamaları üzerine yansıtmada bulunabilecekleri referans noktaları sağlama özellikleri ile basit birer ölçüm ve göstergeden çok bireysel ve kolektif düzeyde bilgi ve davranışa atıfta bulunmaktır (Bakioğlu, 2013, s. 165).

- Piyasa Merkezli Hesap Verebilirlik: Gill'e (2001) göre adından anlaşılacağı gibi müşteriler (veliler) ve hizmet sağlayıcılar (okullar) arasındaki etkileşimi kullanır. Bu sistemde anne-babaların çocuklarının yerine yaşadıkları yere göre çocuklarının okuyacağı okulları seçmelerine izin verilir. Bu sistemde okullar arası rekabet daha yüksek seviyededir. İyi okullar başarılı olacak ve öğrenci kazanacak, kötü okullarda düşük performans ile öğrenci kaybedecektir. Ancak tek başına bir okulu seçmek başarılı olduğunun kaliteli eğitim sağladığın noktasındaki hesap verebilirlik için yeterli değildir. Bu yaklaşım, işletmelerde uygulanan araştırma geliştirme çalışmalarının okullara yansımış seklidir. Etkili okul akımı, stratejik planlama, okul geliştirme akımı gibi konular bu yaklaşımla yakından ilişkilidir (Stecher ve Kirby, 2004, s. 6-7). Farrel ve Law (1999) tarafından da model olarak sunulan bu hesap verebilirlik türünde çıktılar ön plandadır ve müşteri olan veliler sınav sonuçlarına göre piyasada bulunan okullardan tercihte bulunur (Şişman, 2010, s. 343). Amerika Birleşik Devletler, Yeni Zelanda, Avustralya ve Asya'nın bazı bölgelerinde kullanılan Leithwood (2005) tarafından da savunulan model için ilk olarak, artan rekabet içinde velilere ve öğrencilere öğrenim ihtiyaçlarını daha iyi karşılayacak ve

memnun olacakları okulları seçmeleri için olanak sağlar. İkinci olarak, öğrencilerinin memnun olduğunu gören aileler, okula ve öğrencinin öğrenmesine daha fazla destek sağlayacaklardır. Üçüncü olarak öğrenciler, kendi öğrenme stillerine uygun bir okula gideceklerdir. Dördüncü olarak, öğretmenler kendi çalışma şartlarını ayarladığı ve okul programını dizayn ettiği zaman, programların uygulanmasında daha istikrarlı olacaklardır. Son olarak, bu sonuçlar tüm öğrenci başarısını, katılımı ve eğitim düzeyini arttırmak için birleşecektir (Leithwood, 2005, s. 20).

Bunların dışında, Farrel ve Law (1999) topluma açık hesap verebilirlikten bahseder. Bu türde, toplumun istekleri ve beklentileri ön plandadır ve demokratik bir katılımcılık sayesinde eğitim sürecinde politikacılar, meslektaşlar, veliler ve toplum arasında bir birliktelik söz konusudur. Eğitimde hesap verebilirliğin temel özellikleri Tablo 2’de özetlenmiştir.

Tablo 2

Eğitimde Hesap Verebilirliğin Temel Özellikleri

Hesap Verme Modeli	Kim Verecek?	Hesap Kime Verecek?	Hesap Hangi Konuda Verecek	Hesap Vermenin Sonuçları Nelerdir?
Performans dayalı ya da test tabanlı hesap verebilirlik	Okul/İlçe	Merkezi/Yerel İdarecilere	Standart testler ile öğrenci başarısını artırma	Ciddi yaptırımlar (öğrenci transferi ve tamamlayıcı hizmetler)
Bürokratik Hesap Verebilirlik	Okul/İlçe	Merkeze	Yasa, yönetmelik ve düzenlemelere uyum	Akreditasyonun kaldırılması, yönetici ve öğretmenlerin görevden uzaklaştırılması

Eğitimde hesap verebilirlik ile ilgili diğer araştırmacı Leithwood ise sayılan türler dışında yerel (adem-i merkeziyetçi) ve yönetsel hesap verebilirlik türlerini ortaya koymuştur (Leithwood, 2005, s. 25-28).

- Yerel (Adem-i Merkeziyetçi) Hesap Verebilirlik: Sorumluluğu dağıtılmış bir hesap verebilirlik sistemidir. Okul doğrudan yerel toplumun değerlerini yansıtır yani mali

durumlar, personelle ilgili kararlar, müfredat, okul aile ve toplumun elindedir. Okul liderleri kararlarını bu paydaşlarla birlikte alır.

- Yönetimsel Hesap Verebilirlik: İşletme prosedürleri ile etkili okullar, verimli ve amaçlara yönelik okullar yaratma çabası içindedir. Stratejik planlama, okul gelişimi, süreci izleme gibi konularla doğru orantılı çalışır.

Eğitim alanında hesap verebilirlik eğitim-öğretim süreçlerinin yönetiminde kanun ve yönetmeliklere uygunluk, profesyonel normlara uygunluk ve sonuç odaklı bir süreçtir. Hesap verebilirlik kim (bireysel, örgütsel, toplumsal hiyerarşik), ne için (mali, performans, etik) ve kime karşı (yargı, siyaset, yönetsel güç) sorumlu olduğuna göre değişmekte olan türlere sahiptir. Aslolan gerçekleştirilen iş ve eylemlerin sonuçları üzerinden eğitim yöneticilerinin sorumluluğu üstlenerek topluma ve devlete bu eylemlerin gerekçelerini açıklamasıdır.

2.1.4.2. Standartlar ve Sonuçlara Göre Hesap Verebilirlik

Bahsi geçen hesap verebilirlik türleri, tek başına diğerleri olmadan var olamazlar ve bu hesap verebilirlik türlerinin uygulanma oranları çok azdır. Örneğin, NCLB mevcut bürokratik modelin üstünde standartlara dayalı bir hesap verebilirlik modeli katmanı olarak kullanılır. Ancak bu modellerin birlikte kullanılması bazı sıkıntılara yol açabilir. Örneğin; profesyonel hesap verebilirlik, öğretmenlerin yetki ve bireysel bilgilerini vurgular ancak bürokratik hesap verebilirlik ise elenekselle yapıdadır ve kesinlikle öğretmenin karara karışma rolü yoktur. Ancak birçok yazar bu modellerin arasındaki olumsuz ilişkiyi azaltmak için bunları birleştiren çeşitli modeller sunmaktadır (Stecher ve Kirby, 2004, s. 6).

Eğitimde hesap verebilirlik odak noktaları zamanla kurallara uygunluk üzerinden, öğrenci başarısına doğru kaymıştır (Güçlü ve Kılınç, 2011 s.2114). Heim'ya (1996) göre; hesap verebilirlikle ilgili alan yazında okul gelişim model, eğitimin yeniden yapılanması ve reformu, eğitim gösterge sistemleri, okul sonuç raporları ve okul incelemesi ve ya denetim raporları şeklinde görülmektedir (Heim, 1996, s. 3). Dolayısıyla okullar ve kişiler için yaptırımları içerir durumdadır (Güçlü ve Kılınç, 2011 s. 2114).

Bu doğrultuda eğitimde hesap verebilirlik sistemin yükümlülükleri şöyle açıklanabilir:

- İlk olarak, sistem, eğitimcilerin bütün öğrencileri avantajlı veya dezavantajlı olup

olmadığına bakılmaksızın okula kazandırmalıdır.

- İkinci olarak sistem hedefler değerlendirme öğretimi kaynaklar, ödül ve yaptırım üzerine ayarlanmış bileşenler üzerine inşa edilmelidir.
- Üçüncü olarak sistemin teknik yönleri yüksek beklentileri karşılamalıdır.
- Dördüncü olarak sistem pozitif değişimi sağlamak için bir araç olmak zorundadır (Anderson, 2005, s. 2).

Karmaşık bir yapısı olan eğitimde hesap verebilirlik sistemi standartlar, testler ve yaptırımlar olarak incelemişlerdir. Burada standartlar, ne beklendiğinin detaylı bir biçimde belirlenmesidir (Hoy ve Miksel, 2010, s. 287). İçerik standartları belirli bir konuda öğrencinin kazandığı bilgi ve beceri iken performans standartları daha somut bir ifadedir ve sürekli karıştırılmaktadır. Performans standartlarının, öğrenci neyi bilmek zorundaydı ve neyi yapabildi gibi somut ve açık tanımları vardır. Performans standartları, içerik standartları ile belirlenen bilgi ve becerilerin ne seviyede olduğunu gösterir. Educate America Act tarafından 1994 'te belirlenen içerik standartları öğrencilerin belirli bir konu alanında geniş bilgi ve beceriye sahip olmaları şeklinde açıklanmıştır. NCBL yasası gereği de tüm okullar öğrenciler için belirlenen bu kazanımlara erişmeli, değerlendirmelerini, çalışma kitaplarını vb. bu doğrultuda belirlemelidir (Shepard ve diğerleri, 2009, s. 4).

Performans standartları öğrencilerin ne bilmesi ve yapabilmesi gerektiğini belirleyerek öğrenci başarısını ölçmede kullanılmaktadır. Yani standartlar, okulların öğretmesi gereken bilgi, beceri ve diğer öğrenmeleri öğrencilerin ulaşması gereken yeterli düzeylerini tanımlarlar. Standartların öğrencilere, öğretmenlere ve müdürlere içeriği seçmede uygun ve tutarlı, öğretim ve öğrenmeyi geliştirme stratejileri ve bu amaçların gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda değerlendirmeye yönelik bir rehberlik sağladığı düşünülmektedir (Hoy ve Miksel, 2010, s. 287).

Performans standartları öğrenci çalışmalarını göstermekte iyi bir göstergedir. Ancak uygulamada genellikle testler kullanılır ve performans standartları bunun üzerinden ifade edilir. Örneğin, öğrencinin yeterliliğe gelmesi için testlerden 85 puan alması gerekir gibi ifade edilir (Shepard ve diğerleri, 2009, s. 4-5).

Performansa dayalı hesap verebilirlik şu dört soru ile desteklenir:

1. Standartlar ve hesap verebilirlik politikaları öğretmenin normalde vereceğinden daha fazla konu içeriğine odaklanmasını sağlar mı? Örneğin, öğretmenler test

konuları üzerine matematik ve fen alanında çok fazla zaman geçiriyorlar. Bu durumda diğer konularla ilgili ne gibi çalışma yaparlar.

2. Standartlar ve hesap verebilirlik politikaları öğretmenlerin bazı öğretim uygulamaları ve içerik alanlarına odaklanmalarını sağlar mı? Örneğin, testlerdeki beceri çeşitleri üzerinde problem çözme becerisi, sorgulama becerileri gibi.
3. Standartlar ve hesap verebilirlik, öğretmenlerin değerlendirme ve testlerde spesifik becerilere mi veya testlerde başarıyı arttıran ancak gerçek öğrenmeyi çok az etkileyen uygulamalara mı odaklanırlar?
4. Standartlara ve hesap verebilirlik politikalarının destekleyici alt yapısı nedir? Örneğin, öğretmenlerin standartlara erişmesi için öğretmenleri desteklemekte onlara tahsis edilecek kaynaklar nelerdir? (Hannaway ve Hamilton, 2008, s. 3)

Buradan yola çıkınca, eğitimde hesap verebilirlik türlerinin olumsuz etkilerini azaltmak için bu yaklaşımlara birer araç ya da bileşen olarak kullanılabilecek veya başlı başına bir sistem “standart temelli” hesap verebilirlik yaklaşımı alan yazında yerini almaktadır (Şişman, 2010, s. 344). Ancak eğitimde hesap verebilirliğin yeterince kavramsallaşmasıyla ilgili bazı karışıklıklar, hesap verebilirliğin değişken ve yaygın doğasından gelmektedir. Örneğin, hesap verebilirlik süreçlere (bir şey nasıl yapıldı) ya da sonuçlara (sonuç ne olarak gerçekleşti) doğru yönlendirilmiş olabilir. Eğer birine bazı etkinliklerde yetki verilmiş ise o kişi aktivitenin doğru olarak gerçekleşmesinden sorumludur. Bu olgu “prosedürel” hesap verebilirlik olarak Brown (1990), Darling-Hammond (1992), McDonnell (1990) tarafından adlandırılmıştır. Hesap verebilirlik kavramı, amaçlı veya amaçlı olmayan sonuçları ve sonuçların sorumluluğunu ister olumlu ister olumsuz olsun içerecek şekilde uzatılabilir. Buna da “sonuca odaklı” hesap verebilirlik denilebilir. Standartlara dayalı hesap verebilirlik mevcut okul ve eğitim sistemi hesap verebilirlik mekanizmaları prosedürlerden ziyade sonuç odaklı hesap verebilirliğe odaklanmaktadır (Heim, 1996, s. 2). Hesap verebilirlikte her bir yaklaşım, farklı alanlarda test sonuçlarına ihtiyaç duyar. Diğer hesap verebilirlik yaklaşımları da test sonuçlarını kullanabilir. Piyasa yaklaşımlarında veliler, çocukları için en iyi okulu seçerken, yönetsel yaklaşımda okul gelişim planlarının amaçları kararlaştırılırken okulun test sonuçları dikkate alınır (Leithwood, 2005, s. 29). Mortimer’e (1973) göre eğitimde hesap verebilirlik sistemi sonuçlara önem verir. Okula girdilerden çok çıktılarına bakar ve öğrenme gerçekleştirmemişse öğretme de gerçekleştirilmemiş ve öğrenenlerin işlerini yapmadıklarını, sorumluluklarını yerine getirmediğini kabul eder. Buna göre de öğrencilerin veya okulların bireysel olarak veya toplu

başarısı/başarısızlığı ile ilgili hesap verebilirlik okula aittir ve öğrenci bu konuda sorumlu ve hesap verebilir değildir (Bakioğlu ve diğerleri, 2001, s. 148). Öğrencilerin ne öğrenecekleri, nasıl öğrenecekleri de sonuç odaklı hesap verebilirlik sisteminin beklentilerindendir. Böylece standartlar, öğretim araç gereçleri, stratejiler ve değerlendirmeler birbiri ile bağlantılı olarak ve öğrencilerin öğrenmesi imkanları üst düzeye çıkacaktır (Anderson, 2005, s. 9).

Anderson (2005) eğitimde hesap verebilirlik sisteminin beş bileşenden olması gerektiğini ifade etmiştir:

- Hedefler
- Değerlendirmeler
- Yönergeler
- Kaynaklar
- Ödül veya Yaptırımlar (Anderson, 2005, s. 7).

Anderson'un (2005) beş bileşenin beraber yürümesini sağlamak için dikkat, inceleme ve disipline dikkat edilmelidir. Sonuç odaklı hesap verebilirlik sistemlerinin temeli öğrencilerin öğrenmesindeki net beklentiler olduğu kadar ne kadar öğrendiği ve bunu nasıl gösterebildiğidir. Böylece, içeriğin standartları ve beraberindeki değerlendirmeler bileşeni ve diğer bileşenler en önemlisi de öğretim materyalleri ve eğitim öğretim stratejileri ile aynı doğrultuda olmalıdır. İçerik standartları, değerlendirme, malzeme ve stratejileri öğrencilerin öğrenmesine maksimum fırsatı verecek şekilde sıralanabilir.

Sonuç odaklı hesap verebilirlik sistemleri öğrenci performanslarına dayanır ve sonuç odaklı hesap verebilirlik sistem analizleri ortaya şu beş yol gösterici soruyu çıkarmışlardır:

1. Öğrencilerden onların neyi bilmelerini ve neyi yapabilmeleri beklenmektedir?
 2. Öğrencilerin mevcut standart içeriklerini gerçekleştirmeleri ne kadar memnun edicidir?
 3. Öğretmenler sınıflarında bütün öğrenciler üzerinde etkili olabilmek için nasıl hazırlanmalıdır?
 4. Kamu devlet okullarının sonuçları ve sonuçlara katkılarıyla ilgili nasıl ve ne dereceye kadar bilgilendirilmelidir?
 5. Toplum, okulların performansına ilişkin aldıkları bilgilere nasıl karşılık vermelidir?
- (Anderson, 2005, s. 7)

Kamu yönetiminde de bir işin yararının işin planlanması ve yönetimin etkilerine dikkat çekilmesi için sonuç odaklı bir yaklaşım gerekir. Sonuç odaklı hesap verme, hedeflenen sonuçların elde edilmesinde yetki ve kaynakların en iyisinin yapılıp yapılmadığını, önceki durumlara göre neyin düzelip düzelmediğini öğrenmede etkilidir. Sonuç odaklı hesap verebilirlik ile ulaşılan sonuçlara katkıda bulunulup bulunulmadığı görülmüş olur (Özbaran, 2001, s. 7).

Vaneman'e (2002) göre; Eğitimde hesap verebilirlik sisteminin odak noktasının girdilerden çıktılara kaymasının sebebi hükümetlerin eğitime daha fazla maddi kaynak ayırması ve sonunda bir beklentiye girme istekleri, etkili okul üzerine yapılan araştırmaların okul gelişimi için böyle bir sisteme ihtiyacı olduğu düşüncesi, standartlara dayalı eğitim anlayışının benimsenmesi ve bu standartların sağlanamaması durumunda ortaya çıkan sonuçtan eğitimin paydaşlarının etkilenmesidir (Güçlü ve Kılınç, 2011 s. 2114).

Okulların içerik standartları, müfredatın yapısı ve niteliğini etkiler. Öğretmenler müfredat boyunca yatay (seviyeler içinde) ve dikey (seviyeler arasında) bir anlayış sergilemelidirler. Öğrenme kaynaklarına, genişletilmiş ya da zenginleştirilmiş informal öğrenme fırsatlarına erişim önemlidir. Sonuç odaklı hesap verebilirlik sisteminin uygulanması ile okul personel ve öğrenci hakkında alınacak kararlarda değerlendirme sonuçlarını kullanma önem kazanmıştır. Değerlendirmeler yönetici ve öğretmen istihdamı, ödüllendirme, okula kaynak tahsisi, öğrencilerin gidecekleri bir sonraki okul seviyesine karar vermek için kullanılır. Değerlendirmelerin bu şekilde kullanılmasına yüksek riskli (high stakes) değerlendirmeleri ismi verilir. Bu değerlendirmeler talepler hakkında karar verirken öğretme-öğrenme sürecinin iyileştirilmesiyle ilgili bilgi sağlar (Anderson, 2005, s. 9).

Okulları sorumlu tutmak, onların öğrenci öğrenmelerine katkısını geliştirmek ve öğrencilerin ve öğretmenlerin standartlara ulaşp ulaşmadığını öğrenmek için testler bir araç olarak kolaylık sağlar. Test sonuçları ile yeni standartlarda öğretmenler ve öğrenciler motive olur, öğrenci performansı artar. Cezaların önlenmesi ve ödüller alınması ile öğrenci ve öğretmenler daha çok çalışacak ve daha fazla öğrenci öğrenmesi ve iyi bir iş gücü için sağlanacaktır (Leithwood, 2005, s. 29).

Eğitimde hesap verebilirlik sistemleri standartlar ve değerlendirmeler arasında bağlantı güçlendirilerek ya da öğrenme sonuçlarının testlerin içeriğini oluşturması gerektiğini düzenleyerek uyarlanmaktadır. Hesap verebilirlik sistemlerinde, testleri kullanarak standartların karşılanıp karşılanmadığını ve okul geliştirme girişimlerinin durumu ile ilgili tartışmalar ve şu sorular ortaya çıkmaktadır:

- Kim test edilmeli? (örneğin; bütün öğrenciler, yansız bir örneklem grubu, özel eğitime ihtiyacı olan çocuklar)
- Hangi içerik değerlendirilmeli?
- Hangi tür ölçme araçları kullanılmalı?(örneğin; standart ya da ölçüt bağımlı, portfolyolar)
- Sınavlar ne sıklıkla yapılmalı?
- Değerlendirmeler geçerli mi?
- Hangi düzey ya da kesme puanları standartların karşılandığını belirtir? (Hoy ve Miskel, 2010, s. 289).

Corney ve Loeb'e (2001) göre, eğitimciler, testleri büyük oranda öğrencileri akademik sınıflara ayırmak, öğrenme güçlüklerini belirlemek ve okul başarısı hakkında genel yargılarda bulunmak için kullanır. Testler bu amaçla kullanıldığında hesap verebilirlik ve testler arasındaki ilişki çok zayıf olmaktadır. Barton'e (2001) göre, hesap verebilirlik sistemindeki testlerin ana amacı, gelişim eğilimlerini izlemek, yeni standartlar, programlar ve öğrenci performansında olumlu etkileyen mesleki gelişim programları gibi müdahalelerin gerekli olup olmadığını belirlemektedir (Hoy ve Miskel, 2010, s. 289).

Test tabanlı hesap verebilirlikle ilişkili olarak;

- Merkezi olarak belirlenen, birleştirici vizyon ve öğrenci performansının vizyondaki açık hedefler belirlemeli,
- Kalite veya bütün öğrencilerin başarısını değerlendirme standartları içermeli,
- Müfredat çerçevesi ve ilgili materyaller, belirlenen öğrenciler için hedefleri gerçekleştirmeli,
- Tutarlı ve iyi bütünleştirilmiş politikalar bu standartları entegre edilmeli,
- Örgütün ve öğrencinin performansı hakkında bilgi sağlamalı (Leithwood, 2005, s. 49).

Testler hesap verebilirlik sisteminde, değişimlerin nedenleri arasında bir numarayı almaktadır çünkü diğer yöntemlere nispeten daha pratik ve ucuzdur. Testlerdeki değişiklikler hızlı bir şekilde uygulanabilir. Okulda değişiklik yapacak diğer uygulamaların gerçekleştirilmesi ve okulu düzeltip düzeltmediğini anlamak uzun zaman alabilir. Bunun dışında testlerin sonuçları somuttur. İlk yıl kötü sonuç veren test programları sonraki izleyen yıllarda başarısını dolayısıyla okulun gelişimini bu şekilde arttırabilir. Kanunla yapılması zor olan değişiklikler test sonuçlarına göre hesap verebilirlikte daha rahat

uygulanabilir. Araştırmalarda, ülkelerin test düzeyleri ve değerlendirme gereksinimleri müfredatta değişimleri ve okulda öğrenmeyi ve sınıfların düzeyini artırma motivasyonun yasalardan ziyade test sonuçlarına göre daha fazla olduğunu göstermektedir. Test sonuçları yetersiz politikalarda uygulanıp kullanıldığında eksik veya yanıltıcı sonuçlar çıkarabilir. Bu sebeple öğrenci ve okul ile ilgili önemli karar verirken kullanıldığında beklenmeyen sonuçlara neden olabilir (Linn, 1998, s. 1-2).

Newman, King and Rigdon'a göre, test temelli bir hesap verebilirlik sistemi şu dört aşamadan oluşur:

- Okulun performansı hakkında bilgi edinilmesi (Örneğin, test sonuçları),
- Okulun başarı ve performans seviyesi ile kalitesini değerlendirmede kullanılacak standartların belirlenmesi (örneğin, okulun, benzer demografik özelliklere sahip diğer okullardan ortalama başarı puanının daha yüksek olması),
- Okulun belirlenen standartlarda başarısı ve başarısızlığının anlamlı ve önemli sonuçlarının belirlenmesi,
- Okulun performansı ile ilgili bilgileri elde etme, değerlendirme ve buna göre ödül ve yaptırımları uygulama yetkisine sahip bir aracı veya kuruluşun oluşturulması (Leithwood, 2005, s. 29).

Standartlara dayalı değerlendirme sistemlerindeki ve genel olarak çoğu testlerdeki sorunlara rağmen, geçerliliği güvenilirliği artırmanın bir yolu olarak sistemdeki olumsuz etkiyi aza indirmek için şu politikalar tavsiye edilir:

- 1- Yüksek ama ulaşılabilir standartlar koymak,
- 2- Önce standartları sonra değerlendirmeleri geliştirmek,
- 3- Dezavantajlılar dahil tüm öğrencileri test programları içine almak,
- 4- Her yıl önceki yıla göre daha yüksek beklentili hesap verebilirlik değerlendirmeleri yapmak,
- 5- Tek bir test üzerine öğrenciler ve okullar hakkındaki önemli kararları almamak;
- 6- Yıllardan yıla performansta okullar arası karşılaştırmaya önem vermek,
- 7- Bütün okulların ulaşabileceği hem uzun hem de kısa vadeli hedefler belirlemek,
- 8- Kamuoyunda test sisteminde bir belirsizlik olduğu düşünülmesin diye bütün sonuçları raporlamak,

- 9- Standartlara dayalı değerlendirmelerde sadece testlerdeki olumlu etkiler değil sistemdeki olumsuz etkileri de değerlendirmek,
- 10- Öğrencilerdeki başarı farklılıklarını azaltmak için öğretmenlerle birlikte öğrencilere ulaşacakları hedefleri belirlemek (Linn, 1998, s. 4).

2.1.4.3. Eğitimde Hesap Verebilirlik Modelleri

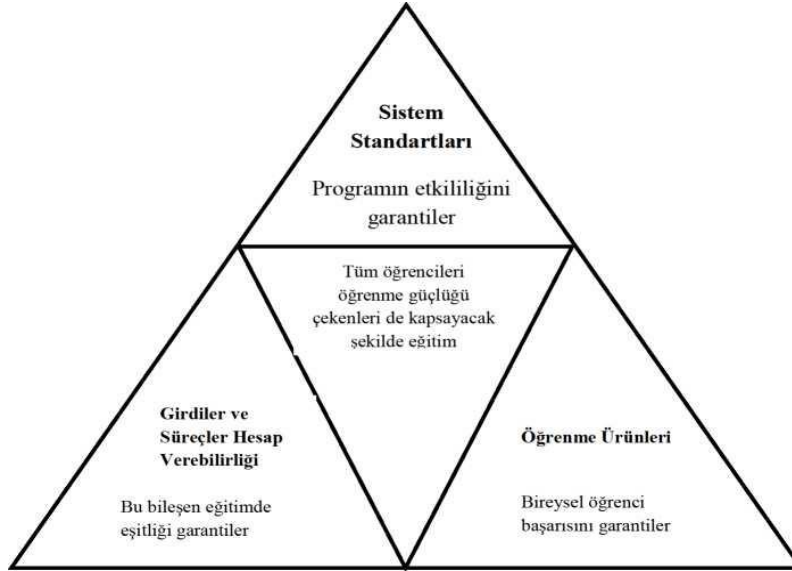
1990'lı yıllarda, Amerika Eğitim Yasası (Educate America Act.) ve daha sonra çıkan Amerika Okulları Yasası, hesap verebilirliğe odaklanmış ve standartlara dayalı eğitim reformuna ihtiyaç duymuştur. Engelliler Eğitim Yasası (IDEA-Disabilities Education Act (1997) hesap verebilirliğe büyük önem vermiştir ve engelli öğrenciler için gereken performans hedeflerini kurulmuş ve bu hedefler doğrultusunda eğitimin ilerlemesini değerlendirmiştir. Engelli öğrencilerin performansları test puanları, mezuniyet kayıtları ve okulu terk etme oranları hesap verebilirlik ile izah edilmiştir. ABD'de 1995'te bu yasayla birlikte eğitimde önemi artan hesap verebilirliği, Devlet Özel Eğitim Yönetimi Ulusal Birliği (National Association of State Directors of Special Education (NASDSE) ve Eğitim Sonuçları Ulusal Merkezi (National Center on Education Outcomes (NCEO)) de bir model ile aktarmışlardır.

2.1.4.3.1.NASDSE Modeli

NASDSE modelinin özellikleri:

- 1- Sistemin hesap verebilirliği,
- 2- Bireysel öğrenci hesap verebilirliği,
- 3- Giriş / süreç hesap verebilirliği.

NASDSE'nin modelinde en önemli unsur, eğitim sisteminde engellilerde dahil tüm çocuklara eşit erişim, yüksek standartlar ve yüksek beklentiler yoluyla, eğitim deneyimlerinden faydalanmak ve vatandaşlar da dahil hayat boyu öğrenmelerini sağlamaktır (Ysseklye, Krenzt ve diğerleri, 1998, s. 9).

Şekil 4. NASDES'in Hesap Verebilirlik Sistemini Kapsayan Dengeli Bir Model. Ysseldyke, J., Krentz, J., Elliott, J., Thurlow, M., Erickson, R., ve Moore, M. (1998). NCEO Framework for Educational Accountability. s. 9

NASDES daha sonraki yıllarda yaptığı çalışmalarla eğitimde hesap verebilirlik kavramının çerçevesini dinamik, değişim odaklı, eleştirel, incelenabilir ve değişikliğe değerlendirilebilir olmalı şeklinde açıklamıştır. Bu çerçeve alternatif değerlendirme sistemleri ve engelli öğrenciler için BEP (Bireysel Eğitim Planı) , bireysel veya geniş kapsamlı hedefleri eyalet veya devlet standartlarına uygun olmasını sağlar (Ysseldyke ve diğerleri, 1998, s. 12).

2.1.4.3.2.NCEO Modeli

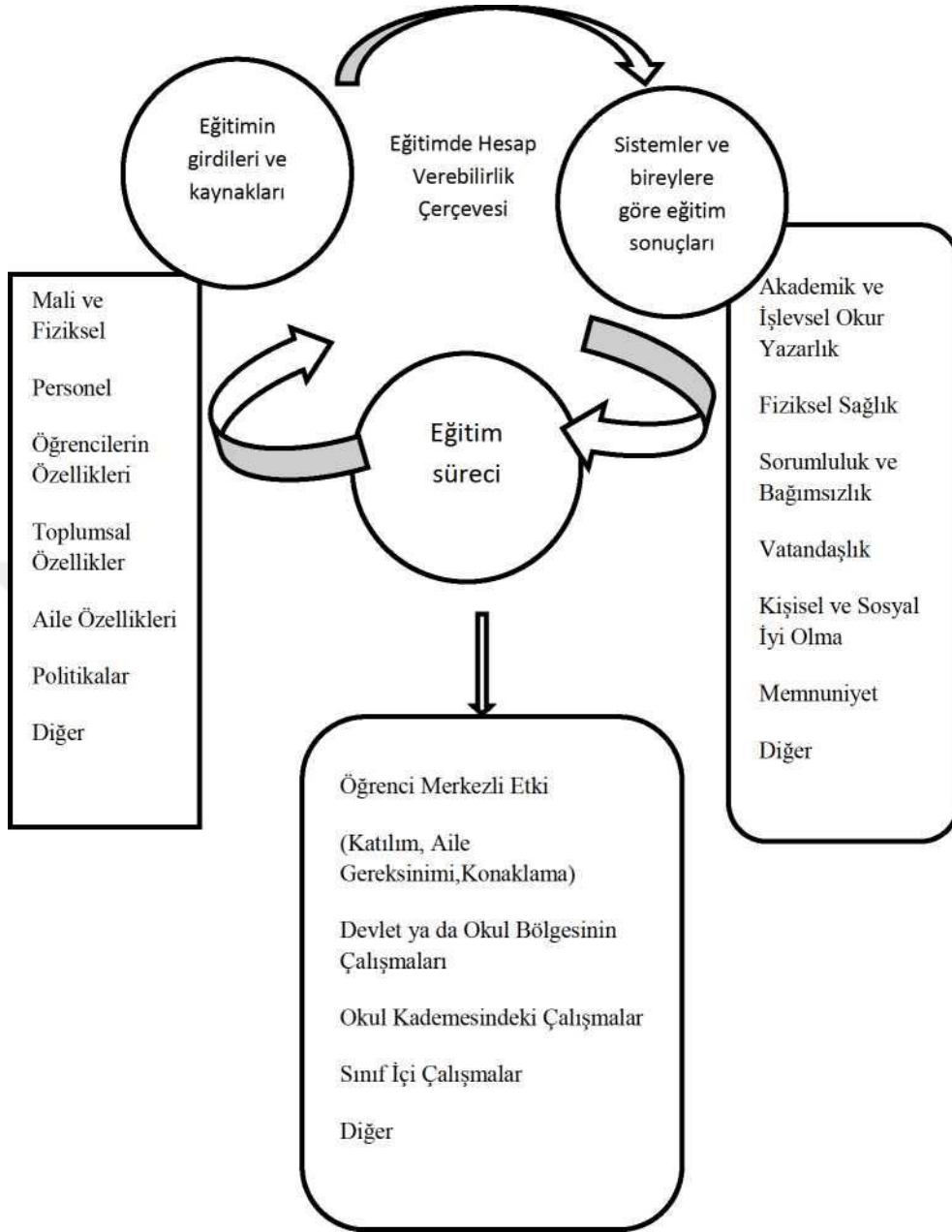
NCEO ise birçok eğitim paydaşı ile hesap verebilirlik göstergeleri ve sonuçlara göre bir model ortaya koyar.

Temel Varsayımları;

- Öğrenciler için gerekli olan, çerçevenin (model) girdileri, süreçler ve sonuçlar bütün öğrencilerin bireysel özellikleri için geçerli olmalıdır.
- Öncelikle amaçlanan sonuçlara (yüksek düzeyde öğrenci başarısı gibi) odaklanmalı, aynı zamanda istenmeyen sonuçlara (okuldan ayrılmalar) karşı duyarlı olmalı.
- Hem doğrudan (öğrencinin matematik becerileri gibi) hem de dolaylı (iş bulma) sonuçları içermelidir.

- Özel eğitim hizmeti alan öğrenciler için sonuç göstergeleri, engeli olmayan öğrenciler için belirlenen kavramsal ve istatistiksel çalışmalar gibi olmalıdır.
- Göstergeler cinsiyet, kültür, ırk ve günümüz okul nüfusunun öğrencilerinin diğer özelliklerini yansıtmalıdır.
- Göstergeler ideal araştırma standartlarını karşılaması gerekirken standartlara uygun olmayanda kullanılıyor olabilir. Güvenilir ve geçerli şekilde sonucu değerlendirme için beklemek zorunda kalınmamalıdır.
- Göstergeler ulusal veya yerel düzeyde kararlar almak için gereken bilgiyi vermelidir.

Göstergeler esnek, dinamik, inceleme ve eleştiriye duyarlı kapsamlı bir sistem olmalıdır. Ayrıca belirlenen ihtiyaç, girişler, bağlamlar, eğitim süreçleri ve sonuçlarının ölçülmesi, gelecekteki gelişmeleri karşılamak ve değiştirmek için gerekir (Ysseklye ve diğerleri, 1998, s. 14).

Şekil 5. NCEO'nun etki alanı ve göstergeler ile Eğitimde Hesap Verebilirlik Çerçevesinde Bilgi Kaynakları. Ysseldyke, J., Krentz, J., Elliott, J., Thurlow, M., Erickson, R., ve Moore, M. (1998). NCEO Framework for Educational Accountability. s. 14

Burada hesap verebilirlik, okullara istenilen sonuçları üretmesinde, eğitim paydaşlarına sistemli bir metod sağlayan; hedefler, önlemler, verilerin analizi, prosedürler, raporlama ve sonuçlar gibi hedeflerin göstergelerini içermektedir. Etki, girdilerin toplanması, işlemler veya çıktılardır. NASDSE kavramsal bir hesap verebilirlik modeli sunar. NASDSE, sistem sonuçları için hesap verebilirlik ve öğrenci öğrenme çıktıları için hesap verebilirlik arasında ayrım yapar ve girdileri ve süreçleri birleştirerek üçüncü bir bileşenle bir üçgen halinde sunar. Bu model hesap verebilirlik sisteminde “nelerin” bir dengede olacağını gösterir. NCEO ise “nasıl” bir hesap verebilirlik sistemi olması gerektiğine odaklanır.

NCEO, eğitim girdilerini ve eğitim süreçlerini farklılaştırır ve sistem için eğitim sonuçlarını ve bireyleri entegre eder. Bu model bir daire birbirine bağlı şekilde resmedilir ve her birleşenin etkilerini ve her bileşenin birbirine etkisini gösterir (Ysseklye ve diğerleri, 1998, s. 14).

Öğrencilerin sınavlarda aldıkları puanlar tek başına bir anlam ifade etmez. Bu puanları değerlendirme ve bu değerlendirmeleri de belirli bir dayanak noktasında yani ölçüte göre yapmak gerekir. Bu ölçütler norma dayalı yani bağıl ve ölçüte dayalı yani mutlak değerlendirmeler olmak üzere ikiye ayrılır. Mutlak değerlendirmede ölçüt dersin hedef davranışlarıdır ve öğrencinin bu hedefleri hangi oranda sahip olduğuna göre başarı durumunu ortaya koyar. Yani bir sınavda 50 puan başarı puanı olarak görüyorsa öğrenci bu puana eriştiyse başarılıdır. Bağıl değerlendirme ise, ölçütün sınıfın ortalama başarı düzeyi olduğu bir değerlendirme türüdür. Bağıl değerlendirmede öğrenci puanlarının dağılımına göre bir standart sapma hesaplanır ve bir ölçüt geliştirilir. Bu ölçüte göre nota çevrilen puanlarda, ortalama üzerinde çıkan öğrenciler başarılıdır. NCLB ile gelen yaygın standart testler, okulların performansı hakkında öncesine göre daha erişilebilir veriler sağlamıştır. Peki bu veriler okulların etkililiği için kesin bir şekilde kullanılabilmiş midir? Örneğin, performans sonuçları okullara veya okulla beraber olan topluma atfedilmiş midir? Bu soruların cevabı hesap verebilirlik bağlamında öğrenci yeterliliklerini değerlendirmek için bu değerlendirme türlerini de içeren, okulu ve öğretmeni değerlendirmek üzere birkaç modelle açıklanabilir. Bunlar Durum Modeli (Status Model), Gelişim Modeli (Improvement Model), Büyüme Modeli (Growth Model), Katma Değer Modeli' dir (Value-Added Model) (Felming, 2010, s. 1).

2.2.4.3.3.Durum Modeli

Durum modelinde, okulun performansının göstergesi kurallar ve sonuçlar için sadece bir yıllık değerlendirme sonuçları dikkate alınır. Model o yılda hedeflere ulaşan öğrenci sayısını verir. NCLB yasası öğrenci başarısının %100 olmasını istemektedir. Standarda ulaşamamış okullara da bir sonraki yıl yaptırım uygulanmaktadır. NCLB öğrencilerin okuma ve matematikte başarılı olanları izlemekte ve bu hedeflere ulaşanları başarılı saymaktadır (Goldschmidh ve Choi, 2007, s. 2). Örneğin, NCBL yasasına göre her öğrencinin 2014 yılındaki yeterliliğini tanımlar. Bu ölçümlerin hesaplanması ve açıklanması kolaydır ancak bu model öğrencinin yeni yetenekleri için hesap vermez.

Öğretmenlere göre durum ölçümü haksızlıktır ve okul etkililiğinden çok, öğrencinin geçmişini yansıtır (Felming, 2010, s. 3). Ancak modele dair birkaç olumsuz durum vardır. Novak ve Fuller'e (2003) göre, başarının birçok alt grubu olan okullarda belirlenen hedefler içerisinde erişilmesi düşük bir ihtimaldir ancak okullar bu öğrencilerin başarılarına göre hesap verebilir kılınır. Ayrıca öğrenci başarısı geçerli olan yılda alınır ve geçmiş yıllar göz önüne alınmamaktadır. Diğer bir olumsuz durum da, öğrencinin başarısında sabit bir değer altında veya üstünde olmasına göre öğrenci performansının değerlendirilmesidir. Özetle; bu model, öğrencinin geçmiş başarısının geleceği nasıl etkileyeceği gibi değerler içermemekte ve bir yıllık değerlendirmeleri kapsamaktadır (Goldschmidth ve Choi, 2007, s. 2-3). Okulun etkililiğine dair bir yılda anlık değerlendirme göstergesini kullanan model, "Öğrenciler bu yıl nasıl performans gösterdiler?" sorusunu sorar (Goldschmidt, Roschewski, Choi, Auty, Hebbler, Blank ve Williams, 2005, s. 2).

2.2.4.3.4. Gelişim Modeli

Bu modelin durum hesap verebilirlik modeline göre daha faydalı yanları vardır. Bu modelde sorunları ölçekleme daha kolaydır çünkü model aynı eğitim düzeyindeki öğrencilerin performanslarını, bir önceki yıl aynı düzeydeki öğrencilerle karşılaştırır (Goldschmidth ve Choi, 2007, s.6). Öğrenci performansındaki gelecek bir zamanda olacak performans eğilimidir. Bu modelin NCLB'de popüler olmasının sebebi gelecek başarıları yansıtabilir ve hedefleri karşılaştırabilir olmasıdır (Felming, 2010, s. 4).

Modelde öğrenci başarısı kolay raporlanır ve geçerli yeterlilik seviyesi ölçülebilir. Model hem geçerli hem de belirlenen hedefe ulaşmayı içerir. Buna rağmen öğrenci başarısı süreç içinde değişebilir. Bu da modelin öğrencinin zaman içindeki bireysel başarısının değişimine dair bilgi sağlayamaması gibi bir olumsuzluğu ortaya çıkarmıştır (Goldschmidth ve Choi, 2007, s. 6). En önemlisi geleceğe dair verilere dayalı tahmindir. Modeldeki varsayımlar geleceği zorunlu tutulmamalıdır. Örneğin, öğrencilerin akademik hazırlıklarına dair varsayım verileri yıllarca sabit tutulmuştur ve gelecek yıllarda da tutulacaktır. Bu modelde bağımsız sonuçlar varsayımları ihlal edilmektedir ancak bir öğrencinin bu yılki test başarısı sonucu ilerleyen yıllara katkıda bulunabilir (Felming, 2010, s. 4). Birden fazla yılda, aynı düzeydeki öğrencilerin okuldaki ve gelecekteki durumuna ait değerlendirmeleri kullanan model, "Öğrenciler bu sene, geçen sene aynı seviyede olan öğrencilerle karşılaştırıldığında daha iyisini yaptılar mı?" sorusunu sorar

(Goldschmidt, Roschewskive diğerkleri, 2005, s. 4).

2.2.4.3.5.Büyüme Modeli

Gelişme modeli, öğrencinin gelecekteki performansını yansıtır ancak büyüme modeli, öğrencinin bireysel başarısını yansıtır (Felming, 2010, s. 8). Büyüme modelinin önemi olarak ilk sırada, eğitimle ve öğrencin öğrenmesiyle ilgili temel hedefleri kavramsal olarak çok iyi bir şekilde sıraya koyması gelir. Bu öğrencinin durumunun ölçülmesi veya yeterliliğe ulaşma oranının ölçülmesinden daha iyidir. Öğrencin öğrenmesinin zamanla değişeceği ifade edilir. Öğrenme ve ilerlemeye dair hedefler sadece belirli bir yeterliliğe ulaşamayan öğrenciler için değil bütün öğrenciler için kabul edilir. İkinci önemli nokta da, model öğrencin öğrenmesinde belirli bir zamandaki başarı yerine birden fazla değerlendirmelerle bağlı zengin bir bilgi verir. Üçüncü önemli nokta olarak da öğrencinin bireysel olarak eğitimsel gelişmesine odaklanır. Öğrencilerin gelecekteki durumunun verileri ile bireysel başarısını kullanır. Okulun etkisi öğrencinin görülen başarısından sonra toplananlardır. Öğrencinin bireysel başarı performansı ne kadar değişti? sorusunu sorar (Goldschmidt ve diğerkleri, 2005, s. 4). Bu modelin bir diğerk avantajı, öğrencilerin akademik başarılarında kısa zamanda yeterli düzeyi yakalayıp yakalayamayacağının belirlenmesi ve okulun alışılmadık etkilerinin belirlenmesidir (Felming, 2010, s. 8).

2.2.4.3.6.Katma Değerk Modeli

Öğretmenlerin değerklendirilmesi için Katma Değerk Modeli (Value Added Model = [VAM]) varsayımlar ve bu varsayımların sonuçlarının duyarlılığının bilinen geçerliliği hakkında sistematik bir hesap verme şeklinde geliştirilmiştir. VAM'in arkasındaki mantık şudur: eğer öğrencinin öğrenmesinde kritik nokta öğretmekse, öğrencinin öğrenmesinin kanıtlanması bile öğretimin kalitesi hakkında bilgi sağlamalıdır. Dahası, öğrencilerle ilgili karar vermede kullanılan test sonuçları, neden öğretmenler hakkında karar verirken kullanılmamaktadır? (Braun, 2004, s. 2).

VAM, gelişmiş bir istatistiksel metot kullanmaktadır ve zaman içindeki test sonuçlarındaki değişimin ölçülmesi yoluyla öğrencilerin öğrenmesinde her öğretmenin katkısını izole edebilir (Braun, 2004, s. 2). Bunun yanı sıra, öğrenci başarısını etkileyen öğrencinin ailesinin sosyoekonomik durumu, ailenin eğitim düzeyi gibi unsurları, okuldaki eğitimden izole eden model, öğrencinin öğrenmesinde okul yönetimini ve öğretmenleri sorumlu

tutmaktadır (McCaffrey ve diğerleri, 2003, s. iii,xi). İstatikçiler, öğrencilerin her yıl yaklaşık olarak gelecekteki test puanlarını tahmin etmek için geçmiş yıllardaki test puanlarına bakarlar. Öğrencinin gerçek puanı ile tahmin edilen puanı karşılaştırılır. Beklenen ve gerçekleşen puanlar arasında bir fark varsa, bu farkın öğrencinin yeteneği, sosyoekonomik koşullara, öğretmenin ve okula bağlı olan durumlardan kaynaklandığı varsayılır. Bu şekilde katma değer modeli öğretmeni kontrolü dışındaki faktörlerin katkısından izole eder ki bunlar öğrencinin test performansını güçlü bir şekilde etkileyen zekâ, maddi durum ve aile katkısı gibi unsurlardır (Wikipedia, 2012). Bu yöntemin öğretmenin profesyonel gelişimi ve değerlendirilmesi için mükemmel olduğu düşünülmektedir (Braun, 2005, s. 6). Model 2010 yılı itibarıyla Amerika Birleşik Devletlerinde birkaç eyalet ve okul bölgelerinde kabul edilmiştir. Öğretmen istihdamı, ikramiye verilmesi ve bunun yanı sıra eğitime ihtiyacı olan öğretmenlerin belirlenmesi ödül ve yaptırımlar, en başarılı pedagojik yöntemleri belirlemek, mesleki gelişimi sağlamak için bir araç olma gibi unsurlar için bu model kullanılabilir olmuştur (Wikipedia, 2012).

Okulun, öğrencinin öğrenmesine ne kadar değer kattığına dair öğrenci değerlendirme verilerini kullanan model, okul etkililiği, okulun hangi farklı özelliği sonucu olduğunu sorgular ve “Öğrencinin performansındaki değişim ne kadar azaldı veya beklenen büyümeyi gerçekleştirdi mi?” sorularını sorar. Katma değer modeli öğrencilerin geçmiş yaşantılarını, önceki başarılarını, müfredat, program veya öğretmenlerin öğrencinin akademik başarısındaki etkilerini izole eden bir büyüme modeli türüdür. Katma değer modelinin ana amacı okul ile ilgili olmayan aile, akran, bireysel etki gibi faktörleri, öğrencinin herhangi bir zamandaki niteliğe uygun olarak performansı ayırmaktır. Şunu özellikle belirtmek gerekir ki okullar büyüyen başarılarını gösterir fakat katma değer modeli negatif değerleri de yani öğrencilerin okula girdileri gibi değerleri de öngörür. Katma değer modelinde şu soruya cevap aranır: Öğrencinin ortalama performansı beklenen büyümeye ulaştı mı ve öğrencinin performansındaki bu ortalama değişim büyüme beklentisini aştı mı veya geri mi kaldı? Büyüme modeli gibi bu model de öğrencinin yıllık öğrenmesini izler (Goldschmidt, Roschewski ve diğerleri, 2005, s. 5).

Katma değer modeli, okulların öğrenci performansını yükseltmedeki ne derece sorumlu olduğunu belirlerken, bu ölçümler okullar ve öğretmenler için daha adil sonuçlar ortaya koyarak okul gelişimine de katkıda bulunabilir (Kantos, 2010, s. 99). Katma değer analizi öğrencinin akademik performansı üzerinde bir okul yılı boyunca veya başka bir zaman

diliminde öğretmenlerin veya okulun etkisini ölçmeyi sağlar. Akademik kazanımlar, öğrencin belirli bir zamanda eriştiği bir başarı seviyesidir (okul sonunda uygulanan standart testler gibi). Genellikle belirli bir puana veya standart bir başarıyı ifade eder. Akademik büyümedeki çelişki, bir öğrencinin belirli bir süre boyunca yaptığı akademik hedef ve işlemlerin toplamıdır. Katma değer analizi akademik büyümeyi ölçmek ve okulun veya öğretmenlerin öğrenci öğrenmesindeki etkisine dayandırmaktır (The System for Teacher and Student Advancement, 2012).

Öğrencinin test sonuçlarını kullanarak öğrencinin değerlendirilmesi ile test sonuçlarının toplamıyla öğretmenin değerlendirilmesi arasında birçok ayrım vardır. Aslında temel problem, öğrencilerin ve öğretmenlerin rastgele mekanizmalarla eşleştirilmesidir. Hedeflere geçici yapılan atıflar ve hiçbir istatistiksel metodun olmaması endişe yaratmaktadır. Sanders'in (1997) geliştirdiği Tennessee Katma Değer Modeli, metodoloji olarak birçok değişkene sahiptir ve en çok tartışılan modeldir.

Model basitçe örneklenirse,

$$(1) y^k_t = b^k_t + u^k_t + e^k_t$$

$$(2) y^{k+1}_{t+1} = b^{k+1}_{t+1} + u^{k+1}_{t+1} + e^{k+1}_{t+1}$$

burada,

y^k_t = k derecesinde öğrencin puanı, t yılında

b^k_t Eyalet genelinde k derecesinin anlamı, t yılında

u^k_t K derecesinde öğretmenin katkısı, t yılında

e^k_t k derecesinde öğrenci puanlarında açıklanamayan değişkenler, t yılında.

Modeldeki 1 ve 2. denklemdaki harflerin anlamı yukarıdaki gibidir. Burada önemli olan modelin sonraki yılları takip ettiğidir. Sanders'e (2007) göre, bu ifadeler aynı sınıf ve aynı seviyede bütün öğrenciler tarafından geçerli olduğunda bunun "sınıf etkisi" olarak adlandırılması daha doğrudur. Sınıf etkisi parametreleri farklı sınıflarda kaydedilen öğrenci kazanımlarının ne kadarının hesaplanabildiğini ortaya koyar. Bu daha açıkça direk olarak sınıfın etkisini, öğretmenin etkililiğinin ölçülmesinin istatistik olarak açıklamalardan pratik geçerli katkılara doğru geçişte olduğunu yorumlar (Braun, 2004, s. 3).

NCLB sınıflarda yüksek nitelikli öğretmenleri hedefler ve okullarda hesap verebilirlik güçlü amprik dayanaklara dayanmış ve test sonuçları kriterleri ve yıllık ilerleme programı

(AYP) ile gelişimine devam etmiştir. VAM'ın dikkat çeken bir yanı da, hesap verebilirlikte NCLB' a karşılık gelen AYP'nin farklı bir yoludur. AYP, okullardaki bütün öğrencileri bir derecede hesaplıyor, çeşitli alt grupları, standarda erişmiş öğrencilerin oranları hesaplanıyor ve bunları önceki yıllarla karşılaştırmaktadır. AYP araştırmacıları, standartları esas alan problemin dışında problemler gözlemlemişlerdir. Yeterlilik standartların düşük seviyede girilmiş olması, önceki standartlara çoktan erişmiş öğrencilerin olması gözlemlenebilmektedir. (Braun, 2005, s. 6). Katma değer modeli okulun ve öğretmenlerin performansında öğrenci kazanımlarına erişim bakımından kamu eğitiminde güncel olarak kullanılan birçok sebep için daha etkili göstergeler sağlar. Braun'e (2005) göre Katma değer modeli öğrencinin akademik sürecini ölçmek için daha doğru bir yol sağlar. Katma değer modeli analizi benzer öğrencileri zaman içerisinde izler ve onların test sonuçlarını birkaç yıl boyunca özetler. Buna karşılık, AYP bir yıl için dördüncü sınıftaki matematik puanına bakar ve bunları dördüncü sınıftaki matematik puanıyla önceki yılları karşılaştırır. Bu hatalı bir karşılaştırmaya neden olur çünkü öğrenci grubu önemli ölçüde yıldan yıla farklılık gösterebilir. İkinci olarak, katma değer analizi okulun ve bireysel olarak öğretmenin öğrenci başarısı üzerinde ne kadar etkili olduğunu ölçer. Okulun veya sınıfın testlerdeki kazanımlarına bakmak okulun veya öğretmenle ilgili çok az bilgi verir. Sadece tek puan ile yargılamak, bu puanların diğer faktörler haricinde, okuldaki diğer faktörlerin karşılaştırılması ve okul içinde kontrol edilebilmesinin ne kadar olduğunu belirlemek zordur. Üçüncüsü, öğrenci başarısı hesap verebilirlik sistemine bağlı olduğu zaman, katma değer analizi öğrenci başarısında okul ve öğrenmenin etkisinin ölçülmesinde daha adildir çünkü öğrencinin nerede okul başladığı ve ne kadar geliştiğini hesap verebilirlik çerçevesine alır. Okulların ve öğretmenlerin performansını öğrencilerin akademik kazanımlara erişimi üzerinden yargılamak haksızlıktır çünkü bazı öğrenciler o öğretmenin sınıfına hazır bulunuşluluğu yüksek seviyede gelmiş olabilirler veya tersine, birçok seviyeyi geriden takip edip kaçırmış olabilirler (The System for Teacher and Student Advancement, 2012). Modelin bazı kısıtlamaları da vardır. Bir öğretmen daha iyi yada kötü yada tipik bir öğretmenle karşılaştırmada bu model kullanılabilir ancak bu performansın belirli bir kriterde istenen bir seviyede olup olmadığını belirlemek için bu modeli kullanmak mümkün değildir. Çünkü her öğrencinin beklenen test sonuçları önceki puanlarına göre değerlendirmekte kullanılamaz; örneğin, anaokulu ve birinci sınıf öğrencileri gibi. Okullar bazen yeni gelen öğrencilerin eski okullarındaki puanlarıyla karşılaştırılamayan testler yüzünden yararlı olmayabilir. Öğrenciler ara dönemde yer

değiştirirlerse eğer yıl boyunca ki ilerlemelerinin sonucu sadece son öğretmene bağlı değildir. Katma değer puanları daha çok sayısal derslerdeki öğretmenlerde etkili olabilir. Dil ve okuma becerileri geliştirilen testlerin kötü yapılması sonucu öğretmenlerin dil dış gelişimi üzerindeki etkisini daha az yansıtmaktadır ve matematik becerileri okulda öğretilirken dil becerileri ailede de öğrenilir (Wikipedia, 2012).

2.2.4.3.7.Dengeli Ölçüm Kartları Hesap Verme Modeli

Jones'ün (2004) geliştirdiği dengeli ölçüm kartları hesap verebilirlik modeli daha çok iş dünyasında kullanılır ve okullar için de kullanışlı bir perspektif sağlar. Bu çerçevede dört alan mevcuttur ve bir örgütün iyileştirilmesi ve geliştirilmesi zorunludur. Bütün çıktıların sadece görüntülenmesi değil, dayanak noktası ve işlemlerin ölçülmesi ve geri bildirimlerinde örgütün gelişimi için kullanılması söz konusudur. Bu dört değişken şunlardır:

- Finansal,
- Dahili iş ve işleyişler,
- Müşteriler
- Yenilik ve Öğrenme(Jones, 2004, s. 586).

Bu dört yaklaşımın eğitimde kabulü, dengeli okul hesap verebilirlik bileşenleri okul performansını takip etme yönüyle şu dört madde ile ortaya çıkar. Bu maddelerin her biri okuldaki hesap verebilirlik sistemi içerisinde yüksek çözüm ile değerlendirme sistemini beslemek zorundadır.

- Öğrencilerin öğrenmesi: Kaliteli değerlendirme ilkeleri açıkça belirtilmiştir. Bu sistemin ihtiyacı
 - a. Öncelikle öğrencinin eğitimini geliştirmeye yönelik olma,
 - b. Müfredatı sıraya sokma,
 - c. Ölçme ilkelerini somutlaştırma, açık uçlu soru yazma formatı çeşitliliğini içermesi ve performans tabanlı ödevler verme,
 - d. Farklı öğrenme stilleri, farklı kültürel alt yapı ve zekası olan öğrenciye ulaşabilme,
- Öğrenmede fırsat eşitliği: Bir öğrencinin yüksek standartlara ulaşımı ancak fırsat

eşitliği ile gerçekleşir ve hesap verebilirlik sistemi de bunu sağlar. Okullar eşit fırsatları bütün öğrencilere öğrenmeleri için vermek zorunda ve onların nasıl daha başarılı olacaklarını belirlemek için yöntem geliştirmek zorundadır. Öğrenmede fırsat için hangi pratikleri belirlemek gerekir? Bu nasıl ölçülür? Hesap verebilirlik sistemi bunu nasıl teşvik eder? Okullardan nitelikli öğretmen, yeterli öğretim materyali ve yeterli ortam sağlamaları beklenir. Öğrenme fırsatları, bu soruların nasıl görüldüğü ve raporlanacağını açıklar. Okullarda bireysel olarak öğretmenin kalitesini ve bütün olarak okulu gözlemlemek gereklidir. Okulda kaynaklara adil bir şekilde erişimde sağlanmalıdır (Jones, 2004, s. 586-589).

- Öğrenciye, aileye ve topluma cevap verebilir olma: Şimdiki hesap verebilirlik sistemi eğitimin paydaşlarından karar alma sırasında çok uzaktadır. Yüksek riskli testler müfredatı dikte eder ve öğrencilere çok seçenek bırakmaz. Hesap verebilirlik sistemi öğrenci veli ve toplum için memnuniyet yaratmalı ve cevap verebilir olmalıdır.
- Örgütün gelişim kapasitesi: Eğer okullar yüksek düzey performansta hesap verebilir kılınırlarsa şu sorular ortaya çıkar: Okul iç kapasitesini bu seviyeye ulaşmak için yeterli mi? Okulun kaynakları öğrencinin öğrenmesine ulaşmak için paylaşılan taahhüt edilen ve birlikte yapılan girişimler ne düzeydedir? Bu sorunlar öğretmenin profesyonel gelişmesinde anlam taşır ve okulların bütün öğrencileri bu yüksek standart performansına taşınması gerekir (Jones, 2004, s. 586-589).

2.1.5.Okulların Hesap Verebilirliği

Okul programlarında hesap verebilirliğin yer alması bir yük değil, bir ayrıcalık olarak kabul edilmeli, öğretmenlerin ve yöneticilerin uygulamalarını kontrole benzer bir sistem olarak düşünülmemelidir. Bunun yerine bu sistemin, eğitim hedeflerinin nasıl zorlanacağına dair kendi kendini puanlayan bir sınav olduğu, belli belirsiz öğrenme hedeflerinde nasıl gerçekçi olunacağı ve yapılandırılacağı, öğrencilerin okula devam etmeleri ve başarılı olmalarında nasıl başarı sağlanacağına dair öneriler veren bir sistem olarak düşünülebilir (Harlacher ve Roberts, 1973, s. 29).

Okullar, öncelikle ilk sırada yer alan eğitim paydaşlarına yani öğrenci, aile ve topluma karşı hesap verebilir olmalıdır. Geçerli hesap verebilirlik sistemi, devleti gücün ve karar

almanın odağı yapar ve eğitimde bu paydaşlar da kararlarda yetkili olmalıdır. Bu sadece standartlara ulaşma için değil, eşitliğin ve eğitime erişimin de sağlanması anlamında olmalıdır (Jones, 2004, s. 585).

Okullardaki eğitim reform girişimleri kalitenin işareti olan hesap verebilirliğe ilgiyi arttırmıştır. Okuldaki hesap verebilirlik mekanizması kurulurken ne için hesap verileceği ve hangi eylemler için hesap verileceği ve bunu yapmak için sonuçlar ve beklentiler nelerdir soruları sorulmalıdır. Okullarda hesap verebilirlik şu dört düşünceyi içerir (Abelman ve Elmore, 1999, s. 2):

- Okullar eğitimde temel birimlerdir, bu sebeple öğretmenleri ve yöneticileri birincil olarak hesap verebilir kılan yerlerdir.
- Okullar öğrenci performansı için hesap verebilir olmalıdır. Genellikle temel akademik testlerdeki başarıyı ölçmek ve başarıyı ülke genelindeki standartlar çerçevesinde değerlendirmelidir.
- Okulların performans değerlendirmesinde ödüller, cezalar, başarılı okul olmak için hedeflenen stratejik müdahaleler, okulların iyileştirilmesi ve düşük performanslı olanların kapatılması unsurları eşlik etmelidir.
- Hesap verebilirlik sistemleri okulların tüzüğündeki kuralları ve okullardaki bürokratik yapıyı ve akademik kaliteyi ve öğrenci performansını netleştirmeye yönelik seçmeli programları takip eder.

Okullar açısından bakıldığında hesap verebilirlik dört dayanak noktası etrafında yer almaktadır. Birinci dayanak noktasında, okulların günlük işlemlerinin hesap verebilirlik kapsamında olması ve bu işlemlerin kalıplaşmış veya açık olup olmadığı yer alır. Diğer bir ifadeyle okulların bu kanalları kurmak zorunda olduğu, hem formal hem informal, bireysel veya okul olarak bir bütün halinde davranışlarda hesap verebilirliği sağlamaktır. Çünkü okuldan okula kimin, ne için, hangi konuda ve kime hesap vereceği değişebilir. İkinci dayanak hesap verebilirliğin okullar ve öğretmenlerin, öğrenme ve örgütü yürütme çerçevesinde insan etkileşiminin ham madde olduğudur. Okul olmanın ne anlama geldiğinin temel kavramları, genel anlamda faaliyetleri, öğretmen üzerindeki etkisi, yöneticiler, veliler ve öğrencilerin hesap verebilirlik ile ilgili anlayışlarını varsaymaktadır. Hesap verebilirlik öğrencilerin öğretmenlerin yöneticilerin ve velilerin temel sorunları ortaya çıkarmaktadır. Üçüncü dayanak, okullarda çalışanların, hesap verebilirlik anlayışı

içerisinde aktif ajan olmalarıdır ve yaptıkları faaliyetlerle bu anlayışı değiştirebilmeleridir. Öğrenciler öğretmenler yöneticiler ve veliler farkında olsun ya da olmasın günlük hesap verebilirlik yaklaşımı içindedirler. Dördüncü dayanak formaldır ve dış hesap verebilirliğin okuldaki iç hesap verebilirlik sistemini etkileyeceğini söyler. Hesap verebilirlik sistemi içindeki okullardaki çeşitli kaynaklar, bireysel olarak öğretmenlerin ve yöneticilerin, öğretmen ve öğrenmeyle ilgili, rutinde yaptıkları işleri ve dış olarak velilerin, toplumun, üst yöneticilerin beklentilerini, geliştirdiğine inanırlar (Abelman ve Elmore, 1999, s. 3).

Okullar aşağıdaki sebeplerden dolayı hesap verebilir kılınmalıdır:

- Öğrencinin fiziksel ve duygusal olarak iyi bir duruma gelmesi: Okullarda gerekli olan kaliteli eğitime taşır. Veliler öğrencilerinin okullarda güvenli olmasını ve duygusal ve bilişsel ihtiyaçlarının yetişkinliğe doğru ilerlemesini beklerler.
- Öğrencinin Öğrenmesi: Öğrencinin öğrenmesi çok yönlü ve karışıktır. Bu sadece disiplinlerin konularının bilgilerini edinmeyi içermemektedir. Modern ve demokratik toplumda gerek duyulan yetenek ve hükümleri de içermelidir.
- Öğretmenin Öğrenmesi: Bilgili ve yetenekli bir öğretmen öğrencinin öğrenmesinde en önemli faktördür ve çeşitli yollara teşvik edilmelidir ve yetişkin eğitimin ilkeleriyle uyumlu olmalıdır. Okullar, yeterli zamanı ve finansmanı öğretmenlerin kendi performanslarını geliştirmelerini de ve profesyonel öğretme standartlarına uygun olarak sağlamalıdır.
- Eşitlik ve Erişim: Azınlıklara saygıda haksızlığın geçmişi ve yetersiz hizmeti alan öğrencilere, eşitlik içinde gelişim ve buna erişim olarak okul mutlaka önem göstermelidir. Bütün öğrenmelerde yüksek standartlar için adil fırsatları sağlamalıdır.
- Gelişim: Okuldan öğrenen bir organizasyon olması beklenir, sürekli olarak öz değerlendirme ve öğrenci ihtiyaçlarını belirlemekle meşgul olmalıdır. Okul, yapabilme kapasitesi sağlamak ve beslenmek zorundadır (Jones, 2004, s. 585).

Okullarda hesap verebilirlik sistemini geliştirirken aşağıdaki sorulara cevap aranır:

- Sistem çıktılarında ne amaçlanmakta ve çıktılar ölçülebilir mi?
- Çıktıların başarısında engeller nedir?
- Değişim ve gelişim için kim ne rol oynayacak?

- Değişim için gerekli kaynak strateji ve araçlar nedir?
- Öğrenciler bilgi ve becerini tanımlayacak kadar kazanım elde edebilirler mi?
- Öğrenciler bilginin ne kadarını diğer yerlerdeki öğrencilerle kıyaslanacak kadar öğrenmişlerdir?
- Öğrencilerin performansları neye göre iyi veya kötüdür?
- Öğrencilerin yaratıcı düşünme becerileri ve problem çözme becerileri beklenen düzeyde gelişti mi?
- Öğrenciler karmaşık ve mücadele gerektiren görevleri yerine getirdiler mi? (Lingenfelter, 2003)'den aktaran. Kantos, 2010, s. 82).

Amerika Los Angeles'da Ulusal Değerlendirme ve Araştırma Merkezi,(National Center for Research on Evalution, Standarts, and Student Testing -CREST), Eğitim Politikası Araştırma Komisyonu (Consorsitium for Policy in Education- CPRE) ve Devlet Eğitim Komisyonu (Educaitonal Commision of States- ECS) iş birliği ile hesap verebilirlik değerlendirmeleri ve standartlarıyla ilgili çalışmalarda bulunmuştur. Bu standartlar devletlerin öz değerlendirme yapmaları için rehberlik sağlamalı ve hesap verebilirlikte kriterleri oluşturmak için karar vermeleri için tasarlanmalarını ifade etmişlerdir. Bu standartlar aynı zamanda hesap verebilirliğin raporlanmasının önemini vurgular (Woods, 2018).

Komisyonlar hesap verebilirliği pratik deneyimler, uygulama bilgileri ve etik kaygılar gibi üç bakış açısıyla oluşturmuş ve model için şu standartları koymak gerekliliğini savunmuşlardır (Linn ve diğerleri, 2002, s. 1):

1. Hesap verebilirlik beklentileri kamu için yapılmalı ve sistemdeki katılımcılar için anlaşılabilir olmalıdır. Paydaşların beklentileri karşılanmalı ve gereksinimleri tespit edilmelidir.
2. Hesap verebilirlik sistemi, birden fazla kaynaktan veri alarak çalışmalıdır. Hesap verebilirlik amaçlarında öğrenci başarısı ve bunun için önlemler önemli bir ilgi odağı olmasına rağmen, öğrencilerin ve öğretmenlerin özellikleri hakkında onları başarısını yorumlamak için bilgi almak da önemlidir. Ayrıca öğrencinin kayıt, hareketlilik, okulu terk etmek, başarı durumu gibi verilerde dikkate alınmalıdır. Bununla birlikte eğitim üzerine kaynaklar, veriler ve müfredat materyalleri elde etmek için hangi öğrenciye ne kadar fırsat verildiği de önemlidir.

3. Hesap verebilirlik öğrencilerin, kurumun ve yönetimin performansının yorumlanmasına izin verecek veriler içermeli. Öğrenci, öğretmen, yönetici ve politika yapıcılar, hesap verebilirliğin beklenen sonuçlarını elde etmek için sorumluluğu paylaşmalıdır.
4. Hesap verebilirlik sistemi alt grupta geçmişte değerlendirilmesi zor olan öğrenciler de dahil bütün öğrencileri içermelidir.
5. Önceki testlerde birçok öğrenci, test yönetiminin yokluğu, ana dilin bozukluğu, engelli öğrenciler genelde abartılı bir performans ve çarpıtılmış sonuçları dolayısıyla testlerden muaftı. Dışarıda tutulan öğrencilerin performansları hesap verebilirlik sisteminde yer almamıştır. Yasal gerekliliklerden gibi etik kaygılardan dolayı da tüm öğrenciler hesap verebilirlik sistemi içerisinde yer almalıdır. Bütün öğrenciler için gerekli olan sisteme giriş şartlarında testler tekrar düzenlenebilir veya alternatif değerlendirmeler getirilebilir, sonuçta hiçbir öğrenci hesap verebilirlik sistemi dışında kalmamalıdır.
6. Sistem, ağırlıklı olarak farklı test içerikleri ve çeşitli bilgi kaynakları içermelidir ve bunları açık hale getirmelidir.
7. Okullar ve bireylerin işlerindeki ilerlemeyi belirlemek ve ölçümlerdeki hatalı kararları önlemek için kurallar geliştirilmelidir. Okulda bütün grupların performansı, ölçme hataları ve diğer durumsal faktörlerin düzeni ve gelişmeyi sağlamak için birden fazla yılın verisi kullanılmalıdır (Linn ve diğerleri, 2002, s. 3).

Okul hesap verebilirlik sistemlerinin hesap verebilirliğinde, merkezi otorite, okul performansını gözlemleyen ve denetleyen birçok kanaldan sadece biri olmakla birlikte, esas denetleme ve değerlendirme unsurları öğrenci velileri ve okul çevresinde yaşayan toplumdur. Okul hesap verebilirliğin birçok farklı yaklaşım geliştirilmekle birlikte en temel unsur öğrencilerin akademik başarılarının sağlanması ve toplumun ve devletin eğitim hedeflerinin gerçekleştirilmesidir.

2.1.6. E-Devlet Uygulamaları ve Hesap Verebilirlik

Çağın gereği olarak bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler; vatandaşların iletişim, etkileşim ve yaşam tarzlarını değiştirmiştir. Teknolojideki bu gelişmeler daha çok işi daha

kısa sürede yapma, iş yoğunluğunun artması ve zamanın yetersizliği gibi durumları ortaya koyduğu söylenebilir. Teknolojideki bu gelişmeler kamu kuramlarının çalışmalarına da girmiştir fakat yeterli gelmemektedir. Her ortaya konan yeni gelişme yeni taleplerin de oluşmasına neden olmaktadır. Vatandaşların devletten beklentileri ve bu beklentileri talep ediş yöntemleri bu gelişmelerle birlikte değişim göstermektedir. Türk Kamu Yönetimi de dünyaya uyum sağlamanın gereği olarak e-devlet sistemlerine yönelik çalışmalara yönelmiştir. Kamu hizmetlerinde; e- devlet uygulamaları ile kamu sektörüne yönelik bilgi, yasa ve yönetmeliklere erişimin sağlanması, maliyetleri azaltma, hızlı ve kaliteli hizmet sunulması, idarede daha açık ve şeffaf olunması, yolsuzluğun azaltılmasında etkinliğin sağlanması gibi avantajlar elde edilmektedir (Çiçek, Çiçek ve Çiçek, 2007).

Uçkan (2002; aktaran Ceritli, 2012), VIII. Türkiye’de İnternet Konferansında “E- Devlet, E-Demokrasi ve E-Yönetişim Modeli: Bir İlkesel Öncelik Olarak Bilgiye Erişim Özgürlüğü” başlıklı sunumunda, geleneksel devlet uygulamaları ile e-devlet uygulamaları arasındaki farkları Tablo 3’te aktarmıştır.

Tablo 3

Geleneksel Devlet İle E-Devlet Karşılaştırması

Geleneksel Devlet	E-Devlet
Pasif Yurttaş	Aktif Müşteri-Yurttaş
Kâğıt-temelli İletişim	Elektronik İletişim
Dikey/Hiyerarşik Yapılanma	Yatay/Koordineli Ağ Yapılanması
Yönetimin Veri Yükleme	Yurttaşın Veri Yükleme
Eleman Yanıtı	Otomatik Sesli Posta, Çağrı Merkezi vb.
Eleman Yardımı	Kendi kendine Yardım/ Uzman Yardımı
Eleman-temelli Denetim Mekanizması	Otomatik Veri Güncellemesiyle Denetim
Nakit Akışı / Çek	Elektronik Fon Transferi (EFT)
Tektip Hizmet	Kişiselleştirilmiş/Farklılaştırılmış Hizmet
Bölümlenmiş / Kesintili Hizmet	Bütünsel / Sürekli / Tek-duraklı Hizmet
Yüksek İşlem Maliyetleri	Düşük İşlem Maliyetleri
Verimsiz Büyüme	Verimlilik Yönetimi
Tek Yönlü İletişim	Etkileşim
Uyruk İlişkisi	Katılım İlişkisi
Kapalı Devlet	Açık Devlet

Kaynak. (Forum on Strategic Management (OECD), Tax Administration Aspects of Electronic Commerce: Responding to the Challenges and Opportunities; akt. Ceritli, 2012, s. 39).

E-devlet uygulamaları kamu kuramlarını daha dinamik bir yapıya kavuşturmaktadır. Kamu kuramları ile hizmeti alan vatandaş arasındaki ilişkiyi sınırlayan zaman, bürokrasi ve tek yönlü iletişimin etkisinin azalmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca Bilgi Edinme Kanunu

çerçevesinde vatandaşların bilgi almalarına yönelik elektronik başvuru ortamları oluşturulmaktadır. Balcı (2003b) kamu hizmetlerinin sunulmasında e-devlet uygulamalarına geçilmesinin maliyetleri düşürmesi, hizmetlerde hız ve verimliliğin sağlanması, açıklık ve şeffaflığa ulaşılması, hesap verebilirliğin artırılması, bilgilerin saklanması, kullanılması ve ulaşımının kolaylaştırması gibi birçok avantajları olduğu gibi bilgi ve iletişim teknolojisi ile ilgili konuları sadece teknik birer yaklaşım olarak ele alıp bunların sosyal, kültürel ve ekonomik boyutları ihmal edilirse istenen sonuçlara ulaşmak bir yana yeni sorun alanları ile karşı karşıya kalılabileceğini belirtmektedir (aktaran. Balcı, 2005b).

Balcı ve Kırılmaz (2007) E- devletin boyutlarını Tablo 4’te vermektedir.

Devlet ile devlet arsında iletişim, koordinasyon ve standardizasyon imkânı sunan e- devlet uygulamaları; devlet ile vatandaş arasında iletişim, şeffaflık, hesap verebilirlik, etkinlik, verimlilik ve kaliteyi sunmaktadır.

Tablo 4

E-Devletin Boyutları

Taraflar	Kavram	Nitelik	İçeri
Devlet o Devlet	E-devlet	İletişim, koordinasyon, standardizasyon	Kamusal bilgi ve hizmetler
Devlet o Vatandaş	E-devlet	İletişim, şeffaflık, hesap verebilirlik, etkinlik, verimlilik, kalite	
Devlet o Özel Sektör	E-devlet / E-ticaret	İletişim, ticaret	
Devlet o Sivil Toplum	E-yönetişim	İletişim, koordinasyon, şeffaflık, hesap verebilirlik	
Vatandaş o Vatandaş	E-yönetişim	İletişim, koordinasyon, şeffaflık, katılım	

Kaynak (Balcı ve Kırılmaz, 2007, s.49).

Haque’ye (2002) göre e-devlet uygulamaları sonucu maliyetlerin düşürülmesi, hizmetlerin çabuk sağlanması, yolsuzluğun önlenmesi, vatandaşların kamu sektörü ile ilgili bilgilere daha geniş bir şekilde ulaşımının sağlanması, kamu örgütlerinde yenileşmenin sağlanması, açıklığın ve hesap verebilirliğin artması, otoriter eğilimlerin azaltılması, sivil toplumun ve demokrasinin güçlendirilmesi gibi pozitif değerlere ulaşılması daha çok mümkün hale gelmektedir (Balcı ve Kırılmaz, 2007).

Türk kamu yönetiminde bilgi edinme hakkı, kamu denetçiliği, e-devletin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, yönetimin bilgi talebi olmaksızın kamuoyunu bilgilendirmesine yönelik aktif açıklık ile ilgili sınırlı düzenlemelerle yönetimde dışa kapalılık ve gizlilik sorununun

aşılmasına çalışılmaktadır (Kırışik, 2013). 2007 Yılı İlerleme Raporu'nda Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na değinilmiş ve bu alandaki gelişmelerin içinde "...Ocak 2007'de, kamu yönetiminde kolaylaştırma kapsamında, 1085 adet güncelliğini yitirmiş genelge yürürlükten kaldırılmıştır. E-devlet uygulamasındaki kullanım kolaylığı önemli ölçüde iyileştirilmiştir." açıklaması yer almaktadır (Kurt ve Yaşar Uğurlu, 2007, s. 102).

E devlet uygulamaları ile birlikte kurulan CİMER (Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi) ile başvuruların raporlanmasıyla vatandaşların karar alma süreçlerine daha etkin olarak katılımını sağlamak, devletle vatandaş arasındaki kamusal iletişimi çağdaş iletişim araçlarıyla sürdürmek, vatandaşa ihtiyaç duyduğu konularda idari danışmanlık hizmeti vermek ve hesap verebilen, şeffaf bir yönetim anlayışını geliştirmek temel amaçlardandır (T.C. Başbakanlık, 2011). Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle birlikte iki farklı kurumda izlenen başvurular artık tek bir yerde izlenmektedir. CİMER (Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi) vatandaşlardan gelen ihbar, şikayet ve talepleri toplar ve çözümler üretir. 2020 yılında 6 milyona yakın başvuruya yanıt verilmiştir (CİMER, 2021).

Kamu kuramlarının daha verimli ve etkili çalışmasına katkı sağlayan e-devlet uygulamaları; kamu kuramlarının verileri toplama, depolama, değerlendirme diğer kamu kurumları ile paylaşma ve koordine olma açısından büyük imkanlar sağlamaktadır. Belki günlerce ve haftalarca süregelen veri paylaşımı ve değerlendirmesi işleri saatler içinde gerçekleştirilebilmektedir. Kamu kuramlarının çalışmaları da elde edilen veriler üzerinden inceleme imkanları sunmaktadır. Merkez teşkilatı, taşra teşkilatında yapılan işleri yetkileri çerçevesinde görerek, hesap sorabilmektedir. Kamu kurumunda çalışan personelin gerçekleştirdikleri iş ve işlemler hakkında daha şeffaf olmasına katkı sağlamakta, hesap vermesi konusunda imkan sunmaktadır. Ayrıca e- devlet işlemleri vatandaşların kamu kurumlarına yönelik oluşmuş ön yargılarını yıkmalarında büyük bir atılım olmuştur. Vatandaş kanunlar ve yönetmeliklerle tanımlanan yetkileri çerçevesinde çok kolay ve etkili bir biçimde kamu kurumlarından bilgi alabilmekte ve hesap sorabilmektedir.

2.2. E-Okul Sistemi

Bilişim dünyasındaki hızlı gelişmeler her alanda olduğu gibi eğitim alanında da birçok gelişmeye önayak olmaktadır. Bugün birçok ülkede eğitim ile teknoloji birbiri içerisine entegre olmuş ayrılmaz bir bütünlük sergilemektedir. Bilişim teknolojilerinin eğitim

alanında meydana getirdiği gelişmeler yavaş yavaş da olsa Türkiye’de de etkilerini hissettirmeye başlamış bulunmaktadır.

Okullara ihtiyaçları doğrultusunda bilgisayar laboratuvarları kazandırılması, eğitime yardımcı birçok yazılımın geliştirilip bunların okullarda kullanımının sağlanması öğrencilere, öğretmenlere ve idarecilere teknoloji konusunda eğitim verme çalışmalarının hızlandırılması Milli Eğitim Bakanlığının teknolojiyi okullara entegre etme çalışmalarının uzantısıdır. Bu çalışmalardan birisi de okullarda kullanılmaya başlanan e-okul sistemidir. E-okul, elektronik bir okul sistemidir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2007 yılının Ocak ayında kullanıma açılmış bir okul yönetim bilgi sistemi yazılımı olarak tanıtılmıştır. E-okul bir öğrencinin okula kaydından başlayıp mezuniyetine kadar olan tüm süreci içermek üzere tasarlanmıştır. Sistemin temel işlevi, öğrenci bilgilerini sanal ortamda toplayıp gerektiği anda müdahale edilebilir hale getirmektedir. Geçmiş dönemlerde bakanlık gerektiğinde bir öğrencinin bilgilerine ulaşmak için bu bilgileri okullardan istemesi gerekirken bu sistemle tüm öğrenci bilgilerine rahatlıkla ulaşabilmektedir. Sistem hem kaynaklardan hem de zamandan tasarruf sağlanması açısından önemli bir hizmettir. Ayrıca daha önceleri direkt olarak öğretmen veli görüşmesi sonucu öğrencilerin durumunu öğrenme dönemi sona ermiş aileler artık okula gitmeden de öğrenci numarası veya öğrencinin vatandaşlık numarası ile çocukların notlarından devam-devamsızlık durumlarına, ders programlarından okuduğu kitaplara kadar birçok bilgiye ulaşabilir hale gelmiştir. E-okul modülünde tüm resmi ve özel ilköğretim okulları, anaokulları ve özel eğitim okulları dahil edilmiştir. 2009 yılı itibarıyla da tüm ortaöğretim kurumlarının e-okul sistemine geçilmesi sağlanmıştır.

E-okulun şüphesiz eskiye nazaran okullara sağladığı birçok yenilik ve gelişmeden söz etmek mümkündür. Öğrenci bilgilerini kayıt altına alma, bu bilgileri ailelerle ve bakanlıkla en kısa yoldan paylaşma, aynı zamanda öğretmenlerinin birçok konuda yaptığı çalışmaları takip edebilme, zamandan ve kaynaklardan tasarruf sağlama gibi birçok faydası bulunmaktadır. Ayrıca bilgilerin çevrim içi paylaşımının okullara eskiye nazaran daha bir şeffaflık kattığı söylenebilir. E-okul sisteminin velileri bilgilendirme konusunda çok büyük katkıları vardır.

E-okulun kapsamı dahilinde; öğrencinin okula kaydı, dosya bilgilerinin ve resminin sisteme işlenmesi, nakil alma ve nakil verme işlemleri, devamsızlık girişi ve devamsızlık takibi, okulun ders programının, okutulacak derslerin ve dersi okutacak öğretmenlerin bilgilerinin işlenmesi, sınav tarihleri ve gelişim raporu işlemleri e-okul sistemi üzerinden yapılabilmektedir. Öğrencinin sınav notları, projelerden aldığı notlar takdir-teşekkür

belgeleri de sistemden görülebilmektedir. Yine diploma bilgilerinin sorgulanması 2008 yılı itibarıyla ortaöğretim kurumlarından alınan diplomalar ile açıköğretim diplomaları sistem üzerinden sorgulanabilmektedir (<https://e-okul.meb.gov.tr/>).

Bununla birlikte e-okulun ya da e-okula geçiş sürecinin okullarda yarattığı birtakım sıkıntılar da yok sayılamaz. Tüm bu bilgi paylaşımı için öğretmenlerin ve özellikle okul idarecilerinin üzerine büyük bir sorumluluk düşmektedir. e-okul sisteminin düzgün işleyebilmesi için öğretmenler sınav ve proje tarihlerini, öğrenci sınav proje performans ve davranış notlarını sisteme zamanında girmeli, okul yöneticileri de öğrencilerin şahsi bilgilerinin doğru ve eksiksiz girilmesini sağlayıp değişen bilgileri anında sisteme işlemelileridir. Aynı zamanda okulun teknik bilgileri, öğretmen kadro durumları da idareciler tarafından kaydedilmesi zorunlu alanlardır.

Yine merkezi sınav organizasyonları ile ilgili işlemlerin takibi e-okul üzerinden gerçekleştirilmektedir. Öğrencilere ilişkin bilgilerin sistem üzerinden bir veri tabanı şeklinde toplanmasının amacı herhangi bir durumda öğrenciye ilişkin bilgilere anında ulaşmaktır. Millî Eğitim Bakanlığı, Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, Bilişim Hizmetleri Dairesi tarafından hazırlanan e-okul kullanım kılavuzunda belirtilen, e-okul modül ve bölümleri aşağıda verilmiştir (MEB, E-Okul Kullanım Kılavuzu).

2.2.1.E-Okul Modülleri

E-okul sisteminde öğretmenlerin ve okul idarecilerin birlikte kullandığı başlıca modüller “Kurum İşlemleri” ve “Öğrenci İşlemleri”nden oluşmaktadır. E-okul sisteminde sadece okul idarecilerinin kullandığı modüller ise “Sınav İşlemleri” ile “Yönetici İşlemleri” modülüdür.

2.2.1.1.Kurum İşlemleri Modülü

Kurum işlemleri modülünde aşağıdaki bilgiler (ya da alt modüller) yer almaktadır.

- Giriş Ekranı:Bu bölümde notlar ve duyurular ile öğrencilerin eski dönem ders ortalamaları yer almaktadır. Bu bölümün raporlar kısmında ise “kullanılmayan okul numaraları” kullanıcılara liste halinde sunulmaktadır.
- Resim İşlemleri: Bu bölümdeki bağlantı sayesinde öğrencinin resmi sisteme eklenmektedir. Sisteme eklenen öğrenci resmi, birçok alanda hem öğretmen ve

idarecilere hem de öğrenci ve öğrenci velisine kolaylık sağlamaktadır. Burada bulunan öğrenci resmi öğrencinin merkezi sınavlara başvurusunda, öğrenci belgesi ihtiyacında, yöneltme formlarında vb. sistem tarafından otomatik olarak kullanılmaktadır.

- Devamsızlık İşlemleri: Bu bölümde öğrencilerin devamsızlık bilgileri işlenmektedir. İşlenen bu bilgiler bir rapor halinde mektuba dönüştürülüp öğrenci velisine ulaştırılabileceği gibi sistem üzerinde kayıtlı veli cep telefonuna devamsızlık bilgisi uyarı dilimini aştığı takdirde otomatik olarak yönlendirilmektedir.
- Not İşlemleri: Bu bölümde öğrencinin kayıtlı olduğu sınıf ve derslere ilişkin sınav bilgileri, açıklanan sınav tarihleri, sınav sonuçları, gelişim ve davranış notlarının girişi öğretmenler tarafından sağlanmakta olup notlara ilişkin istatistiki tablo ve raporlar hem öğretmenler hem de veliler tarafından görüntülenebilmektedir.
- Yönelme İşlemleri: Bu bölümde öğrencilerin “sınıf gözlem formu” ders öğretmenleri tarafından doldurulmaktadır. Sistem tüm bu formların ortalamalarını almakta ve raporlar kısmında kullanıcıların hizmetine sunmaktadır. Raporlar bölümünde ise “gözlem raporu” ile “yönelme öneri formu” bulunmaktadır. Bu modül öğrenciler hakkında daha objektif gözlemlerin yapılmasını sağlamakta, ayrıca sistemin otomatik tamamlama özelliği ile kullanıcıların iş yükünü azaltmaktadır.

2.2.1.2.Öğrenci İşlemleri Modülü

Öğrencinin kayıtlı olduğu sınıf ve ders bilgilerinin ve öğrenciye ilişkin diğer bilgilerin raporlandığı bu modülde tablo, grafik ve şekiller sistem tarafından belli bir şablona göre veri tabanı içeriklerinden oluşturulmaktadır. Öğrenci işlemleri modülünde yer alan alt modüller aşağıdaki gibidir:

- Öğrenci Dosya Bilgileri: Bu bölümde öğrencilerin kişisel bilgileri (eskiden öğrencinin ruhsal dosyalarında tutulan bilgileri) ayrıntılı ve düzenli bir şekilde yer almaktadır. Bu bölümde öğrencinin genel bilgileri, nüfus bilgileri, veli bilgileri, baba bilgileri, anne bilgileri, kardeş bilgileri, ayrılma işlemleri ve devamsızlık bilgileri ayrıntılı bir şekilde yer almaktadır. Bu bilgilerin e-okulda sürekli olarak öğretmen tarafından güncellenebiliyor olması da sistemin diğer olumlu yanlarından

birisi olarak kabul edilmektedir. Ayrıca öğrencinin yukarıda sıralanan bilgilerinin e-okula işlenmesi için modüllerde değişik tamamlama özellikleri bulunmaktadır. Bu durum öğretmenler için büyük bir kolaylık sağlamaktadır.

- Öğrenci Not Bilgileri: Bu bölümde öğrencinin; sınav, performans görevi, proje ödevi, ders içi etkinliklere katılım notu işlenmektedir. Burada bulunan not çizelgeleri, İlköğretim Genel Müdürlüğü ile Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının son kurul kararına göre düzenlenmiştir. Bu bölüme işlenen notlar sistem tarafından otomatik olarak hesaplanmaktadır. Bu bağlamda sistem öğretmenlere büyük bir kolaylık sağlamaktadır.
- Öğrencinin Aldığı Belgeler: Bu bölüme öğrencinin 4. sınıftan itibaren aldığı belgeler (takdir; teşekkür, onur belgesi vb.) işlenmektedir. Bu durum öğrencinin eğitim sürecindeki performansının daha rahat bir şekilde takip edilmesini de sağlamaktadır. Sistem, öğrencinin daha önceki dönemlerde aldığı belgeleri İlköğretim Kurumları Yönetmenliği'nde belirtildiği şekli ile otomatik olarak değerlendirmekte ve öğrenciye başarı ve üstün başarı belgelerinin verilmesi için öğretmene ve okul idaresine raporlar kısmındaki bağlantıyla kolaylık sağlamaktadır.
- Sosyal Faaliyetler: Bu bölüme öğrencinin okuduğu kitaplar işlenmektedir. Öğrencinin okuduğu kitaplar her okunan kitap için; kitap grubu, kitap türü, sayfa sayısı, kitabın adı belirtilerek işlenmektedir. Bu uygulama öğrencilerin kitap okuma alışkanlığına bir katkı sağlayacaktır. Ayrıca bu uygulama sayesinde bir öğrencinin eğitim ve öğretim hayatı boyunca okuduğu kitap sayısı da belirlenmiş olacaktır.
- Denklik ve Sınıf Yükseltme: Bu bölümde öğrencinin sınıf yükseltme ve denklik işlemleri yapılmaktadır.

2.2.1.3.Sınav İşlemleri Modülü

Bu modülde öğrencilerin merkezi sınavlara başvuruları yapılmaktadır. Ayrıca sınav giriş belgeleri de bu modülden verilmektedir. Bu modülün raporlar kısmında İOKBS, LGS başvuru listeleri, sınav sonuç listeleri ile LGS yerleştirme sonuç belge ve listeleri yer almaktadır. Bu bağlamda bu uygulama ile Milli Eğitim Bakanlığının ekonomik olarak büyük tasarruf sağladığı ve iş gücü ile kırtasiyeciliği azalttığı söylenebilir.

2.2.1.4.Yönetici Modülü

Bu modülde yöneticiler kullanıcıların yani öğretmenlerin e-okulda yapabileceği işlemleri belirlemektedir. Yani öğretmenlerin ekran yetkileri belirlenmektedir. Ayrıca okula yeni atanan öğretmenlerin e-okula işlenmesi ve şifre işlemleri bu modül üzerinden yapılmaktadır. Kısacası bu modülde okul idarecileri ile alt kullanıcıların ekran yetkileri düzenlenmekte, aynı zamanda kullanıcıların e-okula tanımlama bilgileri yapılmaktadır.

Tüm bu modüller dışında kullanıcıların şifrelerini değiştirebileceği, kullanıcı güvenlik açıklamalarının yapıldığı, e-okuldaki tüm raporların listelendiği ve e-okul kullanıcı kılavuzunun yer aldığı kişisel bilgiler modülü yer almaktadır. Raporlar listesinde kullanıcıların aradıkları liste, çizelge, tablo ve belgelere kolay ulaşması için açıklayıcı bilgiler bulunmaktadır. E-okul toplam 182 raporla, yani çizelge, belge, tablo, liste vb. ile kullanıcılara hizmet vermektedir.

Bu bölümde yer alan e-okul kullanıcı kılavuzu Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, Bilişim Hizmetleri Dairesi tarafından hazırlanmış olup, toplam 32 sayfadan oluşmaktadır. Yapılan incelemede kullanım kılavuzunun resimlerle ve geniş bilgilerle donatıldığı görülmektedir. E-okuldaki linklerin açıklamaları detaylı bir şekilde görsellik kullanılarak kullanıcılara aktarılmıştır.

E-okul giriş sayfasında “e-okul haberler” bölümü bulunmaktadır. Burada kullanıcıların dikkat etmesi gereken önemli haberler büyük puntolarla kullanıcıların dikkatine sunulmaktadır.

2.2.1.5.E-Okul Veli Bilgilendirme Sistemi

E-okul veli bilgilendirme sistemi “portfolyom”, “sınav bilgileri”, “öğrenci bilgileri” “duyurular”, “devamsızlık bilgisi”, not bilgisi”, “haftalık ders programı”, “sınav ve proje/ödev tarihleri”, “burs ödeme bilgileri”, “aldığı belgeler”, “okuduğu kitaplar”, “davranış notları”, “yıl sonu notları”, “nakil durumu”, e-karne”, “şube yazılı ortalamaları”, “pansiyon zaman çizelgesi”, “pansiyon yemek menüsü”, “pansiyon devamsızlık bilgileri” ve “sağlıkla ilgili fiziksel uygunluk raporu” menülerinden oluşmaktadır (<https://eokulyd.meb.gov.tr/IlkOgretim/Veli/IOV03001.aspx>). Öğrencinin geçmiş yıllardaki bilgileri üst kısımda yer alan sınıf seçeneğinin değiştirilmesi ile ulaşılabilir. Geniş kapsamlı bir öğrenci dosyası olarak değerlendirilebilecek olan bu sistem velisi

oldukları öğrenci hakkında detaylı bilgilere ulaşabilir ve öğrencinin eksik yönlerini güçlendirmede destekleyici bir sistem olarak kullanılabilir.

Öğrenci velisi MEB tarafından sunulan bu uygulama sayesinde öğrencinin almış olduğu derslere ilişkin ölçme ve değerlendirme sonuçlarını görebildiği gibi devamsızlık bilgilerine de ulaşabilmektedir. Ayrıca sınav tarihleri ve veli toplantı tarihleri de yine bu sistem üzerinden duyurulmaktadır. sms uygulaması ile de öğrenciye ilişkin bilgi güncellemeleri velinin cep telefonuna sms ile bildirilmektedir. Uygulama okul-aile ve öğretmen arasında önemli bir etkileşim kaynağı olarak kullanılmaktadır. Aşağıda e-okul veli bilgilendirme sistemi ana menüleri yer almaktadır. Öğrenci Bilgileri menüsünden detaylı bilgilere ve alt menülere ulaşılabilir (Şekil 6).

The screenshot shows the E-Okul Veli Bilgilendirme Sistemi Ana Ekranı. At the top, there's a header with the Ministry of National Education logo and 'e-okul' branding. Below the header, there's a sidebar menu with options like 'Veli İşlemleri', 'Öğrenci Sınav Bilgileri', 'Portfolyom', 'Sınav Bilgileri', and 'Öğrenci Bilgileri'. The main content area displays 'Öğrenci Sınav Bilgileri' with a search bar and a list of student records. The interface is in Turkish and includes a 'Veli Resmi' (Parent Photo) section on the left.

Şekil 6. Veli Bilgilendirme Sistemi Ana Ekranı, Kaynak:E Okul Yönetim Sistemi Veli Modülü <https://eokulyd.meb.gov.tr/>, sayfasından 21.06.2021 erişilmiştir.

2.3.E-Okul Sistemi ve Hesap Verebilirlik

Kamu yönetimi anlayışındaki değişimlerle birlikte okulların yönetim biçimi ve öğretmenlerin rolleri önemli derecede farklılaşmıştır (Crocco ve Costigan, 2004, s. 197). Okulların eğitimsel görevlerinin sorgulanmaya başlamasıyla birlikte eğitim programlarında değişime gidilmiş ve yeni programda kimin öğreteceği ve eğitimcilerin yetiştirilmesi konusu önem kazanmaya başlamıştır. Yine okulların kimler tarafından idare edileceği de önemli soruların başında gelmektedir. (Gomez ve Bryk, 2008, s. 181). Ailelerin ve politika yapıcılarının öğrencilere okullarda nelerin öğretilene, ne kadar öğretilene ve bunun maliyeti ve faydasının ne olacağı konusunu tartışmaya açması eğitim içeriği ve niteliğinin sorgulanmasına yol açmıştır. Merkezi sınavlardaki başarı ve başarısızlık, uluslararası sınavlardaki sonuçların karşılaştırılması okul finansmanı ve başarı standartlarını tartışmalı hale getirmiştir (Schlechty, 2005, s. 116). Tüm bu sorgulamalar neticesinde eğitimde hesap

verebilirlik konusunu gündeme getirmiş ve eğitimde standartların geliştirilmesi ve performans geliştirmeyi ön plana çıkarmıştır.

Türkiye’de eğitimde hesap verebilirlikle ilgili doğrudan çalışmalar olmamakla birlikte, standartlar, yerelleşme, nitelik, performans değerlendirme ve hesap verebilirlik algıları üzerine yapılmış çalışmalar bulunmaktadır.

Eğitimde hesap verebilirlik, eğitim örgütlerince sunulan eğitim hizmetlerinin niteliğinin kamu ve toplum tarafından onaylanmasına, kendilerine verilen kaynakların nasıl harcandığının açıklanmasına ilişkin bir sistem olarak açıklanabilir (Oldroyd ve diğerleri, 1996’dan aktaran; Tural, 2002, s. 100).

Hesap verme her ne kadar Türk Eğitim Siteminde henüz somut olarak dillendirilmemiş olsa da 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nda yer alan ülke eğitim sisteminin, “genellik ve eşitlik” ilkesi üzerine kurulduğunu ifade eden 4. maddesi, “Milli Eğitim hizmetlerinin Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre” düzenlendiğini ifade eden 5. maddesi, “fertlerin ilgi istidat ve kabiliyetleri doğrultusunda çeşitli programlara ve okullara yöneltilmesi” ni içeren 6. maddesi, “eğitim hakkını” düzenleyen 7. maddesi, “fırsat ve imkân eşitliğini düzenleyen 8. maddesi hesap vermeye ilişkin yasal düzenlemelerin, Türk eğitim sisteminde yasal bağlamda zaten var olduğuna işaret etmektedir. Bunların da ötesinde, Bakanlık ilköğretim okullarında uygulanmak üzere İlköğretim Kurumları Standartları’nı (İKS) belirlemiştir (MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü, 2010). Öğrenci velileri e-okul sistemi sayesinde çocuklarının hem akademik hem de davranış değerlendirme sonuçlarına anında ulaşabilmekte, okullarının sitelerinden okuldaki gelişmeleri ve uygulama sonuçlarını sürekli takip edebilmektedirler.

Kamu yönetimi alanında şeffaflık ve hesap verebilirlik kavramları etkileşim içinde olan kavramlardır. Şeffaflığın yerine getirilmesi iyi işleyen bir hesap verme sürecine bağlıdır. Şeffaflık kamusal faaliyetlerin ilgililerine zamanında ve güvenilir bilgi sunmayı hedeflemektedir (Kondo, 2002, s. 7). E-okul uygulamalarının geliştirilmesinde de bu şeffaflık hedefi bulunmaktadır. Hesap verebilirlik olmaksızın şeffaflık anlamsızlaşacağı gibi, hesap verebilirlik şeffaflığa ve gerekli bilgileri edinmeye bağlıdır (Armstrong, 2005, s. 2).

Ülkemizde son yıllarda, vatandaşların şikâyetlerinin daha hızlı alınmasıyla hesap verebilirlik ile ilgili birtakım yeniliklerin de uygulamaya konduğu görülmektedir. “Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) – Doğrudan Başkanlık” uygulaması bu

duruma örnek olarak verilebilir. Oluşturulan internet sitesi ve “Alo 153” hattıyla vatandaşların tüm kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilgili şikâyetlerini yapma olanağı verilmiştir. Ayrıca MEB’in internet sitesinde de dilek ve şikâyetler için bir “Acil Çözüm Merkezi” modülünün oluşturulduğu görülmektedir (Bülbül, 2011).

Kamusal bir hizmet olarak eğitim yönetiminde bilgilendirici faaliyetler genel olarak okul müdürleri ve sınıf öğretmenleri tarafından öğrenci ve veli ile iletişimi ile gerçekleştirilmektedir. Bilgilendirici kaynaklara erişimi hızlandırıcı, sorunlarının aktarımını, çözümünü ve bunların sonucundan haberdar olmasını kolaylaştırıcı; yasal veya kurumsal düzenlemeler, yoğun bir bilgisayar ve internet ağı kullanımı gerektirmektedir. Günümüzde ise kurumsal internet sayfalarının daha etkili kullanılmaya başlanması ile kurum internet sayfalarından bu bilgilendirmeler şeffaflık hedefi ile gerçekleştirilmektedir. Şeffaflık, kamu yönetiminde iyi yönetimin birincil anahtarı olarak görülmektedir. Toplumla daha iyi ilişkilerin kurulup geliştirilmesi için şeffaflığın yaşamsal bir önemi vardır. Kamu kurum ve kuruluşlarının faaliyetlerinin paydaşlar tarafından bilinebilmesi, izlenmesi ve gerekli hallerde faaliyetlere yönelik bilgi ve belge talebinin karşılanması amacıyla 2003 yılında 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu ile devletin vatandaşlara karşı sorumluluğunun bir parçası olarak BİMER (Bilgi Edinme Merkezi) kurulmuş daha sonra hükümet sisteminin değişmesiyle birlikte CİMER (Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi)’e dönüşmüştür. E-okul sisteminin geliştirilmesi de bu amaca yönelik bir çabadır. E-okul sistemi her ne kadar bilgi edinme ve okul faaliyetlerinin paydaşlara ulaştırılması faaliyetlerini tam olarak karşılayamasa da temel gerekçenin bu olduğu düşünülmektedir. Bu sistem üzerinde velilerin öğrencilerin devamsızlık ve not bilgilerini, sınav tarihlerini, ders programlarını, okudukları kitapları, davranış notlarını kolayca öğrenmeleri ve sistemde akademik takvime bağlı olmayan bir durum ile sürpriz bir sınavla karşılaşılması önlenerek şeffaflığa hizmet etmektedir. Bununla birlikte yapılacak geliştirmelerle birlikte öğrencilerin sınav notlarına ilişkin değerlendirme ölçütlerinin girilmesi, veli geri beslemelerin sistem üzerinden yapılması, etkinliklerin önceden sisteme girilmesi ile daha şeffaf olacağı ve okul etkinliklerinin sonuçlarının yayımlanması ile hesap verebilir olacağı açıktır.

E-devlet mevcut formları ve hizmetleri internet üzerine taşımanın yanı sıra devletin hizmetleri nasıl sunacağı ve bu hizmetlerin kullanıcıların ihtiyaçlarına göre belirlenecek şekilde nasıl bir bağın kurulacağı üzerine yeniden düşünmeyi de gerektirmektedir (Burn ve Robins, 2003). Bu bağlamda e-devlet internet üzerinden bir bilgi veya hizmetin

sunumundan, e-danışma veya e-katılım gibi etkileşime varan bir uygulama zenginliğe sahip olmaktadır (Torres, 2005, s. 218).

Başarılı bir eğitim sisteminin oluşturulmasında etkili okulların ve eğitimsel hesap verebilirlik sisteminin önemi göz önüne alınırsa bu konuda daha çok araştırma ve çözüm önerilerine gereksinimin olduğu açıktır. Eğitim alanındaki değişimi yakalamak ve nitelikli öğrenciler yetiştirmek değişimi takip etmek ve uygun önerileri geliştirmek ile mümkündür. Bunu sağlamada eğitimde hesap verme ve etkili okul uygulamalarının şüphesiz önemli katkıları bulunmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Hesap verebilirlik açısından e-okul uygulamalarının yönetici ve öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesini amaçlayan araştırmanın bu bölümünde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada hesap verebilirlik açısından e-okul uygulamalarının yönetici ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirebilmek için ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan yönetici ve öğretmenlerin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma hesap verebilirlik açısından e- okul uygulamalarını değerlendirmeye yönelik nitel bir çalışmadır. Çalışma olgu bilim (fenomenoloji) desenine uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanılması olgu bilim deseni olarak adlandırılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.72).

Olgu bilim araştırmalarında katılıcıların deneyimlerini nasıl anlamlandırdıklarına incelenir (Creswell, 2015). Bu çalışmada e-okul sisteminin hesapverebilirlik açısından değerlendirilmesi okul yöneticileri ve öğretmenlerin e okul deneyimlerine ilişkin görüşlerine dayalı olarak gerçekleştirileceği için çalışma bir olgu bilim çalışması niteliği göstermektedir.

Nitel veri toplama teknikleri ile ele alınan bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler ise sahip olduğu belli düzeydeki standartlığı ve esnekliği nedeniyle, yazmaya ve doldurmaya dayalı testler ve anketlerdeki sınırlılığı ortadan kaldırması ve belirli bir konuda derinlemesine bilgi edinmeye yardımcı olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2003, s.34). Yarı yapılandırılmış görüşmeler ne tam

yapılandırılmış görüşmeler kadar katı, ne de yapılandırılmamış görüşmeler kadar esnek olduğu, iki uç arasında yer aldığı için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın evrenini 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Ankara ili Polatlı ilçe merkezinde bulunan resmi ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan yönetici ve öğretmenler oluşturmaktadır.

Araştırma evreni Ankara ili Polatlı ilçesinde bulunan 24 ilkokul, 24 ortaokul ve 15 lisede görev yapan 63 okul müdürü ve 1458 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise ölçüt örnekleme ve maksimum çeşitlilik örnekleme yoluyla belirlenmiş olan 15 yönetici (5'i ilkokul, 5'i ortaokul, 5'i lise) ve 15 öğretmenden (5'i ilkokul, 5'i ortaokul, 5'i lise) oluşturulmuştur. Ölçüt örnekleme yöntemi kapsamında yönetici ve öğretmenlerin e-okul sistemini kullanıyor olmaları koşulu aranmıştır. Maksimum çeşitliliği sağlamak için ise yönetici ve öğretmenlerden oluşan örnekleme, katılımcıların cinsiyetine, branşına, kıdemine dikkat edilmiştir.

Tablo 5
Çalışma Grubundaki Katılımcılara Ait Kişisel Bilgiler

Özellik	Grup	n
Cinsiyet	Kadın	6
	Erkek	24
Görev	Okul Müdürü	15
	Öğretmen	15
Branş	Sosyal Bilgiler	3
	Sağlık Hizmetleri	2
	Sınıf Öğretmeni	9
	Din Kül. Ahl. Bilgisi	4
	İHL Meslek Dersi	1
	Almanca	1
	Özel Eğitim	1
	Teknoloji Tasarım	2
	Görsel Sanatlar	1
	Fizik	1
	Bilişim Teknolojileri Yazılım	1
	Konaklama Hizmetleri	1
	Matematik	2
	Fen Bilgisi	1
Mesleki Kıdem	6-10 yıl	8
	11-15 yıl	3
	16-20 yıl	10
	21-25 yıl	6
	26 yıl ve üzeri	3
Yaş	25-30	3
	31-36	5
	37-42	10
	43-48	6
	49-54	4
	55-60	2
Eğitim Durumu	Lisans	21
	Yüksek Lisans	9
Mevcut Okuldaki Çalışma Süresi	1-3 Yıl	18
	4-6 Yıl	7
	7-9 Yıl	5
	<i>Toplam</i>	<i>30</i>

Tablo 5 incelendiğinde katılımcıların 6'sının kadın 24'ünün erkek olduğu ve yarısının okul müdürü diğer yarısının ise öğretmen olarak görev yaptıkları görülmektedir.

Katılımcıların öğretmen ve yöneticilerin öğretmenlik branşlarına göre dağılımları incelendiğinde en kalabalık grubu sınıf öğretmenlerinin (9 kişi) oluşturduğu ve sayı olarak onları Din kültürü ve ahlak bilgisi (4 kişi), sosyal bilgiler (3 kişi) alanlarındaki katılımcıların da sayısının görece yüksek olduğu söylenebilir. Çalışmaya sağlık hizmetleri,

teknoloji tasarım ve matematik alanlarından ikişer öğretmen ve yönetici katılırken, İHL meslek dersi, Almanca, özel öğretim, görsel sanatlar, fizik, bilişim teknolojileri ve yazılım, konaklama hizmetleri ile fen bilgisi alanlarından da birer katılımcının yer aldığı görülmektedir.

Kıdem değişkenine göre, katılanlar arasında en kalabalık grubu (10 kişi) 16-20 yıl arası deneyime sahip olanlar oluşturmaktadır. Grubun üye sayısına göre onları, 6-10 yıl deneyimi olanlar, 21-25 yıl deneyimi olanlar ile 11-15 yıl deneyimi olanlar ve 26 yıl ve üzeri deneyimi olanlar takip etmektedir.

Yaşlarına göre katılımcılar arasında en kalabalık grubu (10 kişi) 37-42 yaşları arasındakiler oluşturmaktadır. 25-36 yaşları arasında 8 kişi, 43-60 yaşları arasında da 12 kişi çalışmaya katılmıştır.

Katılımcıların 21'i lisans mezunu iken 9'u yüksek lisans yapmıştır. Hâlihazırda görev yaptığı okulda 1-3 yıl arası çalışan katılımcılar 18 kişi iken, 4-6 yıldır aynı okulda çalışanlar yedi, 7-9 yıldır aynı okulda çalışanlar da beş kişidir.

3.3.Verilerin Toplanması

Araştırma için veri toplamak amacıyla kullanılan formun uygulanabilmesi için öncelikle Gazi Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulundan izin alınmıştır. İzin belgesi EK 1'de verilmiştir. Etik kurul izni alındıktan sonra saha uygulamasının yapılabilmesi için Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne müracaat edilerek gerekli izin alınmıştır. İzin belgesi EK 2'de sunulmuştur. Araştırmanın verileri, katılımcıların kendilerini rahat hissedebilecekleri ve ses kaydı yapılabilecek ortamlarda, kendilerinin randevu verdikleri zaman dilimlerinde ve eğitim-öğretimi aksatmayacak zaman aralıklarında toplanmıştır. Görüşmelere başlanmadan önce yönetici ve öğretmenlere araştırmanın amacı ve önemi ile ilgili açıklamalar yapılmıştır. Görüşme soruları her bir katılımcıya, aynı sözcüklerle ve aynı anlamı çağrıştıracak tonlamalarla yöneltilmiştir. Yapılan görüşmelerde ses kayıt cihazı ve not alma tekniği birlikte kullanılmış, daha sonra yapılan kayıtlar çözümlenmiştir.

3.4. Veri Toplama Aracı

Araştırmada kullanılmak üzere yöneticiler ve öğretmenler için ayrı olmak kaydıyla mülakat formu geliştirilmiştir. Formlar 12 ana soru ile ikişer sonda soru içermektedir. Görüşme formları ekte sunulmuştur.

Mülakat formunda, e-okul sisteminin teknik alt yapısına ve işleyişine, sistemden öğretmen, yönetici ve öğrenci velilerinin beklentilerine ve içerdiği alt diğer kavramlarla birlikte e-okul sisteminin hesap verebilirliğe yönelik sorulara yer verilmiştir.

Görüşme formu üç aşamada geliştirilmiştir. İlk aşamada öncelikle ilgili alan yazın detaylı bir biçimde incelenmiş, alan uzmanlarıyla görüşmeler yapılmış ve oluşan deneyimle 16 maddelik görüşme sorusu madde havuzu oluşturulmuştur. İkinci aşamada madde havuzunda yer alan maddeler alan uzmanı üç öğretim üyesinin görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütlere göre taslak form oluşturulmuştur. Taslak formu dil bilim uzmanlarının incelemesine sunulmuş, onlardan gelen geribildirimler ışığında soru kökleri üzerinde düzenlemeler yapılmıştır. Üçüncü aşamada biri öğretmen bir okul yöneticisi olmak üzere iki kişi ile pilot görüşmeler yapılarak formun soruları test edilmiştir. Pilot görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda görüşme formuna 12 soruluk son biçimi verilmiştir. Yönetici Mülakat Formu (Ek 3) ile Öğretmen Mülakat Formu (Ek 4) ekler bölümünde sunulmuştur.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında toplanan veriler içerik analizi tekniğine uygun olarak analiz edilmiştir. İçerik analizi, temel olarak görüşmelerden elde edilen ifadelerden oluşan verileri kapsayan ve açıklayan temalar oluşturularak, bunlar aracılığıyla özetlemek olarak tanımlanmaktadır (Marvasti, 2004, s.73). Yıldırım ve Şimşek'in (2011, s.227) vurguladığı gibi içerik analizindeki asıl amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak için toplanan verilerin açıklanmasıdır. Bundan dolayı içerik analizi yapmak için, toplanan verilerin kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan unsurların bir araya getirilmesi ve temalar halinde derlenmesi gerekir. İçerik analizi yapılırken, birbirine benzeyen veriler, belirli kodlar, kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilir ve bir araya getirilen temalar yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s.227). Böylece betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s.227).

Creswell (2007, s.152) nitel araştırmalarda verilerin analiz sürecini oldukça açık bir şekilde özetlemiştir. Buna göre nitel araştırmalarda ilk olarak, mülakatlar sonrasında elde edilen oldukça kapsamlı olabilen verileri anlamlı hale getirmek için belirli parçalar halinde azaltılması gerekir. Bu süreç kodlama olarak adlandırılmıştır. Kodlamaya başlamadan önce literatüre dayalı olarak oluşturulan geçici bir kod seti ile de çalışmaya başlanabilir. Daha sonra mülakat kayıtlarının deşifre edilmesiyle elde edilen veriler birkaç kez okunarak, önemli kısımlar ve temalar belirlenir. Verileri kodlamak, kodları daha kapsamlı kategoriler ve temalar haline getirmek, kodları karşılaştırma/yorumlama, nitel veri analizinin temel boyutları olarak sıralanmıştır. Bu süreç tanımlama, sınıflama ve yorumlama şeklinde özetlenebilir. Creswell nitel araştırmalarda beş ya da altı tema ekseninde en çok yirmi veya yirmi beş kod kategorisinin uygun olduğunu belirtmiştir (Creswell, 2007, s.152).

3.5.1 Veri Toplama Aracının Geçerliği Analizi

Veri toplama araçlarının geçerliliği ve güvenirliği sağlamak amacıyla çeşitli yöntem ve tekniklerden faydalanılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının geçerliğini sağlamak amacıyla faydalanılan yöntemlerden biri uzun süreli katılımdır (Creswell, 2015, s. 250; Yıldırım ve şimşek, 2011, s. 258). Uzun süreli etkileşim, katılımcılarla yapılan görüşmelerde katılımcıların görüşmelerin ilk dakikalarından araştırmacının etkisinde kalma düzeyinin daha yüksek olduğu, bu nedenle görüşülen süre artırılarak oluşturulacak güven algısıyla birlikte katılımcılardan daha nitelikli veri elde edilebileceği varsayımına dayanır. Bu doğrultuda mülakatlar olabildiğince uzun tutulmuş; elde edilen veri miktarı ve niteliğinin artırılmasına çalışılmıştır. Tüm katılımcılarla ortalama olarak beş buçuk saat görüşme yapılmıştır.

Nitel araştırmalarda, bulguların inanılrlık derecesi olarak tanımlanan (Merriam, 2015, s. 227) geçerliği sağlamak için önerilen çeşitli stratejiler mevcuttur. Bu stratejiler, yorumların mülakata katılan veya gözlemlenen bireyler tarafından kontrolünün yapılması, belirli bir süre uygulamanın yapıldığı mekan veya ortamda kalınması, benzer niteliklere sahip uzman meslektaşlardan ortaya çıkmaya başlayan veriler hakkında yorumda bulunmalarının istenmesi ve araştırmacının olası n yargı ve varsayımlarına açıklık kazandırılmasıdır (Merriam, 2015, s. 227).

Çalışmada inandırıcılığı artırmak için kullanılan diğer bir yöntem ise üye kontrolü veya katılımcı doğrulaması olarak bilinen tekniktir. Bu teknikte, verilerin sağlandığı veya mülakat yapılan kişilerden bazılarını ulaşılmasını ve ortaya çıkan bulgular hakkında onlardan dönüt alınması ile gerçekleştirilir (Creswell, 2015 s. 252). Merriam (2015) nitel araştırmalarda güvenilirliği sağlamak için çeşitli tekniklerin bir arada kullanıldığını belirtmektedir. Bunun nedeni nitel araştırmalarda güvenirliliğin nicel araştırmalardan farklı olmasıdır. Genel olarak nicel araştırmalarda güvenirliliğin bir araştırmada elde edilen bulguların yeniden üretilip üretilmemesi ile ilgili olduğu belirtilmekte, buna karşılık nitel araştırmalarda sonuçların toplanan verilerle tutarlı olup olmaması olduğuna dikkat çekilmektedir. Çünkü insana ilişkin olayların aynı şekilde gerçekleşmesi mümkün değildir. Diğer bir ifadeyle aynı katılımcı ile farklı zamanlarda aynı konuda yapılacak mülakatların birbirinden oldukça farklı olabileceği belirtilmektedir (Merriam, 2015, s. 205-211).

Araştırmada geçerliğini sağlamak için kullanılan diğer yöntem akran incelemesi veya sorgulaması (Creswell, 2015, s. 251) yöntemidir. Bu kapsamda, nitel araştırma deneyimi olan, eğitim bilimleri bölümünden iki öğretim üyesi ile soru formlarını hazırlanmasından başlayarak, oluşturulan tema ve alt kategori/kodların kontrol edilmesi süreçlerine kadar görüşleri alınmış ve yapılan öneriler doğrultusunda soru formlarından analizler kapsamında oluşturulan tema ve kod listelerinin hazırlanmasına kadar her aşamada gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Geçerliği sağlamak için başvurulmuş bir diğer yöntem üye kontrolüdür (Creswell, 2015, s. 252). Bu kapsamda araştırma kapsamında görüşleri alınan katılımcılara, araştırmada ortaya konan bulgu ve yorumlarının doğruluğuna ilişkin görüşlerini ve eleştirileri talep edilmiştir. Araştırmanın geçerliğini artırmak amacıyla ayrıntılı betimleme ve amaçlı örnekleme yöntemlerinden faydalanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2011, s. 270) ayrıntılı betimlemeyi “ham verinin ortaya çıkan kavram ve verilere göre yeniden düzenlenmiş bir biçimde okuyucuya yorum katmadan ve verinin doğasına mümkün olduğu ölçüde sadık kalınarak aktarılması” olarak ifade etmektedir. Yazarlar, bu amaçla doğrudan alıntılarının kullanılabileceğini belirtmektedir. Bu öneri doğrultusunda, mevcut araştırmada geçerliği artırmak amacıyla yeri geldikçe doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Bununla birlikte, Yıldırım ve Şimşek (2011) nitel araştırmanın geçerliğini artırmak amacıyla amaçlı örnekleme yönteminden faydalanılabileceğini ve bu nedenle veri toplanacak kaynakların farklılaşmasına önem verilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu öneri göz önünde bulundurularak, uygulama yapılan okullarda katılımcıların farklı branşlardan olmalarına

özen gösterilmiştir. Ayrıca, mümkün olduğunca her okulda öğretmenle birlikte okul müdürüyle de görüşme yapılmış ve böylece farklı kaynaklardan veri toplanması amaçlanmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin 5 yıl süreyle muhafaza edilecektir.

3.5.2. Veri Toplama Aracına İlişkin Güvenirlik Analizi

Birden fazla araştırmacının araştırmaya katılımı kapsamında ise yapılan mülakatlardan rastgele seçilen iki örnek bağımsız iki ayrı araştırmacı tarafından analiz edilmiş ve ortaya çıkan bulgular incelenmiştir. Bulgular kısmında ise temalar ve alt kategorilerine ilişkin ortaya konular bulgular, katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntılarla desteklenmiş ve örneklendirilmiştir. Son olarak katılımcı kontrolü aşamasında ise dört katılımcıdan mülakat deşifrelerini okumaları ve deşifrelerde yer alan düşüncelerin kendilerine ait olup olmadığını belirtmeleri istenmiştir.

Katılımcıların görüşlerinin görev alanlarına göre incelemek amacıyla, almaya katılan öğretmenlere (Ö) ve yöneticilere de (Y) ön kodu verilmiştir. Katılımcıların kod isimleri Tablo 6'da verilmiştir:

Tablo 6
Katılımcı Öğretmen ve Yöneticilere Verilen Kodlar

Öğretmenler		Yöneticiler	
Kod	Kurumu	Kod	Kurumu
Ö1	Polatlı Fatih Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Y1	Polatlı Anadolu Lisesi
Ö2	Polatlı Huzurevi Özel Eğitim Meslek Lisesi	Y2	Polatlı İmam Hatip Ortaokulu
Ö3	Polatlı Esentepe Ortaokulu	Y3	Polatlı Bedriye Halil Naci Mihçioğlu İlkokulu
Ö4	Polatlı Gevher Nesibe Mesleki Teknik Anadolu Lisesi	Y4	Polatlı Yavuz Selim İlkokulu
Ö5	Polatlı Şehit Seher Yaşar Kız İmam Hatip Lisesi	Y5	Polatlı Atatürk İlkokulu
Ö6	Polatlı Şehit Yaşar Çetinkaya Ortaokulu	Y6	Polatlı Fatih Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Ö7	Polatlı Genç Osman Ortaokulu	Y7	Polatlı İmam Hatip Lisesi
Ö8	Polatlı Şehit Yaşar Çetinkaya Ortaokulu	Y8	Polatlı TOBB Fen Lisesi
Ö9	Polatlı Ruhiye İrfan Yurtseven İlkokulu	Y9	Polatlı Şehitlik İlkokulu
Ö10	Polatlı Basri Ortaokulu	Y10	Polatlı Genç Osman Ortaokulu
Ö11	Polatlı Atatürk Anadolu Lisesi	Y11	Polatlı İstiklal Ortaokulu
Ö12	Polatlı İMKB Ortaokulu	Y12	Polatlı Huzurevi İş Okulu
Ö13	Polatlı Cumhuriyet İlkokulu	Y13	Polatlı Gazi İmam Hatip Ortaokulu
Ö14	Polatlı Tarım İşletmeleri İlkokulu	Y14	Polatlı Ruhiye İrfan Yurtseven İlkokulu
Ö15	Polatlı İMKB İlkokulu	Y15	Polatlı İMKB Ortaokulu

Tablo 6'daki katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen veri, tümdengelsel içerik analiziyle çözümlenmiştir. Ön incelemelerde katılımcıların görüşme sorularına verdikleri yanıtlar ikincil kodları oluşturacak biçimde özetlenerek Ekler bölümünde (Ek-2. Görüşme Özetleri) detaylı olarak gösterilmiştir.

Verinin çözümlenmesinde katılımcılara atıf yapmak için, katılımcılar için geliştirilen kodlar (Ö1- Ö15, Y1-Y15) kullanılmıştır. Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde elde edilen veriler deşifre edilerek incelenmiştir. İncelemeler sonucunda öncelikle kodlar oluşturulmuştur.

Görüşme dökümlerinin çözümlenmesinin devamında konu ve bağlam uyumu gözetilerek kodlar birleştirilerek araştırmanın kategorileri oluşturulmuştur. Öğretmen ve yöneticilerin alt problemlere yanıt bulmak amacıyla veri üzerinde içerik çözümlemeleri yapılmış, üretilen kodlara, kategorilere ve alt temalara ilişkin görüş belirten katılımcılar ilgili bulgular bölümlerinde detaylandırılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmaya katılan öğretmenlerden görüşme yoluyla elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmektedir. Araştırma bulguları çalışmanın beş alt problemiyle ilişkilendirilerek sırayla sunulmuştur.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: E-okul sistemi hakkında okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri

Birinci alt probleme yanıt bulmak amacıyla çalışmaya katılan yönetici ve öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen veri bir bütün olarak değerlendirilmiş ve katılımcıların e-okul sistemi konusundaki görüşlerine ilişkin büyük resim çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, verilerin analizinde öne çıkan konular, kavramlar, düşüncelere dayalı olarak belirli temalar, alt temalar ve kodlar oluşturulmuştur.

Çalışma grubunda yer alan okul yöneticileri ile öğretmenlerin hesap verebilirlik bağlamında, e-okul uygulamalarının olumlu ve olumsuz yönleri konusundaki görüşme dökümleri incelenmiş, katılımcıların görüşlerine dayalı olarak kodlar üretilmiş, üretilen kodlar benzer özelliklerine göre bir araya getirilmiş ve kategorilerle ve alt temalarla ilişkilendirilecek biçimde çalışmanın dört teması altında gruplandırılmıştır.

E-okulun teknik altyapısı temasında katılımcıların ürettikleri kodlar, *teknik alt yapının yeterliliği ve teknik alt yapısının yetersizliği* kategorilerinde kümelenmişlerdir.

E-okulun işlevselliği temasında katılımcıların ürettikleri kodların kümелendikleri kategoriler *kullanım nedenleri, öğretim ve yönetim süreçleri üzerindeki etkiler, yönetici ve öğretmenlerin birbirlerinden beklentileri, öğrenci velilerinin beklentileri ve e-okulun okul gelişimine katkısı* alt temalarında kümelenmişlerdir.

Üçüncü tema olan paydaşlarla iletişim temasındaki kategoriler de *bilgi paylaşımı ve bilgi edinme talepleri* alt temalarında bir araya gelmişlerdir. Dördüncü tema çalışmanın ana konusunu oluşturan ve e-okulun hesap verebilirlik bağlamındaki durumunu inceleyen *hesap verebilirliğe katkılar, şeffaflık, sorumluluk, yükümlülük ve cevap verebilirlik ve hesap verebilirliğin geliştirilmesi* alt temalarını içermektedir.

Çalışmaya katılan tüm yönetici ve öğretmenlerin e-okul konusundaki görüşleri bir arada değerlendirilerek, katılımcıların görüşmelerde öne çıkardıkları kavramlar belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda katılımcıların e-okul konusunda en fazla kullanmayı tercih ettikleri kavramlar yöneticiler ve öğretmenler olarak iki grupta kümelenmiştir.

Okul yöneticilerinin görüşmelerde en fazla gündeme getirdikleri konuların okul üzerinde yürütülen işlemler (284), öğrenci işlemleri, (221), bilgilerin düzenlenmesi (178), e-okul sisteminin işleyişi (96), zaman yönetimi (89), velilerin okulla ilişkileri (87), şeffaflık (73), devamsızlık ve takip işlemleri (48), öğretmenlerin görevleri (46), nakil işlemleri (44), e-okulun eğitime yansımaları (39), hesap verebilirlik (37), sınıf bilgilerinin düzenlenmesi (35), akademik konular (29), sorumluluk (29), sosyal konular (27), otomasyon (24), entegrasyon (21), e-okulun işlevselliği (21), kayıt işlemleri (20) ve mali konular (20) olduğu görülmektedir.

Okul yöneticilerine göre e-okul işlemlerinde en fazla ağırlık okulun yönetsel faaliyetlerine yönelik çalışmalara aittir. Okulla ilgili konuları öğrenci işlemleri ve bilgilerin düzenlenmesi takip etmektedir. Okul yöneticilerinin, yönetsel faaliyetleri dikkate alındığında böyle bir sıralamanın doğal olduğu kabul edilebilir.

Bulgulara göre, öğretmenler çalışma konusuyla ilgili olarak en fazla okulun faaliyetleri (196), öğrencilerle ilgili konular (148), bilgi sistemleri (95), öğretmenlerle ilgili konular (83), şeffaflık (80), veliler (75), not girme (59), sistem (46), hesap verebilirlik (45), zaman yönetimi (42), devamsızlık (34), sınavlar (34), işlevsellik (31), sorumluluk (29) ve okul yönetimi (idare) (25) konularını gündeme getirmişlerdir.

Öğretmenler de tıpkı yöneticiler gibi e-okul denilince okulun faaliyetlerini düşünmektedirler. Devamında öğrencilerle ilgili konular, bilgi sistemleri, bilgilerin düzenlenmesi ve öğretmenlerle ilgili konuları gündeme getirmişlerdir. Öğretmenlere göre şeffaflık konusu e-okul uygulamaları için dikkat edilmesi gereken konulardandır.

4.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: E-okul sisteminin teknik özellikleri hakkında okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri

Bu çalışmada ikinci alt problem, katılımcı öğretmen ve yöneticilerin gözünden e-okulun teknik özelliklerini irdelemektedir. Bu konuda görüşmelerde katılımcılara, görüşme formundaki üçüncü, yedinci, sekizinci, dokuzuncu ve onuncu sorular yöneltilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler üzerinde içerik çözümlemesiyle kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar benzer özelliklerine göre bir araya getirilerek kategoriler altında toplanmıştır. Kategoriler de e-okulun teknik özellikleri temasıyla bağ kuracak şekilde alt temalarda kümelenmişlerdir. Tablo 8’de e-okulun teknik özellikleri temasında yer alan kodlar ve kategoriler, alt temalarla ilişkilendirilmiştir.

Tablo 7

*E-Okulun Teknik Özellikleri Temasında Yönetici Ve Öğretmenlerin Oluşturdukları**Kodların Kategorilere Dağılımı*

<i>Kategori</i>	<i>Kodlar</i>	<i>Görüş Bildiren Katılımcılar</i>
Teknik altyapının yeterliği	• Arayüzün güzel olması • Bilgi girişlerinin kolay olması • Her yerden, her platformdan erişime izin vermesi	Ö2, Ö8, Ö10, Ö11, Y3, Y4, Y8, Y9, Y12, Y14, 15
Teknik altyapının yetersizliği	• Altyapı sorunlarının yaşanması • Arayüzdeki butonların otomatik aktif olmaması • Arayüzün eski olması • Bağlantı hızının yavaş olması • Birçok işlemin elle yapılmasının zorunlu olması • Fırsat eşitsizliğine yol açması (internete erişim bağlamında) • Güvenlik riski taşınması • Hata yapıldığında düzeltmeye imkân vermemesi • Hatalı bilgi girişlerinin düzeltilememesi • İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinin okul bilgilerine erişememesi • Kullanıcı arayüzünün kullanışlı olmaması • Kullanıcı dostu olmaması • Kullanıcı için uyarı mekanizmasının olmaması • Kullanımının kolay olması • Kullanımının pratik olmaması • Menülerin karışık olması • Mernis ile entegrasyonun sınırlı olması • Otomasyon işlemlerin olması • Öğretmen ve öğrenci arasında mesaj göndermeye olanak tanınamaması • Pratik olmayan modüllerin bulunması • Rapor almada sorunlar yaşanması • Raporların excelde düzensiz verilmesi • Sistemin düzgün ve sistematik çalışmaması • Sistemin sık sık donması • Sistemin yavaş işlemesi • Sorunlarla ilgili uyarı mekanizmasının olmaması • Sunucuların ilkel olması • Şifrelerin tarayıcıda depolanmasının güvenlik ihlaline yol açabilmesi • Toplu rapor alınamaması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15

Tablo 7 incelendiğinde, katılımcıların e-okulun teknik özellikleri temasında oluşturdukları kodların *teknik altyapının yeterliği* ve *teknik altyapının yetersizliği* kategorilerinde toplandıkları görülmektedir.

Katılımcılar arasında e-okulu teknik olarak yeterli görenler bulunmaktadır. Bu katılımcılara göre, *arayüzün güzel olması*, *bilgi girişlerinin kolay olması* ve *her yerden, her*

platformdan erişime izin vermesi e-okulun olumlu teknik özellikleri arasındadır. Katılımcılar arasında e-okulun teknik özelliklerinin genel anlamda olumlu görülmesi e-okulun bağlamıyla ilgilidir. Olumlu görüş belirten katılımcılar genel olarak e-okulun not, devamsızlık ve benzeri konularda bilgi girişlerine yönelik olması nedeniyle sistemden çok fazla bir şey beklenmemesi gerektiğini düşünmektedirler. Bununla birlikte sistemde yapılacak kimi iyileştirmelerle de kullanıcı deneyiminin artırılacağını düşünmektedirler. Bu konuda Y3 kodlu ilkokul yöneticisi “Şimdi e-okul güzel bir sistem, geliştirilmeye açık bir sistem. Yeni butonlar ekleyerek orayı nasıl diyeyim, ufak bir veriden büyük veriye de ulaşılabilir hale gelmiş bir sistem, öyle söyleyeyim. Nasıl diyeyim daha doğrusu değişiklikler yapılmasını isterim.” derken, K1 kodlu lisede görev yapan öğretmen de “... Yani alt yapı ile ilgili işte hani sınav dönemlerindeki yoğunluk üzerinde daha biraz belki çalışılmalı, hani orada sunucu kapasitelerinin artırılması olabilir, hani çalıştığı yazılım arayüzünün daha böyle modern hale getirilip, daha hızlı hızlı, tık tık işlemleri yürütebileceğimiz hale getirilebilir.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Tüm katılımcıların ortak görüş belirttikleri konulardan biri, e-okulun teknik yetersizliği ile ilgilidir. Kimi katılımcılar e-okulun kullanım amacının yalnızca not ve devamsızlıklar olduğunu, o nedenle sistemden çok fazla beklenti içine girilmemesi gerektiğini ifade ederken, onların da diğer katılımcılara benzer şekilde özellikle karne dönemlerinde sistemde yoğunluk nedeniyle yavaşlamalar gözlenmesi konusunda görüş belirttikleri dikkat çekmiştir.

Katılımcılar e-okulun teknik yetersizlikleri konusunda *altyapı sorunlarının yaşanması, arayüzdeki butonların otomatik aktif olmaması, arayüzün eski olması, bağlantı hızının yavaş olması, birçok işlemin elle yapılmasının zorunlu olması, fırsat eşitsizliğine yol açması (internete erişim bağlamında), güvenlik riski taşınması, hata yapıldığında düzeltmeye imkan vermemesi, hatalı bilgi girişlerinin düzeltilememesi, ilçe mem’lerin okul bilgilerine erişememesi, kullanıcı arayüzünün kullanışlı olmaması, kullanıcı dostu olmaması, kullanıcı için uyarı mekanizmasının olmaması, kullanımının kolay olması, kullanımının pratik olmaması, menülerin karışık olması, mernis ile entegrasyonun sınırlı olması, otomasyon işlemlerin olması, öğretmen ve öğrenci arasında mesaj göndermeye olanak tanınmaması, pratik olmayan modüllerin bulunması, rapor almada sorunlar yaşanması, raporların excelde düzensiz verilmesi, sistemin düzgün ve sistematik çalışmaması, sistemin sık sık donması, sistemin yavaş işlemesi, sorunlarla ilgili uyarı*

mekanizmasının olmaması, sunucuların ilkel olması, şifrelerin tarayıcıda depolanmasının güvenlik ihlaline yol açabilmesi, toplu rapor alınamaması kodları oluşturulmuştur.

E-okuldaki teknik yetersizlikler kullanıcıların hemen hemen tamamında kimi olumsuz görüşlerin gelişmesine neden olmaktadır. Örnek olarak Ö1 kodlu lise öğretmenin görüşü şöyledir:

“... Yani alt yapı ile ilgili işte hani sınav dönemlerindeki yoğunluk üzerinde daha bir belki çalışılmalı, hani orada sunucu kapasitelerinin artırılması olabilir, hani çalıştığı yazılım arayüzünün daha böyle modern hale getirilip, daha hızlı hızlı, tık tık işlemleri yürütebileceğimiz hale getirilebilir.”, “... İşlevselliği noktasında şöyle yani: şimdi çok güzel bir sistem aslında; ama şey de varsa, baştan beri hani olması gereken iyi bir sistemdi. Geliştirilmeye devam ediyor ama hani ilk açılıştaki ilk tasarımı biraz eski teknoloji ile başladığı için benim gördüğüm, hani teknik gözümle de bakarsam, yapılan geliştirmeler o eski tabanın üstünden gidiyor. Yani komple bir hani sistemin böyle daha güncel, teknolojik, yani yeni model teknoloji kullanan bir hale getirilmedi. Bu da bazı şeyler de tabii bu işlevsellik katmak isteseler de yetersiz kalıyor gibi görüyorum. Özellikle mesela şeyler de sınav dönemlerinde, hani çok büyük tıkanmalar yaşıyoruz. İşte bir ekrandan öbür ekrana geçerken bazen lütfen bekleyin, işleminiz devam ediyor, gibi bir kısımda takılıveriyor.”

Aynı katılımcının e-okulun teknik anlamda genelde iş görse de işleyişin kullanıcı dostu olması bağlamında kimi eksiklikler taşıdığını, öğretmenlerin ve diğer kullanıcıların beklentilerini tam karşılamadığını düşündüğü görülmektedir. Bu bir yönüyle diğer katılımcıların da görüşlerine örnek gösterilebilir. Bahse konu olan Ö1 kodlu lise öğretmenin e-okulun teknik yetersizlikleri konusundaki görüşme dökümlerinden doğrudan alınan ifade örneği şöyledir:

“... Mesela ne olabilir, teknik tarafından aklıma gelen, hatta şu sıralar sürekli girdiğimiz için, orada da ortak bir giriş ekranı kullanıyor. Mesela bir kullanıcı girişi yaparken öğretmen girişi yaparken bile orada kullanıcı adı şifresi yazdığımız yere mesela bir ‘hatırla’ bile yapamıyoruz. Hani bu çok sıkıntılı bir şey. Hani belki yukarısı için, buna nasıl diyeyim, ona bir şey yapsak, bununla ilgili bir talepte bulunsak; ‘ya derdiniz bu mu diyecekler’ öyle de bir şey; ama o kadar hani pratik bir yazı atıyor ki, mesela örnek bu olabilir. Bunun geliştirilmesi...Pratik olmayan uygulamaları var. Onun dışında bazı şeyler, mesela yine hani ben teknik taraftan daha çok bakmaya gözüm aklım gidiyor ama; bazı noktalarda verileri yüklenirken kullandıkları arkadaki sistem gerçekten çok ilkel. Hani sunucu tarafından işlenerek geliyor çoğu ekranın içeriği. Bu da hani sistemin çoğu zaman çok tıkanmasına da sebep oluyor. Yoğun zamanlarda. Mesela bunlar daha böyle hafif çalışacak hale getirilebilir. Veya böyle toplu işlemler üzerinde çok sıkıntılar var. Alt yapı sorunları var. Mesela toplu bir iş yapmak istiyorsun. Mesela ne bileyim; toplu not yükleme. Böyle bir şey yok. indirme var. Bir şeylere bak...Excel formatında indirip düzenlemesi verilen üstüne işlem yapmak istiyorsunuz. Örneğin işte notlarını indirip öğrencinin, o notlarda işlemler yapacaksınız. Bazı birkaç bir şeyler yapmak istiyorsunuz. Tamam indiriyorsunuz ama indirilen excel çok biçimsiz hani. Sağı solu kaymış. Hani bir biçimli bir veri değil. Düzeltmeye açık değil üstünde uğraşmanız gerekiyor.”

Özet olarak, yönetici ve öğretmen katılımcıların, e-okulun teknik altyapısıyla ilgili olarak bir bütün olarak değerlendirildiğinde devamsızlık, notların girilmesi gibi konular

bağlamında yeterli olmakla birlikte 21. Yüzyıl e-devlet koşulları dikkate alındığında birçok detayda geliştirilmesinin gerekli olduğunu düşündükleri söylenebilir.

4.3.Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular: E-okul sisteminin işlevselliği konusunda okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri

Çalışmanın üçüncü alt problemi, katılımcı öğretmen ve yöneticilerin gözünden e-okulun olumlu ve olumsuz yönlerini, *e-okulun bilgi yönetim sistemine, öğretim ve yönetim sistemlerine, yönetici ve öğretmenlerin birbirlerinden beklentilerinin karşılanmasına, öğrenci velilerinin yönetici ve öğretmenlerden beklentilerinin karşılanmasına ve okul gelişimine olan etkileri* bağlamında incelemeye dönüktür.

E-okulun işlevselliği teması bu bağlamda beş alt tema içermektedir. Oluşturulan alt temaların kategorik yapısını ortaya çıkarmak için görüşmelerde katılımcılara yöneltilen üçüncü, yedinci, sekizinci, dokuzuncu ve onuncu görüşme sorularından elde edilen veriler çözümlenmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler üzerinde içerik çözümlemesiyle kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar benzer özelliklerine göre bir araya getirilerek kategoriler altında toplanmıştır. Kategoriler de e-okulun işlevselliği temasıyla bağ kuracak şekilde alt temalarda kümelenmişlerdir. E-okulun işlevselliği temasında yer alan kodlar ve kategoriler, alt temalarla ilişkilendirilerek takip eden alt başlıklarda detaylandırılmıştır.

4.3.1. E-okulun Bilgi Yönetim Sistemi

Katılımcılara yönlendirilen üçüncü görüşme sorusuna alınan yanıtlar incelenmiş ve katılımcıların oluşturdukları kodlar ve kategoriler e-okulun işlevselliği temasında yer alan ilk alt tema öğretmen ve yöneticilerin gözünden e-okulun bilgi yönetim sistemi altında toplanmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 9’da verilmiştir:

Tablo 8

E-Okulun Bilgi Yönetim Sistemi Alt Temasında Yönetici ve Öğretmenlerin Oluşturdıkları Kodların Kategorilere Dağılımı

<i>Kategori</i>	<i>Kodlar</i>	<i>Görüş Bildiren Katılımcılar</i>
Öğretim süreçlerini kolaylaştırma	- Sınav tarihlerinin takip edilmesi - Devamsızlığın azaltılması - Notların takip edilebilmesi - Proje bilgilerinin işlenmesi - Sosyal etkinlikler modülünün kullanışlı olması - Velilerin süreci takip edebilmesi	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15
Bilgiye erişimi kısıtlama	- İstatistiksel toplu bilgi vermemesi - Öğrencilerin özel durumlarının (engel vb.) görülememesi - Öğrencilerin sağlık bilgilerinin liselerde görülebilmemesi - Öğrencinin geçmiş davranış özelliklerinin kaydının açık olmaması (ilkokul ve ortaokul için) - Öğretmenlere az sayıda modül açılması - Özel eğitim öğrencilerinin bilgilerinin görülememesi (ilkokul ve ortaokullar için) - Şeffaflığın yetersiz olması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö9, Ö10, Ö11, Y1, Y2, Y4, Y7, Y8, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15
Ekonomiklik	- Angarya iş yüklerini azaltması - Bürokrasinin ve zaman kaybının önüne geçmesi - Kırtasiyeciliği azaltması - Not defteri tutulmaması - Okulun geriye dönük bilgilerinin görülememesi (ilkokul ve ortaokul) - Öğrencilerin sınav tarihleri, projeler konusunda bilgilendirilmesi - Öğrencilerin sınıflara otomatik dağıtımını yapmaması - Öğrencinin tüm geçmişinin görülebilmemesi (liseler için) - Sonuç odaklı olması - Sürece önem vermemesi	Ö2, Ö3, Ö6, Ö7, Ö8, Ö11, Ö12, Ö13, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y11, Y12, Y13
Güvenlik	- İSG modüllerinin işlenmesinde iş sağlığı ve güvenliği uzmanlarından destek alınmaması (mesleki ve teknik liseler) - Sürekli devletin denetim ve kontrol altında olması	Ö1, Ö2, Ö11, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y12, Y13, Y14, Y15
Bilgi havuzu olarak kullanma	- Ailenin sosyal güvenlik bilgilerine ulaşılabilmesi - Bilgi havuzu olarak kullanılması - Bilgilerin güncellenmesi, güncellenmemesi - E-okul ile sağlık bakanlığı arasında entegrasyon olması (liseler) - Geriye dönük işlem yapılamaması - Nakil gelen öğrenciler hakkında önceki öğretmenlerin görüşlerinin olmaması - Öğrenci aile bilgilerinin görülememesi	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15

	• Öğrenci bilgilerinin toplu olarak gösterilebilmesi • Öğrenci hakkında görüş belirtecek modüllerin olmaması (ilkokul ve ortaokul için) • Öğrenci yönlendirme sisteminin olmaması • Öğrencilerin becerilerinin işlenmemesi • Öğrencilerin gelişim özelliklerinin tutarlı ve bütüncül takibinin yapılamaması • Öğrencilerin hassas olduğu konuların işlenmemesi • Öğrencilerin sportif faaliyetlerinin kaydının görülmemesi • Öğrencinin genel bilgilerinin sistemden görülebilmesi (liseler) • Öğretmenlerin e-okul ile ilgili görüşlerinin alınmaması • RAM raporlarının görülebilmesi • Rehberlik servislerinin e-okulu etkili kullanamaması • Sınıflara öğrenci atamasının otomatik olarak yapılamaması • Şeffaflığın sağlanamaması • Tüm öğrencilere aynı anda ulaşılamaması • Üniversiteler entegre olmaması • Veli bilgilerine detaylı erişimin olması (liseler) • Veli bilgilerine erişimin kısıtlı olması (ilkokul ve ortaokul)	
Kurumlar arası entegrasyon	• Başka kurumların sistemlerine otomatik yönlendirmelerin olmaması • Üniversitelerin sisteme entegre olmaması • E-okul ile nüfus müdürlüğü arasında entegrasyon olması • E-okul ile sağlık bakanlığı arasında entegrasyon olmaması (ilkokul ve ortaokul) • E-okul ile sağlık bakanlığı arasında entegrasyon olması (liseler) • E-okul ile SGK arasında entegrasyon olması (liseler) • Meis sistemiyle entegre çalışması • MYS sistemi ile birlikte değerlendirilebilmesi	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15

Tablo 8 incelendiğinde, katılımcıların e-okulun bilgi yönetim sistemi alt temasında oluşturdukları kodların, *öğretim süreçlerini kolaylaştırma, bilgiye erişimi kısıtlama, ekonomiklik, güvenlik, bilgi havuzu olarak kullanma ve kurumlar arası entegrasyon* kategorilerinde toplandıkları görülmektedir.

Bir bütün olarak incelendiğinde e-okulla ilgili olarak hemen tüm katılımcıların e-okulun öğretim süreçlerini kolaylaştırması konusunda olumlu görüş belirttikleri görülmektedir. Katılımcıların bu konuda oluşturdukları kodlar *sınav tarihlerinin takip edilmesi, devamsızlığın azaltılması, notların takip edilebilmesi, proje bilgilerinin işlenmesi, sosyal etkinlikler modülünün kullanışlı olması ve velilerin süreci takip edebilmesi* şeklindedir.

Katılımcılara göre e-okulun önemli avantajı öğrencilerle ilgili akademik bilgilerin birikimli olarak e-okulda kaydedilebilmesi ve bunlara dayalı olarak öğretim sürecinin başarısının artırılmasına dönük önlemler alınabilmesidir. Diğer taraftan e-okulda yapılabilecek iyileştirmelerle öğrencilerin akademik başarısını ve diğer konuların daha olumlu hale getirilmesinin mümkün olabileceğini de düşünmektedirler. Y2 kodlu ortaokul yöneticisinin bu konudaki görüşü örnek olarak gösterilebilir:

“... E-okul'dan öncesini de biliyorum sonrasını da biliyorum. E-okulun ilk başlangıç yılını da biliyorum, şu an kini de biliyorum. Yani buna göre mukayese ettiğimizde e-okul bir devrim. Hani karneyi çıkardığımız dönemleri, el yazısı ile not fişlerini yazdığımız kısımları filan bilirim. Öğrenciler kimi zaman yazılı sonuçları öğrenemezlerdi, yazılı tarihini bilmezlerdi. E-okul sistemi bu anlamda müthiş bir yenilik. İlk kurulumundan bugüne kadar geldiğimizde pek çok mesafe kat etti. Şu an itibarı ile istenilen düzeyde mi dersiniz elbette geliştirilmeli. Şöyle örnek vereyim: mesela bize bir öğrenci nakil geldiğinde hangi okuldan geldiğini görebiliyorum; ama daha önceki değiştirdiği okulları da görmeyi isterdim. Hani elimizde bu bilgi de olabilirdi. Bir de bazen karmaşık bir yapısı var. Geçmiş dönemlere ait öğrencilerin öğrenim belgesi notu istediğimizde biraz zamanımızı alarak bulabiliyoruz. Daha pratik olabilir.”

Katılımcıların e-okulla ilgili olumsuz görüş belirttikleri bir diğer konu da bilgiye erişimde yaşanan kısıtlarla ilgilidir. Katılımcılar bu konuda *istatistiksel toplu bilgi vermemesi, öğrencilerin özel durumlarının (özür ve benzeri) görülememesi, öğrencilerin sağlık bilgilerinin liselerde görülebilmesi, öğrencinin geçmiş davranış özelliklerinin kaydının açık olmaması (ilkokul ve ortaokul için), öğretmenlere az sayıda modül açılması, özel eğitim öğrencilerinin bilgilerinin görülememesi (ilkokul ve ortaokullar için) ve şeffaflığın yetersiz olması* kodları üretilmiştir.

Öğrencilerle ilgili bilgilerin bütüncül olarak görülememesi konusunda Ö1 kodlu lise öğretmeni düşüncelerini şöyle dile getirmektedir:

“... Yani bu noktada bazı şeylerde, atıyorum ne olabilir, yani hiç olmadık şey, ya bunu nasıl göremem dediğimiz şeyler. Mesela öğrencinin dönem ortalaması. O anki ağırlıklı ortalama. Ben bunu öğretmen olarak göremiyorum. Çok değişik bir şey yani. Hatta öğrenciler de göremiyor. Değişik uygulamalar indiriyorlar telefonlarına. O uygulamalara izin veriyorlar bir de, e-okula bağlanmalarına, böyle bir güvenlik açığı da sebep oluyor. o orada hesaplıyor, öğrenciye söylüyor gibi böyle değişik bir şeyler. Bazı şeylerde bazı eksiklikler var.”

Bilgiye erişim konusunda Y2 kodlu ortaokul yöneticisi şunları örneklendirmektedir:

“... Bir de şeyi tam göremiyoruz diye hatırlıyorum ben: bazen sene sonunda okul birincisi, ikincisi, üçüncüsünü belirlerken biz şey yapıyoruz: önce birinci dönemin birincisini alıyoruz, ondan sonra ikinci dönemin birincisini alıyoruz. Biraz daha uğraştırıyor. Hani günümüz ihtiyaçları ile alakalı verilere de daha hızlı ulaşabiliriz. Mesela bu yok. Bütün okullar sene sonunda okul birincisi ya da ikincisi üçüncüsünü belirlemek ister; ama bununla ilgili e-okul'da bir şey yok.”

Öğretmen ve yöneticilerden bir bölümü e-okulun kağıt ve zaman israfının önüne geçilmesinde okullara ekonomik katkıları olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar bu

konuda *angarya iş yüklerini azaltması, bürokrasinin ve zaman kaybının önüne geçmesi, kırtasiyeciliği azaltması, not defteri tutulmaması, okulun geriye dönük bilgilerinin görülememesi (ilkokul ve ortaokul), öğrencilerin sınav tarihleri, projeler konusunda bilgilendirilmesi, öğrencilerin sınıflara otomatik dağıtımını yapmaması, öğrencinin tüm geçmişinin görülebilmesi (liseler için), sonuç odaklı olması ve sürece önem vermemesi* kodları oluşturulmuştur.

E-okulun avantajları arasında ekonomiklik özelliğini gündeme getiren katılımcılar (Ö13) olduğu gibi, hala bazı kısımlarda eksiklikler olduğu, bu nedenle ekonomiklik bağlamında sistemden istenen verimin tam olarak alınamadığını düşününler (Y7) de bulunmaktadır.

Ö13 kodlu ilkokul öğretmeni e-okulun genel yararlarını şu şekilde sıralamaktadır:

“E-okul sistem olarak olumlu. Öğretmenin çok yükünü üzerinden alıyor. Mesela e-okul üzerinden sınıf defteri veya yıllık plan, günlük planların da yüklenmesi gerekiyor, ya da neden gerekiyor: kağıt israfını ortadan kaldırabilir. Ne bileyim, onun dışında öğretmen görüşleri aylık olarak, öğrenciler hakkında istenilebilir. Mesleğe yönlendirme bölümü de olabilir. Yönelme, yönlendirme, hangi okula gitmesi gerektiğini ilkokul öğretmeninden başlayarak; hatta anasınıfı, ne bileyim belki bu konuda görüş belirtebilir. Buna göre öğretmenlerin görüşleri alınarak ortaokul, ortaokul yapılmazsa bile lisede mutlaka ve mutlaka sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınarak lise okullarına yönlendirme çalışmaları yapılabilir ve bu görüşler puan olarak etkilemelidir.”

Y7 kodlu lise yöneticisinin bu konudaki görüşü şöyledir: “

“... Mesela hocam şöyle söyleyeyim, mesela, biraz önce arşivden bahsettik. Biz not çizelgesi çıkartıyoruz siz de çıkartıyorsunuz. Mesela kağıt israfı. Ben not çizelgesi çıkarılmasından ziyade e-okulda öyle bir sistem kurulmalı ki biz bir numara ile çocuğun bütün notlarına ulaşabilmeliyiz; ama biz hala notları giriyor öğretmenlerimiz, not çizelgelerini çıkartıyoruz, imzalatıyoruz, dosyalıyoruz, klasörlüyoruz, arşive koyuyoruz. Ama e-okulun esas maksadı neydi: şu anda burada bulunan öğrencilerin akademik veya devam devamsızlıklarının ölçülmesi. Ama ne yapmalı bunu e-okul? Geliştirmeli. Geçmişe yönelik de yapmalı. Biz not çizelgesinden, kağıt israfından kurtulmalıyız. Benim nacizane tavsiyem. Öyle olunca ne olur: öğretmen notunu girer, o sistemde hep kalır. Milli Eğitim Müdürü de görebilir, okulun müdürü de görebilir. Arşivden kurtuluruz.”

Katılımcıların e-okulun güvenliği konusunda zaman zaman kaygı yaşadıkları görülmektedir. Kimi katılımcılara göre e-okulun *Sürekli devletin denetim ve kontrol altında olması* onu güvenli kılarken, liselerde görev yapan bir yönetici ise *İSG modüllerinin işlenmesinde iş sağlığı ve güvenliği uzmanlarından destek alınmamasını (mesleki ve teknik liseler)* güvenlik konusuyla ilişkilendirmektedir.

Güvenlik konusunda güvenlik risklerinin bulunduğunu, bunun da çoğunlukla kullanıcılardan kaynaklandığını düşünen Ö1 kodlu lise öğretmeni görüşünü şöyle dile getirmiştir:

“Ben bunu öğretmen olarak göremiyorum. Çok değişik bir şey yani. Hatta öğrenciler de göremiyor. Değişik uygulamalar indiriyorlar telefonlarına. O uygulamalara izin

veriyorlar bir de, e-okula bağlanmalarına, böyle bir güvenlik açığı da sebep oluyor. o orada hesaplıyor, öğrenciye söylüyor gibi böyle değişik bir şeyler. Bazı şeylerde bazı eksiklikler var.”

Yanı sıra Y13 kodlu ortaokul yöneticisi de bu konudaki beklentisini şöyle ifade etmiştir:

“Bakanlık idarecileri şey olarak görüyor; yani her işi yapabilecek olarak görüyor. Mesela bunun dışında, bu e-okul sistemi dışındaki MEBBİS modülü üzerinde, İSG modülü var. Bizleri zorunlu iş güvenliği uzmanı gibi risk analizi yapmamızı istiyor; ama kendisi bununla ilgili herhangi bir iş sağlığı güvenliği uzmanı bize tahsis etmiyor. Bu gibi sıkıntılarımız var. Yani bizim en büyük sıkıntımız devletin getirdiği sistemlerin bize ekstra ekstra idareciliğin dışında başka işler yüklemiş olması...”

Yönetici ve öğretmenlerin e-okulla hakkında olumlu görüş belirttikleri bir diğer konu da öğrencilere ve velilere ait bilgi havuzu oluşturulmasına olanak tanınması konusundadır.

Katılımcılar bu konuda *ailenin sosyal güvenlik bilgilerine ulaşılabilmesi, bilgi havuzu olarak kullanılması, bilgilerin güncellenmesi, güncellenmemesi, e-okul ile sağlık bakanlığı arasında entegrasyon olması (liseler), geriye dönük işlem yapılamaması, nakil gelen öğrenciler hakkında önceki öğretmenlerin görüşlerinin olmaması, öğrenci aile bilgilerinin görülememesi, öğrenci bilgilerinin toplu olarak gösterilebilmesi, öğrenci hakkında görüş belirtecek modüllerin olmaması (ilkokul ve ortaokul için), öğrenci yönlendirme sisteminin olmaması, öğrencilerin becerilerinin işlenememesi, öğrencilerin gelişim özelliklerinin tutarlı ve bütüncül takibinin yapılamaması, öğrencilerin hassas olduğu konuların işlenmemesi, öğrencilerin sportif faaliyetlerinin kaydının görülmemesi, öğrencinin genel bilgilerinin sistemden görülebilmesi (liseler), öğretmenlerin e-okul ile ilgili görüşlerinin alınmaması, ram raporlarının görülebilmesi, rehberlik servislerinin e-okulu etkili kullanamaması, sınıflara öğrenci atamasının otomatik olarak yapılamaması, şeffaflığın sağlanamaması, tüm öğrencilere aynı anda ulaşılabilmesi, veli bilgilerine detaylı erişimin olması (liseler) ve veli bilgilerine erişimin kısıtlı olması (ilkokul ve ortaokul) kodları oluşturulmuştur.*

Ö5 kodlu lise öğretmeni e-okulun ana bağlamında kendisinden beklenenleri yerine getirdiğini şöyle ifade ederken “*Vallahi modül şu anda benim kendi kanaatim, genel manada yeterli. Çünkü e-okulun amacı öğrenci bilgi sistemi mantığı ile giriyoruz. Şu andaki durum itibarıyla, bana göre yeterli. Pek bence eksiklik orada düşünemiyorum.*” şeklinde ifade etmiştir. Ö3 kodlu lise öğretmeni de arkadaşını destekler nitelikte şunları dile getirmiştir: “*Yani böyle bir sistemin olması tabii ki artı. Günümüz bunu gerektiriyor. Daha önceden öğrencilik zamanımızdaki sistemde, işte not defterleri, sonra bunlar tekrar tanzim edilip falan filan bir şekilde yazılıyordu; ama şimdi notların hepsinin oraya girilmesi. Nottan başka raporların, öğrencinin, yani bilgilerini girebiliyorsak, tabii bunlar çok iyi şeyler...*”

Öğretmen ve yöneticilerden bir bölümü e-okulun e devlet gibi bilgi sistemleri arasında entegrasyon sağlaması gerektiğini düşünmektedir. Özellikle liselerde görev yapan yöneticiler ve öğretmenler halihazırda kurumlar arasında entegrasyon olsa da bunun genişletilmesi gerektiğini, hatta mümkün olursa üniversite sistemleriyle e-okul arasında bilgi paylaşımı için bağ kurulmasını önermektedirler. Bu konuda katılımcılar *başka kurumların sistemlerine otomatik yönlendirmelerin olmaması, üniversitelerin sisteme entegre olmaması, e-okul ile nüfus müdürlüğü arasında entegrasyon olması, e-okul ile sağlık bakanlığı arasında entegrasyon olmaması (ilkokul ve ortaokul), e-okul ile Sağlık Bakanlığı arasında entegrasyon olması (liseler), e-okul ile SGK arasında entegrasyon olması (liseler), Meis sistemiyle entegre çalışması ve MYS sistemi ile birlikte değerlendirilebilmesi* kodları oluşturulmuştur.

E-okulun entegrasyon sorunu ile ilgili olarak yönetici ve öğretmenlerin birbirine benzer beklentiler içerisinde oldukları söylenebilir. Örnek olarak Ö3 kodlu ortaokul öğretmeni,

“... E-okulda öğrencinin bilgilerini diğer okullarla veya diğer kuruluşlara paylaşabilmek mümkün değil. Bunu zaten yüz yüze ya da yazılı bir şekilde birbirimize ulaştırıyoruz. Böyle bir bağlantı sağlanabiliyor bu arada. E-okul zaten kapsam içeriği anlamında yani sadece notlar paylaşmak, yazılı tarihini girmek gibi bir şey. Devam devamsızlık var. Gerekiyorsa raporların işlenmesi, ailenin bilgi durumu. O da tabii ki her okula da göre değişiyor. Öğrencinin sosyal çevresi çok önemli. Sürekli numarasını değiştiren aileler var. Ulaşamadığımız durumlar var. Mesela çocuk hastaneye kaldırıldığında numarasına ulaşmak istiyoruz; ama işte anne telefon numarasını değiştirdiğinden dolayı öyle bir sıkıntı olabiliyor. Çözülebilir mi çözülemez mi tartışılır.

Biçiminde görüşünü dile getirirken, K6 kodlu lise yöneticisi de kurumlar arası entegrasyonun sağlanmasıyla bilgi transferinin hızlanacağını ve iş ve zaman kayıplarının azaltılabileceğini düşünmektedir. Katılımcının bu konudaki görüşlerinden alınan ifadeler şöyledir:

“... Biz onun veri girişini e-okula yapıp onların da istediklerinde entegrasyon sağlanıp istedikleri bilgiyi oradan kendilerine kadar olan kısmını görecektir şekilde alabilmeleri için bağlantıların tamamlanması gerekir bence. Biz meslek lisesiyiz. Öğrencilerin sosyal sigortalarda müstehak olup olmadığının belgelendirilmesini istiyoruz. Biz küçük bir okulken bunu yapmakta zorlanıyoruz 1500-2000 kişilik okullarda her bir öğrencisinin müstehaklık belgesini istiyor. Bu da sigortaya iş yükü demek. Onun yerine sigorta müstehak kişileri bize gösterse. Bir kısmında gösteriyor; ama hepsini de göstermiyor. E-okulla Sosyal Sigortalar iç içe geçirilebilir. Sağlık sistemi ile iç içe geçirilebilir. Herhangi bir rapor aldığında biz yalnızca 3 gün ve üstü raporları görüp onları işleyebiliyoruz, işveren konumunda olduğumuzdan dolayı, Meslek Lisesi olduğumuz için; ama 1 günlük raporlar otomatik işlensin. Çocuk gelirse iptal edelim. Gelmezse otomatik kalsın.”

Katılımcılar e-okulun bilgi yönetim sistemi olarak hem akademik hem de yönetim anlamında geliştirilmesini istemektedirler. Özellikle yöneticiler kurumlar arası entegrasyona vurgu yapmaktadırlar.

4.3.2. E-okulun Öğretim ve Yönetim Sistemleri Üzerindeki Etkisi

E-okulun işlevselliği temasında oluşturulan ikinci alt tema, e-okulun okulların öğretim ve yönetim sistemleri üzerindeki etkilerini incelemeye dönüktür. Bu kapsamda katılımcılara sorulan yedinci görüşme sorusu verileri incelenmiştir. Bu konuda katılımcıların oluşturdukları kodlar ile kategorilerden bir bölümü, birinci tema olan *e-okulun genel görünümü* ile ilişkili olması nedeniyle o kısma taşınmıştır.

E-okulun öğretim ve yönetim süreçleri üzerindeki etkisi alt temasında katılımcıların oluşturdukları kodlar ile bu kodların kategorilere dağılımı Tablo 10'da verilmiştir:

Tablo 9

E-Okulun Öğretim ve Yönetim Süreçleri Üzerindeki Etkileri Alt Temasında Yönetici ve Öğretmenlerin Oluşturdukları Kodların Kategorilere Dağılımı

<i>Kategori</i>	<i>Kodlar</i>	<i>Görüş Bildiren Katılımcılar</i>
Öğretim süreci üzerinde etkisiz olması	• Kitaplarla ilgili bilgilerin sistemde yer almaması • Okunan kitap bilgilerinin toplu işlenememesi • Ödevler konusunda sistemde modül olmaması • Öğrencilere ilişkin öğretmen görüşlerinin yazılamaması • Öğrencilerin davranış bilgilerinin sistemde yer almaması • Öğrencilerin önceki başarılarının görülememesi • Öğretimsel faaliyetlerin detaylarının görülememesi • Öğretmenlerin sınıflarda uyguladıkları yöntem ve tekniklerin sisteme işlenememesi	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15
Yönetim sürecini kolaylaştırması / Yönetim süreci üzerinde etkisiz olması	• Bilgilerin sürekli güncellenme zorunluluğunun iş yükünü artırması • Ders programlarını oluşturacak modüllerin olmaması • Gelecek dönemlerin projeksiyonunun çıkarılabilmesi • Nakillerde kolaylık sağlaması • Öğrenci ve kurum işlemlerinin aynı yerden yapılabilmesi • Öğrencilere yapılan yardım bilgilerinin sistemde yer almaması • Öğrencilerin derslere dağılımının otomatik yapılamaması • Öğrencilerin sınıflara dağılımında otomasyon olmaması • Üst makamların okul bilgilerini görüp okula yardım yapabilmesi	Ö1, Ö2, Ö11, Ö12, Ö13, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15
Veli katılımı	• SMS ile bilgilendirmenin ücretli olması • Velilere devamsızlık mektubu gönderilebilmesi (eposta üzerinden) • Velilerin devamsızlık bilgilerini görebilmesi • Velilerin notları görebilmesi • Velilerin sisteme bilgi girişi yapamaması	Ö1, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö11, Ö12, Ö13, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15
Mali sorumluluk	• Bağışlarla ilgili modülün bulunmaması • Gelir gider bilgilerinin görülememesi • Okul kaynaklarıyla ilgili modülün bulunmaması • Okulun ihtiyaçlarının görülememesi • Okulun kaynaklarının sorgulanamaması • Sistemde Okul aile birliği bilgilerinin yer almaması • Tefbis ile entegre olmaması	Ö2, Ö3, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö14, Ö15, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y8, Y9, Y10, Y11, Y13, Y14, Y15
Rehberlik	• Çocukların gelişim özelliklerinin işlenmemesi • Öğrenci bilgilerinde süreklilik olmaması • Öğrencilerin önceki okullardaki gelişim bilgilerinin görülememesi (ilkokul ve ortaokullarda) • Rehberlik servislerinin e-okulu etkili kullanamaması	Ö1, Ö9, Ö11, Ö13, Ö14, Ö15, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y11, Y12, Y14, Y15

Tablo 9 incelendiğinde, katılımcıların, e-okulun yönetim ve öğretim süreçleri üzerinde kimi etkilerinin bulunduğunu düşündükleri görülmektedir. Katılımcılar genel olarak, e-okulun öğretim süreçleri üzerinde etkili olmadığını, bunda da e-okulda öğretim süreçlerini etkileyebilecek modüllerin olmamasının neden olduğu görüşündedirler. Kimi katılımcılar e-okulun yönetim sürecini kolaylaştırdığını düşünürken, kimi katılımcılar ise böyle bir etkinin varlığına kuşkuyla yaklaşmaktadır. Katılımcıların e-okulun öğretim ve yönetim süreçleri üzerindeki etkisi konusunda oluşturdukları kodlar *öğretim süreci üzerinde etkisiz olması, yönetim sürecini kolaylaştırması ya da etkisiz olması, veli katılımı, mali sorumluluk ve rehberlik kategorilerini oluşturmuştur.*

Öğretmen ve yöneticiler e-okulun neden öğretim süreçleri üzerinde etkili olmadığı konusunda *kitaplarla ilgili bilgilerin sistemde yer almaması, okunan kitap bilgilerinin toplu işlenememesi, ödevler konusunda sistemde modül olmaması, öğrencilere ilişkin öğretmen görüşlerinin yazılamaması, öğrencilerin davranış bilgilerinin sistemde yer almaması, öğrencilerin önceki başarılarının görülememesi, öğretimsel faaliyetlerin detaylarının görülememesi ve öğretmenlerin sınıflarda uyguladıkları yöntem ve tekniklerin sisteme işlenememesi* kodları oluşturulmuştur.

Öğretim sürecinde öğretmenlerin kullandıkları yöntem ve tekniklerin sistemde olması gerektiğini ifade eden Y14 kodlu ilkokul yöneticisi “Öğretmenlerimizin bu hedef ve kazanımlara ulaşırken, yöntem ve teknikleri veya sınıf içerisinde yaptıkları diğer çalışmalar burada gösterilmiyor. Göremiyorsunuz. İnceleyemiyorsunuz...” derken, Ö11 kodlu lise öğretmeni de önemli olan öğrencilere ait bütün sürecin bir arada değerlendirilebilmesine olanak tanınmasını örneklendirmektedir. Ö1 kodlu öğretmenin görüşleri şöyledir:

“... okulun işte mesela, genelde sonuç odaklı görüyoruz biz e-okulu. Biz sınavı yapıyoruz, e-okula sonucunu giriyoruz. Sınav notunu giriyoruz, hiç süreci değerlendiremiyoruz. Öğrenci dersine ne kadar çok katılmış, öğrenci performansı ne kadar gösterebilmiş, süreçte bunu hiçbir şekilde göremiyoruz. Sadece aldığı sınavın notunu giriyoruz ve mesela ölçme değerlendirmeyi de göremiyoruz. Mesela öğrenci sınavdan düşük not aldı, gelip bunun bana hesabını sorması yerine e-okuldan çok rahat görebilmesi lazım. Geliştirilmeli, kesinlikle süreç odaklı geliştirilmeli.”

Yanı sıra Ö14 kodlu ilkokul öğretmeni öğretim sürecinin geliştirilebilmesi için öğrenci bilgilerinin bir bütün olarak işlenmesi gerektiğini düşünmektedir. Katılımcının bu konudaki görüşleri şöyledir:

“... Öğretmen olarak da biz mutlaka öğrencinin durumunu öğretmenin yorumu ile görmek isteriz. Yani oraya küçük bir, öğrenci hakkındaki yorumlarınızı ya da bu belki nakil giderken, nakil olurken zorunlu olmalı. Öğretmenlerden bir not veya birkaç cümlelik bir görüş alınması gerekebilir. Ya da bunu, öğrenci geliyor; ama neyin ne

olduğunu bilmiyoruz. Bu çocuk ne badireler atlattı, ya da hangi sorunlar, önceden nasıldı bilmiyoruz ki, geliyor ve sadece biz kendimiz zamanla tanımaya çalışıyoruz; ama bize böyle bir görüş bildirilse daha kolay olurdu işimiz. Yani modül olarak onu söyleyebilirim. Bir öğretmen olarak işte belki özellikle nakil giden öğrencilere bir öğretmen görüşü seçeneği sunulmalı.”

E-okulun yönetim süreçleri üzerindeki etkileri konusunda olumlu görüş belirten katılımcılar *gelecek dönemlerin projeksiyonunun çıkarılabilmesi, nakillerde kolaylık sağlaması, öğrenci ve kurum işlemlerinin aynı yerden yapılabilmesi ve üst makamların okul bilgilerini görüp okula yardım yapabilmesi* kodları oluşturulurken, e-okulun yönetim süreçleri üzerinde etkili olmadığını düşünenler de *bilgilerin sürekli güncellenme zorunluluğunun iş yükünü artırması, ders programlarını oluşturacak modüllerin olmaması, öğrencilere yapılan yardım bilgilerinin sistemde yer almaması, öğrencilerin derslere dağılımının otomatik yapılamaması ve öğrencilerin sınıflara dağılımında otomasyon olmaması* kodları oluşturulmuştur.

E-okulun yönetsel anlamda işleri kolaylaştırmasının yanında iş yükünü artırdığını düşünen katılımcılar da bulunmaktadır. Bu konuda Y13 kodlu ortaokul yöneticisi şunları söylemektedir:

“... Tabii teknolojinin getirdiği bu kolaylık beraberinde zorluk da getirdi. Özellikle idarecilerdeki iş yükünü daha fazla artırmalarını sebebiyet verdi bu olay. Yani hesap verebiliyorsun. Kimin ne yaptığını görebiliyorsun. Herkese bilgiyi ulaştırıramıyor. O bir gerçek yani. Mesela biz okul idaresi olarak görebiliyoruz bazı şeyleri; ama öğretmenler hepsini göremiyor. Bunun dışında İlçe Milli Eğitim hepsini göremiyor ya da bir kısmını görüyor. Veliler zaten kendilerine açılan modül dışındaki başka şeyleri göremiyorlar. O yüzden yani hesap verebilirliği sınırlı ya da kısıtlı diyebiliriz.”

Öğrenci velilerinin e-okul kullanımıyla ilişkili olarak öğretmen ve yöneticiler olumlu olarak *velilerin devamsızlık bilgilerini görebilmesi ve velilerin notları görebilmesi* kodları üretilirken, olumsuz olarak da *SMS ile bilgilendirmenin ücretli olması, velilere devamsızlık mektubu gönderilebilmesi (eposta üzerinden) ve velilerin sisteme bilgi girişi yapamaması* kodları oluşturulmuştur. Katılımcıların bu konudaki genel isteği e-okul üzerinde kısıtlı da olsa, velilerin bilgi girişi yapabileceklerin modüllerin olmasının gerekliliğidir.

Katılımcıların genel görüşü, e-okulun genel anlamda öğrenci velilerinin isteklerini karşılayabilecek veriler içerdiği yönündedir. Örnek olarak Ö2 kodlu lise öğretmeni “*Veliler öğrencilerinin devamsızlığını, karne görüşlerini, notlarını takip edebiliyor. Sınav tarihlerini takip edebiliyor. Onlar açısından işlevi o kadar. Sadece bunları görebilir; ama genellikle velilerle iletişimimiz yüz yüze veya telefon üzerinden.*” biçiminde görüşünü ifade ederken, velileri bilgilendirmenin her zaman okul yöneticilerini ve öğretmenleri rahatlatmadığını, dahası yeni uğraş konularına yol açtığını düşünenler de bulunmaktadır. Bu konuda Y13 kodlu lise yöneticisinin görüşleri şöyledir:

“Veliler veli bilgilendirme sisteminde çocuklarını notlarını gördükleri için çok okula gelip gitmiyorlar. Böyle bir şey var, avantaj mı diyeyim, dezavantaj mı diyeyim duruma göre değişiyor. Kimi zaman avantajı olabilir kimi zaman dezavantaj olabilir. Çünkü öğrencinin velisini okula çekemiyorsunuz zaten. Veli diyor ki; ben zaten notları görüyorum. Veli toplantısına bile gelmek istemiyor. Bu açıdan şey, bir eksik. Bunun dışında özellikle mesela karne dönemleri öncesinde eli Bilgilendirme Sisteminin kapatılmaması da öğretmen ve idare açısından büyük sıkıntılar çıkarıyor. Ne gibi sıkıntılar çıkarıyor. Veli çocuğunu notunu görüyor. 2 dakika sonra okula damlıyor. Ya hocam diyor Benim çocuğuma 95 vermişsiniz, niye yüz vermediniz de 95 verdiniz diye gelip öğretmene hesap soruyor. Öğretmenin burada kanaat kullanmasını ya da öğrencinin başarı durumuna göre not vermesini değerlendirmesini engellemiş oluyor. Aslında öğretmene baskı yapıyor. Sistem aslında bu şekilde ve o yüzden özellikle notların verildiği karne öncesindeki bir ay içerisinde bence bu veli bilgilendirme sisteminin veliye kapatılması en iyi görüş olacağı düşüncesindeyim. Veliler aynen öğretmenler gibi herhangi bir talepte bulunamıyorlar e-okul üzerinden. Sadece kendileri gelip bizimle irtibata geçmeleri gerekiyor. Ya da telefonla iletişim kurmaları gerekiyor.”

Katılımcıların e-okuldan beklentileri olan bununla birlikte e-okulda bununla ilgili herhangi bir modülün ya da entegrasyonun olmadığı alan mali sorumluluklardır. Katılımcılar bu konuda, *bağışlarla ilgili modülün bulunmaması, gelir gider bilgilerinin görülememesi, okul kaynaklarıyla ilgili modülün bulunmaması, okulun ihtiyaçlarının görülememesi, okulun kaynaklarının sorgulanamaması, sistemde okul aile birliği bilgilerinin yer almaması ve Tefbis ile entegre olmaması* kodları oluşturulmuştur.

Ö15 kodlu ilkokul öğretmeni mali konuların e-okula entegre edilmesinin hem yönetsel işleri kolaylaştıracağını hem şeffaflığa katkı sunacağını düşünmektedir.

“... Bunun dışında bir de maddi anlamda yine okula yapılan, genelde aslında bu tip şeyler çok göz önünde olmaz. Yardım toplamayın denir, velilerden para istemeyin denir; ama bunda bile belli bir bağış yapacaksa, bir bağış bölümü olabilir. Orada yapılan bağışları tüm sınıf velileri kendi yaptıkları şeyleri görebilirler ve okul idaresi de bu yapılan bağışlara karşılık, yapılan işleri de ve bunların maliyetlerini de açıklarlarsa, böyle bir bölüm olursa daha şeffaf olur. Maddi anlamda daha şeffaf olabilir.”

Y2 kodlu ortaokul yöneticisi de aslında e-okul üzerinden gelir gider bilgilerinin paylaşılması ile paydaşların bilgilendirilmesinin yanında okulun eksikliklerinin görülebileceği, bunun da okulun eksikliklerinin giderilmesi için bir fırsat olabileceğini düşünmektedir. Katılımcının bu konudaki görüşleri şöyledir:

“... Evet, okul kaynakları sorgulanmıyor. Aslında okul kaynakları ile de ilgili bir menü olsa oradan paylaşırsın, ne mahsuru olur? Hiç bir mahsuru olmaz. Biz hesap verebilir bir yönetim olsun istiyoruz, şeffaflık istiyoruz; ama bunu nasıl gerçekleştiriyoruz: okul web sitemizi açtığımızda okul web sitesinde okul aile birliği yönetimini görürsünüz, okul aile birliği tahmini bütçesini görürsünüz, okul aile birliği ilk 6 ay bütçesi, gelir gider dengesi, son 6 ay gelir gider dengesini kullanabilirsiniz. Bu modüller e-okul'da yok. İşte e-okula bu konulduğunda veli de bunu görebilir. Hani şunu görebilir, yani bir bağış yaptığında otomatik olarak yansırsa oraya ne kadar veli bağış yapıyor, bunları görse. Sadece bağış değil okulun ihtiyaçlarını da biz orada paylaşırsak hani, desek ki okulun şu kadar temizlik malzemesi ihtiyacı var, şu kadar

kırtasiye malzemesi ihtiyacı var. Belki veli oradan görerek, evet bu okulun bu kadar ihtiyacı var, destek olmam gerekir diyebilir.”

Rehberlik konusu tüm katılımcılar arasında yakınılan konulardan biridir. Katılımcılar öğrencilerin bir bütün olarak gelişimlerine katkı sunulabilmesi için rehberlik hizmetlerinin e-okulu etkili bir biçimde kullanmalarının gerekli olduğunu düşünmektedir. Bu konuda, *çocukların gelişim özelliklerinin işlenmemesi, öğrenci bilgilerinde süreklilik olmaması, öğrencilerin önceki okullardaki gelişim bilgilerinin görülememesi (ilkokul ve ortaokullarda) ve rehberlik servislerinin e-okulu etkili kullanamaması* kodları oluşturulmuştur.

Y15 kodlu yönetici rehberlik servislerinin e-okulu etkili kullanmasının ve işlevlerin genişletilmesinin önemini şöyle vurgulamaktadır:

“... diğer sorularda da söylediğim bir sıkıntı; bazı bölümlerinde belki öğrencilerin kişilik ve gelişimleri ile ilgili daha ayrıntılı bilgilere yer verilmesi. Tabii bunun içinde okullarda kesinlikle rehberlik servisinin çok aktif bir şekilde yer etmesinin önemli bir yere sahip olduğunu görüyoruz. Yani çocuklarımızın, tamam akademik başarısı ile ilgili süreci takip edebiliyoruz. İşte hangi derslerden, hangi branşlardan hangi dönemlerde daha iyi görebiliyoruz. Ama tabii bu, insanlarımızın psikolojik açıdan veya yaşı itibarıyla gelişme düzeylerinin de takip edilmesi lazım diye düşünüyorum.”

Öğretmenler e-okulun öğretim süreci üzerindeki etkisini öğrenci ve velilerin not ve devamsızlık bilgilerine erişmesi bağlamında “motive edici” olarak görürken, okul yöneticileri de, notların görülmesi bağlamında e-okulun diğer okullarla ve üst yönetimlerle (ilçe MEM, il MEM, bakanlık gibi) ilişkilerinde etkili olabildiğini değerlendirmektedirler.

4.3.3. Yönetici ve Öğretmenlerin Birbirlerinden Beklentileri

E-okulun işlevselliği temasında oluşturulan üçüncü alt tema, okul yöneticileri ile öğretmenlerin e-okul bağlamından birbirlerinden beklentilerine odaklanmaktadır. Bu çerçevede katılımcıları sekizinci görüşme sorusu yöneltilmiştir. E-okul konusunda yönetici ve öğretmenlerin birbirlerinden beklentileri alt temasında katılımcıların oluşturdukları kodlar ile bu kodların kategorilere dağılımı Tablo 11’de verilmiştir:

Tablo 10

E-Okul Konusunda Yönetici ve Öğretmenlerin Birbirlerinden Beklentileri Alt Temasında Yönetici ve Öğretmenlerin Oluşturdıkları Kodların Kategorilere Dağılımı

<i>Kategori</i>	<i>Kodlar</i>	<i>Görüş Bildiren Katılımcılar</i>
Yöneticilerin beklentileri	• Devamsız öğrencilerin takibinin yapılması • Notların girilmesi • Öğrenci hakkında görüşlerin girilmesi • Öğrenci velisini bilgilendirme • Öğrencilerin kişisel bilgilerinin girilmesi • Sınav tarihlerini girilmesi	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15
E-okulun yöneticiler açısından yetersizliği	• E-okul üzerinden talep iletilmiyor • E-okulda talep iletme modülü yok	Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15
Öğretmenlerin beklentileri	• Derslerin planlanmasında • Nöbetlerin planlanmasında • Öğrenci bilgilerine erişim talebi • Sınav notlarının düzeltilmesi • Unutulan e-okul şifresinin yenilenmesi • Yanlış girilen bilgilerin düzeltilmesi • Yükümlülüklerin yerine getirilmesinde süre talebi	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15
E-okulun öğretmenler açısından yetersizliği	• E-okul veli bilgilendirme modülünün olmaması • E-okulun bilgilendirme konusunda işlevsiz olması • Yönetimin öğretmenlerden talepleri resmi yazılı, sözlü ve telefon üzerinden yapılıyor	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15

Tablo 10 incelendiğinde, katılımcıların e-okul bağlamında birbirlerinden çeşitli beklentilerinin olduğu, öğretmenlerin beklentilerinin çoğunlukla kendi iş yüklerinin azaltılmasında yöneticilerin destek olması yönünde iken, yöneticiler de çoğunlukla öğretmenlerin devamsızlıkları ve notları girme, diğer öğrenci bilgilerinin sisteme yüklenmesi gibi konularda yükümlülüklerini yerine getirmeleri konusundadır. Katılımcıların birbirlerinden beklentiler konusunda geliştirdikleri kodlar yöneticilerin beklentileri, e-okulun öğretmenler açısından yetersizliği, öğretmenlerin beklentileri ve e-okulun yöneticiler açısından yetersizliği kategorilerinde kümelenmiştir.

Okul yöneticilerinin öğretmenlerden beklentileri incelendiğinde genel olarak, *notların girilmesi, sınav tarihlerini girilmesi, öğrencilerin kişisel bilgilerinin girilmesi, öğrenci hakkında görüşlerin girilmesi, öğrenci velisini bilgilendirme ve devamsız öğrencilerin takibinin yapılması* konularına ilişkin beklenti içerisinde oldukları gözlenmiştir.

Ö3 kodlu ortaokul öğretmeni okul yönetimlerinin kendilerinden beklentilerini şöyle ifade etmiştir:

“Okul müdürü bizden ne istiyor, ne bekliyor: tarih girip, notları yazmak, artı bir de sınıf öğretmeni için öğrencinin kişisel bilgileri, karne görüşü, özellikle cep telefonu numarası. Bu çok önemli diye düşünüyorum benim için. Anında veliye ulaşabilmemiz lazım. Bunu e-okuldan sağlıyoruz. Müdürün de bizden beklediği en önemli şey bu. Böyle bir işlevi var sadece. İşlevsel değil açıkçası. Talep ve beklentiler genelde telefon ve yüz yüze görüşmelerle sağlanıyor.

Ö7 kodlu ortaokul öğretmeni arkadaşını ve diğer öğretmenleri destekler nitelikte şu örnekleri vermektedir:

“... Yani ulaşmam gereken özel bilgiler haricinde net bilgiler. işte not bilgisi gibi. Hım ne olabilir ile ilgili, kardeş sayısı ile ilgili bilgileri ulaşabiliyorum; ama, onun haricinde özel bilgiler çok bulunmadığı için, özel durumlarla ilgili yorum yapamıyorum. Sanki biraz daha geliştirilmesi gereken bir program diye düşünüyorum. Sadece yazılı tarihi ve yazılı notları ile ilgili olduğunu düşünüyorum; ama onun haricinde, işte harcamalarla ilgili bir durum olabilir. Bunlarla ilgili biraz daha eklenebilir. Hani yazışma açısından mesela velilerle ya da müdürlerle bir yazışma varsa onları kayıt altına alınması gerekir. En azından istekler doğrultusunda sonrasında bir sıkıntı çıkmaz. Yazışmalar talep beklentiler e-okuldan olmalı. Yüz yüzeden ziyade bu tür, söz uçar yazı kalır diye bir söz var ya hocam; daha geçerli olur diye düşünüyorum.”

Katılımcı yöneticiler *e-okul üzerinden talep iletilmiyor ve e-okulda talep iletme modülü yok biçimindeki kodları* üreterek e-okulun yöneticiler açısından talep iletme konusunda modüller olmamasının eksikliğini dile getirmişlerdir.

Tıpkı okul yöneticileri gibi öğretmenler de *e-okul veli bilgilendirme modülünün olmaması, e-okulun bilgilendirme konusunda işlevsiz olması ve dolayısıyla yönetimin öğretmenlerden talepleri resmi yazılı, sözlü ve telefon üzerinden yapılıyor olmasını* e-okul açısından olumsuz özellikler olarak değerlendirmektedirler.

Ö9 kodlu ilkökul öğretmeni diğer katılımcıların görüşlerini destekler şekilde şu örnekleri sıralamıştır:

“Biz e-okul üzerinden genellikle bilgi alışverişi ya da herhangi bir talep konuşmuyoruz. Genelde gruplardan konuşuluyor. E-okul üzerinden müdür ne bizden bir talepte bulunuyor ne de herhangi bir şey istiyor. Böyle bir durumu yok e-okulun. Genellikle veliler açısından ya da müdür açısından e-okul üzerinde bir grup gibi bir yer oluşturulursa ve sadece okulla ilgili bilgiler e kul üzerinden konuşulsa, ya da oradan bilgi alışverişi, talepler söylense çok daha şeffaf olacağını düşünüyorum.”

Çalışmaya katılan öğretmenlerin okul yöneticilerinden beklentileri genel olarak *yanlış girilen bilgilerin düzeltilmesi, unutulmuş e-okul şifresinin yenilenmesi, sınav notlarının düzeltilmesi, öğrenci bilgilerine erişim talebi, yükümlülüklerin yerine getirilmesinde süre talebi, derslerin planlanmasında ve nöbetlerin planlanmasında e-okulun kullanılmasına* yöneliktir.

Y1 kodlu lise yöneticisi ile Y2 kodlu ortaokul yöneticisinin bu konudaki görüşleri örnek olarak gösterilebilir:

"E-okul'dan bize öğretmen çok bir talebi olamaz bakarsanız aslında. Ancak şube değişikliği vesaire talep edebilir. Genelde yüz yüze, telefonla, sözlü olarak, direkt. Yani herhangi bir yazılı olarak bize e-okul üzerinden şunu değiştirin diye bir talebi, belki şifre isterse, şifre değişikliğini yine yazılı olarak yapıyoruz aslına bakarsanız. Onun dışında da bizden öyle bir talebi olacak bir durum da yok. Bizden bütün talep, online hiç bir işlem yapılamıyor, tamamı yüz yüze ya da yazışma yoluyla." (Y1).
"...Şöyle söyleyeyim, bazen ne talepleri oluyor. Yanlış bilgi girdiklerinde bizden bunun düzeltilmesini istiyorlar. Kimi okulda bunun prosedürle, dilekçe ile yapıldığını biliyorum. Mesela e-okul şifresini kaybediyor, unutuyor. Kaybediyor demeyeyim de. Okul idaresine tekrar dilekçe ile başvuruyor; ama biz biraz daha resmiyeti kaldırmak adına daha pratik, hemen şifresini veriyoruz. Sınav tarihinde bir hata yaptığında değiştirebiliyoruz. Genelde öğretmenlerimizin e-okulla ilgili bizden talepleri bu oluyor. Daha çok şey geliyor, sınıf listesi almak istiyorlar; ama kimi zaman okulla ilgili ya da diğer öğrencilerle ilgili bilgi istediklerinde, sadece girdikleri sınıfı gördükleri için diğer öğrencilerle ilgili bilgileri bizden alabiliyorlar ancak. Sadece dersine girdikleri sınıfların bilgilerine ulaşabilirken, okulun diğer kısmı ile alakalı hani ne diyelim detaylı bir bilgiye gerek yok ama, en azından istatistiki bilgileri ulaşmanın bir mahsuru olmayacağını düşünüyorum." (Y2).

Öğretmenlerin talepleri konusunda yöneticiler genel olarak benzer düşüncelere sahiptir. Diğer taraftan e-okulun talep iletme özelliğinin olmaması da ayrı bir konudur. Bu konuda Y3 kodlu ilkokul öğretmeni şunları söylemektedir:

E-okulda öyle bir bölüm yok zaten. Hiç öyle bir bölüm yok. Sadece şifreni burada sözlü olarak konuşuluyor E-okul'da biz öğretmenin karne görüşünü görürüz, girdiği notu görürüz. Onun dışında bir veri ağı yok. Herhangi bir talep bölümü yok bunu kullan

Hem yöneticiler hem de öğretmenler e-okul sistemini genel olarak not girişi ve devamsızlıkların işlenmesi ve paylaşımı konusuna odaklanmış olarak ele almaktadırlar. Bu bağlamda öğretmenler sorumlulukların yerine getirilmesinde yöneticilerden kolaylaştırıcı destekler beklerken, yöneticiler de öğretmenlerin yükümlülüklerini zamanında yerine getirmelerini istemektedirler.

4.3.4. Öğrenci Velilerinin Yönetici ve Öğretmenlerden Beklentileri

E-okulun işlevselliği temasında oluşturulan dördüncü alt tema, öğrenci velilerinin e-okul bağlamında okul yöneticileri ile öğretmenlerden beklentilerine yöneliktir. Bu çerçevede katılımcıları dokuzuncu görüşme sorusu yöneltilmiştir. E-okul konusunda velilerin yönetici ve öğretmenlerin beklentileri alt temasında katılımcıların oluşturdukları kodlar ile bu kodların kategorilere dağılımı Tablo 11'de verilmiştir:

Tablo 11

E-Okul Konusunda Öğrenci Velilerinin Yönetici ve Öğretmenlerden Beklentileri Alt Temasında Yönetici ve Öğretmenlerin Oluşturdıkları Kodların Kategorilere Dağılımı

Kategori	Kodlar	Görüş Bildiren Katılımcılar
Velilerin öğretmenlerden beklentileri	• Devamsızlık bilgilerinin girilmesi • Karnede öğretmen görüşlerinin girilmesi • Notların girilmesi • Okunan kitap bilgilerinin girilmesi	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15
Velilerin yöneticilerden beklentileri	• Devamsızlıkların anlık olarak gösterilmesi • Nakillerde kişisel taleplerde bulunulması • Öğrenci belgesi, diploma, kayıt örneği gibi belgelerin çıktılarının alınması • SMS ile bilgi verilmesi • Yeni kayıtlarda kişisel taleplerde bulunulması	Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15
Veli beklentilerine yönelik işlevsizliğin giderilmesi	• E-okul üzerinde veli iletişim modülü olmaması • E-okul yerine telefonla görüşülmesi • E-okul yerine whatsapp grupları kullanılması • E-okul yerine yüz yüze iletişim kurulması • Gerekğinde velilerin dilekçe yazması • Okul web sayfalarıyla e-okulun entegrasyonunun sağlanması • Veli toplantıları yapılması • Velilerle tek yönlü iletişim kurulabilmesi (öğrenci notlarının, devamsızlıklarının görülmesi bağlamında)	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15

Tablo 11 incelendiğinde, katılımcılara göre, öğrenci velileri e-okul bağlamında onlardan genel olarak, çocuklarıyla ilgili devamsızlık bilgilerinin düzenli olarak girilmesi ve bu konuda kendilerine anlık bilgiler verilmesini talep etmektedirler. Yanı sıra öğrenci velileri öğrencilerin notlarının iyileştirilmesi konusunda da taleplerde bulunabilmektedir. Katılımcıların öğrenci velilerinin beklentileri konusunda oluşturdukları kodlar *velilerin öğretmenlerden beklentileri, velilerin yöneticilerden beklentileri ve veli beklentilerine yönelik işlevsizliğin giderilmesi* kategorilerinde kümelenmişlerdir.

Öğrenci velilerinin öğretmenlerden beklentileri konusunda oluşturulan kodlar *devamsızlık bilgilerinin girilmesi, karnede öğretmen görüşlerinin girilmesi, notların girilmesi ve okunan kitap bilgilerinin girilmesi* biçimindedir.

Ö9 kodlu ilköğretim öğretmenin bu konudaki görüşleri örnek olarak gösterilebilir:

“Veliler de şöyle, bizden e-okul açısından hiçbir şekilde iletişime geçemiyorlar e-okulda. Sadece bizim girdiğimiz bilgileri görebiliyorlar. Bunun haricinde ne bizden isteklerini söyleye biliyorlar, ne de herhangi bir durumu anlatabiliyorlar. Sadece bunu başka paylaşım, sosyal paylaşım sitelerinden yapabiliyorlar. Ya da gruplardan yapabiliyorlar. Veli için çok eksik bir durum bence e-okulun bu kısmı. Onların durumlarını iletebileceği, öğrencilerle ilgili tartışmaları yapabilecekleri, eksiklikleri söyleyebilecekleri bir platform da olmalı e-okulda.”

Katılımcılar velilerin yöneticilerden beklentileri konusunda *devamsızlıkların anlık olarak gösterilmesi, nakillerde kişisel taleplerde bulunulması, öğrenci belgesi, diploma, kayıt örneği gibi belgelerin çıktılarının alınması, sms ile bilgi verilmesi ve yeni kayıtlarda kişisel taleplerde bulunulması* kodları oluşturulmuştur.

Velilerin beklentilerinin karşılanması konusunda Y8 kodlu lise yöneticisi şunları söylemektedir:

“Yani genel anlamda karşılayabiliyoruz; ama ayrıntıya girildiği zaman pek karşılama şansımız olmuyor. Ayrıntı dediğimiz nokta nedir: velinin gelir durumu, çocuğun gelmiş olduğu okuldaki geçmişi ile ilgili durumu, efendime söyleyeyim, ailesindeki vefat durumu, geçirmiş olduğu hastalıklar gibi ayrıntılı noktalarda veli ile birebir görüşmeden e-okul üzerinde bunların bilgisini alamıyoruz. Bu anlamda e-okulun yetersiz olduğunu düşünüyoruz.”, “... Velilerle ilgili de belge istediği zaman, ağırlıklı olarak öğrenci belgesi oluyor bu. Onunla ilgili hiçbir sıkıntı yok. Veli istediği zaman öğrencisinin devamsızlık ve notları ile bilgileri kendisi görebiliyor; ama bunun dışında 8383 müydü bu mesaj olayı. Bu 8383 mesela velilerin isteğine talebine bırakılmadan e-okul velilere bu mesajları, gerek devamsızlıklar, gerekse notları otomatik göndermesi gerektiğini düşünüyorum. Bir ücret talep ediliyor. Veli de muhtemelen bu ücretten dolayı olmuyor; ama değişik bir sistem geliştirilip bu halledilebilir mi. Belki mail atılabilir velinin bir mail hesabı olup mail atılabilir mesaj yerine. Bilgilerini gitmesi gerektiğini düşünüyorum.”

Çalışmaya katılan yönetici ve öğretmenlerin görüşme dökümleri incelenerek, öğrenci velilerinin kendilerine yönelik beklentilerinin karşılanamamasının nedenleri ile bu konudaki sorunları gidermek için yapılan faaliyetlere ilişkin şu kodlar geliştirilmiştir: *e-okul üzerinde veli iletişim modülü olmaması, e-okul yerine telefonla görüşülmesi, e-okul yerine whatsapp grupları kullanılması, e-okul yerine yüzyüze iletişim kurulması, gerektiğinde velilerin dilekçe yazması, okul web sayfalarıyla e-okulun entegrasyonunun sağlanması, veli toplantıları yapılması ve velilerle tek yönlü iletişim kurulabilmesi (öğrenci notlarının, devamsızlıklarının görülmesi bağlamında).*

Y2 kodlu ortaokul yöneticisinin bu konudaki görüşleri örnek olarak gösterilebilir:

“... Bütün konuşmalarda söyledik. Veli ya da öğrenci çok rahat bir isteğini, önerisini. Şikayet mekanizması olarak kullanılmasını kabul etmiyorum. İşleri aksatacağını düşünüyorum. Yeteri kadar kanal var bununla alakalı; ama herhangi bir öneri, özellikle öneri kısmının bize katkı sunacağını düşünüyorum. Oradan veli veya öğrencimiz bize ulaşabilir. Öneri modülü olabilir. Nakil gelen öğrencilerin daha önceki nakil geçmişi görülebilir. Bir de şeyi tam göremiyoruz diye hatırlıyorum ben: bazen sene sonunda okul birincisi, ikincisi, üçüncüsünü belirlerken biz şey yapıyoruz: önce birinci dönemin birincisini alıyoruz, ondan sonra ikinci dönemin birincisini alıyoruz. Biraz daha uğraştırıyor. Hani günümüz ihtiyaçları ile alakalı verilere de daha hızlı ulaşabiliriz. Mesela bu yok. Bütün okullar sene sonunda okul birincisi ya da ikincisi üçüncüsünü belirlemek ister; ama bununla ilgili e-okul'da bir şey yok.”

Öğrenci velilerinin öğretmenler ve yöneticilerden beklentileri, büyük oranda notların yükseltilmesi, sınav tarihlerinin düzenli olarak duyurulması, devamsızlıkların anlık olarak sisteme girilmesi konusundadır.

4.3.5. E-okulun Okul Gelişimine Katkısı

E-okulun işlevselliği temasında oluşturulan beşinci alt tema, e-okulda yapılan işlemlerin okulların gelişim faaliyetlerini nasıl destekleyebileceği konusuna odaklanmaktadır. Bu kapsamda katılımcıları onuncu görüşme sorusu yönlendirilmiştir. E-okulun okul gelişimine katkıları alt temasında katılımcıların oluşturdukları kodlar ile bu kodların kategorilere dağılımı Tablo 12’de verilmiştir:

Tablo 12.

E-Okulun Okul Gelişimine Katkısı Alt Temasında Yönetici ve Öğretmenlerin Oluşturdukları Kodların Kategorilere Dağılımı

Kategori	Kodlar	Görüş Bildiren Katılımcılar
Okul sorunlarının çözümüne katkılar	• Okulun güvenilirliğinin artırılmasında • Okulun şeffaflığının ve hesap verebilirliğinin artırılmasında • Okulun akademik başarısının geliştirilmesinde • Akademik planlama yapılmasında • Nakillerde akademik başarısı yüksek öğrencilerin seçilmesinde • Öğrenci devamsızlığının azaltılmasında • Karma sınıflar oluşturmada • Akran öğrenmeye katkı sunulmasında • Sınıflarda akademik başarı olarak heterojenliğin sağlanmasında • Okulun sosyal faaliyetlerinin geliştirilmesinde • Yardım yapılacak öğrencilerin belirlenmesinde • Okulun genel başarısının değerlendirilmesinde • Okulun gelecek projeksiyonunun hazırlanmasında • Velilerle iletişimin güçlendirilmesinde • Öğretmen performansının değerlendirilmesinde • Okulla ilgili genel planlamalar yapılmasında	Ö1, Ö2, Ö3, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15
Etkisizlik	• E-okulun okulun gelişimine katkısı yok • Uyarı sistemi olmaması	Ö5, Ö8, Ö11, Ö14, Y1, Y2, Y3, Y5, Y10, Y11, Y12, Y15

Tablo 12 incelendiğinde hem okul yöneticilerinin hem de öğretmenlerin büyük bölümünün e-okulda yapılan işlemlerin okulların gelişimleri üzerinde etkili olduğunu düşündükleri görülmektedir. Diğer taraftan e-okulun yapısı gereği okul gelişimine katkıda bulunamayacağını düşünen, bunda da e-okulda uyarı sisteminin bulunmamasını örnek gösteren katılımcılar bulunmaktadır.

E-okulun okul gelişimine katkısı olduğunu düşünen katılımcılar, *okulun güvenilirliğinin artırılmasında, okulun şeffaflığının ve hesap verebilirliğinin artırılmasında, okulun akademik başarısının geliştirilmesinde, akademik planlama yapılmasında, nakillerde*

akademik başarısı yüksek öğrencilerin seçilmesinde, öğrenci devamsızlığının azaltılmasında, karma sınıflar oluşturmada, akran öğrenmeye katkı sunulmasında, sınıflarda akademik başarı olarak heterojenliğin sağlanmasında, okulun sosyal faaliyetlerinin geliştirilmesinde, yardım yapılacak öğrencilerin belirlenmesinde, okulun genel başarısının değerlendirilmesinde, okulun gelecek projeksiyonunun hazırlanmasında, velilerle iletişimin güçlendirilmesinde, öğretmen performansının değerlendirilmesinde ve okulla ilgili genel planlamalar yapılmasında etkilidir kodları üretilmiştir.

Katılımcıların e-okulun okulun sorunlarının çözümünde ya da okulun gelişiminin sağlanmasındaki görüşleri olumlu ve olumsuz olarak temelde iki gruba ayrılmaktadır. Kimi katılımcılara göre e-okulun böyle bir işlevi yokken, kimileri de dolaylı yoldan da olsa böyle bir işlevi olduğunu söylemektedir.

Ö5 kodlu lise öğretmeni e-okulun okul gelişimi açısından çok işlevsel olmayacağını düşünmektedir. Bu öğretmenin görüşleri şöyledir:

"Şimdi e-okul sisteminde okulda karşılaşılan problemlerin çözümünde veya okul geliştirmede... yani burada, bu konuda çok fazla bir şey de düşünemiyorum yani şimdi. E-okul'un ve okulun okulda bizim genelde karşılaştığımız problemler ne oluyor... Öğrenci disiplin olayları oluyor veyahut da dersi anlayıp anlamamak yönünden çocuklar sıkıntı yaşıyor. Başka bir sıkıntımız yok. Bunu da e-okul sistemi üzerinden öğrenciler açısından düşündüğümüz zaman bir faydasının olacağını düşünmüyorum işin açıkçası."

Diğer taraftan Ö8 kodlu ortaokul öğretmeni ile Ö9 kodlu ilkokul öğretmenlerinin bu konudaki olumlu görüşleri diğer katılımcıların görüşlerini yansıtmaları bakımından önemlidir. Bahsedilen katılımcılara ait görüşler şöyledir:

"Örneğin, çocukların hani okulda, sınıflarında gelme gitme durumları, devam-devamsızlık, bilgi akışını e-okulda görebiliyoruz. Bu doğrultuda da idarenin, öğretmenin e-okul üzerinden devam devamsızlık çizelgeleri ile gününe göre çocuğa bilgi akışı sağlanıyor. Veliye bilgilendiriliyor. Tabii kayıt olarak e-okulda da velide çocuğunun geldiği gittiği günün sayısını görebiliyor. Bu anlamda kullanılabilir. İkincisi maddi açıdan, belki hani kaynakların nasıl değerlendirildiğini görebiliriz." (Ö8).

"Notları girerken, en fazla yazılı kağıtları, işte belgeli bir şekilde öğrencilere gösterilebilir. Bu da e-okulun faaliyetinin daha çok artmasını sağlar. Onun haricinde, işte veli okulla ilgili herhangi bir şey yapıyorsa bunu görür. Belgeli bir şekilde olduğu için, daha çok resmi kaynağa aktarılmış olduğu için, veliye daha çok yardımda bulunması ya da e-okula katılması ya da güvenilirliğin artması açısından çok daha etkili olacağını düşünüyorum. O yüzden veli yaptığı, okulla ilgili ne yapıyorsa, öğrenci ile ilgili nasıl bilgi sahibi olmak istiyorsa, hepsini belgeli bir şekilde e-okula aktarılması gerekir." (Ö9).

Okul yöneticilerinin çoğunluğuna göre e-okul sistemi okulun geliştirilmesinde oldukça yararlı etkiler yapabilmektedir. Y4 kodlu ilkokul yöneticisi ile Y9 kodlu ilkokul yöneticisinin bu konudaki görüşleri örnek olarak aşağıda sunulmuştur:

“Şimdi e-okuldan elde edilen veriler en çok da devamsızlıkla ilgilidir. Bu devamsızlık çalışmalarını yapıyoruz. Diğer kardeşlerin durumlarını görebiliyoruz. Yani e-okul bu konuda katkı sağlıyor. Bu devamsızlığa yol açan etkenler, hangi dönemde daha çok, hangi tarihlere devamsızlık yapılır ona bakıyoruz. E şimdi ilkokulda not yok ama 4. sınıflarda sınavlarımız var. Karne notlarımız var. 4. sınıfta çocukları birbirleri ile karşılaştırıyoruz. Bu aldığımız verilerle biz karma sınıf yapıyoruz. Homojen sınıf olmasını diyoruz. Grup dinamiği oluşturmaya çalışıyoruz. Akran öğrenmesine yardımcı olmaya çalışıyoruz. Okulu geliştirmek istediğimiz zaman da bu verileri kullanıyoruz.” (Y4)

“Şimdi okul geliştirme faaliyetlerinde şu olabilir: sosyal faaliyetleri isterler, hangi sosyal faaliyetlerde yoğunlaşıyor o durum iyidir; ama eksik yani yapılmayan; mesela topluma hizmet yapılmıyorsa, işte huzurevi vesaire, yardım kuruluşları ile ilgili sosyal faaliyet yapılmıyorsa oraya yönlendirilebilir öğrenciler; ama e-okuldaki gelen verilerden şu olabilir şimdi hatırıma geldi: eğer öğrencilerin maddi durumları ile ilgili veri vermiyor; ama tek tek bakarak öğrencinin maddi durumu iyi olmayan ailelere yardım konusunda e-okulun etkinliği artırılabilir.” (Y9).

Çalışmanın ilk teması kapsamında okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin tüm görüşleri bir arada değerlendirildiğinde; e-okulun olumlu ve olumsuz özelliklere sahip olduğu, bu özelliklerin de teknik anlamda ve genel anlamda olmak üzere ikiye ayrılabilceğini düşündükleri görülmektedir.

Katılımcıların genel anlamda olumlu gördükleri özellikler arasında; *veli bilgilerinin sistemde yer alması, Öğrencilerin okuduğu kitapların detaylarının istenmesi, öğrenci bilgilerinin girmenin uzun zaman alması, öğrenci bilgilerinin yanlış girilebilmesi, istenilen bilgilere erişimde güçlük yaşanması, güvenlik sorunları yaşanabilmesi, öğretmen, okul ile veli arasındaki iletişimi olumsuz etkilemesi ve kimi konularda zaman kaybına yol açması* örnek gösterilebilir.

Yönetici ve öğretmenlere göre e-okulun olumsuz özellikleri arasında; *fiziksel materyal kullanımını azaltması (mürekkep, kağıt, gibi), öğrenci bilgilerine ulaşabilmesi, öğrenci nakillerinin kolay ve hızlı olması, öğrenci kaydının kolay ve hızlı olması, notların otomatik hesaplanması, tüm not bilgilerinin aynı anda görülmesi, sınıfa ve derse göre çizelgelerin otomatik hazırlanabilmesi, girilen bilgilerin tüm belgelere aktarılabilmesi, devamsız öğrencilerin tespit edilmesi, okulun, öğretmenin kendi başarısını değerlendirebilmesi, hesaplama hatalarının olmaması, not defteri, sınıf geçme defteri gibi zorları ortadan kaldırması, velilerin çocukları hakkında bilgi sahibi olabilmesi, zaman tasarrufu sağlaması, iş yükünü hafifletmesi, veri güvenliği sağlaması, girilen verinin kontrolünün sağlanması, sisteme erişimin kolay ve ekonomik olması, öğrenciyi kolay değerlendirmeye olanak tanınması, iş disiplini ve planlı çalışmaya katkı sunması, öğretmen ile veli arasında olumlu iletişim geliştirilmesine katkı sunması ve teknolojiye uyumlu olması* gösterilebilir.

Yönetici ve öğretmenler e-okul teknik yapısıyla ilgili genel olarak olumsuz yargılara sahipken, e-okulun teknik özellikleri konusunda olumlu düşünenler de bulunmaktadır. Teknik anlamda e-okulu olumlu görenler; *menülerin rahat kullanılabilir olması, gereksiz işlem olmaması, hızlı altyapısı olması, sayfa yapısının kullanıcı dostu olması, işlerin doğru ve düzenli yapılmasını sağlaması ve zaman kaybını önlemesi* kodları oluşturulmuştur.

E-okulun teknik anlamda olumsuzluklar ve yetersizlikler taşıdığını düşünen katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek; *sık sık güvenlik kodunun girilmesinin gerekliliği, kullanıcıların (öğretmen, yönetici, veliler) yeterli düzeyde bilgilendirilmemesi, dönem sonu yoğunluklar, ders dağılım modüllerinin eksikliği, öğrenci sözleşme tutanaklarının bulunmaması, sistemden diploma kayıt örneğinin alınamaması, karne çıktısı almanın güçlüğü, devamsız öğrencileri toplu girmenin zaman alması, sınav ve projelerle tarih bilgisi konusundaki kısıtlamalar, yöneticilerin öğretmenlere kısıtlama getirmesi, yazı puntosunun küçük olması, bağlantı süresinin kısa olması (10 dk.), kimi modüllerin iyi düzey bilgisayar bilgisi gerektirmesi, öğrenci notlarının yönetim tarafından değiştirilebilmesi, yöneticilerin öğretmenlerin yetki alanlarına müdahale etmeleri, raporlar ve çıktılarda kategorizasyon getirilmeli, öğrenci hakkında girilen bilgilerin doğruluğunun ölçülememesi, sorunların çözümünde destek sunulmaması, tasarım ve içeriğin tatmin edici olmaması, güvenli bağlantı kurulma endişesi, bağlantı sorunları ve raporlamaların yetersiz oluşu* kodları geliştirilmiştir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular: Okul müdürleri ve öğretmenlerin e-okul sistemini daha çok hangi amaçlarla kullandıklarına ilişkin görüşleri

Bu çalışmanın dördüncü alt problemi, katılımcı öğretmen ve yöneticilerin e-okul sistemini daha çok hangi amaçlarla kullandıklarını incelemeye yöneliktir. Bu konuda katılımcılara görüşme formundaki birinci ve ikinci sorular yöneltilmiştir.

Görüşmelerden elde edilen veriler üzerinde içerik çözümlemesiyle kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar benzer özelliklerine göre bir araya getirilerek kategoriler altında toplanmıştır. Kategoriler de paydaşlarla iletişim temasıyla bağ kuracak şekilde alt temalarda kümelenmişlerdir. Takip eden kısımlarda paydaşlarla iletişim temasında yer alan kodlar ve kategoriler, alt temalarla ilişkilendirilerek tablolarda sunulmuş ve katılımcı görüşlerinden doğrudan alınan ifadelerle örneklendirilmiştir.

4.4.1. E-okulda Bilgi Edinme Talepleri

Katılımcılara yönlendirilen ikinci görüşme sorusuna alınan yanıtlar incelenmiş ve katılımcıların oluşturdukları kodlar ve kategoriler paydaşlarla iletişim temasında yer alan ilk alt tema olan e-okulda bilgi edinme talepleri altında toplanmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 13'te verilmiştir:

Tablo 13

E-Okulda Bilgi Edinme Talepleri Alt Temasında Yönetici ve Öğretmenlerin Oluşturdukları Kodların Kategorilere Dağılımı

Kategori	Kodlar	Görüş Bildiren Katılımcılar
E-okulun bilgi taleplerine yanıt verme durumu	- E-okulda bilgi edinme talepleriyle yalnızca yöneticilerin ilgilenmesi - Liseler arasında e-okul üzerinden bilgi transferi yapılabilmesi - Nakil işlemlerinde bilgi sağlanmasında - Nakil işlemlerinde bilgilerin okul arayüzünde gösterilmesi - Notların transfer edilmesinde - Öğretmenlerden bilgi edinme talebi olmaması - Öğretmenlerin not ve devamsızlık bilgisi girmesi	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15
E-okulda iletişim modülü eksikliği	- E-okulda bilgi paylaşımı modülünün bulunmaması - E-okul üzerinden başka okullara bilgi verilecek modülün bulunmaması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15
Bilgi edinme taleplerini karşılama kanalları	- E-okuldaki verinin çıktı alınıp teslim edilmesi - E-okuldan verinin alınıp DYS üzerinden gönderilmesi - Talep edilen kimi bilgilerin okulun web sayfasından sunulması - Taleplerin resmi yazılarla karşılanması - Taleplerin sözlü olarak bildirilmesi - Taleplerin telefonla bildirilmesi - Taleplerin whatsapp üzerinden bildirilmesi	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15

Tablo 13 incelendiğinde, e-okul üzerinden paydaşların taleplerine yanıt verme konusunda katılımcıların ürettikleri kodların *e-okulun bilgi taleplerine yanıt verme durumu, e-okulda iletişim modülü eksikliği ve bilgi edinme taleplerini karşılama kanalları* kategorilerinde kümelandikleri görülmektedir.

Bilgi edinme talepleri alt temasında yer alan ilk kategori katılımcıların e-okulun bu konudaki durumuna ilişkin görüşlerine odaklanmaktadır. Katılımcılara göre e-okulda bilgi edinme talepleri genellikle yöneticilere yapılmaktadır ve öğretmenler için talepler dolaylı olarak notlar ve devamsızlık bağlamında olmaktadır. Bu konuda *e-okulda bilgi edinme*

talepleriyle yalnızca yöneticilerin ilgilenmesi, liseler arasında e-okul üzerinden bilgi transferi yapılabilmesi, nakil işlemlerinde bilgi sağlanmasında, nakil işlemlerinde bilgilerin okul ara yüzünde gösterilmesi, notların transfer edilmesinde, öğretmenlerden bilgi edinme talebi olmaması, öğretmenlerin not ve devamsızlık bilgisi girmesi kodları geliştirilmiştir.

Katılımcı öğretmenlerin çoğunluğu e-okul üzerinden yapılan bilgi edinme taleplerinin genel olarak okul yöneticilerine yöneltildiğini bu bağlamda kendilerinin herhangi bir sorumluluklarının bulunmadığını eğer okul yöneticileri bu konuda görev verirse yerine getirdiklerini ve bunun dışında bir etkilerinin olmadığını ifade etmişlerdir.

Y5 kodlu ilkokul yöneticisi ile Y6 kodlu lise yöneticisinin görüşleri bu konuda yöneticilerinin genelini yansıtmaları açısından önemlidir. Bu katılımcıların görüşleri şöyledir:

“... Diğer okullardan geldiği zaman nakil sürecinde geldiğinde o çocuğun mesela sınıfını, okulunu rahatlıkla görebiliyoruz; ama diğer türlü bütün detayları orada görmemiz imkansız. Okullar bilgi istediklerinde başka bir yoldan veriyoruz. O bilgi sisteminde çocuğun ama şu var: mesela kaynaştırma öğrenciler orada işlendiği için o bilgi talebi direkt otomatikman orada görünüyor.” (Y5)

“... Diğer okullardan taleplerde orada direkt biz kendimiz içinden yüklediğimiz bilgileri tarayarak veri elde ederek onları gönderiyoruz. Başka bir okul benim öğrencim kaç tane, hangi bölümlerim var, bunları e-okul üzerinden göremiyor. Bunun için ayrıca biz bir web sitesi hazırlamak ya da başka bir platformda kendimizi tanıtmış olmak zorundayız. Mesela nakillerde bunu çok yaşıyoruz. Başka okullarla en çok bilgi alışverişi orada yaşanıyor. Çocuk başka okula gitmek istediği zaman nakil sırasında hangi bölüm olduğunu bilmeden gitmeye çalışıyor. O da bizde sıkıntı yaratıyor. Yani biz görsek alanlarını otomatik görüp seçebilssek orada. Önce biliyor olmamız lazım sonra seçebilmeniz lazım. Karambol bir şeyler yapıyoruz, denk gelirse oluyor; denk gelmezse okulu arıyoruz, bölümlerin ne? ya da web sitesine ulaşmaya çalışıyoruz. Web sitesi ikinci bir adres aslında. Birçoğu da güncel olmuyor.” (Y6).

Hem yöneticilerin hem de öğretmenlerin üzerinde durduğu bir diğer konu da e-okul üzerinde iletişim modüllerinin eksikliğidir. Bu konuda *e-okulda bilgi paylaşımı modülünün bulunmaması ve e-okul üzerinden başka okullara bilgi verilecek modülün bulunmaması* kodları geliştirilmiştir.

Üçüncü kategori kapsamında katılımcıların paydaşların bilgi edinme taleplerini karşılama kanalları incelenmiştir. Bu konuda *e-okuldaki verinin çıktı alınıp teslim edilmesi, e-okuldan verinin alınıp DYS üzerinden gönderilmesi, talep edilen kimi bilgilerin okulun web sayfasından sunulması, taleplerin resmi yazılarla karşılanması, taleplerin sözlü olarak bildirilmesi, taleplerin telefonla bildirilmesi ve taleplerin whatsapp üzerinden bildirilmesi* kodları geliştirilmiştir.

Y2 kodlu okul yöneticisi bilgi paylaşımının resmi kanalların yanı sıra yüz yüze iletişimlerle yapıldığını ve bilgi sunulurken dikkatli olmak gerektiğini şöyle ifade etmiştir:

“... Burada şöyle söyleyeyim, resmi anlamda dilekçe ya da bilgi edinme kanuna göre başvurulduğunda elbette hani yasal süreç içerisinde cevap veriyoruz; ama genelde bu çok nadir oluyor- yasal yolla böyle bir bilgi talebi- Bunun dışında hani mahremiyete girmeyecek, özel bilgiye girmeyecek konularda öğretmenimizden, velimizden ya da öğrencilerimizden talep geldiğinde bilginiz dahilinde bu tür bilgileri paylaşmakta da sakınca görmüyoruz ve paylaşıyoruz da. Tabii yüz yüze oluyor; ama dediğimiz gibi bir üçüncü şahsın mahremiyetine girmeden, kişisel verilerine zarar gelmeyecek şekildeki bilgileri paylaşabiliyoruz.”

Bu konuda Y13 kodlu ilkokul yöneticisi örnek olarak taleplerin resmi yazılar yoluyla karşılanmaya çalışıldığını şöyle ifade etmektedir:

“... zaten herhangi bir kurum bizden bilgi talep ettiğinde resmi yazışma ile başvurmak zorunda kalıyor ve biz ona aynı şekilde aynı kanallarla resmi olarak cevap vermemiz gerekiyor. Bunun dışında ilçe milli eğitim bile mesela bazı konularda bizim gördüğümüz bilgilere ulaşamadığı için bizden talep istiyor. Aslında ilçeler, ilçe milli eğitim müdürlükleri bizden isteyeceği bilgilere direktmen ekranlarında görmüş olsa bize herhangi bir bilgi talebinde bulunmazlar.”

Katılımcılara göre e-okul üzerinden bilgi edinme talepleri büyük oranda okul yöneticilerinden talep edilmektedir. Bu konuda öğretmenlere yönelik pek talep olmamaktadır.

4.4.2. E-okulda Bilgi Paylaşımı

Katılımcılara yönlendirilen birinci görüşme sorusuna alınan yanıtlar incelenmiş ve katılımcıların oluşturdukları kodlar ve kategoriler paydaşlarla iletişim temasında yer alan ikinci alt tema olan e-okulda bilgi paylaşımı altında toplanmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 15’te verilmiştir:

Tablo 14

*E-Okulda Bilgi Paylaşımı Alt Temasında Yönetici ve Öğretmenlerin Oluşturdıkları**Kodların Kategorilere Dağılımı*

<i>Kategori</i>	<i>Kodlar</i>	<i>Görüş Bildiren Katılımcılar</i>
E-okulun bilgi paylaşımını desteklememesi	• Acil durumlarda velilerin yalnızca telefonla, whatsapp ya da yüzyüze iletişimle bilgilendirilmesi • Bilgi taleplerinin daha çok okul yönetiminden talep edilmesi • Bilgilendirmelerde Sosyal medya hesaplarının kullanılması zorunluluğu • Bilgilendirmenin e-okul yerine veli toplantıları yoluyla olması • Bilgilendirmenin yalnızca telefonla, yüzyüze, SMS ya da whatsapp gruplarından yapılabilmesi • Covid19 konusunda öğrenci sağlık bilgilerinin paylaşılamaması • E-okul bilgi paylaşımı için yetersiz olması • E-okulda gelir durumu, e-okul okuldaki bilgiler, ailede vefat, geçirilen hastalıklar gibi konularda detay bilgilerin olmaması • Eposta ile devamsızlık bilgisi gönderilmesi • İmza ve kontrol sisteminin olmaması • İlkokul ve ortaokullarda Sgk, sağlık bakanlığı gibi kurumlarla entegrasyon olmaması • Kurumlar arası bilgi paylaşımı yapılamaması • Kurumlar arası paylaşımların Doküman yönetim sistemi (DYS) üzerinden yapılması • Okulun paydaşlarının çok çeşitli olması paylaşımın sınırlı olmasına yol açıyor • Öğrenci bilgilerinde yeterince detay olmaması • Öğrenci kişisel bilgilerinin resmi kurumlar dışında paylaşılmaması • Öğretmenler için bilgi paylaşım modülünün olmaması • Paydaşlardan E-okul üzerinden bilgi talebi gelmemesi • Paydaşlarla iletişimde ve bilgilendirmede e-okulun kullanılamaması. Paydaşlara bilgi paylaşacak modüllerin olmaması • SMS sisteminin paralı olması • Staj faaliyetlerinin girilememesi • Velilerin bilgilerini güncellememesi ve veliye ulaşılabilmesi • Velilerin e-okulda yalnızca öğrenci not ve devamsızlık bilgilerine erişebilmesi Öğretmenlere not dışındaki modüllerin kapalı olması • Velilerin staj takibi yapamaması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15
E-okulun bilgi paylaşımını desteklemesi	• Üst yönetimlerin üç ayda bir bilgilerin güncellenmesini istemesi	Y9

Tablo 14 incelendiğinde, katılımcıların tamamının e-okul üzerinden okulun paydaşlarının bilgi edinme taleplerinin yerine getirilemediğini ifade ettikleri görülmektedir. Diğer taraftan bir grup yöneticinin bilgi paylaşımı kapsamında değerlendirebilecek bir konu olarak “Üst yönetimlerin üç ayda bir bilgilerin güncellenmesini istemesi” gösterilmiştir.

Ö5 kodlu lise öğretmeninin bu konudaki görüşü şöyledir:

“... Okulun genel manada paydaşlarıyla iletişimi gayet yerinde. Öğrenci velileriyle, öğrencilerle iletişimimizde sıkıntı yok. Bunun haricinde diğer kurumlardan gelen bilgilerde de sıkıntı yok; fakat çok fazla aşırı bilgi isteği geliyor diğer kurumlarda. Ne gibi ne gibi; aynı formu tekrar tekrar doldurmanız gerebiliyor benzer şeyleri. Aynı kurumdan da gelebiliyor. Milli Eğitim'den de gelebiliyor. Milli Eğitim aynı bilgileri üç ay sonra bir daha isteyebiliyor. Benzer bilgileri. Bunları yaşıyoruz. Bir öğretmen olarak istenmiyor, genelde idare istiyor. Biz bilgileri duruma göre; ama web ortamında ama kağıt üzerinde doldurarak teslim ediyoruz. İdare de ilçeye veya istenen kurum neresi ise artık, oraya idare ulaştırıyor. İdareye teslim ediyoruz, idare oraya ulaştırmış oluyor.”.

Hem öğretmenlerin hem de yöneticilerin, e-okul üzerinden bilgi paylaşımı yapılamaması konusundan yakındıkları, bunun bir yönüyle e-okulun yapısal bir sorunu olduğunu dile getirdikleri görülmektedir. Bu konuda *acil durumlarda velilerin yalnızca telefonla, whatsapp ya da yüzyüze iletişimle bilgilendirilmesi, bilgi taleplerinin daha çok okul yönetiminden talep edilmesi, bilgilendirmelerde sosyal media hesaplarının kullanılması zorunluluğu, bilgilendirmenin e-okul yerine veli toplantıları yoluyla olması, bilgilendirmenin yalnızca telefonla, yüzyüze, sms ya da whatsapp gruplarından yapılabilmesi, covid19 konusunda öğrenci sağlık bilgilerinin paylaşılamaması, e-okul bilgi paylaşımı için yetersiz olması, e-okulda gelir durumu, e-okul okuldaki bilgiler, ailede vefat, geçirilen hastalıklar gibi konularda detay bilgilerin olmaması, eposta ile devamsızlık bilgisi gönderilmesi, imza ve kontrol sisteminin olmaması , ilkokul ve ortaokullarda sgk, sağlık bakanlığı gibi kurumlarla entegrasyon olmaması, kurumlar arası bilgi paylaşımı yapılamaması, kurumlar arası paylaşımların doküman yönetim sistemi (dys) üzerinden yapılması, okulun paydaşlarının çok çeşitli olması paylaşımın sınırlı olmasına yol açıyor, öğrenci bilgilerinde yeterince detay olmaması, öğrenci kişisel bilgilerinin resmi kurumlar dışında paylaşılmaması, öğretmenler için bilgi paylaşım modülünün olmaması, paydaşlardan e-okul üzerinden bilgi talebi gelmemesi, paydaşlarla iletişimde ve bilgilendirmede e-okulun kullanılamaması. paydaşlara bilgi paylaşacak modüllerin olmaması, SMS sisteminin paralı olması, staj faaliyetlerinin girilememesi, üst makamların bilgi taleplerinin e-okuldan karşılanamaması, velilerin bilgilerini güncellememesi ve veliye ulaşılamaması, velilerin e-okulda yalnızca öğrenci not ve devamsızlık bilgilerine*

erişebilmesi öğretmenlere not dışındaki modüllerin kapalı olması ve velilerin staj takibi yapamaması kodları geliştirilmiştir.

Y15 kodlu okul yöneticisi bu katılımcıların bu konudaki genel kanaatini şöyle özetlemiştir:

Öncelikle okulumuzun paydaşları oldukça yoğun olarak sayılabilir. Öğretmenimiz, idarecilerimiz, öğrencilerimiz, velilerimiz, mahallemizin muhtarı, belediyemiz, sivil toplum kuruluşları, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, ilgili kurum ve kuruluşlar, bunların tamamı bizim paydaşlarımız. Tabii şu an bu paydaşların tamamı ile gerekli iletişim kanalları çok açık değil. Özellikle bilgi paylaşımı konusunda çocuklarımızın ve ailelerinin güvenliği açısından, Milli Eğitim Müdürlüğü üst amirlerin izni dışında diğer kurumlarla okulumuzla ilgili bilgi paylaşımı konusunda dikkat ediyoruz. Herhangi bir paylaşımda bulunmuyoruz. Özellikle özel bilgilerde. Tabii bilgi paylaşımının yanısıra bu paydaşlarla birlikte sistemi, okul ve paydaşlarıyla iyi bir şekilde götürülebiliyor mu? Bu yalnızca bizim okulumuz için değil, genelde az önceki saydığımız paydaşlarla okul arasında ciddi kopukluklar yaşanmakta. Tabii okullar bulundukları çevre içerisinde, veli, öğrenci, öğretmen, idareci kıskacı altında bunun dışına çok fazla çıkamamak da o bazen muhtarlığın, bazen belediyenin, bazen sivil toplum kuruluşlarının okullara yaklaşımını çok sağlıklı, çok içten görmediğim olmakta.”.

Eokulun bilgi paylaşım işlevi çoğunlukla öğrenci ve okul bilgilerinin sistem üzerinden öğrenci velileri ve üst yöneticilerin incelemesine açılmasıyla ilgilidir. Bunun dışında eokulun bilgi paylaşım altyapısı bulunmamaktadır.

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: Bir hesap verebilirlik mekanizması olarak e-okul sistemi hakkında okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri

Bu çalışmanın beşinci alt problemi, katılımcı öğretmen ve yöneticilerin e-okul sistemine ilişkin görüşlerini hesap verebilirlik bağlamında incelemeye dönüktür. Bu konuda katılımcıları görüşme formundaki dördüncü, beşinci, altıncı, on birinci ve on ikinci sorular yöneltilmiştir.

Görüşmelerden elde edilen veriler üzerinde içerik çözümlemesiyle kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar benzer özelliklerine göre bir araya getirilerek alt kategoriler altında toplanmıştır. Kodlar da hesap verebilirlik temasıyla bağ kuracak şekilde alt temalarda kümelenmişlerdir. Takip eden kısımlarda hesap verebilirlik temasında yer alan kodlar ve kategoriler, alt temalarla ilişkilendirilerek tablolarda sunulmuş ve katılımcı görüşlerinden doğrudan alınan ifadelerle örneklendirilmiştir.

4.5.1. E-okulun Hesap Verebilirliğe Katkısı

Katılımcılara yönlendirilen dördüncü ve altıncı görüşme sorularına alınan yanıtlar incelenmiş ve katılımcıların oluşturdukları kodlar ve kategoriler hesap verebilirlik

temasında yer alan ilk alt tema olan e-okulun hesap verebilirliğe katkısı altında toplanmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 15’te verilmiştir:

Tablo 15

E-Okulun Hesapverebilirliğe Katkısı Alt Temasında Yönetici ve Öğretmenlerin Oluşturdıkları Kodların Kategorilere Dağılımı

<i>Kategori</i>	<i>Kodlar</i>	<i>Görüş Bildiren Katılımcılar</i>
E-okulda hesap verebilirliğin sağlanması	- Bilgiye erişim sağlanması - E-okul sisteminde yapılan her işlemin kayıtlanması - E-okula erişimin kayıt altına alınması - İç denetim süreçleri - Kullanıcıların erişim kayıtlarının tutulması - Müfettişlerin e-okul üzerinden denetleme yapabilmesi - Nakiller ve akademik başarıya odaklanılması - Okul yönetiminin hesap verebilir olma zorunluluğunun bulunması - Okulun akademik başarısını gözler önüne sermesi - Öğrencilerin notlarıyla ilgili olarak talepte bulunması - Öğrenciyle ilgili verilerin tutulması - Üst makamların değerlendirme ve denetimi - Velilerin çocuklarıyla ilgili süreci takip edebilmesi - Velilerin sınav tarihleri konusunda öğretmenlerle görüş alışverişinde bulunması - Yöneticilerin e-okulu kullanma becerisinin yüksek olması - Yöneticilerin iş yükünü artırması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15
Hesap verebilirliğin amaçlanması	- E-okulun hesap verebilirliğe odaklanmaması - Okulun hesap verebilir olma amacının bulunmaması - Sistemin yetersiz olması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y9, Y10, Y11, Y14, Y15
Hesap verebilirliği azaltan nedenler	- Derslerle ilgili konu takipleri olmaması - Eba ve Mebbis ile entegrasyon olmaması - E-okuldaki bilgilerin herkese açık olmaması - E-okulun kullanışlı olmaması - Hesap verebilirlik modülünün olmaması - Kurumların geri bildirim vermemesi - Not verme ölççeklerinin e-okulda bulunmaması - Okul ile ilgili detaylı bilgileri göstermemesi - Okul yönetimi ile paydaşlar arasındaki ilişkilerin bilinmemesi - Okul yönetiminin öğretmenlere bilgi vermemesi - Okul yönetiminin yaptığı işlemlerin görülebilmesi - Okulun gelir gider bilgilerinin e-okulda paydaşlara sunulmaması - Okulun gelir gider işlemlerinin gösterilmemesi - Okulun stratejik planının sunulmaması - Öğrenci ile ilgili detaylı bilgileri göstermemesi - Öğrencilerin yazılı kağıtlarını görememesi - Sistemin içeriğine ve işleyişine ilişkin güncellemelerin yetersiz olması - Şeffaflık ve hesap verebilirlik için ölçütlerin olmaması - Tefbis’in e-okulla entegrasyonu olmaması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15

-
- Veli bilgilerinin beyana dayalı olması
 - Veli katılımı olmaması
 - Velilerin geri bildirim verememesi
 - Yöneticilerin öğretmenin verdiği notları değiştirmesi
-

Tablo 15 incelendiğinde, okulların hesap verebilirlik durumlarını etkilemesi bağlamında e-okul uygulamalarına ilişkin katılımcıların geliştirdikleri kodların *e-okulda hesap verebilirliğin sağlanması, hesap verebilirliğin amaçlanması ve hesap verebilirliği azaltan nedenler* kategorilerinde kümelandıkları gözlenmiştir.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin büyük bölümü genel olarak e-okul uygulamalarının okulların hesap verebilirlik durumları üzerinde etkili olmadığı görüşündedir. Okul yöneticilerinin bir bölümü de öğretmenlerin bu görüşlerine katılmaktadır.

E-okulda hesap verebilirliğin sağlanması kategorisinde *bilgiye erişim sağlanması, e-okul sisteminde yapılan her işlemin kayıtlanması, e-okula erişimin kayıt altına alınması, iç denetim süreçleri, kullanıcıların erişim kayıtlarının tutulması, müfettişlerin e-okul üzerinden denetleme yapabilmesi, nakiller ve akademik başarıya odaklanması, okul yönetiminin hesap verebilir olma zorunluluğunun bulunması, okulun akademik başarısını gözler önüne sermesi, öğrencilerin notlarıyla ilgili olarak talepte bulunması, öğrenciyle ilgili verilerin tutulması, üst makamların değerlendirme ve denetimi, velilerin çocuklarıyla ilgili süreci takip edebilmesi, velilerin sınav tarihleri konusunda öğretmenlerle görüş alışverişinde bulunması, yöneticilerin e-okulu kullanma becerisinin yüksek olması ve yöneticilerin iş yükünü artırması* kodları geliştirilmiştir.

E-okulun hesapverebilirliği konusunda özellikle öğretmenlerin eleştirel görüşler sergiledikleri gözlenmiştir. Yöneticilerin ise bir bölümü hesap verebilir bir yapıda olduğu düşünürken, bir bölümü de yapısı gereği hesap verebilirlikten bahsetmenin güç olduğunu düşünmektedirler.

Y10 kodlu ortaokul yöneticisi e-okulda yapılan tüm işlemlerin kayıt altında olmasının onun hesapverebilir olmasını sağladığını şöyle ifade etmiştir: “*Hesap verilebilirliği var, çünkü sistemde ne zaman, nerede, hangi işlemi yapıyorsa kayıt altında. Raporlardan bunun dökümünü de alabiliyorsun. Bunları da daha önce gördük, yaşadık, şahidiz.*”.

Ö5 kodlu lise öğretmeni de benzer görüşler ifade etmiştir:

“... Çünkü benim kendi kimlik numaram veya kullanıcı ismim ile giriyorum, kendi şifremlerimle giriyorum. Dolayısıyla buradaki bütün sorumluluk bana ait. Benim hakkımda yapılan bütün işlemler bana ait; ama okulla alakalı yapılan işlemlerde okul idaresi ile ilgili. Bence hesap verebilirlik ve şeffaflık açısından gayet uygun...”.

Diğer taraftan Y3 kodlu ilköğretim yöneticisi ise mali konuların gündeme gelmesi durumunda hesapverebilirliğin düştüğünü şöyle ifade etmiştir:

“Alanı çok kısıtlı öyle söyleyeyim. Ben e-okulda şunu isterdim; çocuğa yapılan yardımların bir bölümü olsun. Ben açtığımda ona hangi yıl, hangi yardım yapılmış, maddi durumu ne öğrencilerin. Orta düzey yüksek düzey. Ailenin beyanına esas giriyoruz. O da gerçeği yansıtmıyor. Bunu daha önceki okulumda yaşadım; adamın 3 tane dairesi var bir tane passat arabası var. Biz onu fakir zannediyoruz çünkü herhangi bir yerden veri bağlantısı yapmadığı için beyanını esas alıp giriyoruz, o da hesap verebilirlik açısından uygun olmuyor. objektif değil öyle söyleyeyim.”.

Ö2 kodlu lise öğretmenin görüşleri diğer katılımcıların genel düşüncelerini yansıtmaması açısından önemlidir:

"Hesap verebilir durumda değil bence. Kısıtlı kullanılıyor. Mesela diğer hizmetlerle birleştirilip daha etkin kullanılabilir. Eba ile MEBBİS ile. Tümü bir ortak kanal içerisinde toplanıp, e-okulun kullanılabilirliği ve hesap verebilirliği artırılabilir.”.

E-okul destekli olarak hesap verebilirliğin sağlanması katılımcılara göre oldukça güçtür. Bu konuda *e-okulun hesap verebilirliğe odaklanmaması, okulun hesap verebilir olma amacının bulunmaması ve sistemin yetersiz olması* kodları geliştirilmiştir.

Katılımcılara göre e-okulun bizzat kendisi hesap verebilirliği artıran ya da azaltan bir faktör olmamakla birlikte, dolaylı olarak e-okulun kimi işlevlerinin yetersiz olması nedeniyle okulların hesapverebilirlik durumlarını kendi bağlamları içerisinde bir miktar olumsuz etkileyebildikleri söylenebilir. E-okulun hesapverebilirliği azaltması konusunda oluşturulan kodlar şöyledir: *Derslerle ilgili konu takipleri olmaması, Eba ve Mebbis'e entegrasyon olmaması, e-okuldaki bilgilerin herkese açık olmaması, e-okulun kullanışlı olmaması, hesap verebilirlik modülünün olmaması, kurumların geri bildirim vermemesi, not verme ölçeklerinin e-okulda bulunmaması, okul ile ilgili detaylı bilgileri göstermemesi, okul yönetimi ile paydaşlar arasındaki ilişkilerin bilinmemesi, okul yönetiminin öğretmenlere bilgi vermemesi, okul yönetiminin yaptığı işlemlerin görülememesi, okulun gelir gider bilgilerinin e-okulda paydaşlara sunulamaması, okulun gelir gider işlemlerinin gösterilmemesi, okulun stratejik planının sunulmaması, öğrenci ile ilgili detaylı bilgileri göstermemesi, öğrencilerin yazılı kağıtlarını görememesi, sistemin içeriğine ve işleyişine ilişkin güncellemelerin yetersiz olması, şeffaflık ve hesap verebilirlik için ölçütlerin olmaması, Tefbis'in e-okulla entegrasyonu olmaması, veli bilgilerinin beyana dayalı olması, veli katılımı olmaması, velilerin geri bildirim verememesi ve yöneticilerin öğretmenin verdiği notları değiştirmesi.*

Ö12 kodlu ortaokul öğretmeni e-okulun hesap verebilirliğe etkisini stratejik plan bağlamında değerlendirirken, Ö13 kodlu ilkokul öğretmeni de denetim mekanizmalarının işe koşulması gerektiğini düşünmektedir. Bahsedilen katılımcıların görüşleri şöyledir:

“... Şimdi e-okul sisteminin okulun hesap verebilirlik, verebilirliği açısından amaçlarını bilmiyoruz açıkçası. Okulun amacı var mı, hesap verebilme gibi bir durumu var mı, ya da stratejik planında bunlar var mı, bize bahsedilmiyor. Okulun

hesap verebilme amaçlarını bilsek daha net bir şekilde amaçlarına ulaştı mı ulaşmadı mı, ne kadar etkili oldu. Bunları bilebiliriz; ama okulun amaçlarını bilmiyoruz ve okulun hesap verebilirlik açısından ne gibi düşüncelerinin olduğunu, öyle bir amacı var mı öncelikle okulun, onu da bilmiyoruz. O yüzden e-okul ne kadar etkili tam olarak değerlendiremiyoruz. “ (Ö12).

“Başka bir sorunla karşılaşmamak için mutlaka denetim mekanizması, işte böyle gerek öğretmen gerek idare, gerekse bunları denetleyen kurumlar denetlemeli. O kurumların vereceği notlar doğrultusunda şeffaflığı sağlanabilir.” (Ö13).

Katılımcılara göre hesapverebilirlik konusu çoğunlukla okul yöneticilerinin yönetsel faaliyetleri bağlamında değerlendirilmektedir. Öğretmenler için hesap verebilirlik eokulda devamsızlıkların işlenmesinin düzenli ve anlık olarak yapılması, not girişlerinin zamanında ve doğru olarak yapılmasına dönüktür.

4.5.2. E-okulda Şeffaflık, Sorumluluk, Yükümlülük ve Cevapverebilirlik

Katılımcılara yönlendirilen beşinci ve on ikinci görüşme sorularına alınan yanıtlar incelenmiş ve katılımcıların oluşturdukları kodlar ve kategoriler hesap verebilirlik temasında yer alan ikinci alt tema olan şeffaflık, sorumluluk, yükümlülük ve cevap verebilirlik altında toplanmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 16’da verilmiştir:

Tablo 16

E-Okulda Şeffaflık Sorumluluk, Yükümlülük ve Cevap Verebilirlik Alt Temasında Yönetici Ve Öğretmenlerin Oluşturdıkları Kodların Kategorilere Dağılımı

Kategori	Kodlar	Görüş Bildiren Katılımcılar
E-okulun şeffaflığının artmasına katkıları	• Bilgiye erişimin kayıtlı olması • Birinci sınıfların oluşturulmasında şeffaf olunması • E-okul şeffaf bir yapıda değil • E-okulda yapılan tüm işlemlerin bakanlık dahil üst yönetimlerce görülebilmesi • Mali kayıtlarla ilgili bilgileri sunacak modüllerin kurulması • Okulun akademik başarısının bütüncül olarak gösterilememesi • Öğrencilere e-okul üzerinden mesaj gönderilebilmesi • Öğretmenlerin sorumluluklarının bilinmesi • Sosyal faaliyetlerin detaylı olarak gösterilmesi • Şeffaflık ile risk yönetiminin dengeli olmasının sağlanması • Üst yöneticilerin okulların iş akışlarını inceleyebilmesi • Velilerin öğrenci not ve devamsızlığını görebilmesi • Yapılan tüm işlemlerin kayıt altına alınması • Yazılı kağıtlarının sisteme girmesinin sağlanması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15
Şeffaflığın azaltan nedenler	• Birinci sınıftan son sınıfa kadar süreç takibinin yapılmaması • İlkokullarda öğrencilerin değerlendirilmesinde kanıt temelli olmaması • Öğrenciler ile öğretmenler arasındaki diyalogların bilinmemesi • Öğrencilerin derse katılım oranlarının bilinmemesi • Öğrencinin önceki öğretmenlerinin faaliyetlerinin görülememesi • Öğrenciye ilişkin bilgilerin yıllar içinde tutarlı olarak takip edilmemesi • Öğretmen öğrenci ilişkilerinin bilinmemesi • Öğretmenlerin öğrencilerle ilgili görüşlerini detaylı yazmaması • Sınav kağıtlarının görülememesi • Sözlü notlarını verme ölçütlerinin bulunmaması • Üst yönetimlerin e-okula müdahale edebilmesi • Velilerin öğrencilerin her bilgisine ulaşamaması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15
Sorumluluk bilincinin geliştirilmesi ve iş yükü	• Belli tarih aralıklarında bilgi girişinin yapılması • Devamsızlıkların girilmesi • Gerekli verilerin zamanında sisteme girilmesi • Girilen verilerin değiştirilememesinin sorumluluğu artırması • İşlemler için süre sınırının olması • Karnelerin basılması • Karnelerin doldurulması • Notların girilmesi	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15

	• Notların sisteme işlenmesi • Okunan kitap bilgilerinin girilmesi • Öğretmenlerin şifrelerine sahip çıkması • Öğretmenlerin ve diğer kullanıcıların işlemlerinin zaman açısından takip edilmesi • Performans faaliyetlerinin girilmesi • Proje konularının girilmesi • Proje notlarının girilmesi • Sınav tarihlerinin girilmesi • Veli ve öğrencilerin sorumluluklarının bulunmaması	
Yükümlülük ve cevap verebilirlik	• E-okulun cevap verebilirlik düzeyinin düşük olması • Nakil ve yeni kayıtların adrese dayalı yapılması • Öğrenci fotoğraflarının güncellenmesi • Rehber öğretmenlerin yükümlülüklerini yerine getirmesi	Ö1, Ö2, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö14, Ö15, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15

Tablo 16 incelendiğinde, e-okul uygulamalarında şeffaflık sorumluluk, yükümlülük ve cevap verebilirlik konusunda katılımcıların genel anlamda olumsuz görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Öğretmen ve yöneticiler genel olarak not ve devamsızlık bağlamında e-okulun şeffaf olduğunu bunun yanında e-okuldan mali konuları göstermesi konusundaki beklentiler bağlamında ise şeffaflığın sağlanamadığını düşünmektedirler. E-okulda şeffaflık sorumluluk, yükümlülük ve cevap verebilirlik alt temasında katılımcıların oluşturdukları kodlar *e-okulun şeffaflığının artmasına katkıları, şeffaflığın azaltan nedenler, sorumluluk bilincinin geliştirilmesi ve iş yükü, yükümlülük ve cevap verebilirlik* kategorilerinde gruplanmışlardır.

E-okul uygulamalarında şeffaflığın artması konusunda öğretmenler ve okul yöneticileri *bilgiye erişimin kayıtlı olması, birinci sınıfların oluşturulmasında şeffaf olunması, e-okul şeffaf bir yapıda değil, e-okulda yapılan tüm işlemlerin bakanlık dahil üst yönetimlerce görülebilmesi, mali kayıtlarla ilgili bilgileri sunacak modüllerin kurulması, okulun akademik başarısının bütüncül olarak gösterilememesi, öğrencilere e-okul üzerinden mesaj gönderilebilmesi, öğretmenlerin sorumluluklarının bilinmesi, sosyal faaliyetlerin detaylı olarak gösterilmesi, şeffaflık ile risk yönetiminin dengeli olmasının sağlanması, üst yöneticilerin okulların iş akışlarını inceleyebilmesi, velilerin öğrenci not ve devamsızlığını görebilmesi, yapılan tüm işlemlerin kayıt altına alınması, yazılı kağıtlarının sisteme girmesinin sağlanması* kodları üretilmiştir.

Ö1 kodlu lise öğretmeni e-okulun şeffaflık düzeyinin azalması konusunda şunları ifade etmiştir:

"Yani şeffaflığı açısından evet şeffaf yani. Olduğu noktada hani bana verdiği yetkiler kısmında şeffaf veya ama hani çok dışarıya açık olmayan bir sistem olduğu için ne

kadar tabii bu şeffaflık onu da tam, tartışmalı hani. Bana verdiği sorumluluk notların girişi, işte bu, onun dışında ne var, bizim bu yine stajyerlerle ilgili o yeni gelen ekranlar, oralarda işlerimiz oluyor. Ya onun dışında hani e-okulun şunu sorumlusu da benim dediğim... ha bir de proje ödev girişleri ya böyle hani bazı rutinleri şeye geçirmiş oluyor. Hani o noktada güzel; ama onun dışında bir, hani sorumluluk yüklediği bir nokta olmuyor. Ya da sınıf öğretmeni iseniz belki bir şeyler geliyor: karne dönemlerindeki bilgilerin doldurulması gibi; ama onun dışında da hani bir sorumluluk hissiyatı verdiği bir şey yok diyebilirim."

Ö10 kodlu ortaokul öğretmeni ile ö11 kodlu lise öğretmeni e-okulun kendilerine verdiği sorumluluk bağlamında şu görüşleri dile getirmiştir:

"Bana sorumluluğu, notları girmem, o çocuk kaç kitap okuduysa onu girmem. Ortaokul öğretmenleri olarak biz devamsızlıkları girmiyoruz, onu idare giriyor. Onun dışında işte sözlü notları veriyorum, notları giriyoruz; ama o notu, ben neye göre verdim... Bunu ne veli biliyor, ne öğrenci biliyor. Ya da iki sene sonra ben tekrar bu soruyu sorduğumda nasıl cevap vermiştim, aynı ölçeği oradan sistemden, her şeyin altyapısını kalması gerekiyor. Bir de hafızasının olması gerekiyor. Kurumların hafızasının da aynı zamanda bu o kurumun, o sınavın, o dersin hafızası olmuş olur. Daha şeffaf olursa, üstüne daha temeli sağlam olmuş olur." (Ö10)

"Yani e-okul şu şekilde şeffaf: ben bir öğrencinin A dersinden aldığı notu da görebiliyorum B dersinden aldığı notu da görebiliyorum; ama derse olan katılım oranını göremiyorum. Süreci göremiyorum. Öğrenci ile öğretmen arasındaki diyalogu göremiyorum süreç bazında. Yani bana verdiği sorumluluk sadece şu: ben öğrencinin sadece kitap bilgilerini girebiliyorum, karne notunu girebiliyorum. Onun dışında proje performans notunu girebiliyorum. Bana verdiği sorumluluk bu şekilde, kısıtlı aslında." (Ö11)

Ö12 kodlu ortaokul öğretmeni sistemin kendilerine verdiği sorumluluklarının sınırlı olmakla birlikte, kimi ek modüllerin kurulmasıyla bu kısıtların giderilebileceğine ilişkin görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

"Şimdi sistem bize verdiği sorumluluk hocam; bize not girme üzerine bir sorumluluk vermiş. Biz e-okulda yazılı tarihlerini giriyoruz, notlar giriyoruz. Onun dışında herhangi bir şey yapamıyoruz; geçmişe dönük ya da geleceğe yönelik. İdeallerini başka bir şekilde şeffaflığı göremiyoruz. Şifre ile alıyoruz biz de bu şifreyi idare veriyor öğretmenler olarak idare tarafından şifre alıyoruz. Sorumluluğumuz burada başlıyor, sonrasında sınavlarda kullanıyoruz bunu, sınav girerken. Sınav oluşturma esnasında sınav tarihlerini giriyoruz. Sınav oluşturduktan sonra da e-okula notları giriyoruz. Bu kadar yani. Burada sona eriyor. Şeffaflık açısından biraz önce de, diğer maddede söyledim; ama şu yapılabilir: şeffaflık açısından okul notlarına belli kriterler koyabiliriz. Kriterlere uygun mu değil mi, ya da bazı uygulamalarda olduğu gibi çocuğum karekod şeklinde sınav kağıtları okutulabilir. Sisteme yüklenebilir. Çocuk burada hangisini doğru yapmış hangisini yanlış yapmış şeffaf bir şekilde görebilir, isimleri ile birlikte. ÖSYM'nin yaptığı şekilde. Şu an için böyle bir şekil, durumu yok; ama şeffaflık açısından yapılabilir bence."

Katılımcılara göre e-okulda şeffaflığı azaltan faktörler genel olarak e-okulda tutulan bilgilerin öğretmenler, veliler, öğrenciler ve diğerleri için detaylarıyla verilemiyor olmasıyla ilgilidir. Öğretmen ve yöneticiler şeffaflığı azaltan faktörlerle ilgili olarak görüşme dökümleri incelenerek şu kodlar oluşturulmuştur: *Birinci sınıftan son sınıfa kadar süreç takibinin yapılmaması, ilkokullarda öğrencilerin değerlendirilmesinde kanıt temelli*

olmaması, öğrenciler ile öğretmenler arasındaki diyalogların bilinmemesi, öğrencilerin derse katılım oranlarının bilinmemesi, öğrencinin önceki öğretmenlerinin faaliyetlerinin görülememesi, öğrenciye ilişkin bilgilerin yıllar içinde tutarlı olarak takip edilmemesi, öğretmen öğrenci ilişkilerinin bilinmemesi, öğretmenlerin öğrencilerle ilgili görüşlerini detaylı yazmaması, sınav kağıtlarının görülememesi, sözlü notlarını verme ölçütlerinin bulunmaması, üst yönetimlerin e-okula müdahale edebilmesi ve velilerin öğrencilerin her bilgisine ulaşamaması.

Y13 kodlu ortaokul yöneticisine göre, e-okul yapısı gereği kısıtlı alanda faaliyet göstermektedir ve oldukça şeffaftır denilebilir. Bunun yanında e-okulun temel modüllerinden olan notların girilmesi konusunda öğretmenlerin hangi ölçütlere göre not verdiğinin bilinmemesinin şeffaflığı azalttığını düşünmektedir. Katılımcının bu konudaki görüşleri şöyledir:

“E-okul şeffaflık açısından, yani tüm herkesin görebilmesi açısından yani, öğrenci veli öğretmenin görebilmesi açısından şeffaf. Tabii bu şeffaflık kimi zamanlarda özellikle az önce de söylemiştim ya, karne zamanlarında sıkıntı çıkarabiliyor diye, o açıdan sıkıntılı ama şeffaf olması, çocuğun aldığı notunu görebilmesi, o yönüyle iyi; ama mesela gelip velinin öğretmene bununla ilgili, yani verdiği nottan dolayı hesap sorulması, o da hoş bir davranış olmadığını düşünüyorum. O yönüyle mesela öğrencinin öğretmenin verdiği kanaat notunu kullanırken, hangi kriterlere göre verileceği, burda mesela maddeler halinde belirtilmiş olsa, öğretmen ona göre oraya tikler atarak, artı puan ya da eksi puan olarak bırakmış olsa. Bu durumda veli ha benim çocuğum derste demek ki dersi dinlemiyormuş. O yüzden notu düşmüş. Daha hesap verebilir duruma gelir. Öğretmenle veli karşı karşıya gelmez diye düşünüyorum. Sorumluluğu da paylaşmış oluruz. O yönüyle iyi. Mesela sınıf öğretmenlerine şöyle bir yetki verilebilir :sınıf öğretmeni kendi sınıfında öğrencilerin tüm bilgilerini işleyebilmeli sisteme. Zaman içerisinde değişiklik yapabilmeli ve bu sorumluluk sınıf öğretmeninde olmalı. Okul idaresine yüklenmemeli. Çünkü okul idaresinin sadece bir işi yok. Yani okul idaresi Yedi Kocalı Hürmüz gibi her yerden sıkıştırılıyor. O yüzden bence bu yükümlülüğün yani bunun içerisine bilgi yüklemeleri, mesela öğrenci fotoğraflarını her sene okul İdaresi girmek zorunda. Her sene okulu idaresi güncellemek zorunda. Bunu mesela sınıf öğretmenlerine yönlendirebiliriz sınıf öğretmenleri yapsın. Yani bazı şeyleri idare üzerindeki yüklerin paylaşılması gerektiğini düşünüyorum. Daha önce de söylediğim gibi belirli kişilere cevap verebiliyor sistem. E-okul tüm kurumlara cevap veremiyor. Sadece belirli noktalara kadar cevap veriyor. O da mesela az önce de söyledim ya öğrenciye veriyor veliye veriyor öğretmene veriyor, bir de okul idaresine veriyor. Daha üst kurumlara bilgi aktaramıyorsunuz, cevap veremiyorsunuz.”.

Bu alt temadaki üçüncü kategori sorumluluk bilincinin geliştirilmesi ve iş yükü konusundadır. Katılımcı yönetici ve öğretmenlerin bu kategori kapsamında ürettikleri kodlar e-okulun işleyişi ile ilgilidir ve e-okula girilecek bilgilerin dikkatlice girilmesi ve düzenli aralıklarla kimilerinin güncellenmesine yöneliktir. Bu kategoride katılımcı görüşlerine dayalı olarak *belli tarih aralıklarında bilgi girişinin yapılması, devamsızlıkların girilmesi, gerekli verilerin zamanında sisteme girilmesi, girilen verilerin*

değiştirilememesinin sorumluluğu artırması, işlemler için süre sınırının olması, karnelerin basılması, karnelerin doldurulması, notların girilmesi, notların sisteme işlenmesi, okunan kitap bilgilerinin girilmesi, öğretmenlerin şifrelerine sahip çıkması, öğretmenlerin ve diğer kullanıcıların işlemlerinin zaman açısından takip edilmesi, performans faaliyetlerinin girilmesi, proje konularının girilmesi, proje notlarının girilmesi, sınav tarihlerinin girilmesi, veli ve öğrencilerin sorumluluklarının bulunmaması kodları oluşturulmuştur.

Katılımcılar e-okulun sorumluluk bilincinin geliştirilmesi konusunda yaptığı katkının, bir yönüyle e-okulun yapısı gereği yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerden kaynaklandığını, e-okul kullanmanın yönetici ve öğretmenleri düzenli olarak görevlerini takip etmeye yönlendirdiğini bunun da onların görev ve sorumluluk bilincini artırdığını düşünmektedirler.

Bu konuda Y14 kodlu ilkokul yöneticisinin görüşleri diğer katılımcıların görüşlerini örneklendirir niteliktedir:

“E-okul sistemi üzerinde okulun performansını da değerlendirmesi gerekecek alanların da olması gerekiyor bence. Bunu hem öğrenci performansı üzerinden değil hem tüm çalışanlar yani yöneticiler idareciler diğer alt kademede çalışanlar olmak üzere oradaki başlıklar açılarak da takibin yapılabileceğini düşünüyorum. Bu hem okul yönetimleri, hem üst yönetimin takip edebileceği, denetimi kolaylaştırıcı bir alan olabilir. Bu tür başlıklar olursa bu eksiklik kapatılabilecektir. Olumsuz yönleri ise, bazı bürokratik engellerden dolayı yıl içerisinde yapılması gereken işlemleri kaçırdığın zaman sizin başınıza çorap örülebiliyor, geriye dönülüyor geriye dönük işlem yapılamıyor. Yani bize uyarı vermesi gerekiyordu ya da hatırlatması gerekiyordu. Yani bir algoritma oluşturarak bu sistem üzerinde şu anki, yani e-okul sisteminin bilgi sisteminden öte ondan çıkması gerekiyor açıkçası. Yani bunun farklı bir alana çekilmesi gerekiyor. Şu an anlamlandıramıyorum ama eksikliği var, onları görüyoruz.”

Dördüncü ve son kategori olan yükümlülük ve cevap verebilirlik konusunda katılımcı öğretmen ve yöneticilerin görüşleri incelenerek; *e-okulun cevap verebilirlik düzeyinin düşük olması, nakil ve yeni kayıtların adrese dayalı yapılması, öğrenci fotoğraflarının güncellenmesi ve rehber öğretmenlerin yükümlülüklerini yerine getirmesi* kodları oluşturulmuştur.

Öğrenci nakilleri konusunda e-okulun kullanılmasının büyük avantajlar içerdiğini anlatan Ö5 kodlu lise öğretmeni şu görüşleri dile getirmiştir:

“E-okul burada daha ziyade öğrencilerin not transferleri ile alakalı olarak kullanılıyor. Yani bir okuldan başka bir okula öğrenci nakil aldığı durumda çocuğun notları rahatlıkla e-okul üzerinden transfer olmuş olduğundan dolayı rahatlıkla görebiliyoruz. Bunun çok büyük avantajları oluyor. Çünkü resmi yazışma kuralları içerisinde girdiğin zaman, bu, zaman alabiliyor. Yeri geliyor süre kısıtlaması oluyor, dönem sonu oluyor. Bu sıkıntılar yaşanabiliyor. E-okul üzerinden direkmen notların gelmesi... Bunun haricinde çocuğun hakkında kimlik bilgilerinde, aile düzeyinde, ailesi ile alakalı bilgilerinde e-okul üzerinden transfer edilmiş olması bilgiye ulaşmamızı açısından bize büyük kolaylık sağlıyor”.

Bu konuda Y5 kodlu ilkokul yöneticisinin görüşleri diğer katılımcıların görüşlerini özetler niteliktedir:

“... yani okul idaresi bunun sorumluluğunu üstleniyor. Mesela yaptığı nakillerde, geldiği zaman sen bu nakli neden, nasıl aldın. Mesela adres tutmuyor. Farklı yerden bunu nasıl aldığını gelip müfettiş bunu sana sorabiliyor. Orada e-okul sisteminde nasıl alındığı, işyeri adresi tutuyorsa işyeri adresinden, kaynaştırma öğrencisi ise kaynaştırma öğrencisi, tarım işçisi ise tarım işçisi olarak bunu sunabiliyoruz. Yani sorumluluk açısından biz sorumluluklarımızı yerine getirebiliyoruz. Şeffaflık açısından orada nakillerde olsun görülebiliyor ama sınıf ayrımı 1.sınıflarda sınıf oluşturmada şeffaf değil çünkü biz sınıf oluşturmada farklı yöntemleri deniyoruz. Tabii insanların kafasında soru işareti kalıyor. Niye bu sınıfa gitti, öbürü niye bu öğretmene gitti, bu öğretmen daha iyiydi beni bu öğretmene alabilir misin? O konuda aslında şeffaflık olmuyor çünkü 2 kişinin veya 3 kişinin yaptığı bir olay olduğu için şeffaf ve hesap verebilirlik açısından olumsuz olduğunu düşünüyorum.”.

Katılımcılar genel olarak e-okul sisteminin şeffaf olduğunu, öğretmen ve yöneticilerin sorumluluk ve yükümlülüklerini yerine getirdiklerini düşünmektedirler. Bunların yanında e-okulun taleplere cevap verebilirlik durumunun ise talebin içeriğine göre değişebildiğini ifade etmişlerdir.

4.5.3. E-okulun Hesap Verebilirliğinin Geliştirilmesi

Katılımcılara yönlendirilen on birinci görüşme sorularına alınan yanıtlar incelenmiş ve katılımcıların oluşturdukları kodlar ve kategoriler hesap verebilirlik temasında yer alan üçüncü alt tema olan e-okulun hesap verebilirliğinin geliştirilmesi altında toplanmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 17’de verilmiştir:

Tablo 17

E-Okulun Hesapverebilirliğinin Geliştirilmesi Alt Temasında Yönetici ve Öğretmenlerin Oluşturdukları Kodların Kategorilere Dağılımı

<i>Kategori</i>	<i>Kodlar</i>	<i>Görüş Bildiren Katılımcılar</i>
Altyapının geliştirilmesi	- Okulun web sayfasının e-okulla entegre edilmesi - Sunucu kapasitelerinin artırılması	Ö1, Ö5, Y2, Y6, Y8
Kurumlar arası entegrasyonun sağlanması	- Eba ile entegrasyon sağlanması - Edevlet ile entegrasyon sağlanması - Mebbis ile entegrasyon sağlanması - Okulun gelir giderlerinin sergileneceği modüllerin kurulması - Sağlık bakanlığı ile entegrasyon sağlanması - Tefbis ile entegrasyon sağlanması	Ö1, Ö2, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15
İşleyişin iyileştirilmesi	- Bağışlar için modül kurulması - Cinsiyet ve ekonomik duruma göre sınıfların otomatik olarak oluşturulması - Ders programlarının hazırlanabileceği modüller kurulması - E-okulun kuruluş amacına göre sistemin yeterli olması - Okul aile birliği kararlarının sisteme yüklenebilmesi - Okul yöneticilerinin denetleneceği modüllerin kurulması - Okulların ekonomik düzeylerine göre gruplanması - Okulun bağlı bulunduğu bilgi sistemlerinin birbirini kontrol edebileceği modüller kurulması - Satın alma ve muayene modüllerinin kurulması - Sınıf ayrımlarının bakanlık düzeyinde yapılması - Velilerin e-okuldan rapor alabilmesi - Yaygın eğitim faaliyetlerinin e-okula eklenmesi - Yazılı kağıtlarının sisteme yüklenmesi	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15
Ekonomiklik	Resmi yazıların çıktı alınmaması	Ö3, Ö13, Y6, Y7, Y12, Y13, Y14, Y15
Personel arası etkileşimin artırılması	- Disiplinler arası iletişim modülleri kurulması - Öğretmenlerin girdiği ekderslerin gösterilmesi - Zümreler arası işbirliğini artıracak modüller kurulması	Ö1, Ö6, Ö12
Öğrencilere yönelik işlevsel modüllerin kurulması	- Ödevlerle ilgili modül kurulması - Öğrenci fotoğraflarının güncellenmesi - Öğrenci portfolyoları oluşturulması - Öğrenci yönlendirme sisteminin kurulması - Öğrencilerin geçmiş bilgilerinin bütüncül olarak gösterilmesi - Öğrencilerin tüm özelliklerinin sisteme işlenebileceği modüllerin kurulması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15
Güvenliğin sağlanması	- Parmak izi sistemi kurulması - Yüz tanıma sistemi kurulması	Ö10
İletişimin güçlendirilmesi	- Etkileşimli modüller kurulması - Öğrencilerin okula giriş çıkış saatlerinin velilere	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8,

bildirilmesi	Ö9, Ö10, Ö11,
• Öneriler modülü kurulması	Ö12, Ö13, Ö14,
• Paydaşlar arası iletişim modülleri kurulması	Ö15, Y1, Y2, Y3,
• Veli ile öğretmen arasındaki diyalog için modül kurulması	Y4, Y5, Y6, Y7,
• Veli ile yöneticiler arasındaki diyalog için modül kurulması	Y8, Y9, Y10,
• Velilerin görüşlerini yazabileceği modüllerin kurulması	Y11, Y12, Y13,
	Y14, Y15

Tablo 17 incelendiğinde, e-okulun hesap verebilirliğinin artırılması konusunda ilgili olarak geliştirdikleri kodların *altyapının geliştirilmesi, kurumlar arası entegrasyonun sağlanması, işleyişin iyileştirilmesi, ekonomiklik, personel arası etkileşimin artırılması, öğrencilere yönelik işlevsel modüllerin kurulması, güvenliğin sağlanması ve iletişimin güçlendirilmesi* kategorilerinde toplandıkları görülmektedir.

Altyapının güçlendirilmesi kategorisinde *okulun web sayfasının e-okulla entegre edilmesi ve sunucu kapasitelerinin artırılması* kodları geliştirilmiştir. Katılımcılara göre e-okulun teknik altyapısında yaşanan kimi aksaklıklar onun hesapverebilirliğine olumsuz etki yapmaktadır. E-okulun daha güçlü bir teknik altyapıya sahip olması e-okulu daha hesapverebilir kılacaktır.

Ö1 kodlu lise öğretmenin bu konudaki görüşleri geneli yansıtmaları açısından örnek olarak gösterilebilir:

“... Yani alt yapı ile ilgili işte hani sınav dönemlerindeki yoğunluk üzerinde daha bir belki çalışılmalı, hani orada sunucu kapasitelerinin artırılması olabilir, hani çalıştığı yazılım arayüzünün daha böyle modern hale getirilip, daha hızlı hızlı, tık tık işlemleri yürütebileceğimiz hale getirilebilir. Onun dışında daha çok entegrasyon, daha böyle detaylı bilgi edinebileceğimiz noktalara getirilebilir. Ders ücretleri ile ilgili mesela. işte ek dersten hesaplanmasıdır, maaş hesaplanması hani onlar bile aslında olmalı diye düşünüyorum yani. Mesela yani şeffaf olması açısından bu olabilir. Tabi bunlarla ilgili başka sistemler var tabii hani devlet kademelerinde ama e-okulda da yapılabilir aslında.”

Öğretmen ve yöneticiler e-okulun işleyişinin daha da iyileştirilmesinde ve öğrenci ve veli bilgilerine daha rahat erişim sağlanmasında tıpkı edevlette olduğu gibi kurumların çevrimiçi ağlarının birbirine bağlanmasının yararlı olacağını düşünmektedirler. Kurumlar arası entegrasyonun sağlanması kategorisinde *Eba ile entegrasyon sağlanması, Edevlet ile entegrasyon sağlanması, Mebbis ile entegrasyon sağlanması, okulun gelir giderlerinin sergileneceği modüllerin kurulması, Sağlık Bakanlığı ile entegrasyon sağlanması ve Tefbis ile entegrasyon sağlanması* kodları geliştirilmiştir.

Entegresyon hemen tüm katılımcıların önem verdiği bir konudur. Bu konuda Ö3 kodlu ortaokul öğretmenin görüşleri örnek olarak gösterilebilir:

“E-okul altyapısını aslında diğer sistemlerle entegre etmek yani, ebadı, mebbistie. Bunlarla entegre etmek çok mantıklı olabilecek diye düşünüyorum ben. Çünkü eba'dan sadece yani açıkçası not, tarihi, sınav tarihi gir, notunu öğren. Sadece bunun için kullanılıyor yani Türkiye'de e-okul. Ben öyle görüyorum ya da ben öyle düşünüyorum. Bunu diğer sistemlerle entegre edersek, bunları senkron edersek o zaman daha iyi sonuçlar elde edebiliriz belki.”

Öğretmen ve yöneticiler e-okulun işleyişinin iyileştirilmesi için e-okula ek modüller kurulmasının zorunluğu olduğunu düşünmektedirler. Bu konuda *bağışlar için modül kurulması, cinsiyet ve ekonomik duruma göre sınıfların otomatik olarak oluşturulması, ders programlarının hazırlanabileceği modüller kurulması, e-okulun kuruluş amacına göre sistemin yeterli olması, okul aile birliği kararlarının sisteme yüklenebilmesi, okul yöneticilerinin denetleneceği modüllerin kurulması, okulların ekonomik düzeylerine göre gruplanması, okulun bağlı bulunduğu bilgi sistemlerinin birbirini kontrol edebileceği modüller kurulması, satın alma ve muayene modüllerinin kurulması, sınıf ayrımlarının bakanlık düzeyinde yapılması, velilerin e-okuldan rapor alabilmesi, yaygın eğitim faaliyetlerinin e-okula eklenmesi ve yazılı kağıtlarının sisteme yüklenmesi* kodları geliştirilmiştir.

Öğretmenler arasında Ö11 kodlu lise öğretmeni ile Ö12 kodlu ortaokul öğretmenin e-okulda yeni modüllerin kurulması konusundaki görüşleri diğer öğretmenlerin görüşlerini yansıtmaları açısından önemlidir. Öğretmenler kurumlar arasında sağlanacak entegrasyonun öğrenci bilgilerindeki devamlılığın sağlanması için de önemli katkılar sunacağını düşünmektedir. Ö11 ve Ö12 kodlu katılımcıların görüşleri şöyledir:

“... şunu yapabiliriz mesela, ilk önce akademiden başlarsak eğer, derslerden başlarsak, ilk önce öğrenciler sınav notlarını çok rahat bir şekilde görülmesini istiyoruz. Bize e-okuldan veya ölçeklerin çok rahat bir şekilde görülmesini istiyoruz. Öğrenci benim notum neden 100 veya neden 50 diye sorduğunda bize gelmesin çocuk. Bunun için biz e-okuldan bunu çok rahat bir şekilde gösterebilelim istiyoruz. Onun dışında diğer kurumlarla da bir bağlantısının olmasını istiyoruz. Mesela nasıl Milli Eğitim Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı'nın arasında bir anlaşma varsa, aynı şekilde e-okul ile arasında da olmasını istiyoruz. Mesela öğrenci bir rapor aldığı anda doğrudan sistemi düşün istiyoruz. (Ö11).

“...e-oku'da şu modüller olsa diyebileceğimiz; okul aile birliği ile ilgili kararların alındığı e-okulda bir bölüm olabilir. İşte gelir gider cetvellerinin olduğu; veli geliyor bize, işte öğretmenim ben aidatımı verdim bunu görmek istiyorum diyor. Sınıf öğretmeni olduğum veliler bana bu şekilde geliyorlar. Bunu görmeleri için bir modül olabilir. Okul aile birliğine kimin bağış yapıp, kimin bağış yapmadığını görmek için böyle bir alan olabilir. Bir de az önce söylediğimiz gibi portfolyoların olduğu bir alan olabilir. Geçmişine bakabileceğimiz ve ileride kullanılacak durumları görebileceğimiz bir alan olabilir ve altyapı ve süreçlerin iyileştirilmesi için birden fazla alana bağlantı kurulabilir. Farklı derslerde, disiplinlerle bağlantı kurulabilir. Bunları söylemek istiyorum. (Ö12)

Katılımcılara göre *e-okulda resmi yazıların alınmaması* onu ekonomik kılmaktadır. Bu da dolaylı olarak e-okulun hesapverebilirliğinin geliştirilmesine hizmet etmektedir. Personel

arası iletişimin güçlendirilmesi kategorisinde *disiplinler arası iletişim modülleri kurulması, öğretmenlerin girdiği ek derslerin gösterilmesi ve zümreler arası işbirliğini artıracak modüller kurulması* kodları oluşturulmuştur. Özellikle öğretmen katılımcılar farklı disiplinlerdeki öğretmenler arasında yapılacak işbirliklerinin öğrencilerin akademik başarılarını artıracaklarını düşünmektedirler.

Bu konuda Ö6 kodlu ilköğretim öğretmenin görüşleri örnek olarak gösterilebilir.

“... Yani e-okuldan neler olabilir... Tabii şu anda daha geliştirilebilir e-okuldaki mesela zümreler arası işbirliği olabilir. E-okulda aynı sınıfı okutuyoruz ya. Orada zümreler birbirimizle iletişime geçerek çalışma yapabiliriz. Orada öğrencilerle velilerle diyalog kurulabilse iyi olur diye düşünüyorum. E-okulda bu gibi şeyler olabilir. İdare ile iletişim kurulabilir e-okul'dan”.

Katılımcıların e-okulun geliştirilmesi konusunda önerdikleri bir diğer konu da öğrencilere yönelik modüllerin kurularak işlevsel hale getirilmesidir. Bu kategoride *ödevlerle ilgili modül kurulması, öğrenci fotoğraflarının güncellenmesi, öğrenci portfolyoları oluşturulması, öğrenci yönlendirme sisteminin kurulması, öğrencilerin geçmiş bilgilerinin bütüncül olarak gösterilmesi ve öğrencilerin tüm özelliklerinin sisteme işlenebileceği modüllerin kurulması* kodları oluşturulmuştur.

Öğrencilerin geçmiş bilgilerinin görülebilmesi konusunda Y2 kodlu ortaokul yöneticisinin görüşleri geneli yansıtmaları bakımından önemlidir”

“... Bütün konuşmalarda söyledik. Veli ya da öğrenci çok rahat bir isteğini, önerisini. Şikayet mekanizması olarak kullanılmasını kabul etmiyorum. İşleri aksatacağını düşünüyorum. Yeteri kadar kanal var bununla alakalı; ama herhangi bir öneri, özellikle öneri kısmının bize katkı sunacağını düşünüyorum. Oradan veli veya öğrencimiz bize ulaşabilir. Öneri modülü olabilir. Nakil gelen öğrencilerin daha önceki nakil geçmişi görülebilir. Bir de şeyi tam göremiyoruz diye hatırlıyorum ben: bazen sene sonunda okul birincisi, ikincisi, üçüncüsünü belirlerken biz şey yapıyoruz: önce birinci dönemin birincisini alıyoruz, ondan sonra ikinci dönemin birincisini alıyoruz. Biraz daha uğraştırıyor. Hani günümüz ihtiyaçları ile alakalı verilere de daha hızlı ulaşabiliriz. Mesela bu yok. Bütün okullar sene sonunda okul birincisi ya da ikincisi üçüncüsünü belirlemek ister; ama bununla ilgili e-okul'da bir şey yok.”.

Özellikle liselerde görev yapan öğretmenler e-okulda güvenliğin sağlanması amacıyla *parmak izi sistemi kurulması ve yüz tanıma sistemi kurulması* önerilerini getirmişlerdir. Katılımcılar parmak izi ve yüz tanıma sistemlerinin öğrencilerin okullara giriş çıkış saatlerinin belirlenmesinde ve velilerin bilgilendirilmesinde etkili olacağını düşünmektedirler. Parmak izi ve yüz tanıma sistemlerinin e-okula entegre edilmesi e-okulu daha hesapverebilir bir platform haline getirecektir.

Bu konuda Ö10 kodlu öğretmen görüşlerini doğrudan ifade ettiği için örnek olarak burada gösterilmiştir:

“Yani çok az soru soruyor, çok az cevap veriyor diye değerlendiriyorum. Yani sadece çocuğun not ve devamsızlık konusunda cevap veriyor. Mesela çocuk sabah okula gitti

mi onu veli bilmiyor. Yani akşam anca eve geldikten sonra, o sisteme girdikten sonra, işte okul müdürü, müdür yardımcısı devamsızlık girdikten sonra o çocuğun o gün okula gidip gitmediğini bilebiliyor. Okula girişlerde yani parmak izi, bazı yerlerde giriş yapıldığı, artık buna ya da yüz tanıma sistemi gibi bir şey entegre edilerek, o gün çocuğun okula geldiği, ya da teneffüste falan okuldan çıktığı anda direkt veli bilgilendirecek şekilde bir sistem kurulabilir. Hem daha güvenli olur ve şu anda birçok veli de çalıştığı için, çocuğunda aklı kalmaz. Hem okul için daha güvenli olur, hem de çocuğun güvenliği sağlanmış olur bu şekilde.”.

Katılımcı öğretmen ve yöneticiler e-okulun hesapverebilirliğinin artırılması amacıyla iletişimin güçlendirilmesini önermektedirler. Bu konuda *etkileşimli modüller kurulması, öğrencilerin okula giriş çıkış saatlerinin velilere bildirilmesi, öneriler modülü kurulması, paydaşlar arası iletişim modülleri kurulması, veli ile öğretmen arasındaki diyalog için modül kurulması, veli ile yöneticiler arasındaki diyalog için modül kurulması ve velilerin görüşlerini yazabileceği modüllerin kurulması* kodları oluşturulmuştur.

Y1 kodlu lise yöneticisinin görüşleri hesapverebilirliğin geliştirilmesi bağlamında diğer katılımcıların görüşlerini özetler şekildedir. Lise yöneticisinin bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

“... e-okul'un okul ve veli iletişimi arasında çok bir bağlantısı yok. Not ve devamsızlık. Hep aynı şeyi söylüyorum. Bu ikisi dışında. Veliyle bir bağlantı sağlayamıyor size. Veli bilgi alan durumunda, okul bilgiyi veren durumunda burada. Biz bilgileri giriyoruz veli orda görüyor sadece. Yani karşılıklı bir iletişim portalı gibi değil e-okul portalı. Sadece bilgi paylaşımı portalı .O da bilgileri girerseniz. Bir bilgi girmezseniz siz oraya otomatik olarak gelen veriler var. Neler: öğrencinin ortalamasını veli görebiliyor mu: evet; takdir teşekkür almış mı görebiliyor. E-okul dediğiniz zaman veli oraya girdiği zaman öğrencisi ile ilgili- en azından kendi öğrencisi ile ilgili- öğretmenlerin yorumlarını vs. görebilmesi lazım; ama şu an öğrencinin e-okul sistemine girdiğinizde geriye dönük belki 10. sınıf öğrencisinin 1 yıl öncesini görebilirsiniz; ama bu çocuk ortaokulda nasıldı bilemezsiniz. Bu anasınıfından itibaren, belki 1. sınıftan itibaren bu öğrenci nasıl bir öğrenciymiş, akademik gelişimi nasılmış, belki bu çocuk dereceleri almıştır, başarılı olmuştur, belli alanlara yönelmiştir. Biz zaten şu anda ben hep onu söylerim, Almanya'dan mezunum ben liseden. Liseyi Almanya'da bitirip geldim. Yönlendirme kısmımız çok eksik bizim. Öğrenciyi takip etmediğimiz için de yönlendiremiyoruz otomatikman. Bunu e-okul yapabilir mi: evet çok iyi yapabilir. Güncel olarak zaten ilk dört sınıf sınıf öğretmenin elinde olan bir şey. Bir öğretmenin en fazla olsun 30 öğrencisi var. Bunları çok rahat takip eder. Her türlü bilgisine hakimdir o zaman. Girer sisteme. Ortaokul kısmında da yine birer şube öğretmenleri var herkesin. Bunları kullanarak öğrenciye bir portfolyo oluşturulup bunun yıldan yıla aktarılması en mantıklı olan şeydir Böyle bir altyapı çalışması yapılabilir. E-okul'u yaşayan bir hale getirecek bir portal haline gelmeli e-okul. Yani şu andaki Eba bir kısmını veriyor belki bunun. Öğrencinin portfolyo sayfası filan var ama birileri bir şey girerse var.”.

Çalışma bütününde hem öğretmenlerin hem de yöneticilerin sıklıkla dile getirdikleri konu, eokulda hesapverebilirliğin geliştirilebilmesi için, okulun mali durumunun eokul üzerinden incelemeye açılmasıyla ilgilidir. Yanı sıra katılımcılar, öğretmenlerin öğrencilerin çalışmalarını değerlendirirken ve not verirken daha önceden belirlenmiş ölçütlerin sistem

zerinden veli ve öğrencilerle paylaşılmış olmasının da hesapverebilirliği geliştireceğini düşünmektedirler.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bulgularına dayalı olarak ulaşılan sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Hesap verebilirlik açısından e-okul uygulamalarının yönetici ve öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışmada beş alt probleme yanıt aranmıştır.

Çalışmanın ilk alt problemi bağlamında katılımcıların e-okul sistemi hakkındaki değerlendirmeleri incelenmiştir. Çalışmaya katılan okul yöneticilerinin görüşmelerde en fazla gündeme getirdikleri konuların okul işlemleri, öğrenci işlemleri, bilgilerin düzenlenmesi, sistem, zaman yönetimi, veliler, şeffaflık, devamsızlık ve takip işlemleri, öğretmenlerin görevleri, nakil işlemleri, eğitime yansımaları, hesap verebilirlik, sınıf bilgileri, akademik konular, sorumluluk, sosyal konular, otomasyon, entegrasyon, e-okulun işlevselliği, derslerin girilmesi, kayıt işlemleri ve mali konular olduğu görülmektedir. Okul yöneticilerine göre e-okul işlemlerinde en fazla ağırlık okulun yönetsel faaliyetlerine yönelik çalışmalara aittir. Okulla ilgili konuları öğrenci işlemleri ve bilgilerin düzenlenmesi takip etmektedir. Okul yöneticilerinin, yönetsel faaliyetleri dikkate alındığında böyle bir sıralamanın okullardaki olağan durumu yansıtan bir sonuç olduğu belirtilmiştir. Sonuç olarak birinci alt probleme ilişkin bulgular incelendiğinde okul yöneticileri ile öğretmenlerin benzer kavramlara vurgu yaptıkları görülmüştür. E-okul konusuna ilişkin çalışmalarda benzer sonuçlara ulaşıldığı gözlenmiştir. Devamsızlık ve takip işlemlerinin e-okul sistemi ile kolaylaşması, sınıf listelerinin ve öğrencilerin akademik bilgilerinin yer almasının angarya iş yükünü hafifletmesi (Akar, 2009; Gürel, 2016; İbil, 2012; Özkan, 2011), öğrenci ve velilerle etkileşim (Gürel, 2016; Turan, 2010);

okul kayıtlarında sosyal adaletin sağlanması ve nakil işlemlerinin kolaylaşması (İbil, 2012); bürokratik işlerin azalması, (Turan, 2010), velilerin öğrenciler hakkındaki bilgilere erişiminin hızlanması ve bilgi edinmeyi kolaylaştırması (Kızılböğ, 2010) zamanı etkin kullanma ve kaynak israfını azaltma konusunda başarılı bir uygulama olduğu (Sarıt, Yıldız ve Durusoy, 2012) yönündeki sonuçlar çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Öğretmenler çalışma konusuyla ilgili olarak en fazla okulun faaliyetleri, öğrencilerle ilgili konular, bilgi sistemleri, öğretmenlerle ilgili konular, şeffaflık, veliler, not girme, sistem, hesap verebilirlik, zaman yönetimi, devamsızlık, sınavlar, işlevsellik, sorumluluk ve okul yönetimi (idare) konularını gündeme getirmişlerdir. Öğretmenler de tıpkı yöneticiler gibi e-okul denilince okulun faaliyetlerini düşünmektedirler. Devamında öğrencilerle ilgili konular, bilgi sistemleri, bilgilerin düzenlenmesi ve öğretmenlerle ilgili konuları gündeme getirmişlerdir. Öğretmenlere göre şeffaflık konusu e-okul uygulamaları için dikkat edilmesi gereken konulardandır.

Bir bütün olarak incelendiğinde e-okulla ilgili olarak hemen tüm katılımcıların e-okulun öğretim süreçlerini kolaylaştırması konusunda olumlu görüş belirttikleri görülmektedir. Katılımcılar sınav tarihlerinin takip edilmesi, devamsızlığın azaltılması, notların takip edilebilmesi, proje bilgilerinin işlenmesi, sosyal etkinlikler modülünün kullanışlı olması ve velilerin süreci takip edebilmesi gibi işlemler açısından e-okul sisteminin önemli katkıları olduğuna vurgu yapmışlardır. Katılımcılara göre e-okulun önemli avantajı, öğrencilerle ilgili akademik bilgilerin birikimli olarak e-okulda kaydedilebilmesi ve bunlara dayalı olarak öğretim sürecinin başarısının artırılmasına dönük önlemler alınabilmesidir. Diğer taraftan e-okulda yapılabilecek iyileştirmelerle öğrencilerin akademik başarısının artırılması, devamsızlıkların azaltılması, veli ve sosyal çevreyle işbirliğinin güçlendirilmesi gibi konuların okul ve paydaşlar açısından daha olumlu hale getirilmesinin mümkün olabileceğini de düşünmektedirler. Ulaşılan bu sonuçlar ilgili alanyazındaki benzer araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Devamsızlık ve takip işlemlerinin e-okul sistemi ile kolaylaşması, sınıf listelerinin ve öğrencilerin akademik bilgilerinin yer alması angarya iş yükünü hafifletmesi (Akar, 2009; Gürel, 2016; İbil, 2012; Özkan, 2011) diğer çalışmalarda da ortaya konulan sonuçlar arasındadır.

Çalışmada ulaşılan ilginç sonuçlardan biri de hem öğretmenlerin hem de yöneticilerin e-okulu çoğunlukla yazılı kâğıt üzerinde yürütülen not, devamsızlık, öğrenci takibi, okullar arası öğrenci nakilleri ve benzeri işlemlerin artık bilgisayardan yapılmasına indirgemeleri ve bu sistemden okulun genel anlamda iyileştirilmesi konusunda pek beklenti içerisinde

olmamalarıdır. Bu düşüncüyü destekleyen en önemli sonuç da neredeyse tüm katılımcıların e-okulun web sayfasında yapılacak görsel iyileştirmelere yönelik öneri getirmeleridir.

E-okul sisteminin geliştirilmesi ve ek modülleri eklenerek daha aktif hale getirilmesi (Aydoğan, 2011; Kızılboğa ve Erdoğan, 2012) ile etkileşimin arttırılması (Özkan ve Akbaba, 2013) tarafından yürütülen çalışmada da ortaya konulan sonuçlardandır.

Araştırma ikinci olarak katılımcıların e-okul sistemine ilişkin teknik değerlendirmeleri incelenmiştir. Bu konuda ulaşılan sonuçlar katılımcıların e-okulun teknik olarak yetersiz gördüklerini göstermektedir. Kimi katılımcılar e-okulun kullanım amacının yalnızca not ve devamsızlıklar olduğunu, o nedenle sistemden çok fazla beklenti içine girilmemesi gerektiğini ifade ederken, onların da diğer katılımcılara benzer şekilde özellikle karne dönemlerinde sistemde yoğunluk nedeniyle yavaşlamalar gözlenmesi konusunda görüş belirttikleri dikkat çekmiştir. Öğretmen ve yöneticilerin teknik yetersizlikler bağlamında en fazla dile getirdikleri konular arasında, arayüzdeki butonların otomatik aktif olmaması, arayüzün eski olması, bağlantı hızının yavaş olması, birçok işlemin otomatik olarak tanımlanmaması ve elle yapılmasının zorunlu olması, internete erişim bağlamında fırsat eşitsizliğine yol açması, güvenlik riski taşınması, hata yapıldığında düzeltmeye imkân vermemesi, kullanıcı için uyarı mekanizmasının olmaması, Nüfus Sistemi (Mernis) ile entegrasyonun sınırlı olması, öğretmen ve öğrenci arasında mesaj göndermeye olanak tanınamaması, rapor almada sorunlar yaşanması, sistemi kullanırken yaşanacak sorunlarla ilgili uyarı mekanizmasının olmaması öne çıkmıştır. Bu sonuçlar ilgili alan yazınla tutarlıdır. Okulda kullanılan bağlantı hızının yükseltilmesi ve e-okul sistemi altyapısının güçlendirilerek yıl sonu işlemlerindeki aksamaların ortadan kaldırılması (Sarıtaş, Yıldız ve Durusoy, 2012; Turan, 2010) önerilerinde bulunulmuştur.

Üçüncü alt problem katılımcıların gözünden e-okul sisteminin olumlu ve olumsuz yönlerini ortaya çıkarmaya yöneliktir. Bu konuda ulaşılan sonuçlar yönetici ve öğretmenlerin büyük çoğunluğunun olumlu görüş belirterek e-okulun öğrencilere ve velilere ait bilgi havuzu oluşturulmasına olanak tanınması, ailenin sosyal güvenlik bilgilerine ulaşılabilmesi, e okul ile sağlık bakanlığı arasında entegrasyon olması (liseler), öğrencinin genel bilgilerinin sistemden görülebilmesi (liseler) ve Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM) raporlarının görülebilmesi gibi konularda iş yüklerini azaltmasını örnek gösterirken; bir kısmının da sistemde güvenlik riskinin bulunmasının yanında geriye dönük işlem yapılamaması, öğrenci hakkında görüş belirtecek modüllerin olmaması (ilkokul ve ortaokul için), öğrenci yönlendirme sisteminin olmaması, öğrencilerin becerilerinin

işlenememesi, öğrencilerin gelişim özelliklerinin tutarlı ve bütüncül takibinin yapılamaması, öğretmenlerin e-okul ile ilgili görüşlerinin alınmaması, rehberlik servislerinin e-okulu etkili kullanamaması, sınıflara öğrenci atamasının otomatik olarak yapılamaması, ilkokul ve ortaokullarda veli bilgilerine erişimin kısıtlı olması gibi olumsuzlukları da dile getirmişlerdir. Bu konuda katılımcıların dile getirdikleri olumsuzların e-okulun teknik yapısından kaynaklı sorunlar olması dikkat çekicidir. İlgili alanyazında alt yapı sorunlarının olduğu, okullarda bilgi sistemlerine erişim için ek imkanlar yaratılması gerektiği (Gürel, 2016) benzer çalışmalarda vurgulanmıştır.

Dördüncü alt problem katılımcıların e-okul sistemini daha çok hangi amaçlarla kullandıklarını belirlemeye dönüktür. Bu konuda ulaşılan sonuçlar yönetici ve öğretmenlerin e-okulu paydaşlarla bilgi paylaşımında bulunmak, okulun, derslerin ve öğrencilerin not, devamsızlık, sportif faaliyetler ve benzeri bilgilerini Milli Eğitim Bakanlığının veri tabanında depolamak amacıyla kullandıklarını göstermektedir. Bu bağlamda katılımcıların, sayılan konularla ilgili paydaşlardan bilgi edinme talebi geldiğinde bunu e-okul sistemi üzerinden yapamadıklarını, bununla birlikte okul web sitesi, whatsapp ve benzeri haberleşme kanallarını, yüz yüze görüşmeleri kullandıkları görülmüştür. Tüm katılımcılar bilgi paylaşımı için ek modüllerin e-okul sistemine eklenmesinin yerinde olacağını düşünmektedir. İncelenen kimi çalışmalarda e-okul uygulamalarında paydaşlara yönelik bilgi paylaşımlarının yeterli düzeylere getirilmesine yönelik öğretmenler, öğrenciler, okul yöneticileri ve öğrenci velileri tarafından bu çalışmada ulaşılan sonuçlara benzer bulgulara ulaşıldığı gözlenmiştir. Genel olarak öğrenciler ile velilerin görüşleri arasında kimi paralelliklerin gözlenmiştir. Alan yazındaki bazı çalışmalarda e-okul sistemine girilen bilgilerin yeterli olmadığı öğrenci bilgileri modülünün geliştirilmesi gerektiği yönünde görüş ileri sürülmüş (Demirkol, Demirli ve Varol, 2011; Doğu, 2012), sistemin veliler tarafından tam olarak kullanılmadığı ve okul idaresi tarafından bilgilendirmelerin ve tanıtım çalışmalarının yeteri kadar yapılmadığı (Erbay, 2018) bildirilmiştir.

Beşinci alt problem, bir hesap verebilirlik mekanizması olarak e-okul sistemi hakkında okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerini incelemeye yöneliktir. Bu konuda ulaşılan sonuçlar, katılımcıların hesap verebilirlik konusunu şeffaflık bağlamında değerlendirdiklerini, okul yöneticilerin genel olarak e-okulu hesap verebilir görme eğiliminde olduklarını, öğretmenlerin ise çoğunlukla tersi yönde görüş geliştirdiklerini göstermektedir. Okul yöneticilerinin hesap verebilirliği e-okul sistemi üzerinden

yapılabilecek işlemler bağlamında değerlendirerek, tüm işlemlerin kayıt altında olduğunu, deyim yerindeyse gizli saklı bir şey olmadığı görüşünde oldukları görülmüştür. Öğretmenler ise yöneticilerin kullanımına açılan birçok modülün öğretmenlere kısıtlı olması nedeniyle e-okulun şeffaflığına ilişkin kimi kaygılar taşıdıklarını bunun da e-okulun hesap verebilirliğini zayıflattığını düşündükleri görülmüştür.

E-okulu bir sistem olarak hesap verebilir olarak gören katılımcılar iç denetim süreçleri, müfettişlerin e-okul üzerinden denetleme yapabilmesi, okulun akademik başarısını gözler önüne sermesi, üst makamların değerlendirme ve denetimi, velilerin çocuklarıyla ilgili süreci takip edebilmesi, velilerin sınav tarihleri konusunda öğretmenlerle görüş alışverişinde bulunması gibi konuları örnek göstermektedirler. E-okulda hesap verebilirliğin azaldığını gösteren konular arasında derslerle ilgili konu takipleri olmaması, Eğitim Bilişim Ağı (Eba) ve Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri ile (Mebbis) entegrasyon olmaması, e-okuldaki bilgilerin herkese açık olmaması, hesap verebilirlik modülünün olmaması, kurumların geri bildirim vermemesi, not verme ölçeklerinin e-okulda bulunmaması, okul ile ilgili detaylı bilgileri göstermemesi, okul yönetimi ile paydaşlar arasındaki ilişkilerin bilinmemesi, okul yönetiminin öğretmenlere bilgi vermemesi, okul yönetiminin yaptığı işlemlerin görülememesi, okulun gelir gider bilgilerinin e-okulda paydaşlara sunulamaması, okulun stratejik planının sunulmaması, öğrenci ile ilgili detaylı bilgileri göstermemesi, öğrencilerin yazılı kağıtlarını görememesi, sistemin içeriğine ve işleyişine ilişkin güncellemelerin yetersiz olması, şeffaflık ve hesap verebilirlik için ölçütlerin olmaması, Türkiye’de Eğitimin Finansmanı ve Eğitim Harcamaları Bilgi Yönetim Sistemi’nin (Tefbis) e-okulla entegrasyonu olmaması, veli bilgilerinin beyana dayalı olması, veli katılımı olmaması, velilerin geri bildirim verememesi ve yöneticilerin bazen öğretmenin verdiği notları değiştirmesi örnek gösterilmiştir.

Sonuçlar, çalışmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin önemli bir bölümünün e-okulun hesap verebilirlik düzeyi konusuna ilişkin kavram yanılgıları yaşadıklarını, hesap verebilirlik kavramının içerik olarak eğitim çalışanları tarafından net olarak anlaşılamadığının, sistemde olmayan özellikler üzerinden sistemin hesap verebilirliğini sorguladıklarını göstermektedir. Bu bağlamda katılımcıların e-okulda hesap verebilirliği artırmak için okulun web sayfasının e-okulla entegre edilmesi ve sunucu kapasitelerinin artırılması yoluyla altyapının geliştirilmesi, kurumlar arası entegrasyonun sağlanması, işleyişin iyileştirilmesi, ekonomiklik, personel arası etkileşimin artırılması,

veli-öğretmen, veli-yönetici, öğrenci-öğretmenler arası iletişimin kolaylaştırılmasına ve güçlendirilmesine yönelik işlevsel modüllerin kurulması, güvenliğin sağlanması gibi öneriler getirmişlerdir.

Öğretmen ve yöneticiler e-okulun işleyişinin daha da iyileştirilmesinde ve öğrenci ve veli bilgilerine daha rahat erişim sağlanmasında tıpkı e-devlette olduğu gibi kurumların çevrimiçi ağlarının birbirine bağlanmasının yararlı olacağını düşünmektedirler. Öğretmen ve yöneticiler e-okulun işleyişinin iyileştirilmesi için e-okula ek modüller kurulmasının zorunluğu olduğunu düşünmektedirler. Katılımcılar bu konuda bağışlar için modül kurulması, öğrencilerin okula giriş çıkış saatlerinin velilere bildirilmesi, öneriler modülü kurulması, paydaşlar arası iletişim modülleri kurulması, veli ile öğretmen arasındaki diyalog için modül kurulması, veli ile yöneticiler arasındaki diyalog için modül kurulması ve velilerin görüşlerini yazabileceği modüllerin kurulması, cinsiyet ve ekonomik duruma göre sınıfların otomatik olarak oluşturulması, ders programlarının hazırlanabileceği modüller kurulması, okul yöneticilerinin denetleneceği modüllerin kurulması, okulların ekonomik düzeylerine göre gruplanması, okulun bağlı bulunduğu bilgi sistemlerinin birbirini kontrol edebileceği modüller kurulması, satın alma ve muayene modüllerinin kurulması, sınıf ayrımlarının ve kayıtların bakanlık düzeyinde yapılması, velilerin e-okuldan rapor alabilmesi, yaygın eğitim faaliyetlerinin e-okula eklenmesi ve yazılı kağıtlarının sisteme yüklenmesi önerilerini getirmişlerdir.

Özellikle liselerde görev yapan öğretmenler e-okulda güvenliğin sağlanması amacıyla parmak izi sistemi kurulması ve yüz tanıma sistemi kurulması önerilerini getirmişlerdir. Katılımcılar parmak izi ve yüz tanıma sistemlerinin öğrencilerin okullara giriş çıkış saatlerinin belirlenmesinde ve velilerin bilgilendirilmesinde etkili olacağını düşünmektedirler. Parmak izi ve yüz tanıma sistemlerinin e-okula entegre edilmesi e-okulu daha hesap verebilir bir platform haline getirecektir.

İlgili alan yazında, kamu ve özel sektördeki çeşitli kurumların şeffaflık ve hesap verebilirlik düzeylerini inceleyen kimi çalışmalara ulaşılmış olmakla birlikte, e-okul bilgilendirme sisteminin hesap verebilirlik bağlamında değerlendirildiği bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu yönüyle bu çalışma alanda bir ilk olma özelliğine sahiptir. Sonuç olarak; bu çalışmada ulaşılan sonuçların, e-okula ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerini bir bütün olarak ele alması, çok yönlü bir bakış açısıyla e-okuldan beklentiler ile e-okulun bunları karşılama durumlarına ilişkin mevcut durumu ortama koyması bağlamında ele

alındığında, bu çalışmanın ilgili alanyazın için önemli çıktılara sahip olduğu değerlendirilebilir.

5.2. Öneriler

Bu kısımda, araştırmadan elde edilen bulgu ve sonuçlara dayalı olarak uygulamaya ve araştırmaya yönelik önerilere yer verilmektedir.

5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. E-okul sisteminin alt yapısı güçlendirilmelidir. Dönem sonlarında ülkedeki tüm okullarda e-okul sistemi kullanıldığından sistemdeki aktif kullanıcı sayısının fazla olması sebebiyle merkezi bilgisayarın kitlenmesine sebep olmakta ve işlerin aksamasına sebep olmaktadır. Tüm okulların aynı anda bağlantısının kesintisiz sürdürülmesi için alt yapı çalışmalarının güçlendirilmesi gereklidir.
2. E-okul yapısı içerisinde okul rehberlik çalışmalarına yönelik ayrı bir modül oluşturularak öğrencilerin rehberlik birimi ile etkileşimi artırılarak okul terk, öğrenci devamsızlığı, akran zorbalığı ve istemeyen davranışların sonlandırılması için çalışmalar yapılabilir.
3. E-okula okul içerisinde açılan kurslar ve etkinliklerin bilgileri de dahil edilerek velilerin okuldaki etkinlikler hakkında bilgi sahibi olması sağlanmalıdır. Öğrencilerin ders ve etkinlik takibi, kurslara devam-devamsızlık durumu, kursların öğrencilerin akademik gelişimlerine ne derecede fayda sağladığını gösteren istatistik bilgileri çıkarabilmek için bu bilgiler gereklidir.
4. Okullardaki internet hattı daha hızlı olacak şekilde güçlendirilmelidir.
5. E-okulun geliştirilmesinde yönetici ve öğretmenlerin görüşü alınarak uygulamayı kullanan bireylerin karşılaştığı sorunlar belirlenmeli ve bu sorunların çözüme kavuşturulması sağlanmalıdır.
6. Okullardaki bilgisayar donanımları ve yazılımları güçlendirilmelidir.
7. Sınav tarihleri konusunda öğretmenlere uygulanan kısıtlama kaldırılmalıdır. Böylece yapılan değişikliklerin öğrenciler ve veliler tarafından daha doğru takip edilmesi sağlanmalıdır. Değişen sınav tarihleri sistem üzerinden güncellenebilmelidir.
8. E-okul sisteminin güvenlik alt yapısı artırılmalıdır.

9. E-okul sisteminin daha düzenli çalışması için öğretmenlere belli standartlar getirilmelidir.
10. Öğrencilerin akademik başarılarının karşılaştırmalı olarak yer alacağı istatistik modülü getirilmelidir.
11. Öğretmen ve okul yöneticilerinin okul ile ilgili işlemlerinin zamanında ve okul ortamında yapmaları öğretmenler odasında ya da kurulacak bilgi işlem odasında gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.
12. E-okul arayüzü daha kullanışlı hale getirilmelidir.
13. E-okul sistemi üzerinden elde edilen verilerin araştırmacılara sunulması ve yeni araştırma konularının desteklenmesi sağlanmalıdır.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. E-okul sisteminin veliler tarafından hangi amaçla kullanıldığı konusunda velilerin katılımının sağlandığı çalışmalar yapılmalıdır.
2. E-okul sisteminin milli eğitim bürokratlarınca kullanım düzeyleri ve kullanım amaçları belirlenerek bu konudaki eksikliklerin belirlenmesi sağlanmalıdır.
3. E-okul sistemi üzerine yapılan çalışmalar bir araya getirilerek meta-analiz ve meta sentez çalışmaları yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Abbott, A. (1988). *The system of professions: an essay on the division of expert labor*. Chicago: University of Chicago
- Ableman, C. ve Elmore, R. (1999). When accountability knocks, will anyone answer? *Consortium For Policy Research In Education Research Report Series*, 42 University of Pennsylvania Graduate School of Education
- Acar, M. (2002). Bağımsız düzenleyici kurumların hesap verebilirliği. *Bağımsız Düzenleyici Kurumlar Ve Türkiye Uygulaması- TUSİAD*, 349.
- Acar, P. (2013). Cevap verebilirlik ve iyi yönetim. <http://www.Deu.Edu.Tr/Userweb/Hilmi.Coban/üdevler/iyiyonetisim/Cevapverebilirlik.Pdf> sayfasından 28 Şubat 2021 tarihinde erişilmiştir.
- Adams, J. E. ve Kirst, M. (1999). New demands for educational accountability: Striving for results in an era of excellence. In J. Murphey ve K. S. Louis (Eds.), *Handbook Of Research İn Educational Administration* (2nd ed., pp. 463-489). San Francisco: Jossey-Bass.
- Akar, H. (2009). *E-okul uygulamasının başarısına yönelik ilköğretim okulu öğretmen ve idarecilerinin görüşleri*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Aktan, C., Ağcakaya, S., ve Dileyici, D. (2004). *Kamu maliyesinde hesap verme sorumluluğu ve mali saydamlık*. A. Balcı, A. Nohutçu, ve N. Öztürk (Ed.) içinde, *Kamu maliyesinde çağdaş yaklaşımlar* (70-115),s,72. Ankara: Seçkin.
- Akyüz, Y. (2006). *Türk Eğitim Tarihi M.Ö. 1000 - M.S.2015*. Ankara: Pegem Akademi
- Akyüz, Y. (2008). *Türk Eğitim Tarihi M.Ö. 1000 - M.S.2015*. Ankara: Pegem Akademi
- Alkin, M. C., ve Klein, S. P. (1972, Mayıs 11). Accountability defined: Evaluating teachers for outcome accountability. *UCLA Evaluation Comment*, 3(1-11), s. 1.

- Allen, M. (1999). Student results and teacher accountability, Education Commission Of The States, <http://www.Ecs.Org/Clearinghouse/12/28/1228.Htm> sayfasından 01 Mayıs 2021 tarihinde edinilmiştir.
- Amasya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Ödül Yönergesi (2013) www.memurhaber.com/application/static/files/amasya.docx sayfasından 23 Mart 2021 tarihinde erişilmiştir.
- Anderson, J.A. (2005). Accountability in education. International Academy Of Education, http://mt.educarchile.cl/mt/jjbrunner/archives/anderson_web.pdf sayfasından 17 Mart 2012 tarihinde erişilmiştir.
- Anderson, L. W. (2009). Upper elementary grades bear the brunt of accountability, *Phi Delta Kappan*, 90, 413-418
- Armstrong, M. (2002). *Employee reward*, London:Chartered Institute of Personnel and Development,
- Armstrong, E. (2005). Integrity, transparency and accountability in public administration: Recent trends, regional and international developments and emerging issues. *United Nations, Department of Economic and Social Affairs*, 1-10.
- Arcagök, M., ve Erüz, E. (2006). *Kamu mali yönetimi ve kontrol sistemi*. Ankara: Maliye Hesap Uzmanları Derneği.
- Atatürk, K. (1961). *Atatürk'ün söylev ve demeçleri (Vol. 1)*. Ankara:Türk Tarih Kurumu
- Aydın, İ.(2003). *Eğitim ve öğretimde etik*. Ankara:Pegem.
- Aydoğan, N. (2011). *İlköğretimde idareci ve öğretmenlerin e-okul sistemini kullanım alışkanlıklarının incelenmesi: Kocaeli örneği*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Bakioğlu, A., Hesapçıoğlu, M. ve Baltacı, R. (2001). Öğretmen eğitiminde sorumluluk ve akreditasyon. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 143-160
- Bakioğlu, A.(2013). *Karşılaştırmalı eğitim yönetimi*. Ankara:Nobel.
- Balcı, A. (2003). *Kamu yönetiminde hesap verebilirlik anlayışı*, A. Balcı, ve A. Nohutçu, N. K. Öztürk ve B. Coşkun (Editörler), *Kamu yönetiminde çağdaş yaklaşımlar*. Ankara: Seçkin.
- Balcı, A. (2003). *Kamu yönetiminde hesap verebilirlik anlayışı*. A. Balcı, A. Balcı, A. Nohutçu, N. Öztürk, ve B. Coşkun (Dü) içinde, *Kamu maliyesinde çağdaş yaklaşımlar* (ss. 110-125), Ankara: Seçkin.
- Balcı, A., ve Kırılmaz, H. (2007). *Yeni kamu yönetimi anlayışının Türk sağlık sektörüne yansımaları*. C Aktan, U. Saran (eds.), *Sağlık ekonomisi ve sağlık yönetimi*.

- Balcı, A. (2011). Eğitim yönetiminin değişen bağlamı ve eğitim yönetimi programlarına etkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 36 (196-208).
- Balcı, A. (2005). *Açıklamalı eğitim yönetimi terimleri sözlüğü*. Ankara: Tektaş Basım.
- Balcı, A. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem teknik ve ilkeler*. (Beşinci.Baskı). Ankara: Pegem A.
- Batal, S. (2010). Yeni kamu yönetiminde yönetişim kavramı ve Türkiye’de yerel yönetimler alanındaki uygulama örnekleri, *Mevzuat Dergisi*. 13(145), 1-13.
- Beckmann, J. L. (2000). Democratic management: An exploration of some key concepts and their implications for the management of a university academic department. *Inaugural address*, 23.
- Bilgin, K.U. (2011). Kamuda ölçülebilir denetime hazırlık: performans yönetimi. *Sayıştay Dergisi*, 83.
- Biricikoğlu, H., Gülenler, S. (2010). Hesap verebilirlik anlayışında değişim ve Türk kamu yönetimi. *Türk İdare Dergisi*, 82, 466.
- Boven, M. (2005). *Public accountability [elektronik versiyon]*. Oxford University.
- Braun, H. (2004). Value-added modeling: what does due diligence require? Educational Testing Services, [http://www.Cgp.Upenn.edu/pdf/Braun-Va Modeling What Does Due Diligence Req.pdf](http://www.Cgp.Upenn.edu/pdf/Braun-Va%20Modeling%20What%20Does%20Due%20Diligence%20Req.pdf) sayfasından 23 Nisan 2021 tarihinde edinilmiştir.
- Braun, H. (2005). Using student progress to evaluate teachers: a primer on value-added models. Educational Testing Services, [http://www.ets.Org/Research/Perc/Pic/tarihinden 05 Ağustos 2021 tarihinde edinilmiştir](http://www.ets.Org/Research/Perc/Pic/tarihinden%2005%20Ağustos%202021%20tarihinde%20edinilmiştir).
- Burn, J., ve Robins, G. (2003). Moving towards e-government: a case study of organisational change processes. *Logistics Information Management*. 16(1). 25-35.
- Bülbül, M. (2011). *Türk Milli Eğitim Sistemi’nde hesap verebilirlik*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Bülbül, M., Acar, M. ve Özdemir, S. (2018). *Eğitimde hespverebilirlik*, Ankara: Pegem
- By The People. http://www.pbs.org/newshour/btp/pdfs/stlouis_accountability_2005.pdf sayfasından 17 Nisan 2021 tarihinde erişilmiştir.
- Celep, C., ve Öztürk, N. (2009). Lider olarak okul müdürünün hesap verebilirliği (“cevap verebilirlik”, “açıklık” ve “sorumluluk” ölçeklerinin geçerlik ve güvenirlik çalışması), IV. *Ulusal Eğitim Yönetimi Kongresi: Kongre Bildirileri Kitabı*.

- Cendon, A. B. (2000). Accountability and public administration: concepts, dimension, developments,22-61<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/nispacee/unpan006506.pdf> sayfasından 28 Nisan 2012 tarihinde erişilmiştir.
- Ceritli, İ. (2012). Türk kamu yönetiminde şeffaflaşma ve hesap verebilirliğe yönelik pozitif dönüşüm, dirençler ve zayıflıklar:Geleceğin gelenekle dansı. *Şeffaf ve hesap verebilir kamu yönetimi sempozyumu bildiri kitabı*, 27-42.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative Inquiry And Research Design*. Sage.
- Creswell, J. W. (2013). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Creswell, J. W. (2015). Revisiting mixed methods and advancing scientific practices. *The Oxford handbook of multimethod and mixed methods research inquiry*.
- Creswell, J. W. (2016). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. Eğiten Kitap.
- Çetinoğlu R (2011) *İlköğretim öğrenci velilerinin e-okul veli bilgilendirme sistemine ilişkin görüş ve memnuniyet düzeyleri*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Çiçek, S., H. G. Çiçek ve U. Çiçek (2007). *Kamu Hizmetlerinin Etkinliğinde E-Devlet Kullanımı ve Beklentileri*. 22. Türkiye Maliye Sempozyumu, 9-13 Mayıs, Belek-Antalya.
- Darling-Hammond, L. ve Ascher, C. (1991). Creating accountability in big city school systems-Urban diversity series no. 102. New York: ERIC Clearinghouse on Urban Education. (Eric Document Reproduction Service No: ED334339).
- Darling-Hammond, L. (1992). Creating standards of practice and delivery for learner-centered schools. *Stan. L. ve Pol'y Rev.*, 4, 37.
- Demirli, C., Demirkol, M. ve Varol, F., (2011). E-okul veli bilgilendirme sistemine ilişkin veli görüşleri. 6th International Advanced Technologies Symposium (IATS'11), 16- 18 May 2011, Elazığ, Turkey.
- Doğan, D. (2015). Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında hesap verebilirlik ve akademik özgürlük. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Dubnick, M. J., ve Romzek, B. S. (1993). Accountability and the centrality of expectations in American public administration. scholars.unh.edu sayfasından 05 Ağustos 2021 tarihinde erişilmiştir.

- Dubnick, M. J., ve Romzek, B. S. (1991). American public administration: Politics and the management of expectations. sayfasından 05 Ağustos 2021 tarihinde erişilmiştir.
- Durmuş, S. A. (2016). *İlk ve ortaokul öğretmenlerinin idareye karşı hak arama durumlarına ve hesap verebilirlik düzeylerine ilişkin algıları*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Dwivedi, O. P., ve Jabba, J. (1989). Public service responsibility and accountability. In *Public services accountability a comparative perspective* (J. G. Jabbra ve O. P. Dwivedi, eds. pp. 1–16). USA: Kumarian.
- Enslin, P. (2006). Democracy, social justice and education: feminist strategies in a globalising world. *Educational Philosophy and Theory*, 38(1), 57-67.
- Erbay, U. (2018). *E-okul veli bilgilendirme sistemi hakkında lise öğrenci velilerinin görüşleri ve kullanım düzeyleri: Niğde ili örneği*, (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Erdağ, C. (2013). *Okullarda hesap verebilirlik politikaları: bir yapısal eşitlik modelleme çalışması*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Erdoğan, İ. (2006). Okul yöneticilerinin genel özellikleri ve yöneticilik tutumlarıyla ilgili bir araştırma. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi* (1), 106-111.
- Erdoğan, İ. (2014). Ocak 8, 2018 tarihinde Ortaöğretime Geçiş Sistemi Üzerine Bazı Mülahazalar: <http://www.irfanerdogan.com.tr/index.php/ortaogretim-uzerine-yeni-mulahazalar> sayfasından erişilmiştir.
- Eryılmaz, B., Biricikoğlu, H. (2011). Kamu yönetiminde hesap verebilirlik ve etik, *İş Ahlakı Dergisi*, 4(7),19-45
- Farrell, C. M., ve Law, J. (1999). Changing forms of accountability in education? A case study of LEAs in Wales. *Public Administration*, 77(2), 293-310.
- Felming, S.(2010). How good is your school? Natioanl Center For Educational Achievement,http://www.Scsug.Org/Scsugproceedings/2010/Fleming/How_Good_School_Fleming_Scsug_010.Pdf sayfasından 19 Ağustos 2021 tarihinde erişilmiştir.
- Ferlie, E., Fitzgerald, L., ve Pettigrew, A. (1996). *The new public management in action*. USA:Oxford University
- Fidan, T. (2013). *Örgütsel değişme*. T. Fidan ve G. Arastaman (Editör) içinde, *Eğitim yönetimi* (183-208),s.183. Ankara: Nobel
- Finn, C. Jr. (2002). We must take charge: Our schools and our future. New York: Free.

- Finn Jr, C. E. (2002). What Ails US High Schools? How Should They Be Reformed? Is There a Federal Role?. <https://eric.ed.gov/?id=ED467037> sayfasından 05 Ağustos 2021 tarihinde erişilmiştir.
- Fidan, N.(2013). *Okulda öğrenme ve öğretme*. Ankara:Pegem
- Foundation, V. (2018, Ocak). Nisan 10, 2018 tarihinde <https://www.varkeyfoundation.org/sites/default/files/People/VF%20Parents%20Survey%2018%20-%20Single%20Pages%20for%20FlipBook.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Goldschmidt, P., Roschewski, P., Choi, K., Auty, W., Hebbler, S., Blank, R., ve Williams, A. (2005). *Policymakers' guide to growth models for school accountability: How do accountability models differ*. Washington, DC: Council of Chief State School Officers.
- Goldschmidt, P., ve Choi, K. (2007). The Practical Benefits of Growth Models for Accountability and the Limitations under NCLB. Policy Brief 9, Spring 2007. *National Center for Research on Evaluation, Standards, and Student Testing (CRESST)*.
- Gong, B. (2002). Designing School Accountability Systems: Towards a Framework and Process.
- Göçoğlu, V., ve Gündüz, O. (2020). Kamu yönetimi reformlarını yeni kamu işletmeciliği bağlamında okumak. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 6(1), 1-16.
- Güçlü, N., ve Kılınç, A. Ç. (2011). İlköğretim okulu öğretmenlerinin görüşlerine göre okul yöneticilerinin hesap verebilirlik düzeyleri. *Education Sciences*, 6(3), 2110-2122.
- Gülener, S., ve Biricikoğlu, H. (2016). Türkiye’de bürokrasinin hesap verebilirlik açığı ve Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde yürütmenin hesap verebilirliği. *Ombudsman Akademik*, (5), 69-89.
- Gültekin, N. (2010). *Öğretmen ve idarecilerin e-okul uygulamalarına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Günel, Y. (2014). *Etkili okul değişkenlerinin öğrenci başarısı ile ilişkisi ve okul hesap verebilirliği*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Gündüz, Y., ve Balyer, A. (2013). Gelecekte okul müdürlerinin gerçekleştirmeleri gereken roller. *Anadolu University Journal of Social Sciences*, 13(3).

- Gürel, E. (2016). *E-okul sisteminin ilkokul yöneticileri ve öğretmenleri tarafından değerlendirilmesi*, (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Hamilton, L. S., Berends, M., ve Stecher, B. M. (2005). *Teachers' responses to standards-based accountability*. Santa Monica, CA: RAND.
- Hannaway, J., ve Hamilton, L. (2008). Performance-based accountability policies: Implications for school and classroom practices. *Washington: Urban Institute and RAND Corporation*.
- Hanushek, E. A., ve Raymond, M. E. (2005). Does school accountability lead to improved student performance?. *Journal of Policy Analysis and Management: The Journal of the Association for Public Policy Analysis and Management*, 24(2), 297-327.
- Haque, M. S. (2002). E-governance in India: Its impacts on relations amongcitizens, politicians and public servants. *International Review of Administrative Sciences*, 68(2), 231-250.
- Harlacher, E.L., Roberts,E. (1973). Accountability for student learning. *Accountability For Educational Results* Linnet Books, 23-31
- Harmon, M. M., ve Mayer, R. T. (1986). *Organization theory for public administration*. Boston: Little, Brown.
- Heald, D. (2003). Value for money tests and accounting treatment in PFI schemes. *Accounting, Auditing ve Accountability Journal*.
- Heeks, R. (1998). Information systems for public sector management. *Government Data: Understanding the Barriers to Citizen Access and Use*.
- Heim, M. (1996). *Accountability in education: a primer for school leaders*. HSLA Monograph.
- Hesapçıoğlu,M., DüNDAR, S. (2011). *Türkiye'de eğitimde fırsat eşitliği ve postmodernizm*. Konya: Eğitim Akademi.
- Hostrop, R. W., Wilson, J.A., ve Mecklenburger, J. (1973). *Accountability for educational results*. Hamden, Conn. Linnet Books
- Hoy,W.K., Miskel, C.G. (2010). *Eğitim yönetimi teori, araştırma ve uygulama*. 7. Baskı.(Çeviri: Alpay,A.). Ankara: Nobel
- İnan, A. (1930) *Medenî bilgiler ve M. Kemal Atatürk'ün el yazıları* (Vol. 16). Ankara:Türk Tarih Kurumu
- Jones, K. (2004). *A balanced school accountability model: an alternative to high-stakes testing*. *Phi Delta Kaplan*. 85(8), s. 586-589.

- Kalkan, A. (2009) Şeffaflık, iletişim ve hesap verebilirliğin yerel yönetim başarılarına etkileri, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 1(1). 25-40. Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (2003). http://mevzuat.meb.gov.tr/html/25326_1.html sayfasından 13 Mayıs 2021 tarihinde erişilmiştir.
- Kantos, Z. E. (2010). *İlköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin görüşlerine göre kamu ve özel ilköğretim okulları için bir hesap verebilirlik modeli*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kara, M. (2013). *İlköğretim ve ortaöğretimde öğrencisi olan velilerin e-okul kullanım düzeyleri*, (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kesim, E. (2005). Bir etik davranış ilkesi olarak hesap verebilirlik, *Siyasette Ve Yönetimde Etik Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 269-285
- Kırıışık, F. (2013). Kamu yönetiminde küresel değişimler ve yeni sorun alanları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 38. 285-295
- Kızılboğa R. ve Erdoğan, Y. (2012). Millî Eğitim Bakanlığı e-okul uygulamasının yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 41: 193.
- Kızılboğa, R. (2010). *Milli Eğitim Bakanlığı e-okul uygulamasının yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi*, (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kirst, M. (1990). Accountability: Implications for State and Local Policymakers. s. 2. Nisan 15, 2018 tarihinde <https://eric.ed.gov/?id=ED318804> sayfasından erişilmiştir.
- Koçak, E. (2011). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin yetki devri, otonomi ve hesap verebilirliklerine ilişkin algılarının belirlenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Koppell, J. G. S. (2005). Pathologies of accountability: ICANN and the challenge of multiple accountabilities disorder, *Public Administration Review*, 65 (1), 94-107.
- Kuchapski, R. (2001). Reconceptualizing Accountability For Education. ProQuest Dissertations and Theses. (UMI No. NQ63889).
- Kurt, M., ve Yaşar Uğurlu, Ö. (2007). Yeni kamu yönetimi ve yeni kamu yönetimi yaklaşımının gelişiminde avrupa birliği'nin rolü: İlerleme raporları içerik analizi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 81-109

- Kuzey, P. (1999). Avrupa kamu yönetimi ilkeleri sigma raporları, *Maliye Dergisi*. 27
- Leithwood, K. (2005). Educational accountability: issues and alternatives Saskatchewan School Boards Association Research Report
- Leithwood, K., Seashore, Louis K., Anderson, S. ve Wahlstrom, K. (2004). How leadership influences student learning. Wallace Foundation. <http://www.wallacefoundation.org/knowledge-center/school-leadership/key-research/Pages/How-Leadership-Influences-Student-Learning.aspx> sayfasından 05 Mart 2021 tarihinde erişilmiştir.
- Leithwood, K., ve Riehl, C. (2004). What we know about successful leadership. *Practising Administrator*, 26(4).
- Levitt, R., Janta, B. ve Wegrich, K. (2008). *Accountability of teachers: Literature review*. Rand Europe. https://dera.ioe.ac.uk/14020/1/1009_Accountability_of_teachers_Literature_review.pdf sayfasından 07 Mayıs 2021 tarihinde erişilmiştir.
- Lingenfelter, P. E. (2003). Educational accountability: Setting standards, improving performance. *Change: The Magazine of Higher Learning*, 35(2), 18-23.
- Linn, R. (2003). *Accountability: responsibility and reasonable expectations*. Center For The Study Of Evaluation National Center For Research On Evaluation University Colorado, 601,310, 206-1532
- Linn, R. L. (1998). Standards-based accountability: ten suggestions. Center For Research On Evaluation, Standards, And Student Testing. University Of California,1, http://www.cse.ucla.edu/products/policy/cresst_policy3.pdf sayfasından 06 Mayıs 2021 tarihinde erişilmiştir.
- Linn, R., Herman, J., Baker, E., ve Korte, D. (2002). *Standards for educational accountability systems*. Ucla Center For The Study Of Evaluation Cse/Cresst
- Lucas, J. R. (1993). *Responsibility*, Clarendon: Oxford.
- Maile, S. (2002). Accountability: An essential aspect of school governance. *South African journal of education*, 22(4), 326-331.
- Marvasti, A. B. (2004). *Qualitative research in sociology*. Melbourne: Sage.
- McCaffrey, D., Lockwood, J., Koretz, D., ve Hamilton, L. (2003). *Evaluating value-added models for teacher accountability*. Rand Corporation
- McCandless, H. E. (2002). *A citizen's guide to public accountability: Changing the relationship between citizens and authorities*. Trafford Publishing.

- McDonnell, L. M. (1990). Accountability and school restructuring: Resolving the dilemma. *RAND Corporation for the Office of Educational Research and Improvement*, US Department of Education, Washington, DC.
- MEB (2003). İlköğretim kurumları yönetmenliği, Tebliğler Dergisi (2552). Ankara: Milli Eğitim
- Merriam, S. B. (2015). Qualitative research: Designing, implementing, and publishing a study. In *Handbook of research on scholarly publishing and research methods* (pp. 125-140). IGI Global.
- Mithaug, D. E. (1996). *Equal opportunity theory*. Sage.
- Morgan, C., ve Murgatroyd, S. (1994). *Total quality management in the public sector: An international perspective*. McGraw-Hill Education (UK).
- Mortimer, K. P. (1973). What is accountability. *Accountability for educational results*, 42-48.
- Mulgan, R. (2000). Accountability: An ever expanding concept? *Public Administration* (78), 555-573.
- Naggy, P. (1995). Accountability in a broader context. *Canadian Journal Education*, 1(20), s.93.
- Newman, K. Rigdon (1997). Accountability and school performance. *Harvard Education Review*, 67, 41-74.
- Novak, J. R., ve Fuller, B. (2003). Penalizing diverse schools? Similar test scores, but different students, bring federal sanctions. *Saving our schools: The case for public education: Saying no to "No Child Left Behind"*, 218-222.
- Nussbaum, M. (2000). Women's capabilities and social justice. *Journal of human development*, 1(2), 219-247.
- Nussbaum, M. C. (2000). The costs of tragedy: Some moral limits of cost-benefit analysis. *The Journal of Legal Studies*, 29(S2), 1005-1036.
- Ömürgönülşen, U. (2003). *Kamu sektörünün yönetimi sorununa yeni bir yaklaşım: yeni kamu işletmeciliği*. M. Acar, ve M. Özgür (Dü) içinde, *Çağdaş kamu yönetimi* 1 (3-43). Ankara: Nobel
- Özbaran, H. (2001). *Kamu kesiminde hesap verme sorumluluğu uygulamalarının modernizasyonu*. Kanada Sayıştay Hazine Sekreteryası
- Özdemir, S., Acar, M., ve Bülbül, M. (2010). *State and administration in a changing world*. J. N. Peters (Editör), *Challenges associated with administrative and professional*

- accountability in the turkish educational system (s. 271-282). Bratislava: NISPAcee.
- Özen, F. (2011). *İlköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerin görüşlerine göre okul geliştirme aracı olarak hesap verebilirlik*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Özkan, Y. (2011) *İlköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin milli eğitim bakanlığının e-okul uygulamalarına ilişkin algıları*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Özkan, Y., ve Akbaba, A. (2013). İlköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin milli eğitim bakanlığı'nın e-okul uygulamasına yönelik algıları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(3), 181-204.
- Pamukçu, F. (2014). *Resmi ortaokul kurumlarında görev yapan öğretmen ve yöneticilerin okulda hesap verebilirliğe ilişkin görüşleri (Altındağ örneği)*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Peters, B. G. (2007) *Performance-based accountability*, Shah, A. (Ed.). (2007). *Performance accountability and combating corruption*. World Bank Publications.
- Polat, S. (2007). Eğitim politikalarının sosyal adalet açısından sonuçları konusunda yönetici ve öğretmen görüşleri. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Polat, N. (2003). Saydamlık, hesap verme sorumluluğu ve denetimin etkinliği. *Sayıştay Dergisi*, 49, 65-80.
- Principles of Accountability [http://www.accountabilitycircle.org /accountabilitycircle/Principles_of_Accountability.html](http://www.accountabilitycircle.org/accountabilitycircle/Principles_of_Accountability.html) sayfasından 04 Nisan 2021 tarihinde erişilmiştir.
- Public Education Network (2012). <http://www.publiceducation.org/portals/nclb/ayp/index.asp> sayfasından 23.05.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Quirk, B. (1997). Accountable to everyone: postmodern pressures on public managers. *Public Administration*, 75(3), 569-586.
- Romzek, B. S. (2000). Dynamics of public sector accountability in an era of reform. *International review of administrative sciences*, 66(1), 21-44.
- Romzek, B. S. ve Dubnick, M. J. (1987). Accountability in the public sector: Lessons from the Challenger tragedy. *Public Administration Review*, 47 (3), 227-238.

- Samsun, N. (2003). Hesap verebilirlik ve iyi yönetim. <http://www.deu.edu.tr/userweb/hilmi.çoban/hesap%20verebilirlik.pdf> sayfasından 23.05.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Sanders, M. G. (1997). Overcoming obstacles: Academic achievement as a response to racism and discrimination. *Journal of Negro Education*, 83-93
- Sanders, M. G. (2007). Transcending Boundaries. *Principal Leadership*, 8(2), 38-42.
- Sarıtaş, T., Sarıtaş, M. T., Yıldız, E., ve Durusoy, O. (2013). E-okul sisteminin okullarda kullanılmasına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 7(2), 178-194.
- Shepard, L., Hannaway, J., ve Baker, E. (2009). Standards, assessments, and accountability. education policy white paper. *National Academy of Education (NJ1)*.
- Sinclair, A. (1995). The chameleon of accountability: Forms and discourses. *Accounting, organizations and Society*, 20(2-3), 219-237.
- Sözen, S., ve Algan, B. (2009). *İyi yönetim*, İçişleri Bakanlığı Genel Yayın No: 654. Ankara:Pozitif
- Stecher, B. M., Kirby, S. N., Barney, H., Pearson, M. L., ve Chow, M. (2004). *Organizational improvement and accountability: Lessons for education from other sectors*. Rand Corporation.
- Süllü, Z. (2010). Siyasal halkla ilişkiler sürecinde hesabı verilebilirlik. *Selçuk İletişim*, 6(3), 216-228.
- Şen, N. (2014). *Yeni kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde performans yönetimi değerlendirmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Şişman, M. (2006). Eğitimde demokrasi ve sosyal adalet: Türkiye eğitim sisteminin değişmeyen miti *Türk Eğitim Sisteminde Yeni Paradigma Arayışları Bildiriler Kitabı*. 290-305
- Şişman, M. (2010). *5.Ulusal Eğitim Yönetimi Kongresi*, Antalya
- TBMM. (2003, Ocak 24). Ocak 8, 2018 tarihinde TBMM Mevzuat: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5018.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- TBMM. (2013, Temmuz 9). MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği Madde 34. Mart 5, 2018 tarihinde https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_11/03111224_ooky sayfasından erişilmiştir.

- Tombul, E. (2009). İlköğretim okullarındaki sosyal adalet uygulamalarına ilişkin yönetici görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim ve Bilim Dergisi*, 34,152
- Turan, F. (2010). *Milli Eğitim Bakanlığı bilişim sisteminin bir alt sistemi olarak e- okul uygulamasına ilişkin ilköğretim okullarındaki yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Uhr, J. (1999). Three accountability anxieties: A conclusion to the symposium. *Australian Journal of Public Administration*, 58 (1), pp. 98–101.
- Understanding value-added analysis of student achievement. http://en.wikipedia.org/wiki/value-added_modeling sayfasından 19 Eylül 2020 tarihinde erişilmiştir.
- UNDP. (2008). United Nations Development Program. Ocak 8, 2019 tarihinde www.undp.org: <https://www.undp.org/publications/undp-annual-report-2008> sayfasından erişilmiştir.
- <https://www.undp.org/publications/undp-annual-report-2008>
- Vosselman, E. (2012). Accounting, accountability and virtue ethics in public organizations: from market bureaucracies to moral communities. Nijmegen Center For Economics (Nice) Institute For Management Research 12, 105 <http://www.ru.nl/nice/workingpapers> sayfasından 07 Nisan 2021 tarihinde erişilmiştir.
- Watts, J. A., Gaines, G. F., ve Creech, J. D. (1998). *Getting results: a fresh look at school accountability*. Southern Regional Education Board, Atlanta, GA.
- Wikipedia Value Added Model http://en.wikipedia.org/wiki/Value-added_modeling sayfasından 19 Eylül 2012 tarihinde erişilmiştir.
- Wood, J. A. A., ve Winston, B. E. (2007). Development of three scales to measure leader accountability. *Leadership ve Organization Development Journal*.
- Woods, J. R. (2018). *Funding transparency under ESSA. special report*. Education Commission of the States.
- Yaman, C. T. (2014). *E-okul hizmet kalitesinin, öğrenci velileri tarafından değerlendirilmesi: söke ilçesi örneği*, (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yıldırım, M. (2006). *Kamu yönetiminde hesap verebilirlik ve şeffaflık (1980 sonrası Türkiye örneği)*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin
- Yörüker, S.(2001). *Hesap verme sorumluluğu*. Kanada Albert Eyalet Sayıştayı İnternet Kaynakları (Usa Education İn Brief) http://photos.state.gov/libraries/turkey/231771/pdfs/abdegitim_genelbakis.pdf adresinde 22 .06. 2021 tarihinde edinilmiştir.
- Ysseldyke, J., Krentz, J., Elliott, J., Thurlow, M., Erickson, R., ve Moore, M. (1998). NCEO Framework for Educational Accountability.
- Yu, F., Kennedy, E., Teddlie, C., Crain, M. (2010).A comparison offourgeneric types of accountability model. [http://www.learningpt.org/sipsig/](http://www.learningpt.org/sipsig/yu_kennedy_teddlie_crain.pdf) /yu_kennedy_teddlie_crain.pdf sayfasından 23 Ağustos 2021 tarihinde edinilmiştir.

Ek 1. Görüşme Formu

Saygıdeğer meslektaşım,

Benim adım Sezai ARICAN. “Hesap verebilirlik açısından e-okul uygulamalarının yönetici ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi” başlıklı bir bilimsel araştırma çalışması gerçekleştirmektedirim. Hesap verebilirlik kavramı bildiğiniz gibi 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu madde 8’de; Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır, şeklinde ele alınmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı öğrencilerin eğitim ve gelişim süreçlerini yönetici, öğretmen ve velilerin daha yakından takip etmeleri amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri (MEBBİS) projesi kapsamında 2007 yılının Ocak ayında okul yönetim bilgi sistemi web yazılımını (e-okul) kullanıma açmıştır. Bilişim teknolojisi araçlarının eğitim-öğretimde yadsınamayacak derecede faydası olduğunu bilmekteyiz ve e-okul sistemini sıklıkla kullanmaktayız. Türkiye’de bu sistem etkin bir hesap verme aracı olarak kullanılmaktadır. Bu çalışmada amacımız e-okul sisteminin hesap verebilirlik perspektifinden değerlendirilmesidir. Bu konu kapsamında sizinle bir mülakat yapmak için buradayım. Bu görüşme için kurumunuzdan izin alınmıştır.

Bizimle görüşmeyi kabul edip, zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz.

Görüşmeler sonucu elde edilen veriler sadece bu bilimsel araştırma projesi kapsamında kullanılacaktır. Katılımcıların kimlik bilgileri hiçbir şekilde kaydedilmeyecek ve başka kişi veya kurumlarla paylaşılmayacaktır.

İzniniz olursa bu görüşme ses kayıt cihazı ile kaydedilecektir. Kayıt için ses kayıt cihazı sizin görebileceğini bir yere konacak ve cihazın açıldığına ve mülakat bitiminde kapatıldığına dair size bilgi verilecektir. Ses kaydı alındıktan sonra, ses kayıtlarının deşifreleri (yazılı hale getirilmesi) yapılacaktır. Ses kayıtları yazılı hale getirildikten sonra silinecektir. Eğer isterseniz yapılan deşifrelerin metinleri yazılı olarak size tekrar gönderilecek ve bu deşifrelerin doğruluğunu onaylamanız istenecektir. Ayrıca yatığımız mülakat esnasında söylediğiniz ancak araştırmada kullanılmasını istemediğiniz cümleler, kelime grupları veya kelimeler var ise bunları metinden çıkarılacak ve araştırma kapsamında kullanılmayacaktır.

Ses kaydına izin vermemeniz durumunda görüşleriniz el ile yazılacak ve yazılı olarak alınan görüşler, doğrulama amaçlı yine size gönderilecek ve bunların araştırmada kullanılmasına dair izniniz istenecektir. Görüşmenin 30-45 dakika kadar sürmesi planlanmaktadır. Vakit ayırdığınız için teşekkür ederiz. İzin verirseniz, ses kayıt cihazını açıp görülebilir bir yere bırakarak görüşmeyi başlatmak istiyorum.

Görüşme tarihi :

Görüşmenin başlangıç saati :

Demografik bilgiler

Göreviniz :

Branşınız :

Cinsiyet : () Kadın () Erkek

Mesleki kıdeminiz : yıl

Yaşınız :

Bu okuldaki çalışma süresi : ay/yıl

Öğrenim düzeyiniz : () Önlisans () Lisans () Lisansüstü

Görüşme Soruları

1. Okul yöneticileri olarak e-okul sistemi hakkında genel olarak (işlevsellik açısından) ne düşünüyorsunuz?
2. Bir hesap verebilirlik mekanizması olarak e-okul sistemi hakkında okul yöneticisi olarak görüşleriniz nasıldır?
3. Okul yöneticisi olarak e-okul sistemini en çok hangi amaçlarla kullanmaktasınız?
4. Okul yöneticisi olarak e-okul sistemini teknik olarak nasıl değerlendirmektesiniz?
5. Okul yöneticisi olarak sizin görüşlerinize göre e-okul sisteminin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?
6. E-okul sistemi üzerinde değişiklik yapılması gerektiğini düşündüğünüz noktalar var mı? Varsa bunlar hakkında bilgi verebilir misiniz?
7. Sizce okul başarısının somut göstergeleri nelerdir?
8. E-okul sisteminde okul kaynaklarının nasıl kullanıldığı sorgulanmakta mıdır/ işlenmekte midir?
9. Öğretmenlerin bir yönetici olarak sizden genel anlamda beklentileri nelerdir?
10. Velilerin ve öğrencilerin genel anlamda sizden beklentileri nelerdir?

Belirtmek istediğiniz başka bir görüş var mı?

Görüşmeyi bitiriyorum. Ayırdığınız zaman ve değerli görüşleriniz için çok teşekkür ederim.

Ek 2. Valilik İzni

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-14588481-605.99-19115170
Konu : Araştırma İzni

13.01.2021

GAZİ ÜNİVERSİTESİNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) 15.12.2020 tarihli ve 30388 sayılı yazınız.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Sezai ARICAN'ın "**Hesap Verilebilirlik Açısından E-Okul Uygulamalarının Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi**" konulu çalışması kapsamında İlimize bağlı ekli listedeki okullarda uygulama yapma talebi ilgi (a) Genelge çerçevesinde incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, söz konusu araştırmanın Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ölçme araçlarının; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde okul ve kurum yöneticilerinin sorumluluğunda, gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Turan AKPINAR
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

Ek: Uygulama Araçları

Dağıtım:

Gereği:
Gazi Üniversitesi

Bilgi:
Polatlı İlçe MEM

Ek 3. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Yazısı

T.C.
POLATLI KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-74690067-605.99-19225743
Konu : Araştırma İzni

15.01.2021

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : İl Milli Eğitim Müdürlüğünün 13.01.2021 tarihli ve 19115170 sayılı yazısı.

İl Milli Eğitim Müdürlüğünün Sezer ARICAN'a ait Araştırma İzni konulu yazısı ekte sunulmuş olup;

Gereğini rica ederim.

Fatih GÜLEN
Müdür a.
Şube Müdürü

Ek
Yazı 1 Sayfa

Dağıtım
İlkokul, Ortaokul ve Lise Müdürlüklerine

Ek 4. Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 02.12.2020-E.129787

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Ölçme Değerlendirme Etik Alt Çalışma Grubu

Sayı : 91610558-302.08.01-
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 03.11.2020 tarihli ve E.117717 sayılı yazı.

İlgi yazınız ile göndermiş olduğunuz, Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Sezai ARICAN'ın, Doç.Dr.Türker KURT'un** danışmanlığında yürüttüğü "*Hesap Verebilirlik Açısından E-Okul Uygulamalarının Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*" adlı tez çalışması ile ilgili konu Kurulumuzun 10.11.2020 tarih ve 11 sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. İsmail KARAKAYA
Kurul Başkanı

Araştırma Kod No: 2020-631

Ek: 1 Liste

Bu l

Ek-5. Görüşme Özetleri

Bu kısımda, tüm katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen dökümler, görüşme sorularına göre ilgili tema ve araştırma sorusu bağlamında özetlenerek tablolar halinde sunulmuştur.

Özetlerin sunum sırası şu şekildedir:

Birinci tema: Eokulun işlevselliği

Birinci, ikinci ve üçüncü araştırma soruları

3, 7, 8, 9 ve 10 görüşme soruları

İkinci tema: Paydaşlarla iletişim

Dördüncü araştırma sorusu

1 ve 2 araştırma soruları

Üçüncü tema: Hesap verebilirlik

Beşinci araştırma sorusu

4, 5, 6, 11 ve 12 sorular

Tema 1. E-okulun İşlevselliği

İlgili araştırma soruları

- Okul yöneticileri ve öğretmenler e-okul sistemi hakkında genel olarak ne düşünmektedirler?
- Okul yöneticileri ve öğretmenler e-okul sistemini teknik olarak nasıl değerlendirmektedirler?
- Okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerine göre e-okul sisteminin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?

Soru 3. Eokul sisteminin işlevselliği açısından ne düşünüyorsunuz?

Öğretmenler	Soru 3 öğretmen	soru 3 yönetici	Yöneticiler
Ö1, FMTAL, Lise	Geliştirilmeye devam ediyor. Arayüz eski, bağlantı hızı yavaş oluyor, sistem donuyor, güvenlik riski var	kırtasiyeciliği azalttı. Bilgi havuzu olarak kullanıyoruz, okul içinde. Geriye dönük bilgileri görebiliyoruz. Toplu rapor alma konusunda işlevsel değil.	Y1, PAL, Lise
Ö2, HÖEML, Lise	sınav tarihleri ve notları takip etme açısından, öğrenci, öğretmen ve veli için işlevsel. Başka da bir şeyi yok	sınav tarihlerinin girilmesi, notların girilmesi bir devrimdir. Yapısı biraz karmaşık, pratik değil.	Y2, PİHO, Ortaokul
Ö3, EO, Ortaokul	fırsat eşitsizliği oluyor. İnterneti olmayan öğrenciler göremiyor	öğrencilerin bilgilerini bireysel ya da toplu gösteriyor. İlçe MEM eokul üzerinden bilgi alamadığı için sürekli okulla iletişime geçiyor, bu bir sorun	Y3, BHNMİ, İlkokul
Ö4, GNMTAL, Lise	Öğretmen ve öğrenci arasında mesaj göndermeye olanak tanıyor.	öğrencilerin yaş olarak okula uyumlu olup olmadığını sistemden görebiliyoruz. Öğrencilerin özel durumlarına ilişkin detay bilinmiyor. RAM raporları görülebiliyor yalnızca. Genel anlamda işlevsel	Y4, YSİ, İlkokul
Ö5, ŞSYKİHL, Lise	Oldukça işlevsel. %70-80 oranında işlevsel (%20 değil)	öğrencinin ailevi bilgileri görülebiliyor. Öğrencinin sağlık bilgileri görülebiliyor, özür durumu vs.	Y5, Aİ, İlkokul
Ö6, ŞYÇİ, İlkokul	Kullanışlı değil. Yalnızca yazılı tarihleri, notlar ve devamsızlıklar için kullanılıyor	menüler karışık, kullanımı kafa karıştırıcı. Kullanıcı dostu değil. Çok ilgi gerektiriyor	Y6, FMTAL, Lise
Ö7, GOO, Ortaokul	Öğrencinin verdiği bilgileri giriyoruz, başka birşey yok	liseler için çok işlevsel, öğrencinin geçmiş tüm bilgilerine erişilebiliyor.	Y7, İHL, Lise

Ö8, ŞYÇO, Ortaokul	Kısmen işlevsel, Öğretmenlere verilen görevler az olduğu için eokul öğretmen açısından kısmen işlevsel	hata yapıldığında düzeltmeye imkan vermiyor. Kullanıcı için uyarı mekanizması yok	Y8, TOBBFL, Lise
Ö9, RİYİ, İlkokul	Veli açısından oldukça işlevsel, öğrenciyi her anlamda takip edebiliyor	%90 işlevsel. Öğrencilerin sınıflara dağıtımında eokul görev üstlenmeli.	Y9, Şİ, İlkokul
Ö10, BO, Ortaokul	Çok fazla eksiklik var, yalnızca not girilebiliyor. kullanışlı değil	kullanımı kolay ve işlevsel	Y10, GOO, Ortaokul
Ö11, AAL, Lise	sonuç odaklı bir işlevselliği var. öğrenciye yönelik süreç değerlendirme yok. Genel anlamda işlevsel değil	çok işlevsel, öğrencinin tüm öğrencilik geçmişi görülüyor. Öğrencinin yıllar içindeki gelişiminin takibi açısından çok işlevsel	Y11, PİO, Ortaokul
Ö12, İMKBO, Ortaokul	eokulun şeffaflık sorunu var. okulun kararları paylaşılabılır. Öğrencinin birinci sınıftan mevcut sınıfa kadar olan gelişmesi öğretmenlere açılmalı	bürokrasiyi kaldırdı. zaman kaybının önüne geçti. Özel eğitim öğrencilerinin detay bilgileri yok.	Y12, HİO, Lise
Ö13, Cİ, İlkokul	yoğunluk nedeniyle donuyor. Öğrenci hakkında görüş belirtmiyoruz	öğrenciyle ilgili bilgilere erişimde işlevsel. Öğrencinin geçmiş davranış özelliklerine ilişkin bilgiler de olmalı.	Y13, GİHO, Ortaokul
Ö14, Tİİ, İlkokul	çocukla ilgili geçmiş bilgiler yok, ya da öğretmenler göremiyor. Nakil gelen öğrenciler hakkında önceki öğretmenlerin görüşleri görülmüyor.	işimizi kolaylaştırıyor, işlevsel. Kağıt kürek işlerini bitirdi. Arayüz eski. Sosyal etkinlikler modülü yeni eklendi ve çok işlevsel. Velilerin erişmesi açısından işlevsel.	Y14, RİYİ, İlkokul
Ö15, İMKBİ, İlkokul	not girme, devamsızlık girme, proje ve sınav tarihleri konularında işlevsel. Veliler sistemi çok kullanmıyor	bütüncü olarak bakıldığında işlevsel. Ama istatistik bilgi verme konusunda eksikleri var.	Y15, İMKB, Ortaokul

Soru 7. Eokul sisteminin olumlu ve olumsuz yönlerini değerlendirebilir misiniz? E okul sistemi üzerinde değişiklik yapılmasını istediğiniz noktalar varsa, bunlar hakkında bilgi verebilir misiniz? [örneğin e okul sisteminde okul kaynaklarının nasıl kullanıldığı sorgulanmakta mıdır? / işlenmekte midir?]

Öğretmenler	soru 7 öğretmen olumlu	soru 7 öğretmen olumsuz	soru 7 yönetici olumlu	soru 7 yönetici olumsuz	Yöneticiler
-------------	------------------------	-------------------------	------------------------	-------------------------	-------------

Ö1, FMTAL, Lise	not defteri tutmuyoruz. öğrenciler ve veliler notları görebiliyor. öğrencinin ailevi bilgilerini sistemden görebiliyoruz. otomasyon oluyor. angarya iş yüklerini azalttı	şifreler tarayıcıya kaydedilebilir. Pratik olmayan uygulamalar var. veri yükleme sistemi ilkel. Sunucular çok yavaş. Sistemin çalışma prensibi yanlış, gereksiz işyükü oluyor. Alt yapı sorunları var. toplu not girme yok. Notlar excelde kaymış olarak iniyor, biçimsiz. /	her yerden ulaşılabilmesi. İşleri kolaylaştırması.	geliştirilmesi gerekiyor. Takip ve güncellik yetersiz. Velilerin bilgi girişi yapamaması (telefon gibi). Mernis bilgilerinin eokulda tam görülememesi. Nakillerde yetersiz bilgiye ulaşım imkanı veriyor. Öğrencinin öğrenim geçmişine ilişkin bilgiler yetersiz. altyapı sorunları var, özellikle dersler açısından. teknik sorunlar çok	Y1, PAL, Lise
Ö2, HÖEML, Lise	?			okulun kaynakları sorgulanmıyor. Okul kaynaklarıyla ilgili modül yok. Şeffaflık yok. Bağışlarla ilgili modül yok. Gelir gider bilgileri verilmiyor. Okulun ihtiyaçları görülmüyor.	Y2, PİHO, Ortaokul
Ö3, EO, Ortaokul	not defterleri, bilgi girişleri kolaylaştı.	sistem düzgün ve sistematik çalışmıyor. Tüm öğrencilere aynı anda ulaşılabilmesi. Velilere ulaşılabilmesi. /	arayüzü güzel. G	arayüz geliştirilmeli. Öğrencinin önceki okullardaki gelişim bilgileri yok. Üniversitelere entegre edilmeli. Manuel güncelleme yapılma zorunluluğu. Öğrencinin aile bilgilerinin görülmemesi. Otomasyon yok.	Y3, BHNMI, İlkokul
Ö4, GNMTAL. Lise	öğrenciler notlarını anında görebiliyor, veliler öğrencilerle ilgili bilgileri görebiliyor	okulun yaptığı harcama işleri görülmüyor, okul yönetimi de öğretmenlere göstermiyor. /		okulun kaynakları sorgulanmıyor. Tefbis ile entegre değil. Öğrencilerin bizden önceki ve bizden sonraki okul bilgilerini göremiyoruz.	Y4, YSI, İlkokul
Ö5, ŞSYKİHL, Lise				sınıflara öğrenci atamasında otomatik değil. Tefbis ile entegre değil	Y5, AI, İlkokul

Ö6, ŞYÇİ, İlkokul	notlar ve devamsızlık konusunda öğrenciler ve veliler bilgi edinebiliyorlar	öğreciler hakkında detaylı bilgiler yok. Öğrencilerin önceki başarıları yok. Hangi okulda okudukları, öğretmenleri kimler bilinmiyor. /	birçok işin aynı anda yapılmasına olanak vermesi. Öğrenci ve kurum işlemlerinin aynı yerden yapılabilmesi.	mali kaynaklar ile ilgili bilgiler yok. Arayüzde butonlar otomatik aktif olmuyor. Başka kurumların bilgi sistemlerine yönlendirme yapılamaması	Y6, FMTAL, Lise
Ö7, GOO, Ortaokul	sınav tarihleri görülebiliyor, notlar görülmüyor, devamsızlık görülmüyor,	öğrencinin önceki okuluyla ilgili yalnızca notlarla ilgili bilgiler var, not dışı bilgiler görülmüyor, o nedenle öğrencileri tanıyamıyoruz, ebeveyn durumunu göremiyoruz /	öğrencilerin akademik, nüfus ve sağlık bilgilerinin bir arada olması. Ailenin sosyal güvenlik bilgileri var. Okulla ilgili bilgiler var, MYS sistemi ile birlikte değerlendirilebiliyor. Sürekli devletin kontrol ve denetiminde	okul aile birliği ile ilgili modül yok.	Y7, İHL, Lise
Ö8, ŞYÇO, Ortaokul	notlar, devamsızlık gibi konularda iyi	okul kaynaklarının nasıl kullanıldığı bilinmiyor, eokul modülleri arasında yönetimin sorumluluğunda olan şeyler yok /		okulun kaynaklarıyla ilgili modül yok. Hatalı bilgi girişleri düzeltilemiyor. Geriye dönük işlem yapılamıyor. Sorun varsa uyarı vermemesi. Öğrencilere yapılan yardım bilgilerinin sistemde yer almaması.	Y8, TOBBFL, Lise
Ö9, RİYİ, İlkokul	velilere devamsızlık mektubu gönderilmesi. Veliler tarafından Notların görülmesi	toplu şekilde okunan kitap girişi yok, her öğrenci için teker teker girmek çok zaman alıyor. Kitaplar sistemde kayıtlı değil, seçilmiyorlar. /	Olumlu bir uygulama. Not girişleri için ideal.	öğrencilerin derslere dağılımı, ders programlarının hazırlanmasında otomasyon olmaması, öğrencilerin sınıflara dağıtımında otomasyon olmaması. Öğrencilerle ilişkin öğretmenlerin görüş yazamaması, öğrenci bilgilerinde süreklilik olmaması.	Y9, Şİ, İlkokul
Ö10, BO, Ortaokul	notlar önceden görülebiliyor	ödevlerle ilgili sistemde bilgi girişi yapacak modül yok. /		rapor almada sorunlar yaşanması. Raporların excele dökülememesi. Birçok şey manuel yapılmak zorunda kalıyor	Y10, GOO, Ortaokul

Ö11, AAL, Lise	notların görülmesi, ebeveynlerin nüfus bilgilerinin görülmesi, öğrencilerin okudukları kitapların görülmesi, katıldığı sosyal etkinliklerin görülebilmesi	öğrencinin ebeveynleriyle ilgili geliri, eğitim durumu gibi özel bilgilere ulaşamıyor. Eokul ile sağlık bakanlığı arasında işbirliği olsun, öğrenci raporları oradan alınsın. /	arşiv ve bilgi saklama. Veli ile iletişim kurma, öğrencinin akademik bilgilerinin saklanması. Velilerin öğrencinin akademik başarısını ve devamsızlıkları anlık görebilmesi.	SMS sisteminin paralı olması. Geliştirilmemiş alanlarının olması. Altyapının sağlam olmaması. Ders programlarını oluşturacak modüllerin olmaması. Okulun maddi konularıyla ilgili modül olmaması. Eokulun mebbis, tefbis gibi sistemlerle entegre olmaması	Y11, PİO, Ortaokul
Ö12, İMKBO, Ortaokul	notların, devamsızlığın görülmesi.	mesajlar için ücretli üyelik gerektirmesi. Veliler mesaj almak için ücretli üye olmak zorundalar. Arayüz kullanışlı değil. Öğrencilerin aradığı bilgilere ulaşabileceği bir yer olmalı. Eba gibi etkili değil /	MEIS sistemiyle entegre çalışması. Öğrencilerin geçmiş bilgilerine ulaşılabilmesi. Gelecek dönemlerin projeksiyonunun çıkarılabilmesi.	okul kaynaklarının sorgulanamaması. Şeffaflığın olmaması	Y12, HİO, Lise
Ö13, Cİ, İlkokul	öğretmenin not girme yüklerini azaltıyor.	yönlendirme sistemi yok. Öğrenci gelişimi ve yönlendirme konusunda tutarlılık ve takip sistemi yok. Öğretmenlerin eokulla ilgili görüşleri alınıp sisteme eklenmiyor/	üst makamların eokuldan bilgileri görüp okula yardım yapmaları. Nakillerde kolaylık sağlaması.	okul kaynaklarıyla ilgili modül bulunmaması. İş yükünü artırması. Bilgilerin sürekli güncellenmesi zorunluluğunun zaman alması. İSG modüllerinin işlenmesinde iş güvenliği uzmanlarından destek alınamaması.	Y13, GİHO, Ortaokul
Ö14, Tİİ, İlkokul		Okulun gelir gider işlemleri görünmüyor. Öğrenci hakkında önceki öğretmenlerin yorumları görülmüyor. Öğrencinin gelişim özellikleri ile yaşadıkları görülmüyor.	öğretmenlerin sınıflarında uyguladıkları yöntem ve teknikleri görülmüyor. Öğretimsel faaliyetlerin detayı yok. Kırtasiye işlemlerinin azaltılması. Devamsızlıkların takip edilebilmesi. Öğrencinin genel nüfus bilgilerine ulaşılabilmesi	okul kaynaklarının işlenememesi. EBA ile entegre olmaması. Eski arayüze sahip olması.	Y14, RİYİ, İlkokul

Ö15, İMKBİ, İlkokul	notların girilmesi, sınav tarihlerinin paylaşılması	yöneticilerin okulun gelirlerini nasıl harcadıkları belli değil. Öğrenciye ait geçmiş bilgiler görülüyor. Bağış konusunda modül olmalı ve kayıtlar görülmesi. Eokul sgk, nüfus müdürlüğü, sağlık bakanlığı ile entegre olmalı. Çocuklarla ilgili spor vb konularda karar vermek için sağlık durumunu raporları görmek gerekir. öğrencinin neye elverişli olduğu, hangi konuda hassas olduğu bilinmiyor /	akademik bilgilerin işlenmesi. Öğrenci ve velilerin akademik bilgileri görebilmesi. Hızlı bilgi akışının olması.	öğrencilerin detaylı bilgilerine yer verilmemesi. Rehberlik servislerinin eokulu etkili kullanmaması. Çocukların gelişim özelliklerinin işlenmemiş olması.	Y15, İMKB, Ortaokul
------------------------	--	--	---	--	---------------------------

Soru 8 Yönetici. Öğretmenlerin okul yöneticisi olarak sizden talep ve beklentileri açısından e okul sisteminin nasıl bir işlevi olmaktadır?

Soru 8 Öğretmen. Okul yöneticisinin öğretmen olarak sizden talep ve beklentileri açısından e okul sisteminin nasıl bir işlevi olmaktadır?

Öğretmenler	Soru 8 öğretmen	soru 8 yönetici	Yöneticiler
Ö1, FMTAL, Lise	notların girilmesi	eokul üzerinden talep olmuyor. Yüzyüze, sözlü ya da telefonla talep oluyor. Tüm talepler yüzyüze, yazışma, telefon yoluyla oluyor	Y1, PAL, Lise
Ö2, HÖEML, Lise	yok	yanlış girilen bilgilerin düzeltilmesi talebi. Eokul şifresinin yeniden ayarlanmasında. Sınav notlarının düzeltilmesi talebi. Sınıf listesi talebi	Y2, PİHO, Ortaokul
Ö3, EO, Ortaokul	sınav tarihlerinin girilmesi. Notların yazılması. Öğrencinin kişisel bilgilerinin girilmesi. Öğrenci hakkındaki görüşlerin girilmesi. Öğrenci velisine ulaşım bilgilendirme. İşlevsel değil.	eokulda öyle bir bölüm yok.	Y3, BHNMI, İlkokul
Ö4, GNMTAL. Lise	eokulda öğretmenin sorumluluk alanlarıyla ilgili bilgileri girmesi	talep olmuyor, aynı şeyi öğretmen de görüyor	Y4, YSİ, İlkokul
Ö5, ŞSYKİHL, Lise	eokula öğrenci bilgilerinin işlenmesi.	eokul üzerinden talepte bulunmuyorlar. Sözlü istiyorlar	Y5, Aİ, İlkokul

Ö6, ŞYÇİ, İlkokul	eokulun bu konuda bir işlevi yok	öğrenci bilgilerine ulaşma talebi. Ücretli SMS sistemi üzerinden talep gönderebiliyorlar.	Y6, FMTAL, Lise
Ö7, GOO, Ortaokul	yok	notların girilmesinde süre talepleri oluyor.	Y7, İHL, Lise
Ö8, ŞYÇO, Ortaokul	yok	talepleri yok	Y8, TOBBFL, Lise
Ö9, RİYİ, İlkokul	notların girilmesi, öğrencilerle ilgili bilgilerin girilmesi, müdür öğretmenlere talep ve beklentilerini eokul üzerinden iletmiyor	beklentileri yok	Y9, Şİ, İlkokul
Ö10, BO, Ortaokul	eokulun bu konuda bir işlevi yok	öğretmenlerin öğrenci bilgilerine erişim talebi oluyor	Y10, GOO, Ortaokul
Ö11, AAL, Lise	?	eokul üzerinden öğretmen yönetici bağlantısı yok	Y11, PİO, Ortaokul
Ö12, İMKBO, Ortaokul	eokulda böyle bir modül yok. Taleplerini sözlü ya da başka kanallardan iletiyorlar	kişisel ilişkiler yoluyla talepler oluyor.	Y12, HİO, Lise
Ö13, Cİ, İlkokul	devamsız öğrencilerin takibini istiyorlar	eokulun böyle bir özelliği yok.	Y13, GİHO, Ortaokul
Ö14, Tİİ, İlkokul	yok	talep olmuyor	Y14, RİYİ, İlkokul
Ö15, İMKBİ, İlkokul		derslerin planlanmasında, nöbetlerin planlanmasında öğrenci bilgilerinin girilmesinde talepleri oluyor. Ama eokul bunların hepsinde iş görmüyor.	Y15, İMKB, Ortaokul

Soru 9. Velilerin okul yöneticisi ve öğretmen olarak sizden talep ve beklentileri açısından e okul sisteminin nasıl bir işlevi olmaktadır?

Öğretmenler	soru 9 öğretmen	soru 9 yönetici	Yöneticiler
Ö1, FMTAL, Lise	işlevi yok	eokul üzerinden veliyle iletişim kurulmuyor. Telefonla, yüz yüze ya da dilekçeyle yazılı olarak.	Y1, PAL, Lise
Ö2, HÖEML, Lise	yalnızca notlar, devamsızlık ve karne görüşlerini görebiliyorlar. İşlevsiz	eokulda böyle bir olanak yok.	Y2, PİHO, Ortaokul
Ö3, EO, Ortaokul	eokulun bu konuda işlevi yok	veli için eokul not ve devamsızlık bilgisi demek	Y3, BHNMİ, İlkokul
Ö4, GNMTAL.	notların girilmesi	işlevi yok	Y4, YSİ, İlkokul

Lise			
Ö5, ŞSYKİHL, Lise	veliler eokul üzerinden öğretmenlerle iletişim kuramıyorlar.	işlevi yok	Y5, Aİ, İlkokul
Ö6, ŞYÇİ, İlkokul	eokul yerine whatsapp grupları kullanılıyor. Bilgilendirme için	eokul veli ile yönetim arasında bir köprü değil. SMS yerine iletişim modülleri kurulabilir. Yüzyüze iletişim oluyor ancak	Y6, FMTAL, Lise
Ö7, GOO, Ortaokul	işlevi yok	velilerin lisede talebi devamsızlıkların anlık görüntülenmesi, o konu zaten oluyor.	Y7, İHL, Lise
Ö8, ŞYÇO, Ortaokul	eokul un böyle bir işlevi yok	veliler bazen belge talep ediyorlar. Çıktı alınıp veriliyor. SMS ücretli olduğu için veliler üye olmuyor. eposta ile iletişim modülü olmalı.	Y8, TOBBFL, Lise
Ö9, RİYİ, İlkokul	tek yönlü bir etkileşim var. öğretmenler notları yazıyor veliler görüyor. Veli öğretmen iletişimi için modül ya da platform yok	velilerin genelde kayıt ve nakillerde talepleri oluyor, kayıt bölgesinde mi diye	Y9, Şİ, İlkokul
Ö10, BO, Ortaokul	öğretmen ile veliler arasında resmi iletişim kanalı yok.	veli devamsızlık bilgisini öğrenmeyi talep ediyor, bu da var zaten	Y10, GOO, Ortaokul
Ö11, AAL, Lise	işlevi yok	velilerin nakil işlemlerinde bazı talepleri oluyor, nakil talebini eokuldan yapabiliyorlar. Öğrenci belgesi, diploma kayıt örneği istiyorlar.	Y11, PİO, Ortaokul
Ö12, İMKBO, Ortaokul	eokulda veli öğretmen diyalogu için modül yok	veli eokuldan ulaşım talepte bulunamıyor	Y12, HİO, Lise
Ö13, Cİ, İlkokul	notların girilmesi, devamsızlıkların ve kitap bilgilerinin işlenmesi	veliler notlara ve devamsızlığa bakıyor, başka bir talepleri olmuyor. Hatta bu yüzden veli toplantısına gelmiyorlar. Çocukların notlarıyla ilgili talepleri oluyor. Eokul talep mekanizması değil. Yüzyüze iletişim kuruyorlar. Eokul karneden bir ay önce veliye kapatılmalı.	Y13, GİHO, Ortaokul
Ö14, Tİİ, İlkokul	eokul üzerinden talep gelmiyor	herhangi bir talepte bulunan olmadı şimdiye kadar.	Y14, RİYİ, İlkokul
Ö15, İMKBİ, İlkokul	veliler taleplerini eokul üzerinden iletmiyorlar.	talepleri olmuyor	Y15, İMKB, Ortaokul

Soru 10. E-okul sisteminden elde edilen verilerden okulda karşılaşılan problemlerin çözümünde veya okul geliştirme faaliyetlerinde e-okulun etkililiği nasıl artırılabilir?"

Öğretmenler	soru 10 öğretmen	soru 10 yönetici	Yöneticiler
Ö1, FMTAL, Lise	okulun güvenilirliğinin artırılmasında.	eokul not ve devamsızlık demek. Bu konularda rapor alınabiliyor. Üniversite sınav sonuçları ile okulun başarısını karşılaştırmada kullanılabiliyor.	Y1, PAL, Lise
Ö2, HÖEML, Lise	okulun şeffaflığının ve hesapverebilirliğinin artırılmasında	akademik planlama yapılırken yararlanılıyor. Nakillerde iyi öğrencileri seçmek için kullanıyoruz.	Y2, PİHO, Ortaokul
Ö3, EO, Ortaokul	öyle bir olanak yok	maalesef işlevsiz. Uyarı sistemi yok eokulun.	Y3, BHNMİ, İlkokul
Ö4, GNMTAL, Lise	bilmiyorum	öğrencilerin devamsızlık yapmasının önüne geçmek için öğrenci ve kardeşlerinin verisini birlikte değerlendiriyoruz. Karma sınıflar oluşturmada işimize yarıyor. Akran öğrenmesine yardımcı oluyor. Grup dinamiği oluşturmaya çalışıyoruz. Sınıfların homojen olmamasında yararlanıyoruz.	Y4, YSİ, İlkokul
Ö5, ŞSYKİHL, Lise	eokul okul sorunlarının çözümünde ya da okulun geliştirilmesinde işlevsel bir araç değil	okulun şeffaflığının, hesapverebilirliğinin artırılmasında yararlanılıyor.	Y5, Aİ, İlkokul
Ö6, ŞYÇİ, İlkokul	Okulun başarısını düzenli olarak değerlendirilmesinde kullanılabilir. Bu şekilde gelişme teşvik edilmiş olur.	bu konuda işlevsel değil	Y6, FMTAL, Lise
Ö7, GOO, Ortaokul	bilgim yok	işlevsel değil	Y7, İHL, Lise
Ö8, ŞYÇO, Ortaokul	okul ile veli arasındaki güvenin geliştirilmesinde. Okul başarısının artırılmasında. Öğrencilerin bütüncül olarak değerlendirilmesinde	okulların web sayfalarındaki bilgiler eokula aktarılsa işlevsel olur, bu haliyle işlevsel değil.	Y8, TOBBFL, Lise
Ö9, RİYİ, İlkokul	Okulun faaliyetlerinin artırılmasında, yeni faaliyetlerin teşvik edilmesinde. Veli ile okul iletişiminin geliştirilmesinde. Okula olan güvenin artırılmasında.	okul sosyal faaliyetlerinin geliştirilmesinde yararlanıyoruz. Yardım yapılacak öğrencilerin belirlenmesinde	Y9, Şİ, İlkokul

Ö10, BO, Ortaokul	eokulda çok veri yok. Yeni modüller eklenirse okul gelişimine katkı sunabilir. Mevcut durumda katkı yok.	okulun başarısını değerlendirmede yararlanıyoruz	Y10, GOO, Ortaokul
Ö11, AAL, Lise	Devamsızlıkların azaltılmasında, akademik başarının artırılmasında, öğrenciyi yönlendirmede	işlevsel değil	Y11, PİO, Ortaokul
Ö12, İMKBO, Ortaokul	devamsızlığın azaltılması	okulun gelecek projeksiyonunun hazırlanmasında işe yarıyor.	Y12, HİO, Lise
Ö13, Cİ, İlkokul	yok	velilerle iletişimin güçlendirilmesinde. Diğer birçok konuda işlevsiz. İletişim modülleri olmalı	Y13, GİHO, Ortaokul
Ö14, Tİİ, İlkokul	okulun hesapverebilirliğinin geliştirilmesinde	devamsızlıkların azaltılmasında. Öğretmen performanslarının değerlendirilmesinde. Öğrencilerin akademik başarılarının değerlendirilip iyileştirme yolları aranmasında. Okulun genel projeksiyonunun çıkarılmasında	Y14, RİYİ, İlkokul
Ö15, İMKBİ, İlkokul	okulun öğrenci ve velilerle olan iletişimin geliştirilmesinde. Devamsızlığın azaltılmasında. Okulun şeffaflığının artırılmasında	okulla ilgili genel planlamalar yapıldığında	Y15, İMKB, Ortaokul

Tema 2. Paydaşlarla İletişim

İlgili araştırma sorusu

d) Okul müdürleri ve öğretmenler e-okul sistemini daha çok hangi amaçlarla kullanmaktadırlar?

Soru 1. Bir okul yöneticisi ve öğretmen olarak, okulunuzun paydaşları ve toplumla, okulunuzun mevcut durum ve faaliyetlerine ilişkin bilgi paylaşımına ilişkin olarak yaklaşımınız nasıldır? [Velilerin bilgilendirilmesi, eğitim sisteminin merkezi veya taşra teşkilatından gelen bilgi talepleri, diğer resmi kuruluşlardan -sağlık, sosyal güvenlik veya güvenlik kurumları- gelen bilgi talepleri, öğrencilerin bilgilendirilmesi, okul çevresindeki toplumun bilgilendirilmesi]

Öğretmenler	Soru 1 Öğretmen	soru 1 yönetici	Yöneticiler
Ö1, FMTAL, Lise	Öğrencilerin staj faaliyetlerine yönelik eksiklikler, eokulda imza ve kontrol yok bununla ilgili. Velilerin staj takibi yapamaması bir sorun. Eokul SMS ile veli bilgilendirmesi yapılamıyor. Devamsızlık için eposta gönderiliyor veliye, bu işlevsel değil. Veliler eokul sisteminde çocuklarının bilgilerini kontrol etmiyor. SGK ile entegrasyon olması güzel.	eokul yalnızca öğrencilerin akademik bilgilerinin, notlarının, devamsızlığının paylaşıldığı bir platform. Öğrenciye ait kişisel bilgiler resmi kurumlar dışındaki paydaşlarla paylaşılmıyor. Kurumlardan sağlık, sosyal güvenlik, adres bilgisi taleplerinin dışında başka bir paylaşım olmuyor. Kurum paylaşımları döküman yönetim sistemi (DYS) sistemi üzerinden yapılıyor.	Y1, PAL, Lise
Ö2, HÖEML, Lise	Veliler telefonla ya da yüzyüze bilgilendiriliyor, bu konuda e okul işlevsiz.	bildirimler SMS, whatsapp gruplarından, okulun sosyal medya ve eposta hesaplarından yapılıyor. Öğrenci ve veliler kolaylıkla bize ulaşabiliyor	Y2, PİHO, Ortaokul
Ö3, EO, Ortaokul	Öğrenci velilerine ait telefon bilgileri sürekli değişiyor, ama eokulda güncellemiyorlar. Bu bir sorun, bilgi veremiyoruz veliye	eokulda paylaşım sınırlı. Eokul üzerinden paydaşlar birbiriyle iletişim kuramazlar. Eokul teknolojinin gerisinde kaldı, işlevi geliştirilmeli. Eokul üzerinden kurumlar arası bilgi paylaşımı yapılmıyor.	Y3, BHNMİ, İlkokul
Ö4, GNMTAL. Lise	Velileri yüzyüze bilgilendiriyoruz. Eokula kendileri bakabiliyor zaten.	paydaşlara ihtiyaç duydukları kadar bilgi veriyoruz, fazlası zararlı olabilir, geri dönüşü olumsuz olabilir.	Y4, YSİ, İlkokul

Ö5, ŞSYKİHL, Lise	Paydaşlarla iletişim iyi, sık oluyor. Üst yönetimlerin üç ayda bir aynı bilgileri isteme durumu oluyor, güncelleme için.	eokulda öğrenci ve ailesiyle ilgili detaylı bilgiler oluyor, resmi kurumlarla paylaşılıyor. Veliye dönük olarak notlar, devamsızlıklar sistemde sunuluyor	Y5, Aİ, İlkokul
Ö6, ŞYÇİ, İlkokul	Acil durumlarda telefon kullanılıyor. Whatsapp grupları aktif olarak kullanılıyor. Yüzyüze görüşmeler oluyor	eokul veli bilgilendirmede yetersiz, SMS sistemi satın alınıyor. Üst makamlar bilgi talep ediyorlar yazıyla ve epostayla gönderiyoruz. Kurumlar arası entegrasyon olmalı. SGK, Sağlık bakanlığı gibi. Okul çevresinin bilgilendirilmesinde eokulun rolü yok	Y6, FMTAL, Lise
Ö7, GOO, Ortaokul	Eokulda öğretmenler yalnızca öğrencilerin kendilerine ve kardeşlerine notlarına ilişkin bilgileri görebiliyor. Öğretmenlerden başka kurumlar bilgi talep etmiyor zaten. Öğretmenlere not dışında başka modüller açık değil.	velilerle çocuklarının durumu görüşülüyor. Eokul üzerinden diğer kurumlarla bilgi paylaşımı olmuyor. Özel durumu, kaynaştırma öğrenciler için kurumlar arası bilgi başka kanallardan paylaşımı yapılıyor.	Y7, İHL, Lise
Ö8, ŞYÇO, Ortaokul	Eokulda paydaşlarla bilgi paylaşımına dönük modül yok. Öğretmenler için yok en azından	eokul yetersiz. Velilerin taleplerini genel bilgiler çerçevesinden karşılıyoruz ama detaylar (gelir durumu, eski okuldaki bilgiler, ailedeki vefat, geçirilen hastalıklar gibi) konusunda bilgi olmuyor.	Y8, TOBBFL, Lise
Ö9, RİYİ, İlkokul	Eokulda böyle bir paylaşım modülü yok. Talep te gelmedi zaten	eokul üzerinden bilgilendirme olmuyor. Toplantılarda velilere ve okulun çevresine bilgi veriliyor. MEM ve diğer resmi kurumlarla yazışmalar oluyor.	Y9, Şİ, İlkokul
Ö10, BO, Ortaokul	eokulda diğer paydaşlar öğretmenlerden bilgi talep etmiyor	bilgiler paylaşılmalıdır	Y10, GOO, Ortaokul
Ö11, AAL, Lise	Eokulda öğretmenler için bilgi paylaşım platformu yok. Öğretmenler telefon, whatsapp, sosyal medya aracılığıyla ya da yüz yüze görüşmeler yaparak bilgi veriyorlar	bilgi paylaşımını sosyal medya üzerinden yapıyoruz, eokulu kullanmıyoruz. Eokulda not, devamsızlık, genel bilgiler oluyor yalnızca	Y11, PİO, Ortaokul
Ö12, İMKBO, Ortaokul	Paydaşlarla iletişimde eokulu kullanmıyoruz. Öyle bir modül yok. Velilerle telefon, sms ile haberleşiyoruz.	eokuldan paylaşım olmuyor. Sosyal medya, whatsapp üzerinden oluyor.	Y12, HİO, Lise

Ö13, Cİ, İlkokul	Veli toplantıları, telefon görüşmeleri ve whatsapp yoluyla oluyor. Diğer resmi kurumlarla paylaşım olmuyor	eokul veli bilgilendirme sisteminde notlar ve devamsızlıklar var. resmi kurumlar arasında bilgi paylaşımında eokul kullanılmıyor	Y13, GİHO, Ortaokul
Ö14, Tİİ, İlkokul	Sağlık bilgilerinin paylaşılmaması nedeniyle covid pandemisinde düzensiz iletişim oldu	veliler resmi kanalları takip etmiyorlar. Bilgilendirmeyi informal olarak sosyal medya, SMS, whatsapp gibi kanallardan yapıyoruz	Y14, RİYİ, İlkokul
Ö15, İMKBİ, İlkokul	bilgi talepleri daha çok okul yönetiminden isteniyor. Bilgi alışverişi sosyal medya, whatsapp, telefon üzerinden yapılıyor. Öğretmenlerden resmi yazıyla ya da telefonla bilgi isteniyor	Okulun paydaşları çok çeşitli, paydaşlarla bilgi paylaşımı sınırlı.	Y15, İMKB, Ortaokul

Soru 2. Okullardan bilgi edinme taleplerine karşılık verme açısından e-okulu nasıl değerlendiriyorsunuz? E okul sistemi bilgi taleplerine karşılık vermede nasıl bir işlev görmektedir?

Öğretmenler	Soru 2 Öğretmen	soru 2 yönetici	Yöneticiler
Ö1, FMTAL, Lise	eokulda bilgi taleplerine yalnızca yöneticiler bakıyor. Yetkilendirme yöneticilerde. Eokul üzerinden başka okullara bilgi verilemiyor, başka kanallardan gönderiliyor	eokulda bilgiler sınırlı, o nedenle herşey talep edilmiyor, edilse de bilgi yok. Eokul kapalı bir sistem, her okul bağımsız. Okullar arası iletişim yok.	Y1, PAL, Lise
Ö2, HÖEML, Lise	Öğretmenlerin yetkisi yok	resmi yazıyla taleplere yanıt veriliyor, ama eokul aracılığıyla olmuyor, böyle bir özelliği yok. Öğretmenlerin, velilerin taleplerine sözlü yanıt veriliyor	Y2, PİHO, Ortaokul
Ö3, EO, Ortaokul	eokulda okullar arası bilgi transferi olmuyor	eokul okullar arası bilgi akışına izin vermiyor, herşey lokal	Y3, BHNMI, İlkokul
Ö4, GNMTAL, Lise	Okul içi bilgi edinme oluyor, okullar arası aynı kademedede olunca olabiliyor (liseler arasında)	eokulun duyuru özelliği yok, yalnızca notlar ve devamsızlıklar gösteriliyor, veliler zaten görebiliyor	Y4, YSİ, İlkokul
Ö5, ŞSYKİHL, Lise	eokul not transferinde kullanılıyor. Nakillerde kullanılıyor.	nakil durumlarında bilgiler otomatik olarak okulların ekranında görünüyor, onun dışarıda çıktı alıp gönderiyoruz.	Y5, Aİ, İlkokul
Ö6, ŞYÇİ, İlkokul	öğretmenler yalnızca not ve devamsızlık giriyorlar.	eokul yerine, her okulun web sitesi var, oradan bilgi ediniliyor.	Y6, FMTAL, Lise

Ö7, GOO, Ortaokul	yalnızca not girişi oluyor	eokuldan yalnızca notlar görölüyor, öğrenci geçmişinde özel durumları varsa görölüyor, başka paylaşılan bilgi yok. Eokul yerine Resmi yazılı olarak gönderiliyor okullar arasında bilgiler.	Y7, İHL, Lise
Ö8, ŞYÇO, Ortaokul	nakil dönemi bilgi akışında oluyor. Yönetim öğretmeni yönlendiriyor, öğretmen bilgileri giriyor	eokuldan yalnızca notlar, sınavlarla ilgili bilgiler çıktı alınıp gönderiliyor	Y8, TOBBFL, Lise
Ö9, RİYİ, İlkokul	eokulda öğretmenler açısından bu tür işlemler çok olmuyor	eokul üzerinden diğer okullara bilgi verilemiyor	Y9, Şİ, İlkokul
Ö10, BO, Ortaokul	öğretmenlerden bilgi talep edilmiyor	eokuldan veriyi alıp DYS üzerinden gönderiyoruz	Y10, GOO, Ortaokul
Ö11, AAL, Lise	öğretmenler eokulda bilgi edinemiyor, çocuk nakil olduğunda başka okullardaki öğretmenlerinden başka yollardan bilgi alınıyor	eokulun yapısı gereği işlem yeterliği sınırlı	Y11, PİO, Ortaokul
Ö12, İMKBO, Ortaokul	eokul üzerinde öğretmenden bilgi talebi olmuyor. Yalnızca notlar girilebiliyor	eokul bilgi alıp vermede işlevsel değil	Y12, HİO, Lise
Ö13, Cİ, İlkokul	eokul dışında bireysel olarak arayıp bilgi isteyebiliyorlar	eokuldaki bilgileri resmi yazıyla gönderiyoruz	Y13, GİHO, Ortaokul
Ö14, Tİİ, İlkokul	eokul dışında bireysel olarak arayıp bilgi isteyebiliyorlar	eokuldaki bilgiler eokul dışında paylaşılıyor	Y14, RİYİ, İlkokul
Ö15, İMKBİ, İlkokul	okullar arasında resmi yazıyla bilgi isteniyor, eokul üzerinden bilgi talep etme olmuyor	bilgi paylaşımına izin vermiyor	Y15, İMKB, Ortaokul

Tema 3. Hesapverebilirlik

İlgili araştırma sorusu

e) Bir hesap verebilirlik mekanizması olarak e-okul sistemi hakkında okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri nasıldır?

Soru 4. Bir hesap verebilirlik mekanizması olarak e okul sistemini, yönetici ve öğretmen gözüyle değerlendirebilir misiniz?

Öğretmenler	Soru 4 öğretmen	soru 4 yönetici	Yöneticiler
Ö1, FMTAL, Lise	Bilgi girişlerinde eksiklik var (öğretmen hesapverebilirlik ne demek bilmiyor)	hesap verebilir olması, eokulu kullananların işini iyi yapmasına bağlı	Y1, PAL, Lise
Ö2, HÖEML, Lise	Kısıtlı kullanım alanı var. Eba ve Mebbisle birlikte kullanılmalı (öğretmen hesapverebilirlik ne demek bilmiyor)	veliler sınav tarihleri konusunda öğretmenlerden hesap sorabiliyor. Sehven girilen notların düzeltilmesinde işe yarıyor, öğrenci uyarıyor çünkü. Not verme ve okunan kitap bilgisi anlamında şeffaf ve hesap verebilir özellikte.	Y2, PİHO, Ortaokul
Ö3, EO, Ortaokul	Not girişleri ve tarihlerle kısıtlı (öğretmen hesapverebilirlik ne demek bilmiyor)	eokulda bilgiler beyan esaslı olduğu için hesapverebilirlik azalıyor	Y3, BHNMI, İlkokul
Ö4, GNMTAL. Lise	eokulda öğrencilerin eski bilgilerine ulaşabiliyoruz (öğretmen hesapverebilirlik ne demek bilmiyor)	akademik başarı, notların girilmesi konusunda hesap verebilir durumda	Y4, YSI, İlkokul
Ö5, ŞSYKİHL, Lise	kullanıcıların sistemi ne zaman ve nasıl kullandıklarına ilişkin loglar (kayıtlar var)	iç denetim açısından hesap verebilir.	Y5, Aİ, İlkokul
Ö6, ŞYÇİ, İlkokul	Notlar ve devamsızlık işliyoruz (öğretmen hesapverebilirlik ne demek bilmiyor)	Tefbis, eokulla birleşirse şeffaflık ve hesapverebilirlik artar. Eokulda gelir gider bilgileri olmadığı için hesapverebilirlik bağlamında yetersiz	Y6, FMTAL, Lise
Ö7, GOO, Ortaokul	Sınav tarihi ve notları giriyoruz (öğretmen hesapverebilirlik ne demek bilmiyor)	bilgiye erişim anlamında şeffaf	Y7, İHL, Lise

Ö8, ŞYÇO, Ortaokul	Kısmen hesapverebilir özellikte, özellikle öğretmenler açısından. Genel olarak şeffaf ve hesapverebilir durumda değil	akademik başarı, notların girilmesi konusunda hesap verebilir durumda	Y8, TOBBFL, Lise
Ö9, RİYİ, İlkokul	öğrencilerle ilgili raporlar giriliyor, öğretmen bu konuda hesapverebilir durumda	%40 hesap verebilir durumda. Öğrenci bilgilerinin işlenmesi ve takibi konusunda hesap verabilir	Y9, Şİ, İlkokul
Ö10, BO, Ortaokul	eokulda nottan daha fazlası olması lazım (öğretmen hesapverebilirlik ne demek bilmiyor)	sistemde yapılan her işlemin detaylı kayıtları var, o nedenle hesap verabilir.	Y10, GOO, Ortaokul
Ö11, AAL, Lise	öğrencinin kendisi hakkında bilgiye erişimine izin vermeli (öğretmen hesapverebilirlik ne demek bilmiyor)	eokulun hesapverebilirlik yönü yok	Y11, PİO, Ortaokul
Ö12, İMKBO, Ortaokul	eokul, okul ya da öğrenci ile ilgili detay bilgileri göstermiyor, yalnızca geneli veriyor. Yönetimin yaptıklarını göstermiyor. Hesapverebilirlik açısından modül eklenmeli. Şeffaflığı ve hesapverebilirliği geliştirmek için ölçütler geliştirilmeli ve kontrolü olmalı.	başka sistemlerle entegre olmadığı için hesapverebilir değil. Mali anlamda hesapverebilir değil. Veriyi işleme, transfer etme, analiz yapma, sentez alma konularında hesapverebilir değil ????	Y12, HİO, Lise
Ö13, Cİ, İlkokul	yarı yarıya hesapverebilir (öğretmen hesapverebilirlik ne demek bilmiyor)	yöneticilerin iş yükünü artırdığı için hesapverebilir bir uygulama. Eokuldaki bilgilerin herkese açık olmaması nedeniyle hesapverebilirliği sınırlı.	Y13, GİHO, Ortaokul
Ö14, Tİİ, İlkokul	okul yönetimi ile paydaşlar arasındaki ilişkiler bilinmiyor. Okulun maddi işlemleri bilinmiyor. Toplanan paralar nereye harcanıyor bilinmiyor. Şeffaflık yok. Veli katılımı onçün yok.	nitelik açısından içi dolu değil. Çok kullanışlı değil. Öğretmen ve yöneticilerin denetlenmesi bağlamında hesapverebilir bir yönü var	Y14, RİYİ, İlkokul
Ö15, İMKBİ, İlkokul	yönetimin okulun gelirlerini nasıl harcadığı belli değil. Şeffaflık yok. Derslerle ilgili konu takipleri olmadığı için hesapverebilirlik yok. Veliye karşı şeffaflık ve hesapverebilirlik yok.	okulların ekonomik yapılarıyla ilgili bilgiler olmadığı için hesapverebilir değil. Harcama bilgisi yok, hesapverebilir değil.	Y15, İMKB, Ortaokul

Soru 5. Eokul sistemini, sistemin size verdiği sorumluluk ve sistemin şeffaflığı açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

Öğretmenler	Soru 5 öğretmen	soru 5 yönetici	Yöneticiler
Ö1, FMTAL, Lise	öğretmenlerin sorumluluklarının bilinmesi açısından şeffaf. Not, karne dönemli dışında sorumluluk yüklemiyor öğretmene	rutin işler. Not işlemleri, öğretmenlerin ders programları. Sınav programları. Yapılan tüm işlemler kayıt altında olduğu için şeffaf.	Y1, PAL, Lise
Ö2, HÖEML, Lise	sınav tarihlerinin girilmesi, notların girilmesi sorumluluğu konusunda şeffaflık var.	şeffaflık yönünde yol alıyor	Y2, PİHO, Ortaokul
Ö3, EO, Ortaokul	sınav tarihlerinin girilmesi, notların girilmesi konusunda sorumluluk var. öğrenci kağıtlarını veliler göremediği için şeffaf değil	notlar, sosyal faaliyetler vs bağlamında herşey şeffaf	Y3, BHNMI, İlkokul
Ö4, GNMTAL. Lise	öğrenciye eokul üzerinden mesaj gönderebiliyoruz, şeffaf	eokulda yapılan tüm işlemler bakanlık ve üst yönetimler tarafından görülüyor, herşey şeffaf ve hesapverebilir. Okul yöneticileri izlendiklerinin bilincinde	Y4, YSİ, İlkokul
Ö5, ŞSYKİHL, Lise	öğretmenlerin sorumlulukları belli, yapılan işlemler kayıt altında o nedenle şeffaf bir durumda.	sistem şeffaf. Bilgilere erişim anlamında şeffaf.	Y5, Aİ, İlkokul
Ö6, ŞYÇİ, İlkokul	Veliler notları ve devamsızlık bilgisini görüyor, şeffaf	yöneticilerin sorumlulukları ağır değil. Öğretmen ve diğer kullanıcıları takip etmek gerekiyor. Genel anlamda şeffaf ve hesapverebilir	Y6, FMTAL, Lise
Ö7, GOO, Ortaokul	Öğretmenlere yüklenen sorumluluklar not girme, sınav tarihi gibi girme gibi şeyler. Öğrenciler ve veliler görüyor, sistem şeffaf	okulla ve öğrenciyle ilgili bilgileri girme sorumluluğu var. liselerde öğrenciyle ilgili tüm bilgiler var, şeffaf bir yapıda eokul	Y7, İHL, Lise
Ö8, ŞYÇO, Ortaokul	öğretmenlerin sorumlulukları belli, not ve tarihlerin girilmesi konusunda şeffaf	okuldan, MeM e oradan ile bakanlığa kadar herkes herşeyi görebiliyor, çok şeffaf. Üst yönetimlerin hesapverebilirliği yok. İsteyen istediği gibi müdahale edebiliyor.	Y8, TOBBFL, Lise

Ö9, RİYİ, İlkokul	Öğretmenlerin çok sorumluluğu var. not girişleri, tarihler, devamsızlıklar, kitap bilgileri... ilkokulda öğrencilerin değerlendirilmesinde öğretmenler doğru değerlendirme yapmayabilir. Kanıtı belgesi yok. Şeffaf değil.	tüm işlemler kayıt altında olduğu için şeffaf ve hesapverilebilir.	Y9, Şİ, İlkokul
Ö10, BO, Ortaokul	ortaokullarda devamsızlığı yönetim giriyor. Öğretmenin nasıl sözlü notu verdiğini, hangi ölçütlere göre verdiği bilinmiyor. Öğrenciye ilişkin bilgiler yıllar içinde tutarlı olarak takip edilmiyor. Şeffaf değil.	güvenlik konusunda zafiyet olabilir. Şeffaflık sorunu yok.	Y10, GOO, Ortaokul
Ö11, AAL, Lise	Öğrencilerin derse katılım oranları görülüyor, süreç görülüyor, öğrenci ile öğretmen arasındaki diyalog görülüyor, şeffaf değil. Proje performans ve benzeri notları girme gibi kısıtlı sorumluluklar var	eokul düzenli olduğu için sorumlulukları yerine getirmede yöneticileri motive ediyor. Çok şeffaf. Veli açısından da çok şeffaf	Y11, PİO, Ortaokul
Ö12, İMKBO, Ortaokul	öğretmenlerin sorumluluğu not girme üzerine. Şeffaf değil, not vermede kriterler yok. Sınavlar sisteme yüklenebilir.	eokul yapısı gereği zaman sınırı koyuyor, bu da yöneticilerin sorumluluk bilincini geliştiriyor. Şeffaflık bağlamında eokulun güvenlik açıkları giderilmeli. Mali anlamda şeffaflık yok.	Y12, HİO, Lise
Ö13, Cİ, İlkokul	Öğretmenler not girme, kitap sayısını yazma gibi konularda özensiz ve bunun takibi yok. Şeffaflık yok. Denetlenme yok.	eokul yönetimin düzenli işleyişine katkı sunuyor. Tarih aralıkları öğretmen ve yöneticilerin işlerini düzenli yapmalarını sağlıyor, sorumluluğu artırıyor	Y13, GİHO, Ortaokul
Ö14, Tİİ, İlkokul	Devamsızlık ve not girişi sorumluluğu var. öğrenci bilgilerine erişim konusunda şeffaflık yok.	yapılan işlemlerin takibi oluyor, bu sorumluluk bilincini artırıyor. Denetim için ayrı bir modül eklenebilir.	Y14, RİYİ, İlkokul

Ö15, İMKBİ, İlkokul	devamsızlık, sınav tarihi, notların girilmesi sorumlukları var. öğretmen öğrenci ilişkileri konusunda şeffaf değil. Bilgilerin girilmesi konusunda şeffaf değil. Veliler sistemde öğrencinin her bilgisine ulaşamıyor şeffaf değil. Öğrenciyle ilgili detay bilgiler yok şeffaf değil. öğretmenlerin öğrenciyle ilgili detaylı görüşleri yazılmıyor. öğrencinin dönemlere göre takibi yapılmıyor. birinci sınıftan son sınıfa kadar süreç takibi yok. öğretmenler önceki öğretmenlerin yaptıklarını göremiyor, şeffaf değil.	eokulun sağlıklı doğru ve güncel bilgilerle işlenmesinden sorumluyuz. Eokulda öğrenciyle ilgili bilgi girilebilecek alanlar sınırlı, bu şeffaflığı etkiliyor. Notlar ve akademik başarı anlamında şeffaf	Y15, İMKB, Ortaokul
---------------------	--	--	---------------------

Soru 6. Eokul sistemini, okulun hesap verebilirlik açısından amaçlarına ulaşmasında ne derecede etkili olduğunu değerlendirebilir misiniz?"

Öğretmenler	Soru 6 öğretmen	soru 6 yönetici	Yöneticiler
Ö1, FMTAL, Lise	öğrenciyle ilgili verilerin tutulması dışında hesapverebilir bir sistem değil	eokulda yapılan her işlem kayıt altında olduğu için hesapverebilir bir yapısı var	Y1, PAL, Lise
Ö2, HÖEML, Lise	hesapverebilir değil	eokul ekonomik kısmı eksik olduğu için hesapverebilir değil	Y2, PİHO, Ortaokul
Ö3, EO, Ortaokul	hesapverebilirlik açısından bir hedef yok. Hesapverebilir değil.	eokulun böyle bir yönü yok	Y3, BHNMI, İlkokul
Ö4, GNMTAL, Lise	öğrenciler yazılı kağıtlarını sistemde göremiyor, hesapverebilir değil	yok	Y4, YSI, İlkokul
Ö5, ŞSYKİHL, Lise	Yöneticiler öğretmenin verdiği notları değiştiriyor, bunlar sistemde görüldüğü için şeffaf. Ama hesapverebilir değil.	notlar ve akademik başarı anlamında hesapverebilir bir yapısı var. veli geri bildirim veremediği için hesapverebilirlik düşük	Y5, AI, İlkokul
Ö6, ŞYÇİ, İlkokul	?	etkili değil, hesapverebilir değil	Y6, FMTAL, Lise

Ö7, GOO, Ortaokul	notların verilmesi konusunda şeffaflık yok. Not verme ölçekleri var ama bunlar eokulda yok, bunlar sisteme yüklenmeli. Okulun gelir gider işlemleri eokulda olmalı, şeffaflık ve hesapverebilir değil o nedenle	çok etkili. Veliler çocuklarıyla ilgili süreci takip ediyorlar, bu konuda yönetim hesapverebilir olmak zorunda. Diğer taraftan bilgilerin kayıt edilmesi yöneticileri koruyor.	Y7, İHL, Lise
Ö8, ŞYÇO, Ortaokul	Okul yönetimi öğretmenlere bilgi vermiyor, fikrim yok	sadece notlar ve devamsızlık var, etkili değil. Yetersiz bir sistem	Y8, TOBBFL, Lise
Ö9, RİYİ, İlkokul	okulun gelir gider yönetimi konusunda bilgiler yok, şeffaf değil	akademik başarı, nakiller gibi konularda hesapverebilirliğe etkisi çok.	Y9, Şİ, İlkokul
Ö10, BO, Ortaokul	bilgim yok	etkili, çünkü müfettişler eokul üzerinden denetleme yapıyor.	Y10, GOO, Ortaokul
Ö11, AAL, Lise	yönetim bize bu konuda bilgi vermiyor	notlar ve akademik başarı anlamında hesapverebilir bir yapısı var.	Y11, PİO, Ortaokul
Ö12, İMKBO, Ortaokul	okulun hesapverebilirlik durumu konusunda yönetim öğretmenlere bilgi vermiyor. Okulun stratejik planındaki amaçlara ne ölçüde ulaşıldığını bilmiyoruz. Okulun hesapverebilir olma amacı olup olmadığını bilmiyoruz. Eokul ne kadar etkili bilmiyoruz.	eokulda ekonomik işler konusunda şeffaflık ve hesapverebilirlik yok.	Y12, HİO, Lise
Ö13, Cİ, İlkokul	Okul dışı kurumlar tarafından hem yöneticiler hem de öğretmenler tüm sorumluluk alanlarında denetlenmeli. Şeffaflık ve hesapverebilirlik bu şekilde sağlanabilir.	okulun akademik başarısı konusunda hesapverebilirliği yüksek, veliler de kontrol edebiliyorlar eokuldan	Y13, GİHO, Ortaokul
Ö14, Tİİ, İlkokul	Okul yönetimleri gelir gider ve diğer işlemler konusunda şeffaf ve hesapverebilir durumda değil.	sistem dışarıdan değerlendirilmediği için hesapverebilir değil. Üst makamlar denetim yaptıklarında hesapverebilir oluyor	Y14, RİYİ, İlkokul
Ö15, İMKBİ, İlkokul	eokulun amaçlarını bilmiyoruz, o nedenle etkili mi değil mi bilmiyoruz. Yöneticiler öğretmenleri amaçlar ve yapılan işlemler konusunda bilgilendirmiyor.	sistemin işleyişine ve içeriğin güncellenmesine yönelik geri bildirim verilemediği için hesapverebilir yapıda değil	Y15, İMKB, Ortaokul

Soru 11. Hesap verebilirliğin geliştirilmesi bu bağlamda e-okulun alt yapı ve süreçlerinin iyileştirilmesi ile ilgili öneri ve beklentileriniz var mı? Varsa açıklayabilir misiniz?"

Öğretmenler	soru 11 öğretmen	soru 11 yönetici	Yöneticiler
Ö1, FMTAL, Lise	altyazı güçlendirilmeli. Sunucu kapasiteleri artırılmalı. Kurumlar arası entegrasyon sağlanmalı. Öğretmenlerin girdiği ekdersler yazılarak okulun şeffaflığı artırılabilir. resmi yazılar hala çıktı alınıyor. Eokul kullanılabilir. bilgiler seçilebilmeli, bilgiler arasında sorgu yapılabilirmeli, resmi yazılar ve onaylar eokuldan verilmeli,	eokulun etkileşimli modülleri olmalı. Okulun paydaşları arasında bilgi alışverişi ve iletişim kurulabilmeli. Öğrenci yönlendirme sistemi kurulabilir. Eokulda portfolyo oluşturulabilir. Eba ile entegrasyon olmalı.	Y1, PAL, Lise
Ö2, HÖEML, Lise	velilerin görüşlerini yazabileceği modüller eklenebilir. Eba, Mebbis gibi platformlarla entegrasyon sağlanabilir. Okul yöneticilerini denetleyebilecek modüller eklenebilir, Okulun gelir gider tabloları hazırlanabilir.	iletişim modülü olmalı. Öneriler modülü olabilir. Öğrencilerin geçmiş bilgileri toplu olarak gösterilebilir.	Y2, PİHO, Ortaokul
Ö3, EO, Ortaokul	eokul eba ve mebbisle entegre edilmeli.	Tefbis eokula bağlanabilir. Hesapverebilirliği artırmak için Okulun gelir giderleri eokulda gösterilebilir. Öğrenci bilgileri derli toplu olabilir.	Y3, BHNMI, İlkokul
Ö4, GNMTAL. Lise	öğrencilerin fotoğrafları güncellenmeli.	sistemin altyapısı güçlendirilmeli, karne zamanı donuyor. Okullar sosyo-ekonomik düzeylerine göre gruplanmalı.	Y4, YSI, İlkokul
Ö5, ŞSYKİHL, Lise	eokulun mantığı notlar, devamsızlık vs. o nedenle şu anki sistem yeterli	sınıf ayrımlarının bakanlık tarafından merkezi olarak yapılması gerekir. Cinsiyet ve ekonomik duruma göre sınıflar otomatik oluşturulmalı. Hesapverebilirlik için Tefbis ile eokul entegrasyonu sağlanmalı.	Y5, Aİ, İlkokul
Ö6, ŞYÇİ, İlkokul	zümreler arası işbirliğini artıracak modüller konulabilir. Veli öğretmen diyalogu için modül kurulabilir. Yönetim ile diğer paydaşlar arasında resmi iletişimi sağlayacak modüller konulabilir	hesapverebilirlik için tefbis eokula bağlanmalı. Gelir gider kalemleri eokula işlenmeli. Okulun ihtiyaçları eokula işlenip velilere gösterilebilir.	Y6, FMTAL, Lise

Ö7, GOO, Ortaokul	sınavlar tarayıcıda taranıp pdf olarak sisteme yüklenmeli. Şeffaflık artırılmalı.	altyapı problemleri giderilmeli. Serverlar güçlendirilmeli.	Y7, İHL, Lise
Ö8, ŞYÇO, Ortaokul	okulun gelir giderlerini ve harcamalarını gösterecek modüller olmalı. Şeffaflık açısından.	okulun web sitesi ile eokul entegre edilmeli. Velilerle iletişim için modül kurulmalı. SMS ler ücretsiz olmalı.	Y8, TOBBFL, Lise
Ö9, RİYİ, İlkokul	öğrencilerle ilgili raporları öğretmenler girmemeli, sağlık bakanlığıyla entegrasyon olmalı. Diğer resmi kurumların altyapılarıyla entegrasyon sağlanmalı	otomatik sınıfların oluşturulması. Ders programlarının eokulda yapılabilmesi.	Y9, Şİ, İlkokul
Ö10, BO, Ortaokul	notların nasıl verildiğini gösteren bilgiler ölçütler sisteme yüklenmeli. Herşey şeffaf olmalı. Öğrenci kendi yanlışlarını görüp kendini geliştirebilmeli, parmak izi, yüz tarama sistemi gibi sistemler kurularak eokula eklenmeli, öğrencilerin okula giriş çıkış saatleri velilere yönlendirilmeli	eokul hesapverebilir yapıda zaten. İyileştirmeye ihtiyacı yok	Y10, GOO, Ortaokul
Ö11, AAL, Lise	yazılı kağıtları sisteme yüklenmeli. Meb ile sağlık bakanlığı arasında eokul kapsamında işbirliği olmalı.	öğrencilerin tüm özelliklerinin işlenebileceği modüller eklenmeli. Mebbis, tefbis, eba, eokul entegre edilmeli. Eokul ile edevlet entegre edilmeli. Hesapverebilirliğin artırılması için okulun tüm bilgilerinin MEB sitesinde görülmesi gerekir.	Y11, PİO, Ortaokul
Ö12, İMKBO, Ortaokul	okul aile birliği kararlarının işlendiği bir modül olmalı. Gelir gider cetvelleri olmalı. Velilerin aidat verdiklerini görebilecekleri modül olmalı. Öğrenci portfolyosu olmalı. Farklı disiplinlerle, derslerle işbirliği yapılabilecek modüller kurulmalı.	hesapverebilirlik ve şeffaflık için mali yönetim sistemi modülü olmalı. Satın alma ve muayene modülleri eklenmeli. Okulların istatistiki bilgileri eokulda veliye açılabilir. Gelir gider kalemleri eokulda paydaşlara gösterilebilmeli.	Y12, HİO, Lise
Ö13, Cİ, İlkokul	Öğrenciyi ilgilendiren tüm konularla ilgili kurumlar arasında entegrasyon olmalı ve eokulda görülmeli, edevlet gibi.	mesajlaşma modülü olmalı. Öğrencinin geç kaldığı anında iletirse veliye ya da gelmediği	Y13, GİHO, Ortaokul

Ö14, Tİİ, İlkokul	velilerin okulu sahiplenmesi için gelir gider tabloları için eokulda modülleri kurulmalı	öğretmenlerin yetkileri artırılmalı. Yaygın eğitim faaliyetleri eokula eklenebilmeli. Velilerin rapor alabilmesi sağlanmalı.	Y14, RİYİ, İlkokul
Ö15, İMKBİ, İlkokul	veliler için modül kurulmalı, buraya görüşleri yazmalılar. Okulla, sınıfla, öğrenciyle ilgili. Bağış modülü kurulabilir. Maddi konularda şeffaflık sağlanabilir. Ödevlerle ilgili modül olmalı.	okulun bağlı bulunduğu bilgi sistemlerinin birbirini kontrol edebileceği modüller olmalı. Mali şeffaflık ve hesapverebilirlik için gelir giderler paydaşlara açılmalı.	Y15, İMKB, Ortaokul

Soru 12. Okul yöneticisi ve öğretmen olarak e okul sistemini şeffaflık, sorumluluk, yükümlülük ve cevap verebilirlik açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?"

Öğretmenler	soru 12 öğretmen	soru 12 yönetici	Yöneticiler
Ö1, FMTAL, Lise	yetersiz	şeffaflık ile risk yönetiminin dengeli olması gerekir. Öğretmenin en büyük sorumluluğu şifresine sahip çıkmak. Notları, devamsızlığı girmek, karne basmak. Öğretmenlerin proje notlarını girme sorumluluğu getirebilir. Rehber öğretmenlerin yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekir. öğrenci fotoğraflarının güncellenmemesi bir sorun	Y1, PAL, Lise
Ö2, HÖEML, Lise	?	şeffafa yakın. Yönetici ve öğretmenlerin sorumlulukları var. veli ve öğrencinin sorumluluğu yok.	Y2, PİHO, Ortaokul
Ö3, EO, Ortaokul	yalnızca notların girilmesi anlamında şeffaf. Öğretmenin sorumluluğu sınırlı. Yazılı kağıtları sisteme girmediği için şeffaflık yok.	eokul şeffaf. Maddi konular bulunmadığı için hesapverebilir değil. Öğretmen ve yöneticinin yükümlülükleri bilgileri zamanında girmek. Eokul her isteğe yanıt veremiyor.	Y3, BHNMİ, İlkokul
Ö4, GNMTAL. Lise	herşeye yeterli. Beklentileri karşılıyor.	notların değiştirilmesinin kontrol edilmesi bağlamında hesapverebilir bir yapısı var. denetim bağlamında şeffaf ve hesapverebilir.	Y4, YSİ, İlkokul

Ö5, ŞSYKİHL, Lise	şeffaflık ve hesapverebilirlik %100e yakın. Sorumluluklar olması gerektiği gibi.	üst yöneticiler için şeffaf ama veliler için değil. Yöneticilerin bir sorumluluğu da kayıtlarda, nakillerde adrese dayalı hareket etmeleri. Öğrenci bilgilerinin düzenli işlenmesi. Birinci sınıfların oluşturulmasında şeffaflık yok.	Y5, Aİ, İlkokul
Ö6, ŞYÇİ, İlkokul	Şeffaflık var ama eksik	şeffaflık yetersiz. Sorumluluk az. Yükümlülük çok yok. Günlük verilerin girilmesi yükümlülüğü var.	Y6, FMTAL, Lise
Ö7, GOO, Ortaokul	bilgim yok	çok şeffaf. Yönetici ve öğretmenlerin sorumluluğu var. velilerin sorumluluğu yok. Notların, devamsızlıkların girilmesi sorumluluğu var. üst yöneticilerin talepleri ile velilerin taleplerine cevap verebiliyor.	Y7, İHL, Lise
Ö8, ŞYÇO, Ortaokul	kısmen hesapverebilir ve şeffaf yapıda	veriler değiştirilemediği için çok fazla sorumluluk yükü var. girilen verinin geri dönüşü olmalı. Bilgiler düzeltilebilmeli.	Y8, TOBBFL, Lise
Ö9, RİYİ, İlkokul	şeffaflık yetersiz, öğretmenler yükümlülüklerini tam yerine getirmiyor	%95 şeffaf. Yapılan her işin hesabını verebiliyorsunuz.	Y9, Şİ, İlkokul
Ö10, BO, Ortaokul	şeffaf ve hesapverebilir durumda değil	şeffaf. Sorumluluk ağır. Yöneticilerin yükünü azaltıyor.	Y10, GOO, Ortaokul
Ö11, AAL, Lise	bu konularda etkili değil. Herşey sonuç odaklı, süreç odaklı değil.	akademik bilgiler konusunda şeffaf. Genel anlamda cevap verebilir yapıda değil. Öğrencinin gelişimsel bilgileri yok.	Y11, PİO, Ortaokul
Ö12, İMKBO, Ortaokul	şeffaflık düzeyi düşük, sorumluluklar yerine getiriliyor	şeffaflık zayıf. Mali konularda bilgi olmadığı için şeffaf ve hesapverebilirlik yok.	Y12, HİO, Lise
Ö13, Cİ, İlkokul	bilgim yok	öğretmenin not verirken hangi ölçütleri kullandığı belli olmadığı için şeffaflık azalıyor. Bilgi girişlerinde sorumluluğun çoğu ve yük yöneticilerde. Her sene fotoğraflar güncelleniyor. Öğrenciye ve veliye cevap veriyorsunuz, üst makamlara bilgi aktaramıyorsunuz,	Y13, GİHO, Ortaokul

Ö14, Tİİ, İlkokul	şeffaf değil. Öğretmenler sorumluluklarını yerine getiriyor. Cevapverebilir değil.	üst makamlar herşeyi gördüğü için şeffaf. Bilgi girişleri bir yükümlülük ve yasal sorumluluk. Eokul herşeye cevap veremiyor. Hayat boyu öğrenmeye entegre olmalı.	Y14, RİYİ, İlkokul
Ö15, İMKBİ, İlkokul	devamsızlık gibi sınırlı alanlarda şeffaflık var. okul başarısı, yönetimin yaptığı işlemler, öğrenci ve velilerle yapılan görüşmeler konusunda şeffaflık yok.	şeffaflık konusunda çok sorumluluk yok. Bilgilerin düzenli girilmesi sorumluluğu var. sorumluluk bilinci önemli	Y15, İMKB, Ortaokul

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...